

BIBLIOTECA NAZIONALE VITTORIO EMANUELE
6
42 G
45

INDEX

CAPITUM.

(*) 2 X. De

INDEX

INDEX RERUM

ET

VERBORUM.

Primæ figuræ Caput denotant: Secundæ Paragraphum.

A.

B.

Cana-

C.

D.

INDEX
CAPITUM.

INDEX

INDEX RERUM

ET

VERBORUM.

Primæ figuræ Caput denotant: Secundæ Paragraphum.

A.

Cana-

C.

D.

E.

Eo-

H.

I.

K.

M.

N.

O.

Pas-

P.

Ras

R.

S.

Inuti-

X.

F I N I S.

D E

DE IMPERIO SUMMARUM POTESTATUM CIRCA SACRA.

CAPUT I.

Summis Poteſtatibus Imperium circa ſacra competere.

SUMMARIUM.

1. *Explicatur ſtatus Controverſiæ.* 2. *Imperium ſummis Poteſtatibus vindicatur ex univerſitate materiæ, quæ probatur auctoritate Sacrarum Literarum.* 3. *Et ratione naturali.* 4. *Item ex univerſitate finis, qui*

probatur è S. Literis. 5. *Et confessione Philosophorum.* 6. *Vindicatur idem jus directa auctoritate divinarum Scripturarum.* 7. *Consensu Christianorum veterum.* 8. *Et Reformatorum.* 9. *Et Gentium.* 10. *Cum respectu ad beatitudinem æternam.* 11. *Et ad felicitatem temporalem.* 12. *Quæ veram Religionem sequitur vi providentiæ divinæ.* 13. *Et ex suapte natura.* 14. *Pontificiorum confessio.*

1. SUMMAM potestatem intelligo personam aut cætum cui imperium sit in populo Solius DEI imperio subditum. Vocem ergo *Summæ Potestatis* non pro jure sumimus, ut sumi interdum solet, sed pro jus habente, quomodo & Latinis mos est loqui & Græcis. Neque alio sensu Apostolus Paulus dicit ὑπερεχούσας ἐξουσίας quos ἄρχοντας infra vocat & *Dei Ministros*, ut manifestissimum sit personas, non officium designari. Illud ipsum ὑπερέχειν Regi Petrus attribuit, ad notandum discrimen ab inferioribus potestatibus. Vulgus *Summum Magistratum* vocat hunc de quo agimus contra Latinæ vocis usum. Nam Romanis *Magistratus* minorum potestatum nomen est. *Personam* dixi aut *cœtum*, ut ostenderem non Reges tantum pro-

Rom. 13.

priè

priè dictos, quos *abſolutos* plerique appellant, hoc nomine venire, ſed & in Ariſtocratica Republica Optimates, ſive ille Senatus, ſive Ordines, ſeu quocunque alio vocabulo nominentur. Debet quidem id quod Summo imperio imperet, eſſe unum, ſed non neceſſariò unum naturâ: ſufficit enim ſi ſit unum inſtituto. *Imperium* latiori ſignificatu ſumimus, non quà juriſdictioni opponitur, ſed quà eam includit, quo ambitu comprehenditur jubendi, permittendi, prohibendique jus. Solius Dei imperio ſubdi hoc imperium dicimus: ideo enim *Summa Poteſtas* dicitur, quia ſuperiorem inter homines non habet. Sic Optatus Milevitanus adverſus Parmon. lib. 3. *Super Imperatorem non eſt niſi ſolus* DEVS, *qui fecit Imperatorem.* & Tertullianus ad Scapulam. *Colimus Imperatorem ſic, quomodo & nobis licet & ipſi expedit, ut hominem à* DEO *ſecundum, & quicquid eſt à* DEO *conſecutum, ſolo* DEO *minorem. Hoc & ipſe volet: ſic enim omnibus major eſt, dum ſolo vero Deo minor eſt.* Hoc imperium ſub uno Deo Græci τὸ κῦρος vocant, τὴν κυρίαν ἀρχὴν Ariſtoteles; ἀρχὴν μεγίστην Philo, τὸ κράτος alii. Latinè quidam *Majeſtatem* dixere. Sed ea vox magis dignitatem ab Imperio Summo emanentē, quam ipſum im-

imperium significat. Hujus ergo *Summæ*
2. Potestatis ita definitæ *Imperium* dicimus, non ad profana tantum sed ad sacra quoque extendi. Quod paucis probabimus: Primum argumentum sit ab unitate materiæ circa quam versatur Potestas Summa, dicitur à Paulo Apostolo *DEI esse Ministra, vindex ad iram ei qui malum fecerit*. *Mali* autem nomine comprehenditur etiam omne quod circa sacra committitur. Indefinita enim locutio omnino hic tantúmdem valet atque universalis, quam expressit Salomon, *Rex solio justitiæ insidens oculis suis ventilat omne malum*. Et populus Iosuæ obedientiam in omnibus pollicetur, quemadmodum & Mosi paruerat. Quod & Aristoteles vidit cum inquit οἱ νόμοι ἀγορεύουσι περὶ ἁπάντων. Firmatur hoc ipsum à simili, uno à minori. Nam Patris Imperium minus est quã Summæ Potestatis: De Paterno autem Imperio dicitur, *Filii obedite parentibus in omnibus*. *In omnibus* autem sunt etiam sacra. Planè similis est huic nostræ illa Patrum ratiocinatio, cum ex eo quod Paulus dixit, *Omnem animam* summis potestatibus subjici debere, inferunt iisdem subjici sacrorum quoque administros, *Etiamsi Apostolus sit, etiamsi Evangelista, etiamsi Propheta*, inquit Chrysostomus; cujus vestigia sequens

Rom.13. *Prov.20.* *Ios.1.17.* *Eth.5.13.* *Col.3.20.* *Rom.13.* *In epist. ad Rom. hom.*

quens Bernardus in epiſtola ad Archie-
piſcopum, *ſi omnis, & veſtra, qui vos exci-
pit ab univerſitate.* Et ſane eximi quic- 3.
quam ab Imperio ſummæ poteſtatis ratio
nulla patitur. Nam id ipſum quod quis
eximi volet, aut nulli imperio humano
ſubjectum faciet, aut alterius quam ſum-
mæ poteſtatis; Qui nulli imperio ſubje-
ctum volet, præterquam quod exemptio-
nis probandæ onere adſtringetur, quam
probare numquam poterit, manifeſtam
etiam in rebus exemptis ſtatuet ἀκαταςα-
σίαν, cujus auctor Deus non eſt, qui omnia
tam naturalia quam moralia certo quo-
dam ordine diſpoſuit. Si ea quæ Summæ
Poteſtati ſubducit, alterius imperio ſub-
jicit, jam in uno populo duas efficit Sum-
mas Poteſtates, quod ipſius ſummitatis
naturæ minimè eſt conſentaneum, imo
ei repugnat quoties vox illa non negativo
tantum ſed & affirmativo ſignificatu ſumi-
tur. Quo illud ſpectat Tertulliani, *Ea eſt
ſummi conditio, ut nihil illud adæquet, ne-
dum ſuperet.* Atque hoc potiſſimum argu-
mento Deorum multitudinem ſancti Pa-
três oppugnant, quia quod *Summum* eſt, idē
niſi *Vnum* eſſe non poſſit. Præcipuè vero
Imperii vis iſtam ſummorum multiplica-
tionem repudiat: nam ſicut in homine
una eſt voluntas quæ cunctis membris

membrorumque actionibus imperat, ita in civili iſto corpore quod imperat, unum eſt. Ars enim imitatur naturam. Et Reſpublica ipſa una dicitur præcipuè reſpectu unius ſummè imperantis. Hoc verum eſſe effectibus demonſtratur, ex quibus de poteſtatibus & facultatibus judicium fieri ſolet. Effectus enim Imperii ſunt *obligatio* & *coactio*. Si autem plures, eſſent ſummi imperantes, ut plures, poſſent eſſe imperata contraria, aut contrarietatem implicantia. At contraria aut *obligatio* aut *coactio* circa idem naturæ rerum repugnat. Atque ideo quoties inter duas leges oritur ea quàm Rhetores vocant ἐκ περιστάσεως μάχη, altera ſemper earum obligare deſinit. Hæc eſt ratio cur paternum imperium, quod eſt naturale & antiquiſſimum, Deus cedere voluerit civili imperio, eique ſubjici, quia ſcilicet quod *ſummum* erat futurum, id plus quam unum eſſe non poterat. Si quis ergo dixerit actiones eſſe diverſas, alias puta judiciales, alias militares, alias Eccleſiaſticas, ac proinde hujus diverſitatis reſpectu poſſe ipſum Summum Imperium in plures dividi, ſequitur ex ejus ſententia ut eodem tempore idem homo ab hoc ire juſſus ad forum, ab illo ad caſtra, ab illo rurſus in templum, his omnibus parere teneatur, quod eſt ἀδύ-

να-

νατον; unde à Tacito rectè dictum; *Omnes præcipiunt, nemo exequitur*: aut ſi non omnibus, ergo ordo quidam erit inter imperantes, & cedet inferior ſuperiori, ac proinde verum non erit *Summum Imperium* penes omnes diviſim fuiſſe. Huc illæ ſpectant Divinæ ſapientiæ voces, *Nemo poteſt duobus Dominis ſervire*; *& Regnum in ſe diviſum diſſipabitur.* Huc illa trita οὐκ ἀγαθὸν πολυκοιρανίη; & *omnis poteſtas conſortis impatiens.* Aliter ſe res habet in imperiis quæ Summo ſubſunt: hæc enim penes plures ut plures eſſe poſſunt: quia verſantur circa perſonas diverſas, aut ſi circa eaſdem, quod fieri poteſt, tum ſummus imperans ita illa ordinat, ut inter ſe non collidantur. Hæc autem ordinatio in ſummis imperiis haberi non poteſt. Eſt enim ordinans ordinato ſuperius; Præterea ſic daretur progreſſus in infinitum. Nec patebit effugium, ſi quis DEUM ſtatuit communem ordinatorem: ordinatio enim hic neceſſaria eſt καθ' ἕκαστα, hoc eſt ſpecialis requiritur declaratio voluntatis ſecundum ſingulas circumſtantias: alioqui evitari ἀναταστασία non poteſt, ut ex antedictis apparet. Hanc autem declarationem καθ' ἕκαστα Deus non facit. Sunt qui objiciant, *Reges quædam imperare non poſſe, niſi conſenſus Ordinum acceſſerit.*

Sed hi non vident quibus in locis id juris eſt, ibi ſummum imperium non eſſe *penes Reges*, ſed aut *penes Ordines*, aut certè *penes id corpus, quod Rex & juncti conſtituunt*; ut Bodinus, Suarezius, Victoria, aliique abundè demonſtrarunt. Certè ſummum imperium totum habere, & aliquid imperare non poſſe, ideo tantum quod alter vetet aut intercedat, plane ſunt ἀσύςατα. Ob hanc materiæ, circa quam occupatur ſumma poteſtas, univerſitatem ars ipſa regnandi, quam Plato modo βασιλικὴν, modo πολιτικὴν, interdum αὐτεπιτακτικὴν vocat, eidem Platoni dicitur ἐπιςατικὴ, hoc eſt *conſtitutrix* eſſe artium omnium: Ariſtoteles eandem vocat ἀρχιτεκτονικὴν, & Philo in vita Ioſephi τέχνην τεχνῶν καὶ ἐπιςήμην ἐπιςημῶν, quia nulla eſt ars, nulla ſcientia, cui non illa imperare, quaque non uti doceat. Univerſitati materiæ reſpondet finis
4. quoque univerſitas. Paulus Apoſtolus *DEI Miniſtram* eſſe dicit ſummam poteſtatem εἰς τὸ ἀγαθὸν *ad bonum*, qualecunque ſcilicet; quod alibi diſtinctius explicans oſtendit in id inſtitutos Reges, *ut vitam quietam & tranquillam degamus*, non tantum *in omni honeſtate*, verum etiam *in omni pietate*. Hæc enim vera eſt civitatis felicitas, *ut Dei ſit amans & amata Deo, illum ſibi Regem, ſe illius populum agnoſcat,*

quem-

quemadmodum præclarè loquitur Auguſtinus, qui & *felices* dicit *Reges, ſi ſuam poteſtatem ad Dei cultum maximè dilatandum Majeſtati ejus famulam faciant.* Ipſi Imperatores Theodoſius & Honorius in Epiſtola ad Marcellinum, *Neque enim aliud aut belli laboribus agimus, aut pacis conſiliis ordinamus, niſi ut verum Dei cultum orbis noſtri plebs devota cuſtodiat.* Theodoſius in Epiſt. ad Cyrillum, *Cæſarei eſt muneris, ut non ſolum pacificè, ſed piè etiam ſubditi vivant.* Ideóque Iſidorus Peluſiota Sacerdotio & Regno finem eundem dicit eſſe propoſitum τὴν τῶν ὑπηκόων σωτηρίαν. cui illud Ammiani congruit, *Nihil aliud eſt imperium, ut ſapientes difiniunt, niſi cura ſalutis alienæ.* Et Auctor libri de Regimine Principum qui Thomæ adſcribitur, *Finis ad quem Rex principaliter intendere debet in ſe ipſo & in ſubditis, eſt æterna beatitudo, quæ in viſione DEI conſiſtit. Et quia iſta viſio eſt perfectiſſimum bonum, maximè movere debet Regem & quemcunque Dominum, ut hunc finem ſubditi conſequantur.* Quod ipſum quamquam nobis divina oracula clarius demonſtrant, non tamen naturali lumine utentibus omnino obſcurum eſt: Nam & Ariſtoteli ea eſt optima Reſpublica, ex cujus inſtituto quiſque agat optimè, & beatiſſimè vivat. Non ergo Sola

De Civit. Dei 5, c. 14.

Lib. 39.

pax societatis externæ proposita est summis potestatibus, sed & singulorum virtus, quam ideo Aristoteles duplicem facit, activam & contemplativam. Imprimis autem insignis est ejusdem Philosophi locus in fine Eudemiorum, ubi illam vivendi rationem ait *optimam*, *quæ ad* DEVM *considerandum maximè facit*, eam vero *pessimam*, *quæ à considerando colendóque* DEO *avocet*. Quod si verum est hunc finem summis potestatibus propositum esse debere, *ut cives faciant quam religiosissimos*, eò autem quæ tendunt omnia sacrorum nomine appellantur, sequitur vim *Summæ Potestatis* qua talis est, hoc est imperium ambitu suo sacra quoque includere. Posito enim fine, simul ponitur jus ad ea sine quibus finis obtineri non potest. His Argumentis ab ipsa rei natura

6. deductis accedat sacratissima & certissima divinæ legis auctoritas. Iubentur enim Reges, *observare totam legem divinam*, *servire Domino*, *Christum osculari*: quod cum illis non dicatur ut *hominibus* (ita enim præceptum ad Reges nihilo magis quam ad privatos pertineret) sed ut *Regibus*, sequitur ab iis actum illum exigi, qui propriè Regis est, usum scilicet imperij circa ea in quibus Religio consistit. Malo hoc explicare Augustini quam meis verbis,

Polit. 7.c. 1.2.

Deut. 17. 19. Ios. 1. 8. Psal. 2. 12.

verbis, *In hoc Reges, sicut eis divinitus præcipitur; DEO serviunt in quantum Reges sunt; si in suo regno bona jubeant, mala prohibeant non solum quæ pertinent ad humanam societatem, verum etiam quæ pertinent ad divinam religionem.* Et alibi; *Quomodo ergo Reges Domino serviunt in timore, nisi ea, quæ contra jussa Domini fiunt, religiosa severitate prohibendo atque plectendo? Aliter enim servit qua homo est, aliter qua etiam Rex est. Qua homo est, servit vivendo fideliter, qua vero etiam Rex est servit, leges justa præcipientes & contraria prohibentes convenienti vigore sanciendo. Sicut servivit Ezechias, lucos & templa idolorum & illa quæ contra præcepta DEI fuerant constructa, destruendo. Sicut servivit Iosias talia & ipse faciendo. Sicut servivit Rex Ninivitarum universam civitatem ad placandum Dominum compellendo. Sicut servivit Darius idolum frangendum in potestatem Danieli dando, & inimicos ejus leonibus ingerendo. Sicut servivit Nabuchodonosor, de quo jam diximus, omnes in regno suo positos à blasphemando Deo lege terribili prohibendo. In hoc ergo serviunt Domino Reges, in quantum sunt Reges, cum ea faciunt ad serviendum illi quæ non possunt facere nisi Reges.* Et hæc est Regia illa Ecclesiæ *nutricatio*, quam per prophe-

Cont. Crescon. lib. 3. cap. 51.

Epist. ad. Bonifac.

*Esa.*49.23. 60 13.16. prophetam DEVS Ecclesiæ promittit.
*Epist.*50. *ad Bonifac.* Accedit illud ab Augustino optimè observatum, quod itidem verbis ipsius exprimam; *Omnes Reges qui populo DEI non prohibuerunt nec everterunt quæ contra Dei præcepta fuerant instituta, culpantur: qui prohibuerunt & everterunt super aliorum merita, laudantur.* Quod Isidorus Hispalensis ita exprimit; *Sent.*3.c.51. *Cognoscant Principes sæculi DEO debere se rationem reddere propter Ecclesiam quam à Christo tuendam suscipiunt. Nam sive augeatur pax & disciplina Ecclesiæ per fideles Principes, sive solvatur, ille ab eis rationem exigit qui eorum potestati suam Ecclesiam credidit.* Nec malè Leo Episcopus ad Cognominem Augustum, *Epist.* 75. *Debes incunctanter advertere regiam potestatem tibi non solū ad mundi regimen, sed maximè ad Ecclesiæ præsidium esse collatam.*

7. DEI legem suo ordine subsequitur mos Ecclesiæ & facta Imperatorum, de quorum pietate minimè dubitatur. Hos omnes Imperij partes circa Sacra exercuisse mox in pertractandis partibus singulis apertius fiet. *Lib.*5.*præf.* Summatim omnia Socrates Historicus comprehendit, cum dixit, *Ex quo Imperatores facti sunt Christiani, res Ecclesiæ ab ipsis dependisse.* Neque *Lib.* 3. aliò spectat illud Optati Milevitani, *Non enim Respublica est in Ecclesia, sed Ecclesia*

in

in Republica, id eſt in Romano Imperio. Conſtantinus in antiqua inſcriptione *Religionis & fidei auctor* dicitur. Baſilius Imperator Eccleſiam *Navem* vocans *Vniverſalem, ejus ſibi gubernacula ait à Deo concredita.* Circumfertur & nomine Eleutherij Romani Epiſcopi vetus epiſtolium, quo Regem Britannum *Vicarium Dei* vocat in regno ſuo, agens de negotio religionis. Concilium Moguntiacenſe I. Carolum Magnum vocat *vere religionis rectorem.*

Neque aliter ſentire Eccleſias noſtro ac 8.
parentem ævo ad Exemplum vetus repurgatas teſtantur ipſarum confeſſiones. Ita enim Belgica: *Magiſtratuum eſt non modo de Civili Politiâ eſſe ſollicitos, verum etiam dare operam ut ſacrum miniſterium conſervetur, Chriſtique regnum propagetur, denique horum eſt efficere ut ſacrum Evangelij verbum undique prædicetur, ut ſinguli purè Deum colere & venerari ex præſcripto verbi ipſius libere poſſint.* Ita Helvetica poſterior. *Teneat ipſe Magiſtratus in manibus Verbum Dei & ne huic contrarium doceatur, procuret. Bonis item legibus ad verbum Dei compoſitis moderetur populum ſibi à Deo creditum.* Ita Baſileenſis: *Quilibet Chriſtianus Magiſtratus omnes vires eo dirigit ut apud fidei ſuæ commiſſos nomen Dei ſanctificetur, regnum ipſius propagetur, ipſiuſ-*

voluntati

voluntati cum seria extirpatione scelerum vivatur : Hoc officium gentili magistratui injunctum fuit , quanto magis Christiano magistratui commendatum esse debet , ut vero Dei Vicario. Ecclesia Anglicana etiam excommunicandos illos censuit, qui affirmarent Regem Angliæ non eandem habere in causis Ecclesiasticis auctoritatem quâ usi sunt Pij Hebræorum Reges. Brentius anno 1555. Prolegomenis in Apologiam Ducis Wirtembergensis fusè hoc jus officiúmq; Principum prosequitur. Nec aliud agit Hamelmannus perutili libello quem anno 1561. in lucem edidit. Quæ à Musculo, Bucero, Ivello, Wittakero, Reinoldo ; quæ deinde à Serenissimo Britanniarum Rege, Episcopo Eliensi, Bochello Tokero, Casaubono, Paræo quoque in hanc sententiam scripta sunt, hîc omnia transcribere res esset tædij plenissima. Cum Theologis consentiunt hi qui Politica tractarunt , quos inter meritò suo palmam obtinens Melchior Goldastus ius imperij in sacra pluribus & quidem magnis voluminibus asseruit. Omnes denique qui de Republica aliquid lectu dignum scripsere, hoc jus in sacra non partem tantum summi imperij, sed etiam potissimam atque præcipuam vocant.
9. Neque tantum Christiani veteres ac Reformati,

mati, ſed & gentes aliæ hoc ipſum tanto conſenſu tradidere, ut apertiſſimum ſit rectæ rationis, quæ communis eſt humano generi, hoc eſſe pronunciatum, aut antè religionis depravationem ab antiquiſſimis parentibus tradi liberis cæptum longà ſucceſſione ad poſteros manaſſe. Ariſtoteli in Repub. primum eſt ἡ περὶ τὸ θεῖον ἐπιμέλεια. Polit. 7.8. Plutarcho idem primum in Legum conſtitutione: oportet, inquit ex Pytagorica diſciplina philoſophus, coli *optimum ab optimo, imperans ab imperante*. Antiquiſſimi Legum latores Charondas & Zaleucus idem exemplo ſuo probavere. Duodecim Tabulæ qui fons eſt iuris Romani, ac Græcarum legum imitationem conformatæ de ſacris plurima præcepere, ut rectè Auſonius dixerit,

Ius triplex tabulæ quod ter ſanxere quaternæ.
Sacrum privatum, & populi commune quod uſquam eſt.

Ex quo obiter obſervandum eſt Iuſtinianum Imp. quum iuris poſitiones duas fecit, *publicum & privatum*, ſub nomine *publici* ſacrum comprehenſum voluiſſe, quæ alibi diſſecuit nominans *divinum publicúmque* ius & privata commoda: ſicut & primam Codicis ſui partem ex ſacris publicíſque compoſuit, cum in Theodo- *parag. Vt uni ter divin. Cod. de ſacroſ. Eccleſ.*

ſiano

fiano sacra titulorum agmen clauderent. Huc & illud pertinet quod Vlpianus Iurisprudentiam, non illam forensem quæ est inter artes ancillantes, sed νομοθετικὴν quæ forensi Iurisprudentiæ aliisque artibus imperat, definit *divinarum atque humanarum rerum notitiam*; Chrysippum credo secutus qui legem dixerat *Reginam divinarum humanarúmque rerum*; cum quo consentit illud Iustiniani, *Nihil tam studiosum in omnibus rebus invenitur quam legum auctoritas, quæ & divinas & humanas res bene disponit & omnem iniquitatem expellit.* Operæ pretium est addere Suarezij confessionem. Verba ejus sic habent: *Semper autem servatum videtur ab hominibus, ut licet particularis magistratus Civiles & Sacerdotales diversis hominibus tribuerentur, quia varietas actionum istam distinctionem postulabat, nihilominus suprema potestas utriusque ordinis, præsertim quoad leges ferendas, in uno Principe collocaretur. Et ita regibus & Imperatoribus semper tributa fuit hæc potestas in Romana urbe & imperio, ut ex historiis constat. Idémque de aliis communicantibus verisimile est.* Deinde ex Thoma Aquinate probat semper humanam Rempublicam utentem sola potestate naturali habuisse curam divini cultus & rerum omnium ad Religio-

Parag. Instit. D. de Instit. & Iure.

Lib. 11 qua. 29. art. 3.

Religionem pertinentium : additque ex Cajetano hoc non solùm habuisse locum in his gentibus quæ falsos Deos colebant, sed etiam in colentibus verum DEUM solo lumine naturali.

Vt autem rectè, inquit idem Suarezius, 10.
generalis consuetudo declarat institutum naturæ; videntur quidem Thomas & Cajetanus existimasse omnem in gentibus illis Legislatorum curam de Religione nihil aliud spectasse quam pacem publicam : sed hoc ita præcise sumptum non modo probatu difficile, sed vix etiam credibile est. Apertissimè enim probant patres Christiani Græcis quoque persuasum fuisse antiquitus, post mortem præmia pœnasque hominibus divino judicio reservari. In quam rem ita clarum est Diphili Comici testimonium, ut nihil nè à nobis quidem dici possit expressius. Ægyptiis, Indis, Germanis, Gallis, Thracibus, Italis veteribus, idem creditum summæ fidei auctores prodiderunt. Hunc igitur finem ex illis legum auctoribus nemini fuisse propositum, quæ ratio nos coget credere? præsertim cùm dicat Augustinus, *plurimos extra Abrahæ familiam, licet sacra Scriptura de Iob & paucis aliis mentionem fecerit, in Christum tum futurum credidisse & sperasse, non ambigendum.*

11\. Iuxta hunc vero finem primum atque præcipuum justa sanè causa cur Summæ potestates imperio suo sacra curare debeant, hæc quoque est, quod Religio ad externam quoque fœlicitatem atque concordiam facit plurimum, idque duplici ratione, quarum prior à divina providentia ducitur.

12\. *Habet* enim pietas promissa non tantum *futuræ sed & præsentis vitæ*; juxta illud, *Quærite primum regnum cælorum & cætera adjicientur vobis*. Et in veteri Hebræorum lege nominatim piis *Fœlix regni status*, *agrorum domorúmque fœcunditas*, *de hostibus triumphi*, aliáque prospera ostentantur; impiis contra diræ canuntur gravissimæ. Neque hoc planè gentes latuit, ne tum quidem postquam ab uno veróque DEO ad plures jam falsosque defecerant. Hinc illud Homeri.

1\. Tim. 4.
Matt. 6. 33.

Odyss. 19.

Ὥστε τευ ἢ βασιλῆος ἀμύμονος, ὅστε θεουδὴς,
Ἀνδράσιν ἐν πολλοῖσι καὶ ἰφθίμοισιν ἀνάσσων
Εὐδικίας ἀνέχησι, φέρησι δὲ γαῖα μέλαινα
Πυροὺς καὶ κριθὰς βρίθησι δὲ δένδρεα καρπῷ
Τίκτῃ δ' ἔμπεδα μῆλα, θάλασσα δὲ παρέχει
ἰχθῦς
Ἐξ εὐηγεσίης. ἀρετῶσι δὲ λαοὶ ὑπ' αὐτοῦ.

Et illud Livij, *Omnia prospera eveniunt colentibus Deos, adversa spernentibus*.

Ho-

Horatij, *Dis te minorem quod geris, Imperas.* Item, *Di multa neglecti dederunt Heſperiæ mala luctuoſæ.* Valerius Max. *Non mirum igitur ſi pro eo imperio augendo cuſtodiendoque pertinax indulgentia Deorum ſemper excubuit, quod tam ſcrupuloſâ curâ parvula quoque momenta Religionis examinare videretur.* Nam Scriptores Chriſtianos in hoc citare quid opus eſt, cum extent Conſtantini, Theodoſiorum, Iuſtiniani plurima in eum ſenſum? Unum Leonis ad Martianum ſufficiat; *Magnam materiam gratulationis accepi quia ſtudioſiſſimos vos Eccleſiaſticæ pacis agnovi; cui deſiderio divina æquitate confertur, ut quem ſtatum cupitis eſſe Religionis, eundem habeatis & regni.* Apud Platonem in eundem ſenſum paſſim multa occurrunt. *Epiſt. 42.*

13. Altera ratio eſt ex natura ac vi propriâ Religionis, quæ ejuſmodi eſt ut homines placidos, obſequioſos, amantes patriæ, juris & æqui retinentes efficiat. Ita autem animatis civibus non poteſt non fœlix eſſe Reſpublica. Hinc Platoni *Religio propugnaculum poteſtatis, legum & honeſtæ diſciplinæ vinculum*; Ciceroni *humanæ ſocietatis fundamentum*; Hinc Plutarchus religionē vocat συνεκτικὸν ἁπάσης κοινωνίας ϗ νομοθεσίας ἔρεισμα, atque *facilius urbem*

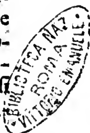
sine solo, quam rempublicam sine opinione de Diis aut constitui posse, aut constitutam servari. Neque malè apud Xenophontem Cyrus, quò DEI metuentiores essent familiares, sui eo minus eventurum putabat, ut aut inter se aut in ipsum nefarium quippiam molirentur. Sicut Aristoteles vicissim notat, à subditis pluris fieri Regem, nullasque ab eo injurias metui, quem Numinis reverentem esse populus credat. Quanquam vero falsa quoque Religio aliquid confert ad pacem externam, unde superstitioni passim magnam tribui videmus efficaciam ad regendam multitudinem, tamen quo verior est quæque Religio, eo hoc ipsum plenius præstat. Optimè Philo, φίλτρον ἀνυσιμώτατον καὶ δεσμὸς ἄλυτος εὐνοίας ἐρωτικῆς ἡ τοῦ ἑνὸς Θεοῦ τιμή.

De Monarch.

De Christiana religione multi id ipsum Patres & operosissimè omnium Lactantius docet, quippe quæ ab adversariis quoque suis hoc testimonium habeat, quod *homines Sacramento obstringat ne furta, ne latrocinia committant, ne fidem fallant, ne depositum appellati abnegent*, ut Plinius ait; quod *nihil doceat nisi justum & lene*; ut Ammianus Marcellinus; quod sit δόγμα πάσης ἁμαρτάδος ἀναιρετικὸν, ut Zosimus. Neque vero Religio censenda est ad Rempublicam facere, dumtaxat ea parte qua mo-

morum regulam præſcribit, miniſque & pollicitationibus ſancit: nam & dogmata & ritus haud parum ad ipſos mores publicamq; fœlicitatem momenti habent. Subtilis forte ſibi viſus eſt Xenophon, laudante Galeno, quum negavit ad mores quicquam pertinere DEUM incorporeum an corporeum credamus. At aliter nos ipſa veritas docet, ubi ex eo quod *DEUS eſt ſpiritus*, deducit eum *ſpiritu colendum*. *Optimus* enim *animus* (Seneca quoque fatente) *pulcherrimus DEI cultus eſt*. Sic ex eo quod *DEUS Ubique præſens eſt*, *nihil turpe eſſe committendum* etiam Philoſophi docent: ex eo quod DEUS futurorum omnium eſt præſcius, oſtendunt nihil bonis poſſe accidere quod non ſit ipſis ſalutare. Tiberium Suetonius *religionum negligentiorem* fuiſſe ait, quippe *perſuaſionis plenum cuncta fato agi*. Neque fruſtra dixit Plato à Chriſtianis quoque Patribus in hac parte laudatus, in Republica, quam rectè ſe habere cupias, non eſſe ferendum ut quiſquam doceat DEUM malarum actionum cauſam eſſe, quum hoc ipſum non poſſit niſi impiè dici, ac proinde Reipublicæ ſit damnoſiſſimum. Silius Italicus cum ſcripſit,

Ioan. 4.

Heu prima ſcelerum cauſa mortalibus agris
Naturam neſcire DEUM.

Si DEI ſcripſiſſet, nihil potuit verius.

Neque nihil referre, qui ritus quoque animo usurpentur, latè prosequitur Plato de Republica secundo, ubi illa piacula quibus citra vitæ emendationem homines scelerum veniam sperabant, ostendit pestem esse Reipublicæ. Idem de Eleusinis & bacchanalibus apud alios invenias. Prçter has quas diximus aliæ insuper sunt causæ, etsi minus principales, propter quas imperium in sacra Summa Potestas deserere sine summo Reipublicæ periculo non potest. Nam sacerdotum quidam eo sunt ingenio, ut *nî pareant, territent*. Et *multitudo*, ut olim Curtius dixit, *vanâ religione capta melius vatibus quam ducibus paret*. Didicerunt hoc malo suo Reges & Imperatores per Asiam, Africam, Europam, ut exempla afferre id penè esset omnium gentium Annales transcribere. Accedit & alterum quod mutatio in Religione imo etiam in ritibus, si non consensu fiat, aut manifestam contineat emendationem, per se Rempublicam concutit & in summum sæpè discrimen addidit; *οἱ γὰρ περὶ τὰ θεῖα ξενίζοντες*, inquit ille, *πολλοὺς ἀναπείθουσιν ἀλλοτριονομεῖν*. Hoc quoque verum esset docet omnium temporum experientia. Quare nî edictis coërceatur ista curiositas, nutabit semper Reipublicæ status.

Ob

Ob has duas poſtremas rationes ſubdidi actiones ſacerdotales imperio Summarum Poteſtatum, etiam illi fatentur qui eaſdem directè, hoc eſt quà ſalutem animarum poſſunt impedire, eidem Imperio ſubtrahunt, quales ſunt in Romanâ Eccleſia Ioannes Pariſienſis, Franciſcus Victoria, & nuper Rogerus Widdringtonus. Pariſienſis hæc ſunt verba, *Licitum eſt principi abuſum gladij ſpiritualis repellere eo modo quo poteſt, etiam per gladium materialem; præcipuè ubi uſus gladii ſpiritualis vergit in malum Reipublicæ, cujus cura Regi incumbit, aliter enim gladium ſine cauſa portat.* Victoriæ iſta: *Reſpublica civilis eſt perfecta ſibi ſufficiens: ergo poteſt ſe defendere ab injuria cujuſcunque propria auctoritate.* Mox, *Poſſunt Principes ſervare proprias Reſpublicas non ſolum per modum defenſionis, ſed etiam AUCTORITATIVE.* Widdringtonus autem in Apologia ita ſententiam explicat; *Si eveniat poteſtatem ſpiritualem male uti ſpiritualibus in perniciem Reipublicæ temporalis, per accidens ſubditur poteſtati politicæ, cui cura temporalium incumbit, & conſequenter poteſtatem habet ſuper omnes actiones externas, quæ pacem temporalem injurioſe perturbant.* Item, *Injuſta ſpiritualium adminiſtratio, velut ex-*

14.

Tract de Poteſt. Reg. & Pap cap. 21. ad 37.

Relect. de Poteſt Eccl. ſect. 7 parag. ad. Propoſ.

excommunicatio Principis notoriè injusta, aut interdictum Regni manifestè iniquum, ab Episcopo qui tali Principi civiliter subjicitur, quatenus pacem publicam perturbat & seditiones ac tumultus in Republicâ excitat, qua ratione naturam criminis politici sortitur, ad tribunal Principis politici pertinere videtur. Et in disputatione posterius edita, *Respublica temporalis est perfecta & sibi sufficiens, ergo propria auctoritate ab injuria cujuscumque se defendere & abusum gladij spiritualis, præcipuè ubi vergit in malum Reip. cujus cura Regi incumbit, per gladium materialem repellere potest.* In Responsione vero ad argumenta Suarezij sic ait, *Penes Reges temporales est potestas prohibendi atque puniendi crimina spiritualia, ut injuriæ temporales sunt, & civilis Reipublicæ tranquillitatem injuriosè perturbant.* Propius ad verum videtur accedere idem Auctor, cum ait in eodem libello. *Mitto jam examinare, utrum ad civilem Regum Christianorum potestatum spectet crimina spiritualia, non tantum ut injuriæ temporales sunt & Civili tranquillitati obsunt, sed ut crimina etiam sunt spiritualia & spirituali Ecclesiæ Christi, cujus à DEO protectores constituti sunt, bono incommodant, prohibere & pœnis temporalibus castigare.*

Ex Victoria loco citato.

CAPUT II.

iſtincta eſſe Imperium in Sacra & Sacram Functionem.

SUMMARIUM.

Functiones omnes ſubjacere Imperio. 2. Quaſdam quoad emanationem. 3. Iure na- urali non modo non prohibente, ſed ſua- 'ente in unam perſonam coaleſcere poſſe mperium Summum & Sacram Functio- 'em. 4. Factum hoc antiquitus ante Le- 'em Moſaïcam, poſtea quoque extra po- ulum Hebræorum. 5. Lege Moſaïca ſe- 'arata Summum Imperium & Sacram Functionem. 6. Item lege Chriſtiana. 7. Nomina tantum & privilegia Sacerdotalia ributa Summis Poteſtatibus ob communi- atem materiæ circa quam verſantur.

1\. QUANQUAM verò nemo medio- criter ſapiens ignorare poteſt quan- diſtent *Imperium* & *functio cui impe-* , admonere tamen hujus lectorem

cogimur, quia sunt qui rebus clarissimis offundunt nebulas. Rectissimè nos docet Aristoteles, non esse Architecti quà Architectus est operi manum admovere, quia Architecti est secundum rectam rationem unicuique quæ facienda sunt præscribere: operarum est rectè imperata rectè itidem exequi. Sic imperantis non est imperata facere, *sed imperando facere ut fiant.*

2. Cæterum functiones sub imperio positæ duorum sunt generum. Aliæ enim subjacent & naturâ & ordine ut effecta à causis suis perpetuò emanantia, aliæ solo ordine. Priori modo in naturalibus Soli subjacent radij, flumen fonti: posteriori celestibus terrestria. Similiter priori modo Architecto subjacet munus ἐργοδιωκτῶν: posteriori munus Fabri lignarij, cœmentarij, ferrarii. Sic & Summæ Potestatis imperio priore modo subsunt quæ imperium aut propriè dictam jurisdictionem continent, ut Prætura, Præsidis officium, & reliqua Magistratuum munia. Posteriore vero functio Medica, functio Philosophica, Agricultura, Mercatura. Umbram igitur suam oppugnant qui magno conatu probant Ecclesiarum Pastores quà tales sunt, non esse *Summarum Potestatum vicarios*: Quis enim tam imperitus

est,

ıi id neſciat, cum ne medicos qui-
ımmarum Poteſtatum vicarios quiſ-
iſi ineptus dixerit? Cæterum eoſ-
ıſtores, quatenus præter paſtora-
us aliquid imperij aut juriſdictio-
:ipiunt, ejus acceſſionis ratione
ıè dici *Supremarum Poteſtatum vi-*
ut delegatos, infra apertius fiet.
cum vir eruditiſſimus Decanus Li-
lenſis demonſtret, non ideo eſſe
tes ſuperiores Regibus quod *Reges ab*
ıſilium petere jubentur, hoc exem-
:itur, quod *uſitatum ſit Regibus à*
:riis ſuis conſilium petere, *qui tamen*
; ſuperiores non ſunt; quumque alij
ıratione ſimili utuntur, non rectè
t qui illorum ſententiam ita expli-
quaſi hæc per omnia congruere
nt, cum ad ſimilitudinem ſatis ſit,
eo reſpondeat quò tendit oratio:
ıi ne Evangelicæ quidem parabo-
tra calumniam erunt. Rectè æquan-
aſtores præſidibus ordine non ema-
ne muneris. Præſides & *ſubditi* ſunt
arij: Paſtores qua tales *ſubditi* non
ſ.
iſtinctis imperio & functione, alia 3.
tur quæſtio, Poſſitne Imperium &
tio ſacra in una perſona conſiſtere?
ıe enim ſtatim ſequitur, quæ diverſa
ſunt

ſunt ea uni atque eidem competere non poſſe : Poteſt enim idem eſſe & cantor & medicus, neque tamen aut canendo medebitur , aut medendo canet. Ut ad hanc quæſtionem ritè reſpondeatur, diſtinguendum omnino eſt inter jus naturale & jus divinum poſitivum. Iure naturali poteſt idem habere ſummum imperium & ſacerdotium gerere: quia hæc duo ſuapte natura non ita ſunt pugnantia, ut eidem homini convenire nequeant. Quod amplius eſt, ſepoſita lege poſitiva & impedimentis quæ extrinſecus adveniunt, naturale aliquatenus eſt ut idem ſit Rex & Sacerdos : non quidem ex eo genere naturalium quæ ſe aliter habere non poſſunt, ſed ex altero genere quod eorum eſt quæ natura rectæque rationi ſatis congruunt. Quum enim Regis non nimis latè imperantes facilè poſſint regni curæ functionem aliquam peculiarem adjungere , ſicut Reges novimus fuiſſe Medicos Philoſophos, Aſtrologos, Poëtas, pleroſque autem belli duces ; nulla autem ſit functio excellentior & unde ad cives plus manet utilitatis quam ſacerdotalis, apparet hanc præ cæteris functionem Regi convenire.

4. Idem conſenſus Gentium evincit. Nam primis mundi temporibus, cum homines ad-

adhuc domestico magis quam civili imperio regerentur, patres familiarum ut regni quandam imaginem gessisse, ita & sacerdotio functos omnes fatentur. Hoc jure Noê post terrarum orbem diluvio liberatum DEO sacrificat. De Abrahamo ait DEUS *eum monstraturum liberis ac familiæ piè vivendi rationem.* Hinc & Iobi & aliorum Patriarcharum sacrificia legimus. Deficientibus patribus, ut principatus familiæ ita & sacerdotium ad primogenitos delatum est, mansitque is mos in posteritate Iacobi (quippe cum nullam adhuc constitutam haberent Rempublicam) donec Levitæ (*sacerdotes* scilicet *ministri Sacerdotum.*) primogenitis sunt surrogati; quod disertè exprimit lex divina. Interea cum in Cananæa regione Respublica quædam existeret, idem Melchisedecus & regnum obit & sacerdotium. Haud aliter Moses ad consecratum usque Aaronem, unde eum & *Regem* & *Sacerdotem* vocant Sacræ Literæ. Neque alius mos antiquitus cæteris gentibus, sive natura suadente, sive majorum exemplo: ex qua origine & ritus sacrificandi vetutissimis gentibus penè eosdem fuisse apparet. Hinc Cicero, *omnino apud veteres qui rerum potiebantur, iidem auguria tenebant: ut enim sapere, sic di-*

Gen. 18. 16.

Num. 3. 41.

divinare, *regale ducebant.* Hinc Virgilius.

> *Rex Anius, Rex idem hominum, Phœbique Sacerdos.*

Et passim apud eundem Poëtam, ut & apud Homerum Heroës hoc est Principes sacrificant. Apud Æthiopes Reges fuisse Sacerdotes narrat Diodorus, apud Ægyptios Plutarchus, apud Spartiatas Herodotus, apud Athenienses & plerasque Græcorum civitates Plato. Romanos idem secutos Halicarnassæus & Livius nos docent. Unde etiam Regno sublato mansit *Rex sacrorum.* Plutarchus ἥ γε βασιλεία πρὸς τὸ πᾶσαν ἀρχὴν ἔχειν ἐν ἑαυτῇ συλλαβοῦσα καὶ ταῖς μεγίσταις ἱερουργίαις καθωσίωται πρὸς τὸ θεῖον. Quæri potest, an Patres illi & Reges, quamdiu mansit verus DEI cultus (ut aliquot post diluvium seculis multis in partibus mansisse credibile est) Sacerdotium speciali quodam titulo acceperint, an vero jure paterno ac regio sibi vindicarint? Eruditissimi viri censent in quibusdam potuisse accedere oraculi divini auctoritatem, cæterum de omnibus id probari non posse, neque esse cur credamus. Seclusa enim lege positiva, ad sacerdotem constituendum nihil tale requiritur. Imo cum eorum temporum homines per universum

orbem

orbem tenerentur DEUM, quatenus eum norant, honorare eique *gratias agere*, ut Apostolus Rom. 1. convincit, tenebantur aut singuli esse Sacerdotes, aut aliquibus è suo numero Sacerdotium mandare. Patris autem est unicuique in sua familia sua assignare munera, atque inter illa etiam Sacerdotium, quippe lege sola naturæ non exceptum: Quam autem functionem alij potest assignare, eandem & sibi, dum par ei sit, natura non repugnante, rectè assignat. Quod de Patre, idem de Rege dictum esto; eóque magis, quod omnes fatentur in illo statu primævo jus fuisse multitudini liberæ eligendi sibi Sacerdotum. Quod jus multitudinis, lege positiva semel excepta, in Summam Potestatem transfertur. Constat enim electio talis ex jussione ac prohibitione, quia jubetur unus aliquis agere sacerdotalia, aliis idem interdicitur: Iubere autem & prohibere actus sunt imperij, quod qui totum non habet ei *Summæ Potestatis* nomen non competit. Non obstat huic sententiæ id quod ad Hebræos dicitur, Heb. 5. 4.
honorem summi Pontificatus *neminem sibi sumere, nisi qui à DEO sit vocatus, ut Aaron.* Agit enim eo loco θεόπνευστος scriptor de Pontifice Legali, non de eo qui ante vel extra legem Mosaicam fuit, vel

extra

extra legem Mosaïcam fuit, vel esse potuit: & ostendit quidquid in Legali Pontifice eximium fuit, id in Christo reperiri multo eminentius, in Legali vero multa desiderari quæ in Christo compareant. Sic & pleraque de sacrificiis quæ dicuntur eadem epistola, de sacrificiis legalibus sunt intelligenda.

5. Morem autem illum conjungendi imperium cum sacerdotio per annos ferme bis mille quingentos toto orbe terrarum multis in locis etiam serius usurpatum, alibi quidem Regum luxus, socordia aut bellicæ occupationes, in populo autem DEI lex divina positiva, abrogavit: Illa nimirum quæ non cuivis in illo populo sed solis Aaronidis sacerdotium detulit. Post hanc legem, quod ante laudi erat datum, scelus esse cœpit. Nullo enim modo licuit regi, qui ex alia erat gente, sacer-
2. Chron. 26. 18. dotium attrectare contra apertum DEI interdictum: quam in legem cum Rex Ozias delinqueret, optimo jure ei dictum est à sacerdotibus, *Non est tuum ô Ozia adolere DEO, sed Sacerdotum filiorum Aaronis, qui consecrati sunt ad adolendum.* Itaque & debitas temeritati suæ pœnas luit turpi scabie percussus. Quo vero consilio DEUS regnum Israëliticum secreverit à sacerdotio, difficile forte nobis esset

esset indagare, nî viam quodammodo præiret divinus scriptor ad Hebræos. Apparet Hebræam gentem mirè proclivem fuisse ad superstitiones, unde ad falsorum quoque numinum cultus toties delapsa est. Quum vero DEUS huic vitio quasi frenum injecisset operosissimorum rituum magnam satis molem, illi spem omnem salutis in illis ritibus ponere cœperunt: à qua dementissima persuasione sæpissime illos revocant Sancti, ostenduntque misericordiam, hoc est animi integritatem multo magis DEO placere, quam sacrificia. Quod si sacra potissima nemo nisi Rex fecisset, ut olim fieri consueverat, multo sanè magis ipsorum animi hæsissent defixi in tanta sacerdotij majestate. Nunc cum Pontificatum, utcumque magno apparatu insignem, tamen regio splendore exutum infraque Regem positum videbant, hoc ipso admonebantur majorem quendam Pontificem, qui & Rex futurus esset ut olim Melchisedech, sperare atque in eo fiduciam ponere. Quanti alioquin admiratores sacerdotum Iudæi fuerint, vel hinc apparet, quod postquam à Captivitate Babylonica redierunt, statim sacerdotio addiderunt principatum (ἐθναρχίαν Græci vocant) qui brevi in Regnum imo in tyran-

C nidem

nidem transiit. Cæterum notatu non indignum est, etiam post institutum sacerdotium Leviticum, aliquas mansisse vetustissimi moris reliquias. Nam Paschatis mactatio patribus familiarum relicta est: quos hac in parte functos sacerdotio Iudæi rectè notant. Circumcisionem quoque non desiderasse sacerdotis ministerium, sed à quovis ejus rei perito administratam, omnes Hebræi consentiunt. Illud quoque observatu non indignum, Prophetiam quæ naturaliter sacerdotio videtur cohærere, non minus Regibus quam Sacerdotibus tributam, imo Privatis sæpius quam Sacerdotibus, DEO undique multis modis id agente, ut Levitici Sacerdotij infirmitatem populus agnosceret. Ita nimirum Lex illos quasi manu ad Christum deduxit, qui Summus futurus esset Propheta, Summus Sacerdos, Summus itidem Rex, quique omnes in se credentes triplicis istius honoris participes faceret. Nam de prophe-

Act.2.16. &. tiâ in oraculum Ioëlis à Petro Apostolo explicatum, *Postremis diebus effundam spiritum meum super omnem carnem: & prophetas agent filij vestri & filiæ vestræ, & juvenes vestri visiones videbunt, & seniores vestri somnia somniabunt; & super servos meos & super ancillas meas effundam spiritum meum in diebus*

ebus illis & prophetas agent. Cui illud Esa. 54. 13.
saiæ respondet à Christo apud Ioannem Ioan. 6. 45.
citatum, *Erunt omnes à DEO edocti* : & Ier:m. 31.
insignis alter Ieremiæ locus citatus in E- 33. 34.
pistola ad Hebræos, *Dabo legem meam* Heb. 8. 10.
in cordibus eorum & cordi eorum inscribam. *Non docebunt singuli proximum suum & singuli fratrem suum, dicentes cognosce Dominum, nam omnes cognoscent me à minimo usque ad maximum.* De Regno simul & Sacerdotio insignis est Petri locus, ubi fideles vocat βασίλειον ἱεράτευμα. Et Ioannes Apocalypsi *fecit nos Reges & sacerdotes DEO.* Non impedit autem Christi excellentia in prophetico munere, neque generalis illa Prophetici doni fidelibus facta communicatio, quominus quidam in N. T. singuli jure Prophetæ nominentur. Sic etiam regnum Christi, quod partim divina providentia circa Ecclesiam ejusque hostes, partim spirituali in animos humanos actione constat; neque jus neque nomen Regibus abstulit externo imperio imperantibus, ac tali quod divinæ providentiæ omnino subjaceat, imperio autem DEI & spiritualibus Christi actionibus subjacere debeat juxta illud Sedulij, *Non eripit mortalia terrestria qui regna dat cœlestia.* Ut autem præcones Novi Testamenti Sacerdotes

1. Pet. 1. 9.
Apoc. 1. 6.
& 5. 10.

ſpeciatim appellentur; eſt quidem receptum antiqua Eccleſiæ conſuetudine, ſed non de nihilo eſt quod ab eo loquendi genere & Chriſtus ipſe & Apoſtoli ſemper abſtinuerunt. Idque ſatis eſſe debet ad nos admonendos ne paſſim atque promiſcuè à ſacerdotibus Leviticis ad Evangelij miniſtros argumentum ducamus, cum in ipſo munere & in modo perſonas deſignandi latum ſit diſcrimen.

Sub lege igitur Chriſtiana quæritur an
6. Summum Imperium & paſtorale munus (quod & Sacerdotium appellari jam diximus) in unam perſonam rectè coaleſcant. Affirmant enim Pontificis Romani propugnatores. At Syneſius olim dixit ὅτι πολιτικὴν ἀρετὴν Regiam intellige, ἱερωσύνη συνάπτειν, τὸ κλώθειν ἐστὶ τὰ ἀσύγκλωστα. Et apud Athanaſium Hoſius Cordubenſis, *Neque igitur fas eſt nobis in terris imperium tenere, neque tu ſacrorum & thymiamatum habes poteſtatem Imperator, hoc eſt jus adolendi*: alludit enim ad Oziæ hiſtoriam. Et Gelaſius Epiſcopus Romanus olim non incommodè ſcripſit, ex quo ſumpſit Nicolaus; *Fuerint hæc ante adventum Chriſti, ut quidam (figuraliter adhuc tamen in carnalibus actionibus conſtituti) pariter Reges exiſterent & pariter Sacerdotes, quod Sanctum Melchiſedech fuiſſe Sa-*

Adverſ. Andronicum Ex *Athanaſio ad vitam ſolit. agentes,* οὔτε τοίνυν ἡμῖν ἄρχειν ἐπὶ τῆς γῆς ἔξεστιν οὔτε σὺ τοῦ θυμιᾶν ἐξουσίαν ἔχεις βασιλεῦ.

Epiſt. 8. ex libello Gelaſij de vinculo Anathematis.

Sacra prodit hiſtoria. Mox. *Sed cum ad verum ventum eſt, eundum Regem atque Pontificem ultra ſibi hec Imperator (Pontificis nomen impoſuit) nec Pontifex regale (faſtigium) vindicavit. Quamvis enim membra ipſius, id eſt veri Regis atque Pontificis ſecundum participationem naturæ magnificè utrumque in ſacra generoſitate ſumpſiſſe dicantur, ut ſimul regale genus & ſacerdotale ſubſiſtant; attamen Chriſtus memor fragilitatis humanæ, quo ſuorum ſaluti congrueret, diſpenſatione magnifica temperans ſic actionibus propriis dignitatibuſque diſtinctis, officia poteſtatis utriuſque diſcrevit, ſuos volens medicinali humilitate (ſalvari;) non humana ſuperbia rurſus (intercipi,) ut & Chriſtiani Imperatores pro æterna vita Pontificibus indigerent, & Pontifices pro temporalium curſu rerum Imperialibus diſpoſitionibus uterentur.* Hinc & Demetrius Chomatenus, ubi jura Imperatoris circa Eccleſiam ampliſſima deſcribit, eadem tamen reſtringit his verbis πλὴν μόνου τοῦ ἱερουργεῖν. Multa quidem in hanc rem adferuntur argumenta, non omnia tamen ejuſdem roboris. Quædam enim rectius probant officia eſſe diverſa, ut ſemper fuere, & paſtoribus qua paſtores ſunt imperium non competere, quam interdictam munerum conjunctionem. Illud efficacius,

Nicol. jura Pontificatus attribuit.

Nicol. nomen.

Nicol. ſurſum efferri. infernè demergi.

quod

1. Tim. 11. 4 quod Apoſtolus vetat Chriſto *militantem* (agere autem de paſtorali militia videtur) implicari negotiis ſeculi, quod ad inferiora etiam civilia munera extendunt canones antiquiſſimi qui Apoſtolici dicuntur, ut Canon 6. 81. 83. Ac ne quis arbitretur hoc iis dumtaxat temporibus ſtatutum, cum ſub Imperatoribus profanis viveretur, idem repetitum eſt Carthagienſis Synodi, quæ Honorio & Theodoſio Imperantibus celebrata eſt, Can. 16. & Chalcedonenſis Synodi Can. 3. & 7. nimirum quia tam grave & difficile eſt munus paſtorale, ut totum hominem deſideret. Quod ipſum quamquam non ita rigidè ſumi poteſt, ut nullo unquam tempore ulla cura ſecularis à paſtore ſuſcipi poſſit (nam exempli cauſa tutelam legitimam leges excipiunt) tamen ſufficit, ut perpetuam quandam eandemque difficilem curam à paſtore ſubmoveat, quippe cum ſollicitudinem pro viduarum alimentis, minimè cæteroquin alienam ab Apoſtolica functione, hanc inter cætera ob cauſam Apoſtoli à ſe abdicaverint. Regni autem cura & perpetua eſt & longè graviſſima. Illud vero validiſſimum, quod alios planè mores poſtulet officium Regis, alios officium paſtoris quale in Evangelica lege deſcribitur, ut vel ex eo

Novel. 132. *cap.* 5.

Act. 6.

ſatis

satis apparet, non posse commodè & pro decoro, imo nec sine desultoria quadam levitate utrumque ab uno homine sustineri. Ostensum ergo est & diversum esse Imperium à functione sacra, & causas esse cur utrumque ab eodem suscipi non debeat.

Cæterum, quia & Imperium & munus pastorale (Pastorum hic nomine Evangelij præcones intelligo, cum alioquin Reges quoque sint Pastores & quidem Dominici gregis, imo etiam P*astorum Pastores*, quomodo olim Regem Ædgarum Episcopus nuncupavit) discreta licet, in eo tamen conveniunt, quod quæ pastorum cura est unica, ea summarum potestatum cura præcipua est, ut divina rectè ordinentur, & ut Isidorus Pelusiota dixit ἱερωσύνη καὶ βασιλεία εἰς ἓν ὁρῶσι τέλος τὴν τῶν ὑπηκόων σωτηρίαν; mirum nobis videri non debet, si Summis Potestatibus ob communitatem materiæ circa quam versantur & finis ad quem tendunt, nomen interdum alterius functionis proprium tribuitur. Hinc Constantinus [a] non semel *Episcopum* se vocavit; quam [b] Græci scriptores sæpè ἰσαπόστολον, interdum * ἐν βασιλεῦσιν ἀπόστολον nuncupant. Valentinianus & Martianus Imperatores in ipso illo edicto [c] quo Chalcedonensis Synodi Acta approbant, *Inclyti Pontifices* vocantur, eun- 7.

Post A.D. 959.

[a] *Non absolutè vide Euseb. de vita lib. 4. c. 24.* [b] *Postremorum seculorum.*

* *Quia à Christo è cælo (ut Paulus) vocatus ad fidem fuerat.* [c] *nil tale in edicto extat.*

demque Martianum Ausonius Christianus *Religione Pontificem* appellat. Imo & in ipsa Synodo * ei acclamatum est *Pontifici Imperatori.* In eodem Martiano laudat Romanus Episcopus *Sacerdotalem affectum*, & alibi *animum Apostolicum* & *Sacerdotalem.* Et Theodosij curas *Apostolicas* dixit Theodoretus. Nec aliter simplicius Romanus & ipse Episcopus in Zenone agnoscit *animum Sacerdotis & Principis.* Anastasius quoque & Iustinus imperatores Pontificis usi sunt appellatione: & Leo III. in Epistola ad Gregorium Romanum Episcopum de se ὅτι βασιλεὺς καὶ ἱερεὺς εἰμί. Et Gregorius ad illum vicissim, Constantinum, Theodosium, Valentinianum atque alios, qui curam gesserunt Ecclesiarum, & *Pontifices* ait fuisse & *Imperatores.* Neque aliter se res habuit sub Francorum dominatu, quos Pontifices diserte appellat Leo Romanus Episcopus, *de Capitulis* inquit, *vel praeceptis Imperialibus vestris vestrorumque* PONTIFICUM * *pradecessorum irrefragabiliter custodiendis & conservandis quantum valuimus & valemus Christo propitio, & nunc & in avum nos conservaturos modis omnibus profitemur.* Ejusdem Lotharij patrem Ludovicum Pium Ioannes Octavus Romanus Episcopus cooperatorem vocat

Ausonius denatus antequam Marcianus nasceretur. De Gratiano scripsit. A. D. 383. Aug 24. denato.

* *Act. 5 ad finem.*

Non extat epistola Imp. sed verba laudata ei tribuit Greg. 2. epist. 2. A. D. 730.

Lex 4 apud Gratian. dist. 10. c. 9.

* *Legendum ex Panormia & pradecessorum.*

Lud. Pius decessit A. D. 840 Iun. 20.

vocat ſui certaminis. Neque nominat tantum ſed & ſigna ſuæ functionis Imperatoribus tributa ſunt. Unde Sexta Synodus Oecumenica cum laïcis prohiberet ad altare, hoc eſt ad menſam dominicam accedere, excepit Imperatorem. Ad quem locum Balſamo Epiſcopus Antiochenus notat & ceræ characterem imprimere, quod eo tempore Epiſcoporum erat, & de ſacris inſtituere populum ſolitos Imperatores. Et hæc ſunt ἀρχιερατικὰ προνόμια, quæ Imperatoribus adſcribit Chomatenus. Quod ſi, ut modo oſtendimus, Imperatores & *Epiſcopi* & *Pontifices* & *Sacerdotes* ſunt appellati, nihil cauſæ fuit cur Anglis quibuſdam ſcriptoribus acerbè exprobaretur quod ſpiritualem quandam poteſtatem Regi tribuiſſent, præſertim cum ſæpiſſimè non à modo agendi, ſed à materia nomen imponi ſoleat, ſicut leges *militares*, *nauticas*, *ruſticas*, dicimus. Quare & Regis imperium *ſpirituale*, quatenus circa religionem, quæ eſt res ſpiritualis, verſatur.

feria 1. Lotharius A. D. 855. Sept. 29. feria 1. Hadriano 2. ſucceſſit Ioannes 8. A. D. 872. Decemb. 14. feria 1. Lud. Balbum Caroli Calvi filium A. D. 878. cooperatorem vocavit epiſt. 87.

CAPUT III.

Quousque conveniant sacra & profana quoad jus imperandi.

SUMMARIUM.

1. *Actiones internas humano Imperio non subjacere nisi comitanter cum externis.* 2. *Actionum partitio in eas quæ definitæ sunt & indefinitæ ante Imperium humanum.* 3. *Definitarum partitio in definitas Iure divino naturali, & definitas Iure divino positivo, cum exemplis.* 4. *Etiam definitas actiones materiam esse Legis, tum propter adjuncta tum propter novam obligationem.* 5. *Actus non imperabiles summæ Potestati eos solos esse qui Iuri divino repugnant.* 6. *Imperia juri divino repugnantia etsi ad agendum non obligant, obligare tamen ad vi non resistendum & unde ea obligatio.* 7. *Non eximi ab ea obligatione Potestates subordinatas.* 8. *Solutio ad exempla quæ contra adferuntur.* 9. *Similitudo Sacrorum & profanorum circa prædicta, & primum circa discrimen inter-*

internarum & externarum actionum. 10. *Secundò circa actiones à* DEO *definitas, & quid circa eas non liceat.* 11. *Quid circa eas liceat: quod quinque capitibus explicatur.* 12. *Circa actiones à* DEO *non definitas.* 13. *Definitam actionem alleganti probationem incumbere.* 14. *Circa reſiſtentiam: quam illicitam eſſe, cum vis infertur à ſumma Poteſtate religionis nomine, probatur ex ſacris Literis & exemplis: cum ſolutione objectionum.* 15. *Diſcrepantia ſacrorum & profanorum quoad latitudinem Imperij circa ſingula & unde.*

IMPERII jus ad ſacra non minus quam ad profana extendi, quantum generalis tractatio fert, ſupra demonſtratum eſt. Quia vero nonnulli magnum hic diſcrimen ſtatuunt inter ſacra & profana, neque tamen id diſcrimen in quo propriè conſiſtat, ſatis explicant, operam dabimus, ut in quo iſta conveniant, in quo diſcrepent, diſtinctè explicemus. Primum ergo in genere ſepoſito pauliſper *ſacri profanique* diſcrimine videamus, quænam actiones (nam circa iſtas propriè verſatur imperium) materia imperij eſſe poſſint. Deinde quid circa ſingula earum genera Imperium poſſit efficere. 1.

Actio-

Actionum ergo prima ſit hæc diviſio, quod aliæ ſunt externæ, aliæ internæ. Externæ actiones primaria ſunt materia imperij humani, internæ ſecundaria, neque propter ſe, ſed propter externas: ideoque circa internas, quæ omnino ab externis ſeparatæ ſunt, neque eas reſpiciunt humana imperia, non occupantur. Hinc
3. *Benefic.* illud Senecæ, *Errat ſi quis putat ſervitutem in totum hominem deſcendere, pars enim melior excepta eſt. Corpora obnoxia ſunt & adſcripta Dominis, mens ſui juris eſt*; & illud in jure protritum, *Cogitationis pœnam nemo patitur.* Cauſa eſt, quia imperium requirit materiam cujus natura in imperantis notitiam cadat. Solus autem Deus eſt καρδιογνώστης, ac proinde ſolus in corda imperium obtinet. Hominibus actus aliorum interni *ſuaptè natura* ſunt incogniti. *Suaptè natura* ideo addidi, quia ſi qua ſunt externa quæ clam alios fiunt, ea imperio ſubjacent. Cognoſci enim naturâ poſſunt. Conſideratur autem hic τὸ καθ' ἅυτο, non τὸ κατὰ συμβεβηκὸς. *Secundariò* vero quod dixi actus quoque internos ſubeſſe imperio, id dupliciter habet locum, aut ex intentione imperantis, aut quodam repercuſſu. Ex intentione imperantis, ubi actus internus cum externo conjunctus eſt, & in eum quaſi in-

influit, quomodo in delictis perfectis aut inchoatis animus æſtimatur. Per repercuſſum vero, ut quia aliqua actio per imperantis interdictionem facta eſt illicita (*oportet enim ſubjici non tantum proptet iram, ſed etiam propter conſcientiam*) ideo & cogitando talem actionem, ut faciendam eligere, illicitum eſt, non quia cogitationi propriè lex humana ſit poſita, ſed quia nemo honeſtè poteſt velle facere, id quod factu turpe eſt. Rom. 13. 5.

2. Alia partitio actionum eſt, quod antequam de iis humano imperio aliquid ordinetur, aut ſunt definitæ moraliter aut indefinitæ. Moraliter definitas voco quæ aut debitæ ſunt aut illicitæ, quarum illæ moraliter neceſſariæ, hæ moraliter impoſſibiles dici poſſunt; quomodo in jure turpia *impoſſibilium* voce appellantur. Hæc definitio ante humani imperij actum aut ex ipſa actionum naturâ oritur, ut *Deum colere* debitum eſt, mentiri illicitum per ſe, aut ex imperio ſuperioris, ſicut patri familias id faciendum aut cavendum eſt quod decuriones, decurionibus quod præſes, præſidi quod ſumma poteſtas fieri juſſerit vetueritve.

3. Quare cum Summa Poteſtate nullum ſit majus imperium humanum (alioqui enim ſumma non foret) ſequitur illi ea demum

demum esse definita quæ aut suaptè naturâ sunt debita aut illicita, aut quæ talia effecta sunt imperio divino. Ea quæ prioris sunt generis ad jus naturale referuntur. Iuris autem naturalis, ne quis fallatur vocis ambiguo, non ea tantum dicuntur esse quæ ex principiis natura notis, sed illa etiam quæ ex naturalibus principiis naturaliter, hoc est certò & definitè, fluunt. Naturale enim in hoc argumento non supernaturali, sed arbitrario opponitur. Sic quandoquidem constat Deum Patrem, Filium, Spiritum Sanctum, unum esse verum Deum, illum ipsum coli debere juris naturalis est. Posterioris generis quæ sunt, ea vocantur juris divini positivi, qualia sunt quædam singulis præscripta, quædam populo, quædam universitati humani generis; singulis, ut quæ Abrahamo, Isaaco, Iacobo, Mosi alijsque DEI servis mandata leguntur. Populorum omnium unus est Israëliticus, cui jura positiva DEUS plurima præscripsit, tum quæ ad sacra, tum quæ ad res alias pertinerent. Universitati humani generis quædam ad tempus sunt imperata; ut Sabbathi lex in ipsa creatione, ut quidam putant: de non edendo sanguine aut suffocato post diluvium: Alia in perpetuum valitura quæ Christus insti-

Deut 4. 8.

instituit, ut lex τῆς ἀποσυναγωγῆς, lex Baptismi & Cœnæ Dominicæ, & si qua sunt similia.

His intellectis, videri alicui potest eas 4.
solas actiones humani imperij justam esse materiam, quæ per divinum indefinitæ & in utramvis partem liberæ manserunt. *Eth. 5. 10.*
Nam & Aristoteles τὸ νομικὸν δίκαιον describit ὃ ἐξ ἀρχῆς οὐδὲν διαφέρει οὕτως ἢ ἄλλως ὅταν δὲ θῶνται διαφέρει. Et verum hoc est, si talem dumtaxat actum spectemus Imperij, qui actionem ipsam intrinsecus immutet: Quum enim & quæ fieri debent & illicita sunt, determinata sint, eoque immutabilia quoad moralem bonitatem vel malitiam, sequitur unicam talis mutationis materiam relinqui actiones indefinitas. Cæterum, cum & ea quæ aut fieri oportet, aut quæ oportet non fieri, extrinsecæ mutationis sunt capacia, eamque ab Imperio humano possint accipere, manifestum est easdem humano Imperio subjacere, dummodo merè internæ non sint. Huc pertinet actionibus debitis tempus, locum, modum & personas assignare, quatenus eadem neque per rei naturam neque per legem DEI definita sunt, impedimenta quoque auferre, interdum præmia addere, illicitas vero actiones pœnis quibusdam quæ in potestate sunt im-

imperantis coërcere, aut nullas pœnas infligere, quæ vocatur facti permissio, & interdum culpa vacat. Subtilius intuenti apparebit ex humano imperio in his quæ etiam ante homines facere aut non facere tenebantur, novam quandam oriri obligationem etiam in conscientia, quanquam minoris gradus quam prior fuerit. Nam lex divina Decalogi dicens Iudæo *non occides*, *non furaberis* & quæ sequuntur, non solum declaravit quid juris esset naturalis, sed ipso præcepto obligationem novam priori addidit, ita ut Iudæus contra faciens non eo tantum peccaret, quod actum committeret vitiosum, sed etiam quod vetitum, quia διὰ τῆς παραβάσεως τοῦ νόμου τὸν Θεὸν ἀτιμάζει ut Paulus loquitur. Unde Augustinus dixit, *legem prohibentem omnia commissa congeminari, non enim simplex*, inquit, *peccatum est, non solum malum, sed etiam vetitum committere*. Quod autem in lege divina Decalogi locum habet, hoc ipsum in lege etiam humana idem præcipiente obtinet, proportione tamen servata. Nam *qui resistunt, divinæ ordinationi resistunt*: atque ideo ἑαυτοῖς κρίμα λήψονται teste Apostolo.

Rom. 11. 23. De ver. Relig. cap. 26.

Rom. 13. 2.

5. Vidimus quam latè pateat humani Imperij materia, & qui actus eidem Imperio com-

competant in unoquoque genere. Nunc qui actus non sint jure imperabiles Summæ inter homines Potestati videamus. Et constat eos dumtaxat extra imperii jus esse, qui naturali aut alteri cuivis divino juri repugnant. Nam alius modus actiones determinandi quoad jus summę potestatis ne fingi quidem potest. Definitorum autem jure divino (in quo comprehendo naturale) duo sunt genera: alia enim justa sunt, alia vetita. Duo ergo genera sunt actuum Imperii qui ad jus imperantis non pertinent. Deo vetita jubere; Deo jussa vetare. Causa est quia sicut in naturalibus causæ inferiores in agendo à superioribus dependentes contra superiorum efficaciã vim agendi non habent, ita etiam in moralibus. Quare talia imperia quatenus directe imperio divino contraeunt, obligationem (qui proprius est & proximus Imperii effectus) parere nequeant. Optime Augustinus: *Si aliquid jusserit Curator, non faciendum est? non tamen si Proconsul jubeat: non utique contemnis potestatem, sed eligis majori servire. Rursus si ipse aliquid jusserit Proconsul, aliud jubeat Imperator, namquid dubitatur illo contempto illi esse serviendũ? Ergo si aliud Imperator, aliud jubeat DEUS, quid judicatur? major potestas DEUS, da veniam ô Imperator.*

Aug. de verbis Domini secundum Matth. serm. 6.

D 6. Di-

6. Distinguendum tamen diligenter inter Imperii actum, qui subditum ad agendum movet, & inter vim quæ eo nomine alicui intentatur, quæque subdito patiendi aliquid necessitatem imponit. Nam etiam cum Imperii actus effectu suo, hoc est obligatione, caret, vis tamen eo nomine illata effectum quendam habet, non tantum physicum, sed & moralem, non ex parte agentis, sed ex parte patientis, hunc scilicet ut eam vim repellere non liceat. Defensio enim violenta cum ad versus parem sit licita, adversus superiorem illicita est. *Militem* inquit Jurisconsf. Macer, *qui centurioni castigare se volenti restiterit, veteres notaverunt. Si vitem tenuit, militiam mutat. Si ex industria fregit vel manum Centurioni intulit, capite punitur.* Hoc ipsum quanquam ex jure humano videtur proficisci potuisse (obligant enim humana imperia ad omnia quæ injusta non sunt, injustum autem non est à resistendo abstinere) aut etiam ex naturæ jure, quod non patitur ut pars toti se opponat, ne quidem pro sui conservatione, clarius tamen ex scripta lege divina demonstratur. Nam Christus cum dixit, *Qui gladium sumit, gladio peribit*, diserte improbat eam defensionem quæ vi fiat contra vim injustissimam, sed publico nomine

L. Milit. §. 4. D. de re milit.

Matt. 26. 52.

ne illatam. Et huc quoque referendum [Rom. 13. 2.] illud Pauli, *Qui resistit, DEI ordinationi resistit*. Resistitur enim dupliciter, aut contra Imperium agendo, aut vim vi reprimendo: interprete Augustino; *sive potestas veritati favens aliquem corrigat, laudem habet ex illa qui fuerit emendatus: sive inimica veritati in aliquem sæviat, laudem habet ex illa qui fuerit coronatus.* Sic Petrus vult servos subjici [1. Pet. 2.] Dominis, non tantum bonis & æquis, sed etiam σκολιοῖς: quod ipsum pari jure ad subditos porrigens idem ille Augustinus: *Ita* [Prosp. sent. 34. ex Aug. in Psalmum 124. non ad verbum.] *à plebibus*, inquit, *Principes & à Servis Domini ferendi sunt, ut sub exercitatione tolerantiæ sustineantur temporalia, & sperentur æterna.* [1. Sam. 8.] Neque aliud obtinuit in lege veteri, ubi subditis pro servis uti, bona eorum aliis elargiri, *Ius Regis* vocatur, non quia Rex [Deut. 17. 17. 20.] ita agens juste ageret (Lex enim divina longe alia ipsi præceperat, imo supra cives attolli, vim magnam auri, argenti, equitii comparare ipsum vetuerat) sed quia ita agenti nemini liceret vim ullam opponere: sicut & Romanis *Prætor jus reddere* di- [L. penult. D. de just. & Iure. 1. Sam. 24. 7. 26. 9.] citur etiam cum iniqua decernit. Hinc illud bis dictum de Rege injustissimo à Deo designato, *Quis injecta manu in unctum Domini insons erit?*

Neque ullo modo audiendi sunt qui 7.

contra Sacras literas, contra rectam rationem, contra piæ antiquitatis sententiam, inferioribus quibusdam potestatibus adversus summâ arma induunt. Nam Petrus
1. Pet. 2. docens parendum Regi, id est Summæ Potestati ὡς ὑπερέχοντι, præsidibus autem, id est inferioribus potestatibus ὡς δι' αὐτοῦ πεμπομένοις tanquam missis ac ordinatis à Summa Potestate, manifeste ostendit omne inferiorum potestatum jus à Summarum Potestatum mandato pendere. Hinc de
In Ioannem tract. 116. Pontio Pilato Augustinus, *Talem Deus dederat illi potestatem, ut esset sub Cæsaris potestate.* Et David nonne princeps erat, imo dux militiæ in populo DEI, qui tamen
1. Sam. 24.7. jus sibi non putavit Regem plane tyrannice regnantem vel digito attingere, adeo ut ob abscissam penulæ partem conscientia illum torserit? Ratio quoque idem evincit. Nam Magistratus isti inferiorum ratione Magistratus sunt quoad Summæ Potestati visum fuerit, at Summæ Potestatis ratione privati sunt. Omne enim Imperium omnisque jurisdictio à Summa Potestate emanat, ab eaque perpetuo dependet. Hinc Marcus Aurelius sapientissimus Imperator dixit *Magistratus de privatis, Principes de Magistratibus, Deum autem de Principibus decernere ac judicare.* Principum

nomine

nomine Imperatores intelligens qui jam facti erant αὐτοκράτορες. Neque aliter sensit vetus Christianitas; nulli enim præsides, nulli legionum duces contra impios, sævos, truculentos Imperatores armata manu quicquam moliti sunt, ut plane dolendũ sit inventos nostro seculo viros eruditos, qui novo procuso dogmate latissimam seditionibus & bellis aperuerint viam.

Neque nos movere quicquam debent 8.
recentia armorum in Reges sumptorum exempla. Nam si ea in eos Reges sumpta sunt in quos totum populi jus translatum erat, ac qui proinde non precario sed proprio jure imperabant, laudari salva pietate non possunt, quemcumque tandem pretextum aut eventum habuerint. Sin alicubi Reges tales fuere qui pactis sive positivis legibus, & Senatus alicujus aut Ordinum decretis adstringerentur, in hos ut Summum Imperium non obtinent, arma ex optimatum tanquam superiorum sententia sumi justis de causis potuerunt. Multi enim Reges etiam qui sanguinis jure succedunt, Reges sunt nomine magis quam Imperio, ut de Laconicis Regibus scripsit Æmilius Probus. Sed fallit imperitos quod illam quotidianam & maxime in oculos incurrentem rerum administra-

 tio-

tionem, quæ ſæpe in optimatum ſtatu penes unum eſt, ab interiore Reipublicæ conſtitutione non ſatis diſcernunt. Quod de Regibus dixi, idem multo magis de iis acceptum volo, qui & re & nomine non Reges ſed *Principes* fuere, hoc eſt non *Summi* ſed *Primi*. Horum enim principatus multum abeſt à Summô Imperiô. Illud viciſſim notandum, habere quoſdam Dynaſtas aut Civitates Summum Imperium, qui quæve id habere non videantur, quia ſcilicet id alterius ſunt fide & clientela. Sed cum clientela non ſit genus ſubjectionis, & ut Juriſconſulti Romani notant, *liber eſſe non deſinat populus qui alterius Majeſtatem comiter obſervat* poſſunt hi quoque *Summô Imperiô* eſſe præditi qui inæquali fœdere ſive homagii ſacramento alteri obligantur. Quæ omnia eô fine moneo, ne quis poſthac (quod factum ſæpiuſcule video) bonas cauſas male tuendo infamet. Latius hoc argumentum perſequerer (eſt enim momenti maximi & in quo pernitioſe erratur) niſi hoc ſumma cum cura feciſſe viderem Beccariam, Saraviam, & nuper doctiſſimum Arniſæum, ut Bodinum, Barclajum, alioſque præteream.

9. His præſtructis accedamus ad demonſtran-

strandam paritatem Imperii circa sacra & circa res alias. Quemadmodum ergo in rebus omnibus non perinde animis imperatur ac linguis, ita Lactantius non minus vere dixit; *Quis mihi imponat necessitatem vel credendi quod nolim, vel quod velim non credendi?* Et hoc sensu verum est Cassiodori illud, *Religio imperari non potest*; & Bernardi, *Fidem suadendam, non imperandam.* Quare & Imperatores Gratianus, Valentinianus, & Theodosius de hæreticô homine, *sibi tantummodo*, inqujunt, *nocitura sentiat, aliis obfutura non pandat.* Atque huc credo respiciens Constantinus se vocavit *Episcopum* τῶν ἐκτὸς, quia internæ actiones per se sumptæ Imperii humani materia non sunt, sed Imperio Dei subjacent, qui per Episcopos non *Imperantes*, sed *Ministrantes* animos & vocibus & signis movet, ita tamen ut præcipuam efficaciæ partem sibi uni reservet. Conjunctim tamen cum externis interna humanum Imperium veniunt in utroque genere. Lege Corneliâ tenetur qui cum telô fuerit hominis occidendi causa; & generaliter ait Adrianus Imperator, *in maleficiis voluntatem spectari non exitum.* Sic in codice Justinianeô *de fide Catholica*, titulus extat, ob professionem scilicet fidei, quod lex pri-

Lib. 5. c. 13.
Lib. 2. ep. 27.
Serm. 66. in Cant.
L. omnis de heret. Cod. Th.
Lib. 4. de vita c. 24.
L. 1. ad leg. Cor. de Sicar.
L. ult. c. eod. tit.

ma explicat, *Cunctos populos quos clementiæ nostræ regit Imperium, in tali volumus Religione versari, &c.* Hinc illa Regum nomina; *rectores, auctores, defensores fidei.* Ita & olim Rex Ninives cum jejuniô pœnitentiam imperavit.

10. Quod à Deô vetita juberi aut jussa vetari ab humana potestate valide nequeunt, non magis in sacris quam in cæteris actionibus obtinet. In utroque enim genere valere debet Apostolicum illud, *Deo magis* *Act. 5. 29.* *parendum quam hominibus*: quod discipulus *Apud Euseb.* Apostolorum Polycarpus ita expressit *lib. 4. cap. 15.* δεδιδάγμεθα ἀρχαῖς καὶ ἐξουσίαις ἀπὸ Θεοῦ τεταγμέναις τιμὴν κατὰ τὸ προσῆκον, τὴν μὴ βλάπτουσαν ἡμᾶς ἀπονέμειν. *Exod. 1. 15.* Rex Ægypti obstetricibus imperat Hebræorum infantes mares interficere, non parent. Causa additur, *Quia Deum timebant.* DEUS enim per naturam vetat hominem innocentem occidere. *Reg. 21. 3.* Rex Achabus à Nabothô vineam poscit jure mancipii. Negat Nabothus quia lex divina Hebræis data vetabat prædia extra familiam mancipari. Antoninus Caracalla Papiniano Jurisconsulto imperat ut parricidium ab ipso factum defendat, recusat ille & mori mavult, quod sciret cum jure naturæ & Gentium pugnare, mentiri & patrocinium tanto sceleri præstare:

stare. Eodem jure etsi affectu sanctiore Apostoli synedrio *vetante eloqui aut docere in nomine I E S V*, quærunt, *An non Deo præ hominibus sit parendum?* Merito sane: Ab ipsô enim D E O per os Domini J E S V præceptum acceperant, *in nomine ipsius pœnitentiam & remissionem peccatorum prædicandi*, & quidem *initio facto Hierosolymis.* Nam id quoque speciatim mandato comprehendebatur. *Act. 5. 29.* *Act. 4 19.* *Luc. 24.*

Quod ergo divinô Imperiô factu ipsis erat necessarium, id Imperiô humanô illicitum reddi nequibat. Et hoc sensu explicandi sunt auctores qui ajunt Evangelium, Ministerium, Sacramenta Imperio humano non subjacere, nempe ad mutandum id quod jure divinô introductum est. Primum enim verbi salutaris prædicatio & Sacramentorum exhibitio prohiberi efficaciter nequit, quum à DEO præcipiatur. Nam quæcunque DEVS unam in partem definivit, ea contrariam in partem ab hominibus definiri non posse exploratissimum est. Eodem modô jus alendi parentes aut liberos, sublevandi insontes, multaque alia hactenus à lege sunt libera, ut eorum prohibitio non valeat. Secundo forma à DEO præscripta Ministerio Verbi aut Sacramenti mutari ab ho- 11.

minibus non poteſt, nec id ſacris proprium. Nam & forma matrimonii, quatenus nempe conſiſtit in unitate duorum & individuo nexu, humana lege eſt immutabilis. Tertio non eſt humanæ poteſtatis nova condere fidei capita, aut ut loquitur Juſtinianus, fidem innovare, neque novos DEI cultus aut nova inſtituere Sacramenta, quia hoc ipſum iſtarum rerum natura repudiat. Neque enim quicquam poteſt ad ſalutem credi fieri-ve, niſi quod DEVS ut tale patefecerit, neque poteſt eſſe aptum applicandæ divinæ gratiæ inſtrumentum, niſi quod DEVS iſti uſui aſſignaverit. Perinde enim hoc eſt ac ſi dicam non poſſe à Summa Poteſtate conſtitui, ut verum ſit matrimonium inter ejuſdem ſexus homines aut inter infantes; repugnat enim matrimonii natura. Adde jam quod DEVS directe vetat legi ſuæ, præſertim Evangelicæ, aliquid addere tanquam ad ſalutem neceſſarium, aut ἐθελοθρησκείας cõminiſci. Non poteſt autem ſummaPoteſtas efficaciter aliquid ſtatuere DEO vetitum: ſicut non potuerunt Perſarum Reges efficere ut inter matres ac filios juſta eſſent connubia. Si quis tamen accurate loqui volet, potius dixerit hæc omnia quæ recitavimus tã in ſacris quam in cæ-

L. cum ſalutar. l. de ſum. Trin.

in cæteris rebus habere in ſe quiddam per homines immutabile immutabilitate juris, quam omnino ac ſimpliciter Imperio Summarum Poteſtatum non ſubjacere, cum plurimi maximique actus Imperii circa eadem illa verſentur, qui actus in Sacris literis vocantur *præcepta Regis ex Verbô D E I.* Primum enim à Summis Poteſtatibus ἀμέσως fluit, quod ea quæ DEVS imperat libere imo & commode facimus amotis impedimentis, datis adminiculis. Ita Cyrus & Darius Judæis permiſerunt Templum reſtaurare & ſacra ibidem facere, additis etiam pecuniis ad ſuſtinendas impenſas. Sic Conſtantini & Licinii edictô contigit Chriſtianis ἐλευθέρως καὶ ἀπλάστως ea facere quæ Chriſtiana religio deſiderat. Secundo, ut & ſupra attigimus, lex humana non tantum permittendo, ſed & jubendo quod jubet lex divina, novam ſuperaddit obligationem: quod Auguſtinus notat, cum ait: *Nam & apud homines pœnas luit, & apud D E V M frontem non habebit, qui hoc facere noluit quod ei per cor Regis ipſa veritas juſſit.* Item; *Hoc jubent Imperatores quod jubet & Chriſtus, quia cum bonum jubent, per illos non jubet niſi Chriſtus.* Tertio Summa Poteſtas humana circumſtantias quaſdam loci, temporis, modi, actionibus à DEO impe-

Chron. 29 15. & 30. 12.

Epiſt. 66.

Novel. 137. c. 6. *Nov.* 58. & 131. c. 8. *Nov.* 123. c. 32. *partim No.* 123. c. 13. & 9.

imperatis præscribit, ut fiant εὐσχημόνως καὶ κατὰ τάξιν. Huc spectant leges quæ Baptismi ac Sacræ communionis Canonem elata voce pronunciari jubent ut à populo exaudiantur; Quæ vetant sacra Mysteria in privatis Domibus peragi; Quæ à laïcis Litanias hoc est publicas supplicationes nisi præsentibus Clericis fieri prohibent; Quæ Episcopum non permittunt ordinari nisi qui annos triginta quinque habeat; Quæ Episcopum vetant ab Ecclesiâ abesse nisi summæ potestatis consensu, & ne sic quidem anno amplius. Quarto per humanum Imperium vetitis à DEO actionibus materia & occasiones subtrahuntur.

2. *Reg.* 18.

Sic Ezechias amovet excelsa, frangit statuas, excidit lucum, ipsum etiam æneum serpentem à Mose factum quod ei adoleretur, comminuit. Josias comburi jubet Idolis consecrata, abolet idolorum sacerdotes, lucum incendit, excelsa & altaria idololatrica destruit. Sic paganica templa ac delubra claudi voluere Imperatores.

2. *Reg.* 23.

L. 1. & *C. de Pag.*

Quinto Summę Potestatis est pœnis propositis homines ad ea adigere quæ DEUS jubet, & à vetitis absterrere. Ita Rex Nabuchodonozor membratim jubet eum discerpi qui DEO Hebræorum maledixerit. Qui Diis gentium sacra fecerit, eum gladio

Dan. 3. 29.

gladio ſterni juſſere Imperatores. Atque in his, nî fallor, capitibus conſiſtit illud officium Summarum Poteſtatum quod θείων νόμων τὴν φυλακὴν, egregie vocavit Justinianus, talem intelligens cuſtodiam quę & ipſa ſit νομοθετικὴ, quemadmodum Auguſtinus dixit, *Serviant Reges terræ Chriſto, etiam leges ferendo pro Chriſto.* Horum autem omnium nihil eſt quod non locum habeat etiam in actionibus non ſacris, quæ itidem divina lege in alteram partem definitæ ſunt, illa ſcilicet lege quam τὸ δικαίωμα τοῦ Θεοῦ vocat Apoſtolus. Nam ideo jus Civile partim ex civilibus inſtitutis, partim ex naturalibus præceptis conſtare dicitur. Quid autem agit jus Civile circa præcepta iſta naturalia, nimirum jus libertatemque externam dat agendi, quod natura præcipit remotis obſtaculis, imo idem præcipit quod natura, circumſtantias determinat, peccandi occaſiones ſubducit aut coarctat, ſanctionẽ deniq; pœnis addit conſtitutis: quod omnes partes juris evolventi erit manifeſtum, ita ut in eo demonſtrando tempus conſumi nihil ſit neceſſe.

Novel. 138.

Epiſt. 48. ad Vincent.

Rom. 1. 32.

Inſtit. de Juſt. & Jur.

Ad ea veniamus quæ lege divina, tum illa quæ in mentibus hominum, tum altera quæ in Sacris Codicibus præſcripta eſt, determinata non ſunt; hæc ergo ſive ſacra 12.

ſive

sive profana sint, determinare in alteram partem Jus est Summæ Potestatis. De
1. Sam. 30. profanis res notissima. Ita David de præda
25. dividunda, de solemnitatibus atque effectu contractuum ac testamentorum, deque rebus innumeris Imperatores Romani constitutiones fecere. De sacris res non minus clara, si quis Sacram Historiam, si quis Codices Theodosii & Justiniani, si quis Novellas, si quis Capitulare Caroli Magni non dicam diligenter legerit, sed inspexerit tantum. Adeo ubique exempla
1. Chron. 23. sunt obvia. Huc pertinet munera instituere, utilia magis aut decora quam ne-
1. Reg. 6. cessaria, quod fecit David; templa struere aut ornare, quod Salomon & Joas, aut
2. Reg. 12. struendis legem modumque imponere, quod Justinianus, modum præscribere electioni Pastorum, habendis Synodis, ordini inter Pastores servando, alienationi rerum sacris usibus dicatarum, quod Christiani Imperatores plurimi fecere.

13. Illud vero maxime miror à nonnullis defendi, scilicet, qui aliquid lege divina definitum neget, ei probationem incumbere. Nam constitit hactenus non negantibus, sed affirmantibus probationes injungi, & quæ prohibita non docentur, eo ipso permissa censeri, quippe cum peccatum

tum non sit, nisi ubi lex aliqua violatur. Quod vero ajunt *Essentialia omnia* DEI *verbo contineri*, recte ajunt; sed id ad rem non facit. Non enim quia essentialia sunt, ideo à DEO præscripta, sed quia à DEO præscripta, ideo essentialia, hoc est, perpetua atque immutabilia: cætera accidentalia, id est, temporaria, mutabilia, arbitraria. Cur autem DEVS alia lege sua definierit, in aliis reliquerit libertatem, indagare non est humanæ industriæ. Ex his quæ diximus apparet veram illorum esse sententiam, qui docent tam in Ecclesiasticis quam in cæteris rebus supremam gubernationem sive Imperium Summæ Potestati competere: ita tamen ut ei fas non sit aut in Ecclesiasticis contra fidei ac religionis regulas à DEO traditas, aut in cæteris contra perpetuam æquitatis normam quicquam decernere, quod Tertullianus dixit; *in omni obsequiô subditos nos esse debere potestatibus intra limites disciplinæ.* Et Augustana confessio breviter ac vere. *Christiani necessario debent obedire præsentibus Magistratibus ac legibus nisi cum jubent peccare.* Et Bohemica; *Verbo* DEI *præcipitur ut omnes sublimioribuspotestatibus per omnia subdantur, in his tamen quæ* DEO *ejusque verbo non adversantur.* Nec aliter Belgica. *Cuncti ho-*

Apol.

Art. 15.

Art. 16.

Art. 36.

cti homines, cujusque sint vel dignitatis vel conditionis ac status, legitimis Magistratibus subjici debent, & eis in omnibus obsequi & obedire quæ Verbo D E I *non repugnant.*

14. Quod si tamen hos limites summa potestas excesserit (ut in utroque genere interdum evenit) rursus in eo sacra & profana conveniunt, quod non potest quidem obligari homo ut homini magis quam Deo pareat, attamen si qua vis eo nomine ingruat, restat patientię gloria, vim contra parare Jus non est. Ita nimirum Petrum
Matt. 26.25. Christus, ita nos Petrus instituit, grave
1. Pet. 2. 16. nobis esse non debere, si quid mali patiamur ut Christiani; fugere licet, precari licet; fugit Elias, fugit Urias, Propheta uterque: *fugere ex urbe in urbem alteram*
Matt. 10. Apostolis permittit Christus, fugit Cyprianus, fugit Athanasius, contra Julianum
Orat. in Julian. effusæ Christianorum lachrymæ: *aliud*, inquit Nazianzenus, *contra persecutorem non erat remedium:* ultra nefas procedere. *Coa-*
adverf. Auxent. *ctus repugnare non novi*, inquit Ambrosius, *dolere potero, flere potero, gemere potero, aliter nec debeo nec possum resistere.* Optime etiam Eleusius & Sylvanus Episcopi minitanti Constantio responderunt, αὐτὸν ἐξουσίαν ἔχειν τῆς τιμωρίας, καὶ σφᾶς αὐτοὺς τῆς εὐσεβείας, ἢ δυσσεβείας. Sanctissimum nobis hujus præscriptæ à

DEO

DEO patientiæ exemplum præbuerunt Chriſtiani illi veteres qui ſub duriſſimo infidelium Imperatorum dominatu vixere, metuenda plane multitudo, ſi alienum quam ſuum ſanguinem fundere maluiſſent. Nam ut Tertullianus ait, *Vrbes, Inſulas, caſtella, municipia, conciliabula, caſtra ipſa, tribus, decurias, palatium, Senatum, forum impleverant.* Et tamen *nulli inter illos*, ut idem Tertullianus ait, *Albiniani, nulli Nigriniani, nulli Caſſiani:* Sub Juliano defectore, ſub Valente Catholicos crudeliter vexante, multi provinciarum Præſides, multi legionum duces cum ipſis provinciis atque legionibus ſinceram fidem amplectebantur. Sed qui ipſorum ſævitiæ arma opponeret, inventus eſt nemo. *Milites Chriſtiani*, inquit Auguſtinus, *ſervierunt Imperatori infideli, quando volebat ut idola colerent, ut thurificarent, præponebant ei DEVM, diſtinguebant Dominum æternum à Domino temporali, & tamen ſubditi erant propter Dominum æternum etiam temporali.* * Euſebius Pius Samoſatæ urbis Epiſcopus pulſus Valentis Imperio, populum retinere ſe volentem ex præceptis Apoſtolicis edocuit, quanta præceptis Imperialibus reverentia deberetur, atque ita imminentem jam ſeditionem compeſcuit. *Nec ego me vallabo*, inquit,

Apol.

Dionyſium Alexandrinum impetu in abducentes infideles facto periculo eripuerunt fideles. A. D. 253.

Armenii Maximinum bellū ob fidem inferentē anno circiter 310. prælio fuderunt eo nomine laudati.

Athanaſium, Alexandrini, Paulum Conſtantinopolitani armati defenderunt. A. D. 342. & 356.

A. D. 360. Novatiani Mantinienſes milites in ſe miſſos fere delevere. Socrat. l. 2. c. 38.

A. D. 370. Baſilium Cæſarienſes Nazianz. or. 20. p. 354.

A. D. 387. Ambroſium Mediolanenſes. epiſt. 32.

**Theodor. l. 4. 14.*

quit, *circumfusione populorum.* Quid nunc de illa dicam Legione *a* Thebana quæ toties hostium *b* victrix ad jussum Imperatoris pro fide Christianâ se passa est *c* decimari? Imo nec injunctum sibi exilium fas esse egredi Christiani veteres existimarunt, quoties in certos homines, non in totam causam, sævitia distinguebatur, exemplo Apostoli Joannis edocti, qui ita ut imperatum in Patmô insulâ se continuit. Aliter agentes graviter objurgat Cyprianus. *Ælius in eam patriam, unde extorris factus est, regreditur, ut deprehensus non jam quasi Christianus, sed quasi nocens pereat.* Illud quoque memoriâ non indignum, quod cum Nicomediæ propositum esset edictum crudele Maximiani & Diocletiani contra Christianos, quô Scripturæ codices comburi, Basilicæ destrui, ipsi autem Christiani cruciari jubebantur, unus tantum Christianus inventus est qui edictum discerperet; in quem cum eô nomine extremô suppliciô animadversum esset, Christiani cæteri jure cæsum pronunciarunt. Hæc ostendunt quam alte Christianorum animis hæserit vox illa Domini, quæ *gladium vetat arripere.* Arripit autem qui non à DEO accipit. Dedit autem DEVS soli Summæ Potestati, aliis non

a Melius Thebæa à Thebaïde quam Thebana à Thebis sive Græcis sive Ægyptiacis.

b Quis ejus victorias memoravit?

c Non modo decimata sed etiam tota cæsa est. Ep. 7.

Eusebium Samosatenum exilio egressum laudat Theodoretus.

Euseb. l. 7. cap. 6.

Nemo qui jure cæsum dixerit ab Eusebio memoratur Martyrem laudante, vide locum.

non nisi per illam. Neque ulla Veteris Testamenti exempla contrariū evincunt. Nam quod à quibusdam Regibus populi aut civitates quædam defecisse narrantur, & causa ad Regum refertur impietatem, in eo divinum Judicium describitur, non hominum facta laudantur. Quod si ipsa Potestas Summa mandatam sibi veræ religionis tutelam exerceat, eoque nomine ab hoste internô aut externô armis oppugnetur, optimô jure Imperium suum vitamque & fortunas civium armis defendet. Perinde quippe est Religionis, an aliô obtentu vim patiatur & injuriam: neque enim magis tenetur, sui Juris cum sit, ad alterius arbitrium Religionis usum, quam finium possessionem, dimittere. *Non enim frustra gladium gerit, sed* DEI *Ministra est vindex constituta in male agentes.* *Rom.* 13. Ostensum satis arbitror quomodo in sacras ac profanas actiones, externas scilicet primario, internas non nisi propter externas, æquum sit jus Imperii, sive cum jubentur à DEO jussa, vetantur vetita, sive cum definiuntur relicta in medio & humanæ permissa libertati, sive cum Juris specie vis grassatur.

Et in his sane omnibus nihil apparet discriminis, si summa eorum quæ impe-

rantur genera ſpectemus. Ut enim Binius quoque agnoſcit homo Romanæ religionis, Imperatores ſacra & ſæcularia ex æquo curant. Sin ad ſingula veniatur, hic vero fatendum eſt, anguſtius eſſe jus Imperii circa ſacra, quam circa profana, hac una ratione, quod lex divina de ſacris plura conſtituat & libertati eximat quam de cæteris rebus. Nam profana negotia (cum Forenſibus Hebræorum inſtitutis nos non obligari ſatis conſtet) ſolis prope naturalibus regulis circumſcribuntur, niſi quod de connubialibus quibuſdam legibus ambigi poteſt, naturales ne ſint an ex arbitratu Divino. At de ſacris complura in ipſo Evangelio nobis præſcripta ſunt, quæ ex voluntate Divinâ primitus proficiſcuntur. Quo uno excepto non video quid ultra interſit, ad hanc quidem Juris Imperandi quæſtionem quod attinet. Nam quod diligentior inquiſitio, majorque ſollicitudo circa ſacra requiritur, tum quia Jura naturalia notiora poſitivis, tum quia in ſacris pernicioſius erratur, id cum ad modum recte utendi Juris pertineat, de Jure ipſo nihil immutat.

CAPVT

CAPUT IV.

Solvuntur quæ contra Imperium Summarum Potestatum circa Sacra objici solent.

SUMMARIUM.

1. *Solvitur objectio inde sumpta quod* CHRISTUS *Pastorale munus instituerit, eique regulas præscripserit.* 2. *Solvitur objectio inde sumpta quod Magistratus non sit de essentia Ecclesiæ.* 3. *Solvitur objectio ex Esaïa cap. xlix. 24. & ostenditur Reges esse supra, non infra populum fidelem.* 4. *Solvitur objectio inde petita, quod circa Regem versatur Pastorum functio.* 5. *Solvitur objectio sumpta ex* CHRISTI *regno: explicantur Regiæ* CHRISTI *actiones, & ostenditur quatenus vicarios habeat.* 6. *Ad solvendam objectionem inde petitam quod Ecclesiæ, itemq; Pastoribus regimen aliquod tribuitur, regimen ipsum distinguitur in suasorium, declarativum, constitutivum ex vi consensus, & constitutivum vi Imperii, tum summum, tum summo inferius, sive per emanationem, sive per so-*

per solam subjectionem, & sive id obligativum sit tantum, sive insuper coactivum: obiter hic ostenditur quatenus placita majoris partis minorem obligent in ea communitate, quæ Respub. non sit. 7. *Pastoribus nec obligativum nec coactivum Imperium competere ostenditur ex sacris literis & Patrum auctoritatibus.* 8. *Ostenditur Pastorum regimen tantum esse suasorium & declarativum cum solutione ad locum Actor. xv.* 9. *Ecclesiæ Imperium jure divino non competere ostenditur.* 10. *Ecclesiæ regimen constitutivum competere ostenditur ratione & exemplis sacræ Scripturæ.* 11. *Ecclesiæ Imperium summum aut summo inferius competere posse & interdum competisse ostenditur: Pastoribus vero inferius tantum duntaxat non etiam summum.* 12. *Demonstratur per directivum & declarativum regimen Pastorum, non tolli Summarum Potestatum Imperium circa sacra.* 13. *Demonstratur idem Imperium non tolli per regimen Ecclesiæ constitutivum.* 14. *Demonstratur idem Imperium non tolli per illud Imperium quod Pastoribus quandoque conceditur jure positivo.*

RECTE

RECTE' intellectis quæ à nobis dicta sunt hactenus, facile per se quivis ea dissolvet, quę contra Summarum Potestatum Imperium in ea, quę Sacra sive Ecclesiastica dicuntur, afferri solent. Nam primum quod non Summæ Potestates, sed ipse Christus Pastorale munus instituit, quod functionis suę regulas, quantum quidem ad ipsam muneris quasi substantiam attinet, à Christo accipiunt, non à Summis Potestatibus, & quod eatenus, ut ipsi quoque diximus, Pastores nõ sunt Summarum Potestatum Vicarii. Hæc omnia ex jure Imperii nihil diminuere aliarum rerum exemplis apparebit. Potestas Parentum in liberos, maritorum in conjuges, non ab ullô humanô institutô primitus, sed ab ipsô Deô originem & jus suum accepit. Et tamen Summis Imperiis hanc quoque subjici, quanquam illis ipsis Imperiis antiquiorem, quis negaverit? Medica quoque functio à Deô est auctore naturæ ut pastoralis à Deô auctore gratiæ, & regulas exequendi muneris sui præcipuas à naturâ atque experientiâ accipit Medicus, non à Summis Potestatibus, neque vice Summæ Potestatis fungitur, cum medicinam facit: Et tamen non impediunt hæc omnia, quo minus medica functio subsit Summarum 1.

Poteſtatum Imperio. De Agricultura, de mercatura, de cæteris artificiis atque opificiis eadem eſt ratio. Quin & is qui pro Tribunali jus dicit, quamquam à Summa Poteſtate munus ſuum acceperit, ejuſque vices obeat, non tamen omnes judicandi regulas à Summâ Poteſtate accipit. Nam Deus ei pręcipit abſtinere à donis capiendis, nihil per gratià; nihil odio facere, ſublevare pupillos, & reliquam alienæ opis egentium turbam, multaque alia ejuſmodi: Ita ut vel hinc cuivis appareat, quam ſit contra vim Imperii imbecille argumentum, quod à divina mandatorum præſcriptione ducitur. Quod vero Paſtores non tenentur parere Summis Poteſtatibus vetantibus à Deo juſſa, aut vetita jubentibus, in eo quoque nihil eſt ſingulare. Nam privato cuivis tantumdem eſt juris, non in Sacris modo, ſed in aliis quoque rebus. Quin & Judex qui judicandi partes à Summa Poteſtate mandatas accepit, ab eadem juſſus contra æquum & bonum judicare, non tenetur obedire, imo tenetur non obedire. Quæ manifeſtum eſt non eo evenire, quod aut privatus aut Judex ſubjectus non ſit Summis Poteſtatibus (id enim niſi amens nemo dixerit) ſed quia & Summæ Poteſtates & ipſi Judices atque

privati

privati Deo subjacent: pugnantibus autem Imperiis necesse est ejus Imperium præferre qui superior sit altero. Errant igitur graviter qui ut hic paria discriminant, discriminata confundunt, actiones scilicet atque perpessiones; agere contra legem Dei, aut quæ ex lege DEI agenda sunt omittere, nec Pastori, nec Judici, nec privato licet, neque in Sacris neque in profanis rebus. Pati vero illata mala, sacræ sive profanæ legis obtentu, licet & privato & Judici & Pastori; imo eatenus etiam necesse est pati, ut non liceat aut per vim resistere, aut quicquam extra ea quæ DEVS diserte imperat, contra humanum Imperium facere.

2. Jam vero quod alii adferunt non esse de essentia, ut loqui amãt, Ecclesię Magistratum, hoc est, Ecclesiam esse posse, etiamsi aut nulla sit Potestas Summa, aut certe non amica Ecclesiæ, quam abs re alienum sit, quis non videt? cum nec (ut ipsorum genus loquendi imitemur) de singulorum hominum essentia sit Magistratus, nec de essentia mercatoris, nec de essentia agricolæ, nec de essentia Medici, quos tamen omnes subditos esse Potestati supereminenti & ratio docet & Apostoli auctoritas.

3. Illud speciosius objici solet, quod Ec-

Esai.49. 24. clesiæ apud Prophetam promittitur, fore
ut *Reges demisso in terram vultu ipsam ado-
rent, pedumque ipsius pulverem lingant.* Quæ
verba Reges potius Ecclesiæ & quidem
adspectabili, quam Regibus Ecclesiam vi-
dentur subjicere, quod familiare argu-
mentum est juris Pontificii assertoribus.
Nehem.8. 9. Sed profecto si ut olim Esdras sociique e-
jus, ita & nos Scripturam per Scripturam
interpretemur, componentes inter se quæ
ab eodem dictata sunt spiritu, facile repe-
riemus, honorem eum de quo agit Pro-
pheta, Christi esse proprium & peculia-
rem, quod Psal. LXXII. v. 9. iisdem prope
verbis exprimit: Ecclesiæ autem tribui ob
Christum in Ecclesia spiritualiter præsen-
tem, sicut in veteri Testamento Arcam
adoratam legimus. Tropus ergo est in illa
vaticinii parte: neque potest τὸ ῥητὸν rigide
urgeri, nisi majestatem eam quę Soli Chri-
sto convenit (is enim Princeps est Regum
terræ: Apocal. 1. 5.) ad Ecclesiam transfe-
ramus. Illud vero non ex Scripturis, sed a-
liunde πολυθρύλλητον & à Pontificibus toties
jactatum, *Imperatorem esse intra Ecclesiam,
non supra Ecclesiam*; de Ecclesia Catholica
verissimum est, quæ sub uno Rege terreno
nunquam fuit, nunquam erit; De unius Re-
gni Ecclesia eâque adspectabili caute ac-
cipien-

cipiendum, ita ut ea, quæ Imperii est superioritas, non abnegetur. Est enim Rex proprie Regis nomen obtinens non tantum singulis de populo, sed & toto populo universo superior; neque tantum populo infideli, quales illi erant de quibus Horatius,

Regum timendorum in proprios greges,
Reges in ipsos Imperium est Iovis.

Et Christus ipse, *Reges gentium ipsis dominantur*, sed & populo fideli qualis erat Israëliticus, quem Deus ita alloquitur, *ubi terram ingressus fueris, quam tibi dabit Dominus Deus tuus, eamque possederis, in ea habitaveris, & dixeris constituam super me Regem, qualem habent gentes vicinæ.* Et ipse populus *Rex*, inquiunt, *erit super nos.* Ita passim in sacra Historia Saul, David, Salomon Reges dicuntur constituti *super omnem Israëlem, super populum DEI, super hæreditatem Domini.* Quid autem est Ecclesia adspectabilis, nisi populus Christianorum? Talis erat ille populus in quem jus sibi traditum Justinianus asserebat, cujus verba Theophilus explicans datam ait βασιλεῖ κὶ τῷ δήμῳ τὴν ἐξουσίαν. Romanæ certe Ecclesiæ scripsit Paulus, *omnis anima potestatibus supereminentibus subjecta esto.* Cretensem Ecclesiam jubetur instituere Titus de *subjectione*

Luc. 22. 25.

1. Sam. 8. 19. &c.

Rom. 13. 1.

jectione & obedientia poteſtatibus debita: ad Eccleſias Ponti, Galatiæ aliaſque extat Petri epiſtola, eandem monitionem continens. Quibus addendum illud Chryſoſtomi: *ſi hæc præcepta ſunt ſub Paganis regibus, quanto magis fieri debent ſub fidelibus?* neque illud ad cauſam facit, quod apud pios auctores invenitur, interdum *ſervire Reges Eccleſiæ.* Nam *ſervire* ibi eſt *utilitatibus Eccleſiæ conſulere.* Quomodo etiam Pagani veteres Regnum *ſervitutem* dixere. Ita pecuarius *pecori*, tutor *pupillo*, dux *legionibus* inſervit, neque tamen ſupra paſtorem grex eſt, ſupra tutorem infans, ſupra Imperatorem exercitus. Serviunt enim qui imperant, ut Auguſtinus inquit, *officio conſulendi & providendi miſericordia.* *Servire* igitur Reges *Eccleſiæ* recte quis dixerit, *ſervos Eccleſiæ* non recte, ne eo quidem ſenſu quo ſervitus ſubjectionem ſignificat. Non enim Saul *ſervus Iſraëlis*, ſed Iſraëliticus populus *ſervi Saulis:* & ſpeciatim *ſervus Saulis* non minus Abimelec inter Sacerdotes, quam inter Proceres David. Et Davidis ac Salomonis ſervus Pontifex Sadocus. Quare & Synodi maximæ, in quibus Eccleſiæ ſub Romano Imperio viventis quaſi quoddã erat compendium, Imperatores *Dominos ſuos* ſalutant. Sane quem-

1. Pet. 2. 13.

ad 13. cap. ad Rom.

1. Sam. 17.8. 22.12. 1. Reg. 1. 32.

quemadmodum pater æque familiæ suæ imperat sive illa fidelis, sive à fide sit aliena; ita populi recta religio de Summæ Potestatis jure nihil imminuit.

Sunt qui aliud argumentum contra Imperii jus, quod Potestatibus Summis asserimus, validissimum putant, quod scilicet sacra Pastorum functio circa ipsos etiam Reges versetur, non tantum quatenus inter cæteros ipsis quoque generali prædicatione Evangelium proponitur, verum etiam qua clavium ministerio singulis applicatur. Sed hujus quoque argumenti imbecillitas similibus exemplis convincitur. Nam quota quæque est functio quæ non circa Regem versetur? Sume agricolas, mercatores, pastores, coquos, vestitores: horum omniũ operaRex indiget; ut propiora attingam, Medicus Regẽ non minus sanat quam equisonem, & quæ valetudini curandę conducunt, pariter utriq; pręscribit: Chirurgus si necesse sit uret quoque Regem & secabit. Philosophiæ civilis Doctor aut Consiliarius aliquis circa Regem occupatur, hoc etiam amplius, non qua homo est, sed qua Rex. Horum tamẽ omnium personas aut functiones nemo tam imprudens fuit, qui Summis Imperiis legumque humanarum vinculis exsolveret. 4.

Nunc

5. Nunc ad eos veniendum est nobis, qui totum circa sacra Imperium ita Christo soli tribuendum existimant, ut in nullam ejus partem venire possint Reges, quippe cum vicariam nullius operam desideret is, qui regno administrando sufficiat solus. His, ut satisfiat, distinguendæ sunt Christi actiones: Sunt igitur aliæ terminales, ut ita dicam, aliæ sunt mediæ: Terminales voco eas quæ ad principium finemque regii muneris pertinent. Ad principium referenda est legislatio sub spe præmii æterni & comminatione pœnæ itidem æternæ: Ad finem definitiva jurisdictio. Illam Christus per se expedivit, hanc per se expediturus est. Legislatione comprehenditur non sola legis divinæ perpetuæ apertior promulgatio, rejectis pravis interpretamentis, & patefacto discrimine eorum quæ à DEO semper probata, & quæ dissimulata vel condonata ad tempus; sed constitutio quoque Evangelici ministerii & sacramentorum cum abrogatione legis Hebræorum ritualis. Jurisdictio quorumdam condemnationem, aliorum vero absolutionem, & præmii exhibitionem continet. Quibus peractis Christus administratione regni depositâ Majestatem regiam in æternum retinebit.

bit. Has igitur actiones cum per se Christus obierit, vitaque ipsa & mors æterna, ac proinde earum quoque rerum promissio, comminatio atque adjudicatio non sint in eorum potestate, qui meri sunt homines, indubitatũ est in iisdem neminem esse Christi aut Socium aut Vicarium. Ad interjectas actiones quod attinet, sciendum est, has partim περὶ τὰ ἔσω, partim περὶ τὰ ἔξω ἀνθρώπου versari. περὶ τὰ ἔσω, quæ versantur, aliæ sunt *in homine*, aliæ *de homine*. *In homine* agit Christus cum vi spiritus sui, alios illuminat, alios non illuminando occæcat, aliis cor aperit, aliis non aperiendo obdurat, contra tentationes modo majora, modo minora auxilia suggerit; *De homine* cum peccata remittit aut retinet; quanquam harum quoque actionum signa quædam plerumque intus homini divina efficacia imprimuntur. Hæ quoque actiones cum meri hominis potentiam excedant, ita Christo sunt peculiares, ut in his quoque nec Socium nec *Vicarium* admittant, cum interim harum actionum ministros habeat *Pastores, Privatos, Reges* quoque, singulos suo modo. Distant autem *Vicarius* & *Minister* merus; quod *Vicarii* est producere actiones cõgeneres illius actionibus, cujus vices gerit, etsi minus perfecte.

&c. At meri *Ministri* est actiones producere non congeneres, sed tales quæ principalis causæ actionibus inserviant. Unde apparet ejusdem actionis nomen proprie quidem, sed proportionaliter tribui *Principi* & *Vicario*. Rex enim vere imperat jusque dicit: vere quoque imperat jusque dicit Præses, etsi non pari jure: at principali causæ & mero ministro actionis ejusdem vocabula non nisi per tropum accommodari: quo modo Pastores dicuntur *servare homines, remittere ac retinere peccata.* Quæ restant regiæ Christi actiones περὶ τὸν ἔξω ἄνθρωπον, præcipue consistunt in tuendâ ac liberandâ ab hostibus; ordinandâ quoque & ornandâ Ecclesiâ:& ad providentiam recte referuntur. Sicut autem DEI universalis providentia quæ cunctis rebus invigilat, quanquam ipsa per se cunctis disponendis & exsequendis sufficiat, tamen ad demonstrationem multiformis sapientiæ Summis Potestatibus utitur tanquam *Vicariis* ad conservandam illam communem hominum societatem; unde & iisdem potestatibus *Deorum* tribuitur appellatio; ita & specialis illa Christi providentia pro Ecclesia excubans *Vicarias* sibi adsciscit easdem potestates veræ fidei patronas, *Christum oscu-*

oſculantes, quibus ipſis Chriſtus ſuum quoque nomen impertit. Hi ſunt Reges & Proceres quos Nazianzenus ait χριστῷ συνάρχειν, χριστῷ συνδιοικεῖν, non æquali *conſortio poteſtatis* (abſit tam impia cogitatio) ſed *Vicario jure*.. Quomodo & illud ſumendum Bohemicæ Confeſſionis, *Magiſtratuum communem eſſe cum Agno poteſtatem.* Quare cum non pugnent τὰ ὑπάλληλα, neq; Majeſtatem Chriſti dedeceat, pręcipua regni per ſe ἀμέσως, cætera partim per ſe partim per alios exſequi (ſicut & Angelorum opera eum uti certiſſimũ eſt) ſequitur terreſtre imperium etiam qua ſacra curat, nihil cœleſti ac divino Chriſti Imperio obſtare. Hic autem monendi ſunt παραλογισταὶ ne pro Chriſto *Rege Regum & Domino dominantium* presbyteria nobis & Synodos ſupponant; & quod Chriſti unius eſt proprium ἄρχειν τὴν βασιλείαν, id ad eos transferant cœtus, quos & ordinis neceſſitas & divini juris auctoritas Regibus ſubjicit. *Apocal. 19.*

Sed quoniam in Sacris Literis & hiſtoria vetere partim paſtoribus, partim Eccleſiis, *regimen* tribuitur quoddam, videamus quomodo hoc regimine non evertatur Summarum Poteſtatum regimen. Hęc res ut recte intelligatur, diſtinctionibus quibuſdam uti neceſse eſt, ne vocum ſimi- 6.

litudo in re dissimili nobis imponat. Reginen omne aut tale est, quo dato maneat in eo qui regitur juris libertas, aut quo dato ea libertas non consistat: Prius regimen iis competit, qui præsunt, ut Tacitus loquitur, *auctoritate suadendi, non jubendi potestate*, ut Medici, Jurisconsulti, Consiliarii, in rebus haud omnino necessariis. Regimen, quo posito tollitur libertas, juris est aut declarativum, aut constitutivum: & constitutivum aut *jure consensus*, aut *vi Imperii*. Hæc distinctio ex modo oritur introducendæ obligationis. Qui declarative regunt, non obligant proprie, sed obligationi occasionem præbent quatenus notitiam alicui imprimunt quæ obligationem parit aut auget. Ita medicus ægrotum regit ostendendo quid ipsi exitiale sit, quid ad sanitatem consequendam aut retinendam necessarium: quo intellecto, ægrotus hoc amplecti, illud fugere tenetur, non ex jure quod in ipsum medicus habeat, sed ex lege naturæ, quæ unicuique curam vitæ atque incolumitatis suę imperat. Sic moralem ac civilem vitam regunt Philosophi, ostendendo quid honestum sit, quid salus populi requirat. Eodem recte referas annuntiationes quas legati aut præcones à Summis Potestatibus missi sub-

subditis faciunt. Tam vero suasoriũ quod diximus, quam istud declarativum sub uno *directivi regiminis* nomine solent comprehendi: à quo differt *constitutivum*, quod *ex consensu* aut *Imperio* nascitur. Constitutivum quod ex consensu oritur regimen, ad eos qui cõsenserunt quod attinet; vim obligandi habet ex lege naturali, quæ pacta vult servari, de iis scilicet rebus quæ in jure ac potestate erant paciscentium. Qui vero non consenserunt, hi directe non obligantur: indirecte interdum si tria concurrant: Primum, ut ipsi quoque pars sint alicujus universitatis: alterum, ut major pars universitatis consenserit: tertium, ut aliquid constitui ad universitatis conservationem, aut certe ad statum ejus meliorem sit necessarium. Hæc enim si adsint, obligantur singuli non ex jure quod major pars in ipsos habeat tanquam superior, sed ex illa naturæ lege, quæ vult partem omnem qua pars est ordinari ad bonum totius: quod bonum sæpe sine aliqua speciali determinatione non potest haberi, neque ista determinatio effectum habitura est, si quæ pluribus placuerunt, ea paucis liceat rescindere. Hinc comites itineris, navis unius, negotiationis ejusdem participes, item collegæ, tenentur

ſtare decreto partis majoris,in his dumtaxat quæ determinatione aliqua indigent, & ad eam pertinent communitatem, cujus ipſi membra ſunt. *Imperativum* vero regimen ex vi intrinſecâ ſupereminentiæ ſuæ obligat. Ejuſmodi autem *regimina*,ut ante indicatum eſt, ſunt aut *ſuprema*, aut *infra ſupremum* collocata & hæc iterum aut ex ſupremo emanantia,aut aliunde ortum habentia. Imperium *ſub ſupremo* collocatum & non *ex ſupremo ortum habens*, quod quidem ordinarium ſit & permanens ac primitivum,eſt unicum *Patrisfamilias*,unde originem ducunt, regimen *Pædagogi* & *tutoris*. Extraordinaria autem Imperia quoſdam in veteri fœdere habuiſſe certum, quibus hoc ipſum DEVS ſingulari oraculo conceſſit.Ea vero quæ à ſupremo emanant Imperia,aut ſimul *obligandi agendique* jus accepere, ut Prætura, Proconſulatus, aut *obligandi* tantum,ut *poteſtas delegati*: Sine *obligandi* autem jure nullum eſt Imperium. Eſt enim hic Imperii effectus quaſi naturalis. Jam quæ dicta ſunt ad Paſtores
1. Pet. 5.3. & Eccleſias applicemus.Vetantur à Chriſto Apoſtoli,ab Apoſtolo Presbyteri ſive Paſtores κατακυριεύειν τῶν κλήρων; neque tantum κατακυριεύειν, quod Regibus tribuitur Luc. 22.23. ſed & κατεξουσιάζειν, quod diſtinctum

ab altero

ab altero tribuitur τοῖς μεγάλοις Matth. 20. 25. Marc. 1. 42. Μεγάλων ergo nomine Principes intelligendi, quales fuerunt Ethnarchæ Judæorum, quos εὐεργέτας dictos videre eſt apud Joſephum * ; unde lux dicti apud ** Antiq. Iud. 13. 2.* Lucam, οἱ ἐξουσιάζοντες αὐτῶν εὐεργέται καλοῦνται. Si ergo & quale Summarum & quale inferiorum poteſtatum jus eſt, adimitur paſtoribus, ſequitur illis *omne Imperium* adimi.

Coactionis uſum omnẽ ipſis interdictum, 7.
vel illud Pauli ſatis evincat: quod vult *Epiſcopum non eſſe* πλήκτην. Hinc Chryſoſto- *1. Tim. 3. 3. Tit. 1. 7.* mus; *homo ſi à fide fuerit abductus, multa imminet Sacerdoti patientia induſtriæ adhortationis, quia non poteſt errantem vi reducere, ſed perſuadere conabitur, ut ad fidem rectam revertatur.* Sed nec obligare quemquam per modum *Imperii* Paſtoribus datum eſt divinitus. τὸ νομοθετεῖν ἀνεῖται τοῖς βασιλεῦσιν inquiunt Græci. Et Chryſoſtomus dat Regibus, Epiſcopis adimit, non tantum ἀνάγκῃ, ſed & νόμῳ κρατεῖν: Chriſtus ipſe ſtatum ſuum ſervilem reſpiciens ut erat μορφὴν δούλου λαβὼν, negat *Regnum ſuum eſſe de hoc mundo*, negat quod minus eſt, ſe *judicem conſtitutum*; *Luc. 12. 14.* Ad ejus autem ſtatus exemplum vocavit Apoſtolos: unde Chryſoſtomus, *Non eſt*, inquit, *nobis data talis poteſtas, ut auctoritate ſententiæ cohibeamus homines à delictis.* Et *De confid. lib. 1.*

Bernardus; *stetisse ego Apostolos judicandos lego, sed ipse judicantes non lego.*

Ostendunt idem tituli quos Pastoribus Sacra Scriptura tribuit; vocantur enim *legati, nuncii, præcones. Legatorum* autem, *nunciorum* & *præconum* non est suo Imperio quemquam obligare, sed alienum Imperium notum facere. *Ad docendum constituti sunt Pastores*, inquit idem ille Chrysostomus, οὐκ εἰς ἀρχὴν οὐδ' εἰς αὐθεντίαν. Mandati quo-

1. Ioan. 1. 1. que formula facit huc. Jubentur *loqui quæ audierunt, tradere quæ acceperunt*, ultra nihil. Ipse Apostolus *de virginibus* quia *nullum*

1. Cor. 11. 23. *mandatum habebat aut Imperium Domini*, ni-

1. Cor. 7. 25. hil imperare audet, consulit tantum, simul declarans si quæ contra faciat, eam nihil peccaturam. Et Corinthios admonens ut

2. Cor. 9. 7. 8. extraordinaria quadam liberalitate Hierosolymitas juvent, addit μὴ ἐξ ἀνάγκης. Cujus causa est in eo quod præcedit, οὐ κατ' ἐπιταγὴν λέγω.

8. Regimen ergo quod Pastoribus tribuitur, cum dicuntur ἡγεῖσθαι, προΐστασθαι, ποιμαίνειν, aut ad *mere suasorium* aut ad *declarativum* genus referri debet. Quare sicubi *Apostoli*

Heb. 13. 7. 17. 1. Thess. 5. 12. aut *Pastores* leguntur *imperasse*, interpre-

1 Tim. 5. 17. tandum id est per eam figuram qua *remit-*

Ioan. 21. 16. Act. 20. 28. *tere* dicuntur & *retinere peccata*, hoc est *re-*

1. Pet. 3. *missa* aut *retenta* declarare. Neque aliter sumen-

ſumendum illud quod Jeremiam DEVS à ſe conſtitutum dicit ad *regna exſcindenda*, hoc eſt *ad pronuncianda regnorum excidia.* Sic & in illa Apoſtolorum Seniorum & Fratrum Epiſtola ad Eccleſias Syriæ & Act. 15. 23.
Ciliciæ verba hæc ἐπιτίθεσθαι βάρος, ſimili modo ſunt exponenda: non enim novum onus imponitur Chriſtianis, alioqui enim ſequeretur *ſcortari* ante hoc decretum licuiſſe : cum ejus quoque rei abſtinentia iiſdem oneribus accenſeatur : ſed declaratur quod ſit Chriſtianorum officium ex lege divinâ, quæ actiones liberas ad aliorum ſalutem promovendam vult dirigi, & offendicula anxie vitari. Jam vero Judæi, quanquam proſelytos propiore quodam affectu amplexabantur, ſoliti tamen ut ex ipſorum libris apparet, ferre etiam alios ex gentibus, dummodo ea inſtituta ſervarent, quæ DEVS dederat Noæ filiis; in quibus & hoc erat comprehenſum, *ne quis ſuffocato aut ſanguine veſceretur.* Contra vero ſi quis ea præcepta in commune data humano generi contemneret, eum omnes hoſtem ducebant publicum, cum quo nihil ſibi ne humani quidem juris commune exiſtimabant. Nam Cananæos quoque & vicinos ipſis populos internecioni devotos arbitrabantur non aliam ob cau-

ſam, quam quod iſtius generis præcepta violaſſent. Quare & Apoſtolorum ævo cũ legem ritualem abrogatam à Chriſto nondum poſſent intelligere Judæi, aliter exiſtimare non potuerunt, quam gentes illis cæremoniis, quæ toti humano generi præſcripta erant, non minus quam ſe Iſraëliticis legibus obligari: ideoque ab iis inſtitutis recedentes, hoſtiliter erant averſaturi: quod cum magnum eſſet futurum impedimentum propagando Euangelio, tenebantur ſane gentiles ad tempus ea in re Judæis obſequi: ideoque poſtquam deſperari cœpit de pleriſque Judæorum ad
Poſt annum 880. Chriſtum adducendis, hoc onus ſine ulla abrogatione ſponte ſua per occidentis Eccleſias evanuit; quia ſcilicet vis obligandi non niſi ex illa, quam diximus, divina lege
1. Cor. 10. 23. 24. pendebat, quod ſpeciatim in cauſa Idolothytorum ad Corinthios explicat Paulus.

10. De Eccleſia nunc agendum eſt. Huic quoque *nullum Imperium* divino jure conceſſum eſt; *Imperii inſtrumentum* gladius, quo nomine Paulus Apoſtolus ut & Juriſconſulti intelligunt illud quod ἀναγκαστικὴν
2 Cor. 10. 4. Epheſ. 6. 17. Philip. 3. 20. δύναμιν vocat Ariſtoteles. At Eccleſiæ *arma carnalia non ſunt*, neque alium gladium à DEO accepit quam *ſpiritualem*, *Verbum* ſcilicet DEI. Quin ejus πολίτευμα non eſt

in terris,

in terris, sed *in Cœlo*. Agit ergo in terris Ecclesia non ut *municeps* sed ut *inquilina*: Inquilinis autem *Imperium* non debetur. Quando quidem Ecclesia cœtus est divina lege non permissus tantum, sed & institutus (de adspectabili cœtu loquor) sequitur ea omnia quæ cœtibus legitimis naturaliter competunt, etiam Ecclesiæ competere, quatenus adempta non probantur.

In his autem est etiam *regimen constitutivum*, quod ex consensu appellavimus. 14.
Exempla duo afferemus. Abrogata Sab- *Col.* 2. 16.
bathi lege in libertate erat Christianorum quam vellent temporis sui partem, dum ne infra justam proportionem; divino cultui segregare. At cum is cultus ex Christi præcepto quandam piorum congregationem requireret, non poterat ea temporis pars nisi communi placito determinari. Ita præeuntibus Apostolis, consentiente Ecclesia, dicata est sacris conventibus *prima Sabbatorum*, quæ & in *Act.* 20. 7.
memoriam resurrectionis *Dominica dies* 1. *Cor.* 16. 2.
dicitur. Alterum hoc est; cum Apostoli *Apoc.* 1. 10.
pares non essent inspectioni pauperum, Ecclesia suadentibus Apostolis instituit munus Diaconorum, simulque elegit personas quæ id muneris obirent. Vtrobique

definitum ac *constitutum* aliquid videmus communi placito, cui refragari sine gravi culpa nemo potuit. Nam & *constitui* certum aliquid debebat, & *constitui* nihil poterat, uno forte aut altero dissentiente, nisi aut minor pars majori, aut major minori cederet. Quorum cum hoc sit manifeste iniquum, sequitur illud fuisse necessarium. Hoc igitur jus constituendi, Ecclesiæ naturale est. Data enim universitate, hoc ipsum jus ex natura universitatis continuo sequitur. *Imperativum* vero *regimen* non itidem Ecclesiam sequi supra ostendimus.

11. Neque tamen id impedit, quo minus Ecclesiæ competere possit Imperium aut Summum aut Summo inferius. Summum si fideles aliis impermixti & liberi ab omni subjectione peculiarem constituant Rempublicam, quod Iudæis accidisse videtur, Machabaïcis temporibus. Nam in plerisque eorum temporum actis non *Ethnarcha* tantum & *Senatus*, sed & populi nomen reperitur; tum in profanis, puta fœderibus, tum in sacris, ut cum Encænia instituuntur. *Constituit*, ait historia, *Iudas & fratres ejus & omnis Ecclesia Israël.* Hic ergo Ecclesia Summum Imperium habuit non proprie qua fidelis populus, sed qua popu-

1. *Mach.* 12. 6. 14. 40. 28. *Ios. Antiq. Iud.* 13. 11. 1. *Mach.* 4. 59.

populus liber, quod hodie dici posset de Helvetiorum quibusdam civitatibus, quæ populari Imperio tenentur. Inferius Summo Imperium, quod αὐτονομίας nomine appellabatur, iidem Iudæi non domi tantum, sed & Alexandriæ, Damasci atq; alibi sæpius habuerunt cum coactione nonnulla, sed quæ modo latius, modo angustius patebat. Interdum enim sub eo Imperio comprehensum erat jus *pœnarum capitalium*, interdum *flagra* tantum, nonnunquam ultima coactio erat *relegatio* è Synagogá, prout Regibus Chaldæis, Persis, Syris, Ægyptiis, aut Romanis Cæsaribus, sub quorum ditione erant, visum fuit habenas ipsis laxare aut adducere. Hoc jure concessi Imperii Assueri temporibus suadente Mardochæo Judæi dies, *Sortium* qui dicuntur, Festos esse jusserunt. Eodem jure concessi Imperii nituntur ea omnia quæ ductu Esdræ ac Nehemiæ tam in sacris quam in profanis rebus fuere constitutæ. Quod moneo ne quis ad jus Ecclesiæ perpetuum atque immutabile perperam trahat. Sacrorum autem Ministros quod attinet, his Imperium divino jure, hoc est, ex ipsa Ministerii istius sive institutione, sive naturâ nullum deberi, satis ostensum est. Vt & illud, Summum

mum Imperium cum tali Ministerio esse ἀσύγκλωσιν.

12. Cæterum inferius Imperium à Pastorali munere perpetuo segregatum esse debere numquam sensit vetus Ecclesia. Sed id quod pastoribus tribuitur, nihil derogare Summo in Sacra Imperio Summarum Potestatum. Nam *directivum regimen*, quod in dando consilio, & declaratione divini Imperii consistit, omnino alterius est generis. Diverso autem plane regendi genere non mirum est eundem regere & regi; nam Regem suadendo regit Consiliarius; Juris naturalis peritus legem divinam declarando: Medicus & Pastor Ecclesiæ, modo utroque: sed hos omnes Rex Imperio regit, & quidem summo. Unde mirum non est apud Patres sæpe reperiri Regem præesse Episcopo, & Episcopum Regi, cum agatur de modis προστασίας immensum differentibus.

13. At quod ex consensu est regimen, quanquam constitutivam vim habet, plane tamen subest regimini Imperanti Summarum Potestatum, quod eo evincitur, quia *nemo* consentiendo *plus juris in alterum*, aut in totam universitatem *transferre potuit, quam ipse habuit*. Obligatio enim hæc ex singulorum libertate ortum quum habeat,

habeat, latius quam ipsa libertas patere non potest. At singuli libertatem non habent quicquam faciendi contra Imperium Summarum Potestatum, quibus *omnis anima subjecta esse debet*; his scilicet exceptis, quæ divino Imperio diserte comprehenduntur. Ergo nec jus habent eousque semet obligandi. Adde quod duo regimina constitutiva esse non possunt, nisi ὑπάλληλα, cum alioqui futurum sit, ut quispiam obligetur ad ἀσύστατα, quemadmodum supra ostendimus. Quæ causa fuit, cur paternum & sacerdotale veteris Testamenti (numquam enim Aaronici Pontifices sine Imperio fuere) Regio Imperio DEUS subjecerit. Rom. 13. 1.

Illud vero regimen quod ex publico jure Pastoribus datur, cum non tantum subsit Potestatibus Summis, sed ab ipsarum quoque Imperio quantum est emanet, Jus Summarum Potestatum non evertit, sed comprobat. Per effectus enim causa cognoscitur, & per quod res quæque talis est, id ipsum est maxime tale. 14.

CA-

CAPUT V.

De Iudicio Summarum Potestatum circa sacra.

SUMMARIUM.

1. *Iudicii vox explicatur.* 2. *Distinguitur in directivum & Imperativum.* 3. *Iudicium de sacris competere summis Potestatibus.* 4. *Non obstare quod falli possunt summæ Potestates.* 5. *Non obstare quod* CHRISTVS *est Iudex summus.* 6. *Nec quod Scriptura tropice Iudex dicatur.* 7. *Nec quod Pastoribus & Ecclesiæ suum competat Iudicium.* 8. *Vt recte exerceatur Iudicium, requiri intelligentiam.* 9. *De ea sufficienter consequenda, non desperandum summis Potestatibus.* 10. *Requiri item pietatem.* 11. *Distinctio inter rectitudinem actus & validitatem: idque ad sacra applicatur.* 12. *Iudicium infidelium de rebus sacris exemplis declaratur & S. Scripturæ testimoniis.* 13. *Catechumenos non posse omnino à Iudicio excludi.* 14. *Similitudine ostenditur aliud esse de aptitudine quærere, aliud de jure.*

15. Non

15. Non deferri Iudicium Prophetis Novi Teſtamenti privative cum explicatione loci 1. ad Corinth. xiv. 3. 16. Regum veteris Teſtamenti facta circa ſacra quatenus ut Regibus, quatenus ut Prophetis attribuenda: idque applicatur ad tempus Novi Teſtamenti.

ADSTRUCTO Summis Poteſtatibus Jure Imperii circa ſacra, ea veniunt quæ ad rectum Juris hujus exercitium pertinent. Proxime autem ipſum Imperii actum præcedit Judicium. Eſt enim imperare voluntatis. Omnis autem actio voluntaria ut recta ſit, duplicem habere debet congruentiam; alteram voluntatis cum intellectu; alteram intellectus cum re ipsâ. Quorum prius indicans Apoſtolus, *peccatum* eſſe dixit *quicquid non ex fide fiat*, ubi *fides* eſt *judicium approbans*; quod opponitur *conſcientiæ* condemnanti actionem, aut hæſitanti. Judicium primitivâ ac genuinâ ſuâ ſignificatione denotat actum ſuperioris, quo inter duas partes id quod juſtum eſt definit. Eſt enim *Iudicium* à judice; Judex autem *jus dicens*. Cœpit deinde proferri ad definitionem qualemcunque etiam internam in omnibus quæ contemplamur, aut agimus. I.

Circa

2. Circa agenda *Iudicium* ita univerſaliter ſumptum duplex eſt : aut enim propriis actionibus præit, aut per actiones proprias refertur ad alienas : idque rurſus dupliciter ; nam actiones noſtræ ad alienas referuntur, aut per modum intellectus, aut per modum voluntatis. Hinc fit ut judicium ad actiones alienas tendens, ſit aut Directivum, ſive per declarationem, ſive per ſuaſionem, aut Imperativum : Imperativum Judicium diſtinxit Ariſtoteles in νομοθετικὸν καὶ δικαστικὸν, quorum illud eſſe ait περὶ τῶν καθόλου, hoc vero τῶν ἀφωρισμένων καὶ κατὰ μέρος.

1. Rheto. 1.

3. In hoc Imperativo genere *ſummum* abſolute *judicium* eſt *ſummi* abſolute Imperatoris, qui eſt DEUS. Reſtricte, hoc eſt, inter homines itidem *ſummum* ſit *Iudicium* neceſſe eſt ejus qui *ſummum Imperium* habet, quem Summam Poteſtatem dicimus. Hujus enim leges reſcindere aut ſententias retractare ſuperiore Judiciô nemini licet : etſi obedientia talibus legibus ac ſententiis non abſolute debeatur, ſed quatenus obediri poteſt ſine Imperii divini violatione. Sicut autem ipſum Imperium ad ſacra non minus quam ad profana extenditur, ita & Judicium hoc, ex quô & ſecundum quod imperatur. Neque obſtat quod nonnulli Reges aut Impera-

peratores deReligione judicium videntur à ſe rejeciſſe. Nam partim quod ineptos ſe agnoſcerent, rejecerunt à ſe quod alioqui erat officii ſui; partim loquuntur de Judiciô quod ſit ἀναμάρτητον, quale ſibi arrogat Pontifex Romanus. Atque hoc poſtremô modô tum ſua, tum Imperatorum veterum dicta explicat magnus Britanniæ Rex, cum negat *Reges eſſe doctrinæ judices falli neſcios.* Tantumdem autem de aliis negotiis non minus recte dixerit. Conſtantinus ſane à ſe judicium non removit, qui cognoſcere voluit ea, quæ ab Epiſcopis Tyri eſſent acta, recte ne an ſecus ſe haberent; nec Martianus, qui ſuum eſſe dixit negotium rectam & veram fidem omnibus declarare; nec Carolus Magnus, qui ſe controverſiæ Felicianæ *arbitrum* vocat; additque, *decernimus & DEO donante decrevimus quid eſſet de hac inquiſitione firmiter tuendum.*

A. D. 451.

A. D. 794.

4\. Falluntur ergo qui fingunt hæc inter ſe adverſis frontibus pugnare: *poſſe labi* & tamen *hominibus non ſubjici*, Imperii ſubjectione: neque vident qui hæc aſſeverant uno ſe commento Judicia omnia, etiam Humanis de rebus, tollere. Nam quid eſt in quo non poſſint errare homines; aut quod omnino poteſt eſſe judicium,

quod non aut summum sit, aut aliud supra se habeat. Cum ergo progressus in infinitum non detur, necesse est alicubi sisti, & proinde quorumdam errores non *humano sed divino reservari Iudicio* (ut loquitur Ivo Episcopus Carnutensis) ubi tanto districtius sunt puniendi, quanto minus fuerint divinis admonitionibus obnoxii. Neque vero hoc summo judicio imperativo scilicet & humano posito, sequetur fas esse pastoribus & Christianis singulis necessaria pietatis ac charitatis officia deserere, si ita faciendum Summa Potestas judicet. Non magis sane quam abstinendum ab alendo parente, si Rex impius jubeat. Ut enim supra explicatum est tum in profanis rebus, neque jubentia, neque vetantia præcepta obligant ad agendum omittendumve aliquid contra legem DEI sive naturalem sive positivam, sed dumtaxat ad patiendum, idque tum demum ubi pœna evitari nisi vi oppositâ non potest. Longe autem aliud est injuriam pati, aliud omittere actionem à DEO imperatam; quod à viris alioquin sagacibus confundi mirarer, nisi viderem id instituto ipsorum servire. Cætera quæ poponi solent de periculo mutandæ corrumpendæve Religionis, alio loco commodius solventur.

5. Sum-

Summum Chriſti judicium huic, de 5
quo agimus, judicio, non magis repugnat,
quam ejuſdem Imperium Summarum Po-
teſtatum Imperio: quod ſupra oſtendiſſe
ſatis eſt. Legiſlatio prœmium pœnam-
que æternam vi ſuâ ſecum ferens, & ex eâ
lege ultima judicatio ſolius eſt Chriſti.
Medio tempore interſatur Chriſtus per
ſpiritũ ſuum judicio divino: neque tamen
ſequitur id judicium actio humana, niſi
intercedente Judicio humano: quod ju-
dicium, ut ad actiones privatas Chriſtiani
cujuſque, ita ad publicas actiones & pri-
vatas quæ publico Imperio reguntur, pu-
blicarum eſt poteſtatum, & quidem Sum-
marum in ſummo gradu. Vidit hoc jam
pridem Brentius, cujus hæc verba ſunt: *Prolog.*
*ut privatus privatam, ita Princeps publicam
habet de doctrina Religionis poteſtatem judi-
candi & decidendi.* Et ita; *Iudicio opus eſt præ-
ſertim Principum, ut ſciant quam doctrinam &
privatim ad ſuam ſalutem æternam, & publice
in populo DEI tueri debeant.*

Scripturam *Iudicem* qui faciunt, recte 6.
ſentiunt: ſed figurate loquuntur. Nam
exactam verborum rationem ſi ſequimur,
Scriptura eſt *norma judicandi*; nunquam
autem *Idem eſt ſui regula.* Similis eſt figu- *Ioan 7. 51. 12. 48.*
ra cum *Lex* dicitur *neminem judicare inau-*

ditum; & cum Christus dicit fore ut *sermo* quem loquebatur, incredulos die ultimo *judicet*.

7. Pastoribus & aliis, qui *sensus* in Scripturâ *exercitatos habent*, Ecclesiarum quoque cœtibus, sed imprimis augustissimo quodam modo Ecclesiæ Catholicæ judicium de sacris competit. *Vnusquisque* enim, teste Aristotele, *recte judicat ea quæ cognoscit*, eorumque est optimus Judex. Sed hoc *Iudicium* alterius est generis ab eô de quô agimus: aut enim propriis dumtaxat actionibus præit, aut alienis quoque, sed dirigendo, ut diximus, non Imperando. Diverso autem ut regendi, ita & judicandi genere possunt iidem sibi mutuo præesse & subesse, ut Rex medico, medicus Regi: atque ita absurdum non est dari duo *Iudicia Summa*, sed generum diversorum, quale est in sacris *Iudicium Directivum* Ecclesiæ Catholicæ, & *Imperativum* Summarum Potestatum. Nam nec illo Iudicio inter humana ullum est majus *autoritate*: neque hoc ullum majus *potestate*.

8. Cum vero Judicio duæ res obesse soleant, ignorantia & pravi affectus, sequitur ut judicium sibi cōpetens recte exerceat is qui Summo Imperio fungitur, opus illi esse & intellectu rerum sacrarum, & animo

animo vere religioso: quæ duo ita inter se devincta sunt; ut & religio sapientiam adaugeat, & religionem sapientia, quod à Lactantio demonstratur. Extat apud Tacitum egregia voti formula pro Imperatore concepti, ut *DEVS ipsi intelligentem humani divinique Iuris mentem daret*. Quanto autem divina præstant humanis, tanto Summæ Potestati gloriosior, utilior, atque etiam magis necessaria est divinarum quam humanarum rerum cognitio. Ideo tam sollicite Regi imperatur; *ut exemplum legis sibi ipsi describat, idque penes se adservet, & in eo legat omnibus diebus vitæ suæ.* Deut. 17. 8. Et Josuæ edicit DEVS, *ne discedat liber iste legis ab ore tuo, sed meditare in eo noctu & interdiu.* Iosf. 1. 8. Et in Psalmo II. vers. 10. qui Christiana tempora aperte respicit: *Intelligite Reges, erudimini Iudices terræ.* Paruerunt his monitis Pii Reges Hebræi olim; Postea Christiani: Hinc Theodosius & Valentinianus: *Inter cæteras sollicitudines quas amor publicus pervigili nobis cogitatione indixit, præcipuam Imperatoriæ Majestatis curam esse prospicimus Religionis indaginem, cujus si cultum retinere potuerimus, iter prosperitatis humanis aperitur inceptis.* Nov. de Iudæis A. D. 439. Ian. 31. Theodosius ad Hormisdam; *Inquisitio veræ Religionis præcipua est sollicitudo Imperialis majestatis.* Et Justinia-

A.D. 515. à Theodosii morte 65. Nov. 6. A.D. 535. A.D. 589.

stinianus ad Epiphanium: *Nos maximam habemus sollicitudinem circa vera Dei dogmata & circa sacerdotum honestatem.* Et Ricaredus Hispaniæ Rex: *At nunc beatissimi Sacerdotes, non in iis tantummodo rebus diffundimus solertiam nostram, quibus populi sub nostro regimine positi pacatissime gubernentur & vivant, sed etiam in adjutorio Christi extendimus nos ad ea quæ sunt cœlestia excogitare, & quæ populos fideles efficiunt, satagimus non nescire.* Arnulphus Lexoviensis Episcopus in Synodô ita loquitur: *Iustitia Regiæ Majestatis per discretionem scientia dirigit & informat ad virtutem, dirigit ad salutem.* Ostendunt ista tum præcepta, tum exempla rerum sacrarum cognitionem in Regem cadere.

9. Sunt tamen qui objiciant fieri non posse ut, qui tanta negotiorum mole distringitur, uni alicui parti vacet. Nos vero respondemus quasi naturaliter inter se cohærere cognitionem universalium & nobilissimæ partis. Ita Metaphysicus omne id quod est considerat, & speciatim insuper mentes incorporeas. Ita physicus omne id quod movetur, præcipue vero cœlum. Eodem igitur modo Reipublicæ Architectus omnia quidem Reipublicæ studia generatim, speciali autem sollicitudine

dine res ſacras debet intueri. Neque vero ſacrorum cognitio res tam intricata eſt, quam eam quidam videri volunt. *Theologia*, inquit Nazianzenus, *& Religio res eſt ſimplex & nuda, ſine magnô artificio divinis conſtans teſtimoniis, quam tamen prave quidam convertunt in artem difficillimam.* De iis loquor quæ ad corpus ipſum fidei Religioniſque pertinent. Nam ſunt & alia partim Metaphyſica, partim Hiſtorica, partim etiam Grammatica, quæ à Theologis ſolent magnis contentionibus & clamoribus agitari: quibus implicari Regis animum minime neceſſe eſt, non magis ſane quam Iuris apicibus, cum tamen τὰ πρῶτα Iuris omnino Regi cognitu ſint neceſſaria. Tenere ille debet (quod ut prudentiſſimus ait hiſtoricorum difficillimum eſt ex ſapientiâ) modum. Eſt quædam etiam ſceindi intemperantia.

Ὁ χρήσιμ' εἰδὼς οὐχ' ὁ πολλ' εἰδὼς, σοφός.

Quod omnibus dicit Apoſtolus, debere eos φρονεῖν εἰς τὸ σωφρονεῖν, præcipue ſibi dictum putent Summæ Poteſtates. Nam Rom. 12.3. quæ, ut itidem ait Apoſtolus, *controverſias* 1. Tim. 1. 4. *magis præbent, quam ædificationem Dei, quæ eſt per fidem,* tuto & decore ſeponent. *Nec enim quicquam*, ut olim Seneca dixit, *minus convenit quam ſubdola iſta calliditas animis*

conantibus magna. Cæterum in his, quæ ſcire Summam Poteſtatem expedit, quæque ſcire ſatis eſt, non deerit ipſi auxilium divinum, quo ſupplebitur facillime etiam quod alioqui per temporis anguſtias eſſet defuturum. Veterum quidam dixit, *plura ſe precando quam legendo didiciſſe*. Non eſt ſurdus DEVS ad has Eccleſiæ preces; *DEVS judicia tua Regi da, & Iuſtitiam tuam filio Regis. Sapientiam tuam abſtruſam ſcire me feciſti*, inquit David. Adoleſcens erat Salomon; neſcire ſe fatebatur *quomodo greſſus ſuos regeret*, perculerat ipſum populi multitudo, negotiorum moles. *Quis*, inquit, *judicare poterit populum iſtum tantum?* DEVM igitur orat largiatur ſibi *cor intelligens ad judicandum populum, ad diſcernendum inter bonum & malum*. Quid DEVS? *Quando*, inquit, *non longævitatem, non opes, non animam inimicorum poſtulaſti, ſed intelligentiam ad audiendum judicium, ecce feci juxta verba tua: Ecce dedi tibi cor ſapiens & intelligens*. Deus & natura, ut dici ſolet, non deſunt in neceſſariis. Quare cum à DEO Imperia ſint ordinata & quidem præcipue ad veræ religionis tutelam, quid tam convenit divinæ bonitati, quam ut pie orantibus ea ſuppeditet, quæ ad functionem recte obeundam ſunt neceſſaria?

Pſal. 72. 1. 51. 8.

1. *Reg*. 1. 3.

Neque

Neque enim credibile ea ſine quibus recte imperari nequit, cuipiam oranti negaturum, qui in veteri fœdere ſæpe etiam peculiari prophetiæ dono poteſtates inſtruxerit. Salomon in parabolis: *Vaticinatio inſidet labiis Regis, in judicio non prævaricatur os ejus.* Cum Moſes dux ſummus, idemque ſummus Propheta Synedrion inſtituiſſet LXX virûm, dicitur DEVS *de Moſis ſpiritu ſepoſuiſſe* quod illis inderet: factumque ut *reſidente ſuper ipſos Spiritu* prophetas agerent ſinguli. Moſi in Ducatu ſucceſſit IESVS Nuni Filius, *plenus & ipſe ſpiritu ſapientiæ:* ex quo manus ipſi impoſitæ fuere. Saul in Regem unctus impletur prophetico ſpiritu, & *mutatur in virum alium:* ita enim loquitur Scriptura. David ex quo Rex, ſemper propheta; nec minus Salomon: plane ut qui hiſtoriam veteris Teſtamenti diligenter evolverit, plures ſit reperturus *Principes Prophetas,* quam *Prophetas Sacerdotes.* Sed hæc illo nimirum tempore, quum *DEVS multifariam* multiſque modis locutus eſt patribus per prophetas; Illis indens & patefaciens per illos voluntatis ſuæ arcana. *Vltimis vero diebus per Filium locutus eſt,* in quo DEVS Pater omne ſuum de ſalute humanâ conſilium aperuit. Poſt hunc non

Proverb. 16. 10.

Num. 11. 17. & 25.

Deut. 34. 9.

Hebr. 1.

Matt. 23. 8. jam plures Magiſtri, ſed unus Magiſter Chriſtus, *ex cujus plenitudine* omnes *accepimus.* Non igitur ulla jam (ut olim) nova requiritur patefactio, ſed patefactæ voluntatis perpetua promulgatio; Nec eſt quod de obſcuritate aut ſubtilitate quiſquam queratur; *prope nos verbum eſt in ore noſtro, in*
Rom. 10. 8. *corde noſtro.* Neque cuiquam tecta eſt hæc
2. *Cor.* 4. 3. 4. doctrina, niſi cui Satanas mentem *excæcaverit.* Ideoque *omnes*, ut modo attigimus, dicuntur *à* D E O *edocti*, omnes D E U M *cognoſcentes*, impleto ſcilicet eatenus per Chriſtum voto Moſis, qui optaverat *ut populus omnis prophetæ eſſent.* Quod ſi Chri-
Num. 1. 29. ſtianis omnibus, in quibus tot ſunt rudes & occupati, qui manuum perpetuo labore victum ſibi quæritant, facilis & parata eſt Evangelicæ doctrinæ intelligentia, quid eſt quod à tam generali beneficio Reges poſſit excludere; præſertim cum Apoſtolus univerſale enunciatum *velle ut omnes*
1. *Tim.* 11. 4. *ad agnitionem veritatis veniant*, ſpecialiter applicet Regibus. Hâc fiduciâ incenſus Theodoſius Imperator, cum inter plurimas ſectas in fidei cauſa Iudicium proferre deberet, in arcano divinam opem imploravit, quæ imploranti non defuit. Non defuit eadem Iuſtiniano, qui talem edidit fidei confeſſionem, ut vere dixerit Con-

tius,

tius, *à nullo Patrum Episcoporumve editam aut pleniorem aut luculentiorem.* Et sane tum quæ ad salutem creditu factuque sunt necessaria, tum quæ etsi necessaria non sunt, magnum tamen in Ecclesia momentum habent, ea & pauca sunt numero, & obvia se cuique præbent, clare nempe emicantia, primum quidem in sacris literis, deinde vero in perpetuo purioris Ecclesiæ consensu. Cætera vix est ut Summæ Potestati negotium facessant. Et tamen, si quid inopinum minusque præmeditatum emerserit, quod in profanis sæpius quam in sacris accidit, sumat tempus & fida consilia. Illud Hesiodi meminisse debemus,

Οὗτος μὲν πανάριστος ὃς αὐτὸς πάντα νοήσῃ.
Ἐσθλὸς δ' αὖ κἀκεῖνος, ὃς εὖ εἰπόντι πίθηται.

10. De cognitione hactenus. Pars altera quam in summâ potestate requirimus, est pietas.* Nulla sane virtus magis regia. Hinc Hebræorum Regi præcipitur, *ut discat timere* DEUM, *& observare verba Legis.* Iosuæ, *ne ab eo præscripto discedat dextrorsum aut sinistrorsum*: nec aliud Regibus toties inculcant sancti Vates. Duo ergo vitia fugienda Summæ Potestati: Primum & ante omnia μεγίστη νόσων ἀθεότης; deinde vero *Superstitio*, quæ animum effæminat & gene- *Deut. 17. 19.* *Iof. 1. 7. 8.*

generosa consilia evertit. Optime sibi ab utroque abrupto cavebit, si illud Apostolicum sæpe cogitet, *Finis mandati est charitas ex mundo corde & conscientiâ bonâ & fide non simulatâ: à quibus nonnulli, ut à scopo aberrantes, divertunt ad vaniloquentiam, volentes esse legis doctores, cum non intelligant ea quæ loquuntur, nec ea de quibus adseverant.*

1. Tim. 1. 6. 7.

11. Diximus quæ ad recte exercendum Imperium in Summa Potestate requirantur. Cæterum diligenter notandum est requiri ista, ut tota actio Imperantis sit recta, non ut actus sit ratus, quæ duo diligenter distinguenda sunt. Exempli gratia, Iudex aliquis juris imperitus sententiam protulit, peccavit ille, neque tamen nulla est sententia, sed nisi appellatio subsequatur, transit in rem judicatam. Privatus cui bonis interdictum non est, temerariâ largitione rem suam donavit alteri, vitiosa est actio; valet tamen alienatio. Si æquo duriores sint parentes in liberos, Domini in servos, culpa non carent; neque eo minus tamen ipsorum Imperiis obtemperandum est. Et mille sunt alia ejusmodi. Causa hæc est, quod ut ratus sit actus, pauciora requiruntur quam ut recta sit actio. Nam ut

recta

recta ſit actio, neceſſe eſt ut procedat ex intellectu bene informato, & honeſto animi propoſito, deinde ut adſit modus & circũſtantiæ debitæ; Vt actus ſit ratus nihil aliud requiritur niſi ut ſit in jure agentis. Ius hic vocamus facultatem moralem, quam juſtitia ſpecialis conſiderat, quale eſt *Dominium, Imperium, Ius habendæ ſervitutis, Ius activum obligationis*. Eſt autem actus aliquis extra *jus agentis* aut abſolute aut relate: Abſolute extra jus agentis ſunt omnia quorum effectus ſunt illiciti per ſe, aut ex lege jam exiſtente: Relate, quorum effectus, etſi liciti ſunt, non tamen ſubſunt poteſtati agentis. Quare naturaliter & ſeclusâ lege poſitivâ nullus actus eſſe poteſt irritus, niſi cujus effectus aut vitium habeat inſeparabile, aut extra jus ſit agentis. Priori modo irritum eſt Imperium Patris, Domini, Regis, quo quis jubetur mentiri, aut Idolum adorare. Poſteriori modo irritum eſt Imperium Domini in ſervum alienum, Regis in non ſubditum; Item cujuſcumque hominis in actiones mere internas, & quæ ad externas nullo modo referuntur. Concludimus ergo vitium, quod in intellectu ſit aut in animo, imperandi actum non reddere irritum; ac proinde cum conſtet per ignoran-

rantiam veræ Religionis, aut etiam affectum veræ Religioni contrarium, nec patrem paterno, nec maritum maritali, nec Dominum Dominico, nec Regem Regio jure excidere.

12. Sequitur rata esse etiam de sacris Imperia Summarum Potestatum, quæ de rebus divinis nõ recte sentiunt, aut DEVM non recte colunt, modo cum lege DEI non pugnent: quod exempla quoque evincunt. Impius erat Pharao, non ausus tamen Hebræorum populus ad sacrificandum fines Ægyptios egredi, nisi ejus permissu. Quia scilicet ipsum quidem sacrificium erat à DEO imperatum, ac proinde extra jus Regis, sed locus divinâ lege indefinitus, ac proinde non exemptus obedientiæ quæ Regi debebatur. Nabuchodonosorem verę Religionis sensu penitus imbutum fuisse nemo, arbitror, adseveraverit. Hujus lex ut de colendo idolo irrita, ita de probris non afficiendo DEO Israëlis proba ac rata. Cyrum & qui post eum Persis imperarunt, falso Deorum cultu implicitos fuisse, loquuntur historiæ: tamen horum sine veniâ nefas Hebræis Templum DEO vero reponere. Quamquam vero Pii ortas inter se occasione sacrorum controversias alio

alio quovis modo componendas potius cenſuerunt, quam ut alienis à vera fide cognitio earum deferretur, tamen & vocati ab aliis Iudices eos agnoverunt, & temporum neceſſitate eo ſæpe adducti ſunt, ut ipſi eorum judicia implorarent, gnari ſcilicet jus Iudicandi illis etiam competere poſſe, qui aptitudinem ad recte judicandum requiſitam non habeant. *Ioſ. Antiq. lib.* 13. *c.* 6.
Controverſia de Templo Hieroſolymitano & Garizitano à Iudæis & Samaritanis Ptolomæo Rege Ægypti Iudice diſceptata eſt, & quidem ex lege Moſaïcâ. Quanquam enim Rex ipſe Moſaïcis inſtitutis non adhærebat, judicare tamen poterat, recteque judicavit utrum Templum, uter cultus, utrum ſacerdotium ei legi congrueret, ex quâ faciendum judicium inter partes conſtabat. Impia erat pars Iudaïci Synedrii Apoſtolorum tempore: non tuentur ſe fori exceptione Petrus & Ioannes: imo aperte Iudices agnoſcunt. *Iudicamur* inquiunt, *de beneficio in hominem infirmum collato.* *Act.* 4. Status controverſiæ erat, *An liceret ſanare quemquam in nomine* I E S V; probat licere Petrus, quia I E S V S à D E O conſtitutus eſſet caput Eccleſiæ, *auctor ſalutis*, idque ipſum reſurrectione ipſius & antegreſſis

greſſis oraculis confirmat. Cum vetaretur ab ipſis *docere in nomine IESV*; *ipſi*, inquit, *judicate an DEO magis parendum quam hominibus*. Non deerat ergo ipſi Iudicandi poteſtas de re graviſſima, *an IESVS eſſet MESSIAS*. Et ſi ex vero Iudicarent, rata fuiſſet quamquam impiorum ſententia. Impius erat
Act. 24. Felix, ſed Romani Imperatoris vicem gerens: accuſatur apud eum Paulus à Tertullo; plura illi objiciuntur crimina, inter cætera quod *Princeps eſſet ſectæ Nazaræorum*. Negat alia, hoc fatetur, nempe à ſe *DEVM coli ſecundum eam viam, quæ ſecta diceretur*. Quæritur ergo, an hoc crimen ſit: hoc unum eſt τῶν κελευομένων, *Iudicor*, inquit, *de reſurrectione mortuorum*, hoc eſt, de capite præcipuo fidei. Eadem mox controverſia apud Feſtum agitata, in quo Ius judicandi Paulus agnoſcit, *hîc*, inquit, *oportet me judicari*. Rurſus injuriam Iudicis metuens, *Cæſarem appellat*, ſummum ſcilicet ex jure Iudicem, apud quem cauſam egit non ſuam tantum, ſed & Evangelii. Quærebatur enim an crimen eſſet docere Evangelium. Negabat Paulus hoc argumento, quod Evangelium vera ac ſalutaris eſſet doctrina; hâc de cauſâ Iudicem cum Imperio agnoſcit

agnoscit optimus Apostolus Principem pessimum: qui si Paulum, ut debuit, absolvisset (quod in prima actione fecisse à multis creditur) rata fuisset ejus sententia, & omnino jus fecisset contra Iudæos. At cum illum & in illo Evangelium condemnavit, irrita fuit sententia, nempe, ut Paulus ita docere desisteret: rata verò ne pœnam expetenti resisteret. Iustinus Martyr, alijque Christianorum doctissimi, libellos Imperatoribus non Christianis obtulerunt, nimirum ut Christianæ fidei veritatem illis Iudicibus approbarent. Cum Paulus Samosatenus ab Apostolica doctrina immensum desciscerет, & tamen possessionem Episcopatus Antiocheni vellet retinere, res ad Aurelianum Imperatorem delata est, alienum à Christiana fide, qui (re cognita) decrevit Paulum Episcopatus possessione dimovendum. Quæstio hîc erat, an Paulus Samosatenus congruentia legi doceret. Facilè enim constat non pio quidem sed æquo satis Imperatori, non esse in Episcopatu Christiano tuendum qui Christianæ religioni contraria doceret; neque obscurum esse poterat, quid Apostoli, quid Apostolorum successores Ecclesias omnes edocuissent de Mundo per Christum condito, de *Verbo* quod *ab initio*

2. Tim. 4. 16. 17. 18.

Euseb. Hist. 2. 22.

Domus Episcopalis possessionem post damnationem doctrinæ, & exauctorationem à Synodo factam retinebat. Vide Euseb. lib. 7. cap. 30.

erat & quod *postremis temporibus* in carne humanâ Mundo apparuerat. Archelaus Episcopus contra Manetem hæreticum (unde Manichæis nomen) disputavit, Marcello viro illustri Iudice, qui assessores sibi illius Iudicij elegerat Philosophum, Medicum, Grammaticum & Rhetorem, omnes paganos. Athanasius [a] Laodiceæ contra Arium [b] fidem Catholicam defendit, Probo gentili Iudice, vice Imperatoris præsidente, qui & causam Athanasio adjudicavit. Nimirum cum inter partes constaret ex Evangelicâ fide faciendum de ipsorum doctrinâ Iudicium, prolatis libris facilè constitit eâ lege nec multitudinem Deorum, nec bynionem admitti. Idem Athanasius, aliique Pij *Antistites apud Constantium, apud Iovinianum, aversiores à verâ fide Principes, causam τῦ ὁμοȣσίȣ agere non dubitarunt. Idem postea sæpissimè fecerunt rectè sententies Episcopi. Cum Vandali Africam obtinerent, paratus fuit Eugenius Catholicæ fidei Episcopus, Hunnerico Rege, Ariano Iudice, contra ipsos Arianos disputare, sed ab illis conditio repudiata est. Etiam orto Romæ certamine, Episcopi res delata est ad Iudicium Regis Theodorici, ut Anastasius loquitur; is autem erat Arianus. Insignis est locus

Anno circiter 275.

[a] Finxit id Vigilius Tapsit anno ab Athanasij obitu circiter 122

[b] Non solum contra Arium, sed etiam contra Sabellium. ant. quam nasceretur Athanasius mortuum.

Iovianus inter aversos non fuit.

locus Confessionis Basiliensis. *Quilibet Christianus Magistratus omnes vires eo dirigit, ut apud suæ fidei commissos nomen* D E I *sanctificetur; regnum ipsius propagetur; ipsiusque voluntati cum seria exstirpatione scelerum vivatur; hoc officium gentili Magistratui injunctum fuit, quantò magis Christiano Magistratui commendatum esset debet, ut vero* D E I *Vicario?* Quid Ecclesiæ Belgij reformatæ hac de re senserint, quantumque ab earum sententia nonnulli hodie abeant, qui se ut unicos Ecclesiarum patronos venditant, ex libello apparet, qui Philippo Hispaniarum Regi, tunc cum maximè in Ecclesias sævienti, oblatus est: *Tuum est*, inquiunt Ecclesiæ, *judicare. Tuum erroribus te, quantumvis adultis, opponere. Tuum quamquam à veritate adhuc alienus. Tuum quamquam veritatis infestus es. Ius hoc tibi* D E U S *dedit: & si jure tuo utaris, potest te* D E U S *magis magisque aptum huic officio reddere.* Similia videre est in Calvini Epistola ad Franciscum Regem, ubi de religionis causa integram ab ipso cognitionem postulat; rem clamans dignam ipsius tribunali. Et quid nî ita loquerentur Ecclesiæ pijque Doctores, qui scirent Sergium Paulum proprætorem virum fuisse intelligentem, Christianum non fuisse, *Act. 13.*

 cum

cum inter Paulum Apostolum & Elyman Magum Iudex sederet, sed inter judicandum factum esse ut crederet: quod & Regi Agrippæ pro tribunali juxta Romanum Præsidem sedenti, paulo minus evenerat: *Propemodum*, inquit, *mihi persuades ut Christianus evadam.* Et cum narratur Proconsul Achaiæ Gallio judicium de legis Iudaïcæ quæstionibus à se rejecisse, apparet non in laude id, sed in vitio poni: inde enim factum ut illatas Sostheni injurias vindicare negligeret. Quamquam ergo homo spiritu divino regenitus aptissimus sit rerum spiritualium Iudex, & omne rectum de rebus divinis judicium divinitus homini contingat: tamen illuminationis donum, quod intellectum spectat (in quo est judicium) multis etiam non regenitis dari, nemo hactenus negavit. Neque à quoquam reprehensus antehac est Augustinus, cujus hæc exstat & quidem in libro in quo gratiam operosè defendit, sententia: *Apparet habere quosdam in ipso ingenio divinum naturaliter munus intelligentiæ, quo moveantur ad fidem, si congrua suis mentibus vel audiant verba, vel signa conspiciant.* Et sanè quî potest dici nullis nisi verè credentibus de sacris rebus verum judicium competere, cum ad ipsam fidem non veniatur

Act. 26. 28.

Act. 18. 14.

De Bon. persev. c. 14.

nisi

nisi judicio? Itaque omnibus dictum est, *Scrutamini scripturas*, & laudantur Beroenses, quod auditâ Pauli & Silæ prædicatione ἀνέκρινον τὰς γραφὰς, an res ita se haberet. Non est autem ἀνακρίνειν, cui non adsit τὸ κρίνειν: ideoque Syrus interpres sensum rectè expressit: *Dijudicabant ex Scriptura.* Ioan. 5. 39. Act. 17. 11.

Si ergo nondum credentibus jus de sacris judicandi aliquòd competit, privatis quidem ad actus privatos, Potestatibus autem ad actus publicos; quantò minus à judicio par est eos excludi, qui veræ doctrinæ adsentientes, animi quadam infirmitate à participatione Sacramentorum adhuc abstinent, præsertim cum Constantinus Imperator, probantibus & laudantibus Episcopis, leges de sacris tulerit, Synodos convocaverit, in Synodo & post Synodum judicaverit, inter Catholicos quoque & Donatistas Iudex sederit, nondum baptizatus? Quod & Valentiniano accidit, qui, cum de sacris plurimas tulisset leges, sine baptismo hâc vitâ excessit. Multò autem minus ferendum est Summis Potestatibus Iudicium hoc obtentu eripi, quod non sint satis peritæ omnium earum rerum quæ à Theologis solent disputari: quæ ratio si valet, quis non videt, quam multi Pastores etiam boni & 13.

 fide-

fideles omni judicio priventur ? Potest enim Pastoris partes satis rectè aliquis explere, qui tamen doctoris muneri par non sit.

14. Deinde si id argumentum admittitur, eodem jure Legum-periti in partes civilium Iudicum involabunt: sunt enim ad judicandum aptiores. At contra videmus de testamentis & contractibus, rebusque aliis Iudices sedere in Urbibus, multoque magis in agro, bonos magis quam jurisperitos. Quid quod in quæstione de homidicio judicandum est sæpè ei qui medicinam non didicerit: quod vulnus sit lethale, quod non, possitne in mensem undecimum partus differri, multaque alia ejusmodi. E quibus apparet non esse *aptitudinem judicandi* cum *jure judicij* publici sive imperativi confundendam. Neque enim aut aptissimus jus istud habet, aut qui per se aptus non est, jus ipsum amittit. Felices fore dixit Civitates Plato, si aut Philosophi regnarent, aut Reges Philosophi fierent. Neque tamen Philosopho licet Regium Solium invadere, neque Rex ideo regni jure excidit, qui sapientiæ operam non dedit.

15. 1. Cor. 14. 32. Video illud objici, *Spiritus Prophetarum Prophetis subjectos esse*: Veteres multi tum Græci, tum Latini eum locum ita sunt

ſunt interpretati, quaſi diceret Paulus non debere eos qui prophetiæ afflatum ſentiunt, omnes ſimul eodemque momento ad populum loqui; ſed exſpectandum alteri dum alter qui loqui cœperit ſermonem abſolverit: neque eſſe quod quiſquam dicat, non poſſe à ſe dona ſpiritus impediri, cum neutiquam arrepticiis ſint ſimiles, quos afflat DEI ſpiritus, ſed iſtorum donorum uſus à DEO hactenus ſubjectus ſit eorum arbitrio quibus conferuntur, ut ordinis & ædificationis cauſa, aut exſeri poſſit aut ad tempus inhiberi, alioqui enim *DEUM* cauſam fore *confuſionis*, cui tamen certum ſit pacem & ordinem maximè placere. Hanc interpretationem cùm ſeries verborum Apoſtoli minimè repudiet, cur rejicere debeamus non video. Neque tamen interpretatio altera, quæ tradit Prophetas pati debere ut alii itidem Prophetæ de ipſorum prophetiis judicent, ad hanc rem quicquam facit. Nam primùm, cum illud donum ſingulare prophetiæ, ut & ſanationum & linguarum, inchoandæ Eccleſiæ mirifica DEI virtute conſeſſum fuerit, non poteſt à re quæ dudum deſiit ad noſtra tempora argumentum rectè produci. Et ut maximè iſti admirabili dono, quod ex futurorum quoque præ- *Deut.* 18.22.
 di-

dictione certò cognosci poterat, conferre liceat qualemcumque Theologicarum rerum peritiam humano labore acquisitam, non tamen obtinebunt quod volunt qui ad Pastores omnes & solos hoc trahunt: Nam & pastores multi sunt rerum Theologicarum non nimium periti, & quidam extra Pastores earundem rerum periti reperiantur. Postremò, cum diversa sint, ut supra diximus, Iudiciorum genera, uno posito cætera non tolluntur. Iudicat de morbo aut vulnere Medicus, judicat & Iudex, si res in forum deducta sit, judicat æger ipse. Etiam cum Prophetæ in Apostolicâ Ecclesia judicarent, dictum est singulis Christianis, δοκιμάζετε τὰ πνεύματα: quin & regulam addit Ioannes, ex qua fideles singuli Spiritum DEI à spiritu Antichristi internoscerent. Cui respondet illud Pauli ad Thessalonicenses: *Spiritum ne extinguite, Prophetias ne pro nihilo habete, omnia explorate, quod bonum est retinete.* Explorare autem hoc & internoscere procul dubio judicij actus est. Et in illo Apostoli loco, *Duo aut tres Prophetæ loquantur*, οἱ ἄλλοι διακρινέτωσαν; Patres antiquissimi cæterorum vocabulo non Prophetas alios, sed omnes è populo intelligunt: non sine magna ratione, cum alibi quoque διάκρισιν πνευμάτων ab ipso

1. Ioan. 4. 1.

1. Thess. 5. 18. 19. 20. 22.

1. Cor. 14. 29.

1. Cor. 12. 9.

ipso dono prophetiæ distinguat idem Apostolus; unde apparet aut donum quoddam Christianis commune ab ipso intelligi (nam & fidem distinctam à dono miraculorum donis annumerat) aut eximiam quandam facultatem judicandi de Propheriis quæ quibusdam non prophetis contingeret. Ipse Apostolus Paulus Corinthios de eo, quod loquitur, jubet *judicare*. Sancti quoque Patres ad populi totius judicium sæpè provocant, ut Ambrosius; *Iste populus judicet cujus in corde lex est divina.* Hæc eo attulimus, ut pateat nullo unquam tempore judicium de rebus sacris & doctrina penes solos Prophetas fuisse. 1. Cor. 11. Epist. 33.

Ex antedictis intelligi potest, quale sit illorum effugium qui ad deprompta de veteri fœdere argumenta ita excipiunt, ut dicant quæ à Regibus facta sunt, facta non ut à Regibus, sed ut à Prophetis. Nam si Prophetæ nomine mandatum DEI speciale ipsis insinuatum intelligunt, hoc quidem de factis, in quibus hoc non exprimit Scriptura, mera est ariolatio, non firmitate tantum carens, sed & probabilitate destituta. Quid enim speciali mandato opus, ubi lex communis exstat, nisi fortè apud officij sui negligentes? Sin prophetiæ

nomine clariorem quandam voluntatis divinæ obscurius illis temporibus propositæ intelligentiam significatam volunt, libenter fatebimur illos ut Prophetas (quando ita loqui jubemur) certius scisse quid esset imperandum; imperasse autem ut Reges: Ideoque Scriptura sacra in rerum istarum narratione, nomine proprio non contenta, nomen addidit *Regis*: ut significaret Ius agendi à Regio Imperio proficisci: Ideoque Regibus imitandum proponi. Quare nos quoque dicamus, si quid de Sacris imperant Reges Christiani, jus imperandi habere ut *Reges*, peritiam ut *Christianos*, hoc est, ut edoctos à DEO, quorum mentibus inscripta est Lex divina, multo clarius quam olim Regibus & Prophetis: *Multa enim Reges & Prophetæ voluerunt videre quæ Christi discipuli viderunt, nec viderunt: & audire quæ audierunt, nec audierunt.*

Luc. 10. 24.

CA-

CAPUT VI.

De modo Imperij circa Sacra rectè exercendi.

SUMMARIUM.

Distinctio inter jus & modum Iuris rectè exercendi. 2. *Audiendos summæ Potestati pios & doctos Pastores.* 3. *Principia in quibus fundatur fides intrinseca aut extrinseca : extrinseca divina aut humana.* 4. *De divina auctoritate per homines proposita, ubi status controversiæ inter Pontificios & Evangelicos explicatur.* 5. *Humanæ auctoritati acquiescere quando oporteat.* 6. *In causâ fidei salutaris, neminem tuto acquiescere alienæ auctoritati, probatur ex S. Literis & ratione.* 7. *Solvitur objectio ex Deuter. vers. 17. & similibus.* 8. *Solvitur objectio ex loco Num. 27. 21.* 9. *Concordiæ Ecclesiæ studendum quomodo id fieri possit in dogmatibus & præceptis divinis.* 10. *Legibus de sacris addendam persuasionem.* 11. *In ritibus quomodo concordia Ecclesiæ retineri possit.*

12. Sum-

12. Summæ Potestati in sacris opus aliorum Ministerio. 13. Regulas Prudentiæ habere suas exceptiones, & unde. 14. Summa Potestas suis legibus an obligetur & quatenus.

1. QUÆNAM in ipso Imperante requirantur ut circa Sacra rectè omnino imperet, diximus. Superest videamus, quid ab ipso Imperante eundem in finem requiratur, qui locus est de optimo modo Iuris exercendi. Minimè enim sequendi sunt nobis qui Iuris quæstionem cum hac quæstione de modo utendi juris passim confundunt. Ius enim agendi præeat necesse est in eo cui rectè agendi modos præscribas; quos invenire prudentiæ est, cum jus ipsum ad specialem Iustitiam pertineat. Longeque est aliud alienum invadere, aliud suo minus providè uti. Hæc autem de modo agendi tractatio patet longè lateque: neque tanta rerum, temporum, locorum, personarum varietas paucis præceptis comprehendi potest. Nos, quantum instituto satis sit, summa quædam delibabimus.

2. Primùm ergo monendus est qui Summo Imperio fungitur, ut tum in inquisitione earum rerum, quæ lege divina ut credenda, aut agenda definiuntur; tum in

con-

consultatione super his quæ prodesse possunt Ecclesiæ, libenter audiat sententias Pastorum pietate atque eruditione insignium. Faciendum hoc in rebus ambiguis docet ratio & notitia communis: Non omnia enim unus videt, non audit: Ideo multi Regis oculi, multæ aures esse debent ex vetere Persarum instituto; sapiunt enim Principes sapientum commercio. Quæ si in profanis negotiis verá sunt, quantò magis in Sacris, ubi periculosissimè erratur? Exempla huic rei probandæ congerere nihil necesse est. Illud magis operæ pretium videre quousque judicium Summi Imperantis directivo Pastorum judicio acquiescere possit & debeat.

Sciendum ergo judicium omne humanum fundari aut in principiis quæ rei insunt, aut ex principiis extrinsecis. Principia quæ rei insunt, aut sensui objiciuntur aut intellectui. Ex principiis objectis sensui judicamus nivem esse albam; ex principiis intellectui objectis, judicamus veras esse propositiones Mathematicas, quia ad communes notitias reducuntur. Extrinsecum principium *auctoritas* dicitur, estque divina aut humana: Divinæ in rebus omnibus simpliciter acquiescendum nemo dubitat; Ita Abrahamus judi- 3.

care

12. Summæ Potestati in sacris opus aliorum Ministerio. 13. Regulas Prudentiæ habere suas exceptiones, & unde. 14. Summa Potestas suis legibus an obligetur & quatenus.

1. QUÆNAM in ipso Imperante requirantur ut circa Sacra rectè omnino imperet, diximus. Superest videamus, quid ab ipso Imperante eundem in finem requiratur, qui locus est de optimo modo Iuris exercendi. Minimè enim sequendi sunt nobis qui Iuris quæstionem cum hac quæstione de modo utendi juris passim confundunt. Ius enim agendi præeat necessè est in eo cui rectè agendi modos præscribas; quos invenire prudentiæ est, cum jus ipsum ad specialem Iustitiam pertineat. Longeque est aliud alienum invadere, aliud suo minus providè uti. Hæc autem de modo agendi tractatio patet longè lateque: neque tanta rerum, temporum, locorum, personarum varietas paucis præceptis comprehendi potest. Nos, quantum instituto satis sit, summa quædam delibabimus.

2. Primùm ergo monendus est qui Summo Imperio fungitur, ut tum in inquisitione earum rerum, quæ lège divina ut credenda, aut agenda definiuntur; tum in con-

consultatione super his quæ prodesse possunt Ecclesiæ, libenter audiat sententias Pastorum pietate atque eruditione insignium. Faciendum hoc in rebus ambiguis docet ratio & notitia communis: Non omnia enim unus videt, non audit: Ideo multi Regis oculi, multæ aures esse debent ex vetere Persarum instituto; sapiunt enim Principes sapientum commercio. Quæ si in profanis negotiis vera sunt, quantò magis in Sacris, ubi periculosissimè erratur? Exempla huic rei probandæ congerere nihil necesse est. Illud magis operæ pretium videre quousque judicium Summi Imperantis directivo Pastorum judicio acquiescere possit & debeat.

Sciendum ergo judicium omne humanum fundari aut in principiis quæ rei insunt, aut ex principiis extrinsecis. Principia quæ rei insunt, aut sensui objiciuntur aut intellectui. Ex principiis objectis sensui judicamus nivem esse albam; ex principiis intellectui objectis, judicamus veras esse propositiones Mathematicas, quia ad communes notitias reducuntur. Extrinsecum principium *auctoritas* dicitur, estque divina aut humana: Divinæ in rebus omnibus simpliciter acquiescendum nemo dubitat; Ita Abrahamus judi- 3.

care debuit immolandum à se filium. Noë futurum diluvium debuit credere. Humanæ verò auctoritati nemo tenetur acquiescere, nisi qui neque ex divina auctoritate, neque ex principiis rei internis, judicij exitum potest reperire. Licet tamen acquiescere in rebus omnibus quarum indago nobis mandata non est. Ita æger rectè facit si pharmacum sumat à bonæ famæ medico præscriptum, imo periclitante valetudine tenetur etiam sequi medicorum consilia, si ipse non sit ejus ingenii atque artis, ut ex naturalibus principiis certi aliquid possit assequi.

4. Divinam auctoritatem quod attinet, Deus quædam & aperit & proponit ipse, alia aperit ipse & per alios hominibus proponit, ut per Angelos, Prophetas, Apostolos. Quoties per alios res proponitur, hîc ut certo acquiescat animus, necesse est nobis constet eum qui proponit in eo ipso quod proponit, nec falli posse nec fallere. Hanc autem certitudinem adipiscimur aut alia divina patefactione; ut de Petro Cornelius, de Anania Paulus; aut per signa divinæ virtutis indubitatum veracitati proponentis testimonium præbentia. Per hos modos factæ propositioni omnino acquiescendum nemo Christianus ambigit. Sed inter Ro-

ma-

manensium subtiliores & Evangelicos hic est verus controversiæ status; *An post Apostolorum ætatem aut persona aut cœtus sit aliquis adspectabilis, de quâ quòve certi esse possimus ac debeamus, quæcumque ab ipsis proponuntur, esse indubitatæ veritatis.* Negant enim hoc Evangelici: ajunt Romanenses. Huc ergo præcipua hæc quoque de Imperio circa sacra lis recidit. Non negant enim Romanenses *debere Reges imperare de Sacris*, quod Hartus Renoldo concessit: non negant etiam omne Imperium procedere à Iudicio Imperantis, quod Suarezius disertè affirmat. Vicissim non negant Evangelici, si quod sit inter homines divinum oraculum, si qui Prophetæ ἀναμάρτητος, tam Regum quam privatorum judicium ad eam regulam dirigendum; ita ut contra nec Regibus Imperare, nec privatis aut credere aut agere fas sit. Omne enim humanum Imperium, omnis item actio Imperio divino subjacet: *an post Apostolos tale aliquod oraculum existat*, hoc est, de quo quæritur. Et hæc quoque quæstio tandem in unum Pontificem Romanum contrahitur. Nam pastores singulos, Reges quoque & privatos, Synodos Provinciales, nationales Patriarchales, illas etiam quæ ex toto orbe Romano collectæ sunt

sunt, falli posse ac solere, nemo est qui inficiari audeat.

5. Posito ergo quod verissimum est, & quidam Romanensium de ipso Pontifice concedunt, *nullum esse hominem qui falli non possit*, aut de quo id nobis constet, nullam quoque congregationem adspectabilem; videamus quatenus unusquisque alienum judicium quod falli possit, sequi teneatur. Primùm ergo universaliter alienum *Judicium directivum* nemo sequi tenetur. Et hoc est quod olim dixit Chrysostomus hac de re agens: *Quomodo aliorum sententiam simpliciter sequi non absurdum?* Fieri enim potest, ut aut ex extrinsecis rei principiis, aut ex divinâ auctoritate certò nobis constet tale judicium falli. Agnoscunt Panormitanus & Gerson privato alicui sententiam suam in Evangelio fundanti plus esse credendum quam Romano Pontifici. Ita Synodi Ariminensis judicio cedere non debuerunt Pij Antistites ex Evangelio edocti *Verbum esse* DEUM, & DEUM non esse nisi *Unum*. Deinde, & etiam cum animus non apertè contrarium testatur, nemo tamen præcisè obligatus est sequi alienum judicium directivum: quia scilicet ipsi licet quoque inquirere & tentare an ad certam veri cognitionem possit pervenire,

2. Cor. Homil. 13.

nire. Tunc ergo demum sequi tenetur, cum Ingenij vitio, aut temporum angustiis, aut occupationibus aliis ab inquisitione avertitur. Ita Iurisperiti nos docent Iudicem non alligari omnino judicio Medici in vulneris quæstione, aut agri mensoris in finibus regendis, aut calculatoris in exigendis rationibus: sed ipsum re diligentius expensâ id statuere posse quod verum æquumque esse intelligat.

6. Iam verò, quod amplius, in causâ fidei salutaris nemo potest tuto acquiescere alieno judicio directivo. Causa est non tantum quia res fidei planè & appertè omnibus sunt propositæ (ita ut Clemens Alexandrinus inanem vocet prætextum, sumptum ex diversis interpretationibus, *volentibus enim*, inquit, *licebit invenire veritatem*) sed imprimis quod fides illa non sit fides, nisi in divinâ auctoritate acquiescat; quod ipsi quoque Romanenses fatentur. *Credidit Abraham* DEO *ac imputatum est illi in justitiam*: item *fides ex auditu; auditus autem per Verbum* DEI. Possunt ergo ad fidem aliqui duci per alios, ut per mulierem Samaritani: sed tum demùm verè sunt credentes, *cum non propter alienam loquelam credunt, sed quia ipsi audiverunt & sciunt quod* IESUS *est Servator Mundi.* Hinc illud apud Prophetam,

7. Stromat.

Rom. 4. 3. 10. 17

Ioan. 4. 28.

Hab. 2. 4. phetam, *Iustus fide suâ vivet.* Suâ non alienâ. Hinc fidei πληροφορία tribuitur. Reprehendendus ergo non fuit Serenissimus Britanniæ Rex, quod dixerit *Unumquemque super scientia propria fidei fundamentum collocare debere.* Ut nec Zanchius, cujus sunt hæc verba ad nostram controversiam præcipuè pertinentia. *Pij Magistratus officium est, primùm quidem cognoscere ex Verbo DEI in genere & ad summam Capitum fidei, quæ sit vera & Christiana religio, quæve Apostolica doctrina, ad quam referendæ sunt Ecclesiæ: ut nihil ex solo aliorum judicio, sed ex certâ suâ scientiâ in re præsertim tanti momenti agat, agereve audeat*, & alibi, *scientia principi necessaria est, quia quod agere instituit, illud intelligat, idque non alieno intellectu, sed suo suisque oculis videat, non alienis; nihil enim perniciosius est aut Reipublicæ aut Ecclesiæ, quam si Princeps omnia agat ex aliorum dumtaxat judicio: atque hinc profecta est tota Ecclesiæ Romanæ ruina.* Ec hoc ipsum est quod Eliensis Episcopus dixit, non frustra Regi præceptum *ut Legem sedulò meditetur: nec hoc illi dictum ut totus ab alieno ore pendeat, ipseque à se nihil dijudicet.* Quod de fide, idem de cultu divino dici verissimè potest. *Frustra* enim, inquit DEUS. *me*

Cap. 26. de Mag. sect. 5.

Ad 4. præl. lec. 5. qu. 2.

mie colunt docentes doctrinas ἐντάλματα ἀνθρώπων. Matth. 15. 9. Hinc Paulus Theſſalonicenſes laudat, quod *ſermonem* ſuum *acceperint, non ut ſermonem ſuum, ſed ut ſermonem* 1. Theſſ. 2. 13. *DEI, qualis erat re verâ.* In his ergo quæ per legem divinam definita ſunt, in partem alteram *judicio* alterius *declarativo* (quam *directivi* ſpeciem diximus) nemo tenetur, neque rectè conſcientia poteſt acquieſcere. In alterâ ſpecie *directivi Iudicij*, quod *ſuaſorium* appellavimus, cum circà ea verſetur quæ lege divinâ definita non ſunt, pluſculum tribui poteſt alienæ auctoritati, nec nimium tamen. Nam ut non laudantur ἰδιογνώμονες; ita nec illi, qui ut ligna quædam alienis ducuntur nervis. Et propriè hæc conſilij atque Imperij eſt differentia; quod Imperia legi divinæ non pugnantia omninò obligant; at conſilia non item. *Ubi conſilium datur*, inquit Hieronymus, *offerentis arbitrium eſt; ubi præceptum, neceſſitas eſt ſervientis.* Chryſoſtomus, ὁ συμβουλεύων λέγει τὰ περὶ ἑαυτοῦ οὐκ ἀναγκάζων ἀκροατὴν ἀλλ' αὐτὸν ἀφίησι τῆς τῶν γενομένων αἱρέσεως κύριον. Præcipuè verò judicium ſuum interponere debet Poteſtas Summa, quoties conſiliantium ſententiæ diſcrepant, quas ponderare tutius quam numerare. Et in ſcientiâ quidem juris pri-

nomine clariorem quandam voluntatis divinæ obscurius illis temporibus propositæ intelligentiam significatam volunt, libenter fatebimur illos ut Prophetas (quando ita loqui jubemur) certius scisse quid esset imperandum; imperasse autem ut Reges: Ideoque Scriptura sacra in rerum istarum narratione, nomine proprio non contenta, nomen addidit *Regis*: ut significaret Ius agendi à Regio Imperio proficisci: Ideoque Regibus imitandum proponi. Quare nos quoque dicamus, si quid de Sacris imperant Reges Christiani, jus imperandi habere ut *Reges*, peritiam ut *Christianos*, hoc est, ut edoctos à DEO, quorum mentibus inscripta est Lex divina, multo clarius quam olim Regibus & Prophetis: *Multa enim Reges & Prophetæ voluerunt videre quæ Christi discipuli viderunt, nec viderunt: & audire quæ audierunt, nec audierunt.* Luc. 10. 24.

CAPUT VI.

De modo Imperij circa Sacra rectè exercendi.

SUMMARIUM.

1. Distinctio inter jus & modum Iuris rectè exercendi. 2. Audiendos summæ Potestati pios & doctos Pastores. 3. Principia in quibus fundatur fides intrinseca aut extrinseca: extrinseca divina aut humana. 4. De divina auctoritate per homines proposita, ubi status controversiæ inter Pontificios & Evangelicos explicatur. 5. Humanæ auctoritati acquiescere quando oporteat. 6. In causâ fidei salutaris, neminem tuto acquiescere alienæ auctoritati, probatur ex S. Literis & ratione. 7. Solvitur objectio ex Deuter. vers. 17. & similibus. 8. Solvitur objectio ex loco Num. 27. 21. 9. Concordiæ Ecclesiæ studendum quomodo id fieri possit in dogmatibus & præceptis divinis. 10. Legibus de sacris addendam persuasionem. 11. In ritibus quomodo concordia Ecclesiæ retineri possit.

12. Sum-

12. Summæ Potestati in sacris opus aliorum Ministerio. 13. Regulas Prudentiæ habere suas exceptiones, & unde. 14. Summa Potestas suis legibus an obligetur & quatenus.

1, QUÆNAM in ipso Imperante requirantur ut circa Sacra rectè omnino imperet, diximus. Superest videamus, quid ab ipso Imperante eundem in finem requiratur, qui locus est de optimo modo Iuris exercendi. Minimè enim sequendi sunt nobis qui Iuris quæstionem cum hac quæstione de modo utendi juris passim confundunt. Ius enim agendi præeat necesse est in eo cui rectè agendi modos præscribas; quos invenire prudentiæ est, cum jus ipsum ad specialem Iustitiam pertineat. Longeque est aliud alienum invadere, aliud suo minus providè uti. Hæc autem de modo agendi tractatio patet longè lateque: neque tanta rerum, temporum, locorum, personarum varietas paucis præceptis comprehendi potest. Nos, quantum instituto satis fit, summa quædam delibabimus.

2. Primùm ergo monendus est qui Summo Imperio fungitur, ut tum in inquisitione earum rerum, quæ lege divina ut credenda, aut agenda definiuntur; tum in con-

consultatione super his quæ prodesse possunt Ecclesiæ, libenter audiat sententias Pastorum pietate atque eruditione insignium. Faciendum hoc in rebus ambiguis docet ratio & notitia communis: Non omnia enim unus videt, non audit: Ideo multi Regis oculi, multæ aures esse debent ex vetere Persarum instituto; sapiunt enim Principes sapientum commercio. Quæ si in profanis negotiis vera sunt, quantò magis in Sacris, ubi periculosissimè erratur? Exempla huic rei probandæ congerere nihil necesse est. Illud magis operæ pretium videre quousque judicium Summi Imperantis directivo Pastorum judicio acquiescere possit & debeat.

3. Sciendum ergo judicium omne humanum fundari aut in principiis quæ rei insunt, aut ex principiis extrinsecis. Principia quæ rei insunt, aut sensui objiciuntur aut intellectui. Ex principiis objectis sensui judicamus nivem esse albam; ex principiis intellectui objectis, judicamus veras esse propositiones Mathematicas, quia ad communes notitias reducuntur. Extrinsecum principium *auctoritas* dicitur, estque divina aut humana: Divinæ in rebus omnibus simpliciter acquiescendum nemo dubitat; Ita Abrahamus judi-

care debuit immolandum à se filium. Noë futurum diluvium debuit credere. Humanæ verò auctoritati nemo tenetur acquiescere, nisi qui neque ex divina auctoritate, neque ex principiis rei internis, judicij exitum potest reperire. Licet tamen acquiescere in rebus omnibus quarum indago nobis mandata non est. Ita æger rectè facit si pharmacum sumat à bonæ famæ medico præscriptum, imo periclitante valetudine tenetur etiam sequi medicorum consilia; si ipse non sit ejus ingenii atque artis, ut ex naturalibus principiis certi aliquid possit assequi.

4. Divinam auctoritatem quod attinet, Deus quædam & aperit & proponit ipse, alia aperit ipse & per alios hominibus proponit, ut per Angelos, Prophetas, Apostolos. Quoties per alios res proponitur, hîc ut certo acquiescat animus, necesse est nobis constet eum qui proponit in eo ipso quod proponit, nec falli posse nec fallere. Hanc autem certitudinem adipiscimur aut alia divina patefactione; ut de Petro Cornelius, de Anania Paulus; aut per signa divinæ virtutis indubitatum veracitati proponentis testimonium præbentia. Per hos modos factæ propositioni omnino acquiescendum nemo Christianus ambigit. Sed inter Ro-

ma-

manensium subtiliores & Evangelicos hic est verus controversiæ status; *An post Apostolorum ætatem aut persona aut cætus sit aliquis adspectabilis, de quâ quôve certi esse possimus ac debeamus, quæcumque ab ipsis proponuntur, esse indubitatæ veritatis.* Negant enim hoc Evangelici: ajunt Romanenses. Huc ergo præcipua hæc quoque de Imperio circa sacra lis recidit. Non negant enim Romanenses *debere Reges imperare de Sacris*, quod Hartus Renoldo concessit: non negant etiam omne Imperium procedere à Iudicio Imperantis, quod Suarezius disertè affirmat. Vicissim non negant Evangelici, si quod sit inter homines divinum oraculum, si qui Prophetæ ἀναμάρτητος, tam Regum quam privatorum judicium ad eam regulam dirigendum; ita ut contra nec Regibus Imperare, nec privatis aut credere aut agere fas sit. Omne enim humanum Imperium, omnis item actio Imperio divino subjacet: *an post Apostolos tale aliquod oraculum existat*, hoc est, de quo quæritur. Et hæc quoque quæstio tandem in unum Pontificem Romanum contrahitur. Nam pastores singulos, Reges quoque & privatos, Synodos Provinciales, nationales Patriarchales, illas etiam quę ex toto orbe Romano collectæ

sunt, falli posse ac solere, nemo est qui inficiari audeat.

5. Posito ergo quod verissimum est, & quidam Romanensium de ipso Pontifice concedunt, *nullum esse hominem qui falli non possit*, aut de quo id nobis constet, nullam quoque congregationem adspectabilem; videamus quatenus unusquisque alienum judicium quod falli possit, sequi teneatur. Primùm ergo universaliter alienum *Judicium directivum* nemo sequi tenetur. Et hoc est quod olim dixit Chrysostomus hac de re agens: *Quomodo aliorum sententiam simpliciter sequi non absurdum?* Fieri enim potest, ut aut ex extrinsecis rei principiis, aut ex divinâ auctoritate certò nobis constet tale judicium falli. Agnoscunt Panormitanus & Gerson privato alicui sententiam suam in Evangelio fundanti plus esse credendum quàm Romano Pontifici. Ita Synodi Ariminensis judicio cedere non debuerunt Pij Antistites ex Evangelio edocti *Verbum esse* DEUM, *&* DEUM non esse nisi *Unum.* Deinde, & etiam cum animus non apertè contrarium testatur, nemo tamen præcisè obligatus est sequi alienum judicium directivum: quia scilicet ipsi licet quoque inquirere & tentare an ad certam veri cognitionem possit pervenire.

2. Cor. Homil. 13.

nire. Tunc ergo demum sequi tenetur, cum Ingenij vitio, aut temporum angustiis, aut occupationibus aliis ab inquisitione avertitur. Ita Iurisperiti nos docent Iudicem non alligari omnino judicio Medici in vulneris quæstione, aut agri mensoris in finibus regendis, aut calculatoris in exigendis rationibus: sed ipsum re diligentius expensâ id statuere posse quod verum æquumque esse intelligat.

Iam verò, quod amplius, in causâ fidei salutaris nemo potest tuto acquiescere alieno judicio directivo. Causa est non tantum quia res fidei planè & appertè omnibus sunt propositæ (ita ut Clemens Alexandrinus inanem vocet prætextum, sumptum ex diversis interpretationibus, *volentibus enim*, inquit, *licebit invenire veritatem*) sed imprimis quod fides illa non sit fides, nisi in divinâ auctoritate acquiescat; quod ipsi quoque Romanenses fatentur. *Credidit Abraham DEO ac imputatum est illi in justitiam*: item *fides ex auditu; auditus autem per Verbum DEI.* Possunt ergo ad fidem aliqui duci per alios, ut per mulierem Samaritani: sed tum demùm verè sunt credentes, *cùm non propter alienam loquelam credunt, sed quia ipsi audiverunt & sciunt quod IESUS est Servator Mundi.* Hinc illud apud Pro-

6. 7. *Stromat.* Rom. 4. 3. 10. 17 Ioan. 4. 28.

Hab. 2. 4. phetam, *Iustus fide suâ vivet.* Suâ non alienâ. Hinc fidei πληροφορία tribuitur. Reprehendendus ergo non fuit Serenissimus Britanniæ Rex, quod dixerit *Unumquemque super scientia propria fidei fundamentum collocare debere.* Ut nec Zanchius, cujus sunt hæc verba ad nostram controversiam præcipuè pertinentia. *Pij Magistratus officium est, primùm quidem cognoscere ex Verbo* DEI *in genere & ad summam* Capitum *fidei, quæ sit vera & Christiana religio, quæve Apostolica doctrina, ad quam referendæ sunt Ecclesiæ: ut nihil ex solo aliorum judicio, sed ex certâ suâ scientiâ in re præsertim tanti momenti agat, agereve audeat*, & alibi, *scientia principi necessaria est, quia quod agere instituit, illud intelligat, idque non alieno intellectu, sed suo suisque oculis videat, non alienis; nihil enim perniciosius est aut Reipublicæ aut Ecclesiæ, quam si Princeps omnia agat ex aliorum dumtaxat judicio: atque hinc profecta est tota Ecclesiæ Romanæ ruina.* Ec hoc ipsum est quod Eliensis Episcopus dixit, non frustra Regi præceptum *ut Legem sedulò meditetur: nec hoc illi dictum ut totus ab alieno ore pendeat, ipseque à se nihil dijudicet.* Quod de fide, idem de cultu divino dici verissimè potest. *Frustra* enim, inquit DEUS.

Cap. 26. de Mag. sect. 5.

Ad 4. prael. loc. 5. qu. 2.

nie colunt docentes doctrinas ἐντάλματα ἀνθρώπων. Hinc Paulus Theſſalonicenſes laudat, quod *ſermonem* ſuum *acceperint, non ut ſermonem ſuum, ſed ut ſermonem DEI, qualis erat re verâ.* In his ergo quæ per legem divinam definita ſunt, in partem alteram *judicio* alterius *declarativo* (quam *directivi* ſpeciem diximus) nemo tenetur, neque rectè conſcientia poteſt acquieſcere. In alterâ ſpecie *directivi Iudicij*, quod *ſuaſorium* appellavimus, cum circà ea verſetur quæ lege divinâ definita non ſunt, pluſculum tribui poteſt alienæ auctoritati, nec nimium tamen. Nam ut non laudantur ἰδιογνώμονες; ita nec illi, qui ut ligna quædam alienis ducuntur nervis. Et propriè hæc conſilij atque Imperij eſt differentia; quod Imperia legi divinæ non pugnantia omninò obligant; at conſilia non item. *Ubi conſilium datur*, inquit Hieronymus, *offerentis arbitrium eſt; ubi præceptum, neceſſitas eſt ſervientis.* Chryſoſtomus, ὁ συμβουλεύων λέγει τὰ περὶ ἑαυτοῦ οὐκ ἀναγκάζων ἀκροατὴν, ἀλλ' αὐτὸν ἀφίησι τῆς τῶν γενομένων αἱρέσεως κύριον. Præcipuè verò judicium ſuum interponere debet Poteſtas Summa, quoties conſiliantium ſententiæ diſcrepant, quas ponderare tutius quam numerare. Et in ſcientiâ quidem juris pri-

Matth. 15. 9.

1. Theſſ. 2. 13.

vati, medicinâ, mercaturâ rebusque aliis, non excusabilis tantum, sed sæpè laudanda quoque est Summæ Potestatis ignorantia, ob majores melioresque occupationes. At cognitionem regendæ Ecclesiæ negligere illi non licet, cum nihil sit hoc uno præstantius, nihil ad incolumitatem Reipublicæ momenti majoris: Ita ut doceant nos Historiæ eos omnes, qui hoc munus planè in alios rejecerunt, ab hominibus circumventos, à DEO quoque punitos, aut regno excidisse, aut regio retento nomine Mancipia factos alienæ libidinis.

7. Quæ contra opponi solent ex veteri Testamento ut probetur, omnino sequenda de sacris Regibus Pastorum judicia, nihil minus evincunt. Primus est locus Deuter. 17. Ubi Israëlitæ jubentur *facere juxta Verbum Iudicij, quod ipsis annuntiabant sacerdotes.* Sed manifestum est ibi idem dici de Iudice: neque agi de negotiis sacris peculiariter, sed agi de

Deut. 17. 8. quâvis lite capitali sive pecuniariâ, *si latuerit aliquid te*, inquit lex, *in judicio inter sanguinem & sanguinem, inter causam & causam, plagam & plagam, quæcumque res contentiosa in portis tuis.* Non Regem, sed Iudices minores lex affatur, eosque si quid in lege minus intelligant, ad

Se-

Senatum consulendum mittit, in quo Senatu Sacerdotes erant alijque judices summi, omnes jurisconsultissimi. Neque horum auctoritati alligantur minores illi judices, sed legi per ipsos explicandæ, *Iuxta os legis, quam docebunt te, & juxta Iudicium quod dicent tibi, facies; neque declinabis à Verbo, quod annuntiabunt tibi, dextrorsum aut sinistrorsum.* Perinde hoc est, quasi Rex hodie judicibus præcipiat, ne contra ea judicent quæ jurisconsulti ipsis ostenderint juri esse congrua. Cùm alioqui judicem jurisconsultorum responsis non alligari, ipsi jurisconsulti sæpè responderint. Simile est illud in Evangelio; *sedent super cathedram Mosis, omnia ergo quæ vobis dixerint observanda, observate.* Quod ipsi Romanenses, Stella putà & Maldonatus rectè explicant: *quatenus docent quæ Moses in Cathedra sedens docuit, audiendi sunt.* Ut & ad locum Malachiæ; *Labia Sacerdotis custodient scientiam & legem ex ore ejus requirent, quia Angelus est Domini exercituum.* Espensæus, *Eatenus audiendi, quatenus legem Mosis docent.* Alioqui non audiendi, *ubi*, ut apud Malachiam continuò sequitur, *recedunt de via.* Tunc enim si ipsis auscultetur, *offendiculum fierent multis in lege;*

Matth. 23. 2.

Cap. 2. 7.

lege; quod quia fieri poteſt, ideo falſi à Ie-
* cap. 18. 18. remia convincitur illa jactatio * ; *Non peribit lex à ſacerdote & conſilium à ſapiente & verbum à Prophetâ.* Quod enim illi negabant fieri poſſe, id tum aliâs,
Ezec. 22. 26. Eſai. 59. 10. tum Ezechiêlis temporibus evenit, *cum*
Ierem 6. 13. 14. 14. *ſacerdotes non intellexerunt inter pollutum &*
Oſe. 9. 8. *mundum.* Cavendum ergo *ne cæci fiant*
Matt. 15. 14. *cæcorum duces, & ambo in caveam cadant.* Neque enim ſublevat credulum nimis diſcipulum culpa temerarij doctoris. *Ipſe,*
Ezech. 3. 18. inquit DEUS, *in iniquitate ſuâ morietur, ſanguinem autem ejus de manu tuâ requiram.* Nec tantum contra legem, ſed & extra legem docentibus ſacerdotibus credere nemo tenebatur. Dictum enim etiam Sacerdotibus, imò illis præcipuè;
Deut. 4. 2. 12. 32. *ne addite ad verbum quod præcepi vobis.* Et ſin-
Eſai. 8. 20. gulis de plebe, *ad legem & ad teſtimonium.* Quod verò in Deuteronomio ſequitur de pœnâ ejus qui ſacerdoti non obtemperaſſet, oſtendit non tantum de jure reſpondiſſe ſacerdotes, ſed & partem Imperij penes ipſos fuiſſe; quod veriſſimum eſſe alibi demonſtravimus. Hoc ergo Sacerdotes veteris Teſtamenti ſpectat quâ Magiſtratus erant, ideoque ad Evangelij miniſtros extendi non poteſt.

8. Alter eſt locus, in quo mirè quidam triumphant. Num. 27. 21, ubi de Ioſuâ

ita loquitur DEUS: *Coram Eleazare sacerdote stabit & poscet ab illo judicium Urim coram DEO: juxta os ejus egredientur, & super os ejus ingredientur ipse & omnes filij Israël cum eo & omnis cœtus.* Sed hic quoque si rectè intelligatur, ab instituto est alienissimus: *Urim*, quod alias plenius, *Urim & Thummim* vocatur, certum est fuisse in Ephod, hoc est pectorali Pontificis maximi Hebræorum. Exod. 28. 30. Levit. 8. 8. Ælianus scribit Ægypti sacerdotem eundem fuisse *summum Iudicem*, ex cujus collo pependerit ἄγαλμα ex σαπφείρε, quod vocatum sit ἀλήθεια. Simile quid Diodorus Siculus lib. 1. narrat de summo Iudice Ægyptiorum, hunc nempe ex aureâ torque de collo suspensum habuisse ζώδιον, hoc est, *sigillum* è gemmis pretiosissimis, quod vocaverint ἀλήθειαν. Cæpisse autem disputari postquam summus Iudex illud simulachrum τῆς ἀληθείας sibi apposuisset: addit debuisse apponi *sigillum* τῆς ἀληθείας alteri parti quæstionis. Omnino ex his duobus locis apparet Gentes vicinas imitatas morem Hebræorum, ut solet diabolus esse DEI simia. Nam & Iudicum Hebræorum temporibus Idolorum sacerdotes Ephod habuisse, & ex eo quasi responsa dedisse, ostendit sacra Historia Iudic. 8. 27. 33.

L. 14. c. 34.

& 18. 5. 14. Ἀλήθειαν sive *veritatem* vocant hoc gemmeum sigillum Ælianus & Diodorus, quomodo & septuaginta interpretes *Thummim* verterunt: vocant enim *Urim & Thummim* δήλωσιν καὶ ἀλήθειαν; ut & Philo. Modum responsi per *Urim & Thummim* hunc fuisse Iudæi referunt, quod re aliquâ gravi in consilium missa, si ea res salutaris ac fausta esset eventura populo Hebræo, gemmæ fulgore quodam cœlesti micarent. Sin ea res infeliciter esset casura, tum gemmæ nativum colorem retinerent. Egregia hujus consultationis descriptio est 1. Sam. 30. 7. *Dixit David Abiathari sacerdoti filio Abimelechi; fac mihi accedere Ephod: & fecit Abiathar Ephod accedere ad David: & interrogavit Dominum dicendo; persequarne exercitum istum; attingamne ipsum? & dixit ei* (DEUS scilicet per Urim) *persequere: omnino enim assequeris eos & erues.* Locus illi Numerorum planè geminus; ibi Iosua dux belli, hic David dux itidem: jubetur ibi Iosua adstare sacerdoti summo, quorsum? nimirum ut eo sit propior ipsi pectorali & τῷ *Urim* quod erat in pectorali: sicut *pectorale admotum* Davidi dicitur. Notandumque obiter, quod ex Maimonide à viris doctis est observatum, Pontificem

maxi-

maximum solitum *stare coram Rege* venerationis causâ: at Regem coram Pontifice *non stetisse*, nisi cum *Urim* consuleretur, ut appareat honorem non Pontifici exhibitum, sed oraculo: ibi Iosua jubetur interrogare; hic interrogat David: respondit Davidi non Abimelech, sed Dominus qui interrogabatur per *Urim*. Ita ibi *juxta os ejus*, nempe ipsius judicij *Urim*, quod proximè præcessit. *Os* enim τῷ *Urim* tribuitur, eadem metaphora, qua legi in Deuteronomio, sicut & Latini ab ore *omen* dixere. Malo ad *Urim* referre quam ad DEUM ipsum; quod fecere multi, tum Evangelici, tum è Romanensibus: quamquam sensus eodem recidit. Certè Deum respondisse, non sacerdotem alia quoque historia evincit. Nam cum David Ceilam venisset, & oppidanorum suspectam haberet fidem, Abiathari edicit, *Fac accedere Ephod:* hoc est, *mihi Ephod* admove, ut ex altero, quem citavimus, loco apparet. Consulit deinde David DEUM: cui dicitur respondisse non Abiathar sed DEUS, fore ut ipsum oppidani Sauli dederent. Quibus autem de rebus *Urim* consulit David? de itineris eventu. Nec Iosuæ aliud præcipitur. Nam illud *ingredientur & egredientur*, quid hoc loco sit ex eo appa- 1. *Sam.*23. 11.

ret quod præcedit. Rogat enim Moses Deum, *ut populo Virum præficiat, qui educat eos & reducat.* De expeditionum ergo succeſſibus, & ſi quod eſt ſimile, conſuli ſolebat τὸ Urim, cum aliis rebus alia paterent oracula, ut *reſponſum ex propitiatorio, afflatus, viſio, ſomnium.* Quod cum obſervaſſet Ioſephus, rectè tradidit, *fulgore pectoralis* ſignificatas fuiſſe bellicas victorias, nihil ultra addens, ſicut & Maimonides ait per *Urim* & *Thummim* reſponſa nulla data privatis negotiis, neque verò alio ſciſcitante, quam qui publico cum Imperio eſſet. Paſtores ergo qui illud è Numeris pro ſe citant, cauſam ſuam nihil promovent, & impudenter ſuſpectos ſe reddunt affectati Imperij civilis. Nam ſi is locus ad rem facit, nulla acies educi poterit niſi ex Paſtorum præſcripto. Et ſanè ſi illorum miniſterio ſciri certò poſſint conſiliorum eventus, ut olim miniſterio Sacerdotum potuerunt, rem æquam poſtularent. Quamquam tunc quoque non ipſorum judicio, ſed certo divinæ præſcientiæ teſtimonio ſtaretur. Neque enim clam Regem τὸ *Urim* conſulit ſacerdos, ſed ipſe Rex, aut belli dux ſpectator miraculi adſtitit, ideoque τὸ *Urim* ad ſe juſſit accedere. Quis ergo non videt quam hoc ſit οὐδὲν πρὸς ἔπος? ſi tamen

Antiq. l. 3. cap. 9.

men

men licet ἀλληγορεῖν, sit sanè Evangelium Urim nostrum. Nam si rectè dixit Syrachides, πιςὸς ὁ νόμος ὡς ἐρώτημα δήλων, *fida lex ut consultatio Urim* (nam *Urim* alibi δήλωσιν, alibi, δῆλα vertunt Hellenistæ) idque de lege veteri, quam id verius de lege Christiana? Hanc ergo sacerdos *accedere ad Regem faciat*, ut in ea conspiciat divinas pollicitationes & minas. Tum demum meritò fidem exigat non sibi, sed luci per se monstratæ debitam: sed meminerit simul hoc *Urim* nostrum non in solo pastorum, sed & in Christianorum omnium pectore esse positum, *Gratiam* scilicet illam *salutarem* quæ *cunctis hominibus illuxit.* Sed de audiendis examinandisque Summæ Potestati pastorum judiciis, satis arbitror dictum est.

9. Altera generalis admonitio ad modum exercendi Iuris pertinens, hæc est *Imperanti circa sacra, habendam imprimis concordiæ Ecclesiastica rationem.* Hæc enim quasi anima est Ecclesiæ: *ex eo*, inquit Christus, *cognoscent vos esse Discipulos meos, si dilexeritis alter alterum.* Hinc ille divinus primitivæ Ecclesiæ character; *Multitudinis credentium erat cor & anima una.* Nec sanè alia cura Constantinum, & qui post eum Christiani fuere Imperatores, magis exercuit quam ista, ut dissentiones

Ioan. 13.35.

Act. 4. 32.

tiones aut præverterent aut ſanarent. Contra Iulianus ſuſcepto in Chriſtianos inexpiabili odio, non invenit quomodò graviùs iis noceret quam ſi latam ſciſſuris viam aperiret, quod ita Ammianus narrat: *Utque diſpoſitorum roboraret effectum, diſſidentes Chriſtianorum Antiſtites cum plebe diſciſſa in Palatium intromiſſos monebat, ut civilibus diſcordiis conſopitis, ſuæ quiſque religioni ſerviret intrepidus, quod agebat ideo obſtinatè, ut diſſentiones augente licentiâ non timeret unanimantem poſteà plebem, nullas infeſtas hominibus beſtias, ut ſunt ſibi ferales plerique Chriſtianorum expertus.* Idem Iuliani propoſitum ita explicat Auguſtinus: *Eo modo putabat*, inquit, *Chriſtianorum nomen poſſe perire de terris, ſi unitati Eccleſiæ, de qua lapſus fuerat, invideret, & ſacrilegas diſſentiones liberas eſſe permitteret.* Miſerere pios omnes debet hujus ſæculi, quo non aliud eo morbi genere gravius ac pertinacius laboravit, Paſtorum magis culpâ quam Regum, aut Principum: ut recte notavit Illuſtriſſimus *Elector Palatinus in ſuis ad liberos codicillis*, quos operæ prætium eſt ab omnibus Eccleſiæ amantibus legi atque adeo ediſci. Quod ſi vetera ſanari deſperatum eſt (ſed cur deſperemus quando ſæpiſſime

Lib. 22.

Epiſt. 66.

me τῶν ἀπορρήτων πόρον εὗρε Θεός?) certè ne ex vulneribus nova nascantur vulnera, sedulo anniti debent Summæ Potestates. Verè Augustinus: *Pertinet ad Reges seculi Christianos, ut temporibus suis pacatam velint habere matrem suam Ecclesiam.* Cautiones, quæ servandæ unitati conducant; hæ sunt potissimæ. Prima, ut à definiendo abstineatur quantum fieri potest: hoc est salvis dogmatibus ad salutem necessariis, aut valde eo facientibus. Omnem in jure definitionem periculosam esse tradunt Iuris auctores. De Theologicis idem quis meritò dixerit; Vetus enim est sententia; *de DEO etiam vera dicere periculosum est.* Huc illud Nazianzeni spectat monitum τὸ ὅπως μὴ πολυπραγμόνει, *de modo cujusque rei noli sollicitè inquirere*, multoque magis illud Augustini: *Sunt in quibus inter se aliquandò etiam doctissimi atque optimi regulæ Catholicæ defensores salvâ fidei compage non consonant.* Et Vincentij Lirinensis: *Antiqua Sanctorum Patrum consensio non in omnibus divinæ legis quæstiunculis; sed solùm (certè præcipuè) in fidei regula magno nobis studio & investiganda est & sequenda.* Hanc definiendi modestiam secuti sunt Patres in Nicænâ & Constantinopolitanâ primâ Synodo, & qui has Synodos moderati sunt Imperatores. Hac enim con-

Tract. 2. in Ioh.

Cap. 30. Contr. hæres.

confessione positâ, Patrem, Filium, & Spiritum Sanctum distinctos esse inter se, & hos unum esse DEUM, ac proinde ὁμοουσίους, in explicando modo discriminis inter *essentiam* & *hypostasin* non putarunt anxiè laborandum. Itidem Episcopi qui Ephesi & Chalcedone convenerunt, & Imperatores eorundem temporum, cum definiissent *unam esse personam*, *duas autem naturas* IESU CHRISTI, modum hypostaticæ unionis subtiliter indagandum non existimarunt. In Diospolitana [a], Carthaginensi [b], Milevitana [c], posteaque Arausionensi [d] Synodo solliciti Patres & qui Procerum adfuere, ne gratia DEI vilesceret, apertè quidem contra Pelagium ejusque reliquias pronunciarunt, *nihil quod spiritualiter bonum sit ab homine sine divina gratia inchoari, continuari aut perfici*: Sed quæ de ordine Prædestinationis deque modo conciliandæ cum gratiâ liberæ voluntatis humanæ argutè disputari solent; pleraque prudenti silentio transmisere. In Sanctissimo Cœnæ Dominicæ Sacramento visibilia signa CHRISTI invisibiliter præsentis exhiberi omnes veteris Ecclesiæ Patres fatentur. De modo præsentiæ non eadem loquuntur: neque tamen unitas propter hoc scissa est. Dogmata ergo definienda sunt

[a] *A. D.* 414.
[b] *A. D.* 418.
[c] *A. D.* 416.
[d] *A. D.* 529.

sunt paucissima & necessaria quidem sub anathemate; alia vero sine anathemate; quod discrimen in Arausionensi Synodo servatum videmus. Et in vetere Concilio Carthaginensi legimus; *Superest ut de hac ipsa re quid sentiamus, proferamus, neminem judicantes, aut a jure communionis aliquem, si diversum senserit, amoventes.* A.D. 256. Plurimum vero ad retinendam Ecclesiæ Catholicæ concordiam primis istis sæculis valuit, quod dogmaticæ definitiones nullæ fieri solebant nisi in Conciliis œcumenicis; aut si quæ factæ essent in minoribus Synodis, ea non erant ratæ antequam ad alias Ecclesias missæ, atque ita communi judicio approbatæ forent: quem morem si reducendum curarent, qui nunc in Christiano orbe Imperium habent, nullum sanè posset ab illis beneficium majus exspectari. Nam in illis remediis, quæ τοπικὰ medici vocant parum est auxilij, neque potest partium unitas nisi à corporis unitate spectari. Non possum non laudare præclarum Angliæ canonem Anni CIↃ IↃ LXXI. *Imprimis verò videbunt concionatores, ne quid umquam doceant pro concione, quod à populo religiosè teneri & credi velint, nisi quod consentaneum sit doctrinæ veteris aut novi Testamenti; quodque ex illa ipsa do-*

ctrina

ctrina Catholici patres ac veteres Episcopi collegerint. Quod de credendis dictum est, idem de his etiam quæ omnino facienda Lex divina præscribit, accipi velim. Quamquam de his minus crebræ sunt controversiæ: ut rectè olim Chrysostomus dixerit τὰ τῶν δογμάτων ἀμφιβάλλεται τὰ δὲ τῶν ἔργων οὐ κέχρυπται. In utroque genere ad concordiam retinendam omnino necessè est operam dari, ut intelligat populus quæ imperantur divinæ legi esse consentanea. Seneca procemia legum improbans, *lex jubeat*, inquit, *non disputet.* Et potest hoc quidem locum habere in merè arbitrariis, quamquam harum quoque legum causas liberaliter reddi videmus à Iustiniano aliisque, in Codice & Novellis constitutionibus.

10. At in his quæ religiosè fieri velis, edictorum severitati persuasio addenda est; quod & à Platone monitum, & à Charondâ, aliisque Legum latoribus præstitum videmus. Hinc commonefaciendi vocabulo hac in re usi Imperatores, ut Theodosius & Valentinianus A. D. 449. *Decere arbitramur nostrum Imperium subditos nostros de Religione commonefacere.* Et docendi ut Iustinianus; *illos festinavimus quæ sit recta Christianorum fides, edocere.* Et sanè cum omnibus in rebus firmissima

Lib. 4. apud Stobæum.

Lib. 3. c. de sum. Trin. L. cum salvat. C. eodem tit.

missima sint Imperia quibus sponte paretur, tum in negotio Religionis id unicè valet: *Nihil enim*, ut olim Lactantius, *tam voluntarium quam Religio, in quâ si animus est sacrificantis adversus, jam sublata, jam nulla est.* Alioqui, ut olim dicebat Themistius, *purpuræ cultores efficies, non DEI.* Huc igitur summo studio allaborandum est, ut divinorum testimoniorum auctoritate convicta pars major populi intelligat verum ac pium esse quod imperatur. Ut enim omnes unum consentiant, res voti magis quam spei est. Sed ob paucorum aut ignorantiam aut malitiam non est deserenda tum veritatis, tum unitatis cura. Suspenso tamen pede hîc incedendum, ut illi ipsi qui *Divinæ humanæque ordinationi resistunt* non tam cogantur benefacere, quam malefacere prohibeantur. Quæ duo in hoc ipso argumento Augustinus olim providè distinxit. *Lib 5.* *L. 2. c. 83. Con. Petil.*

11. Ad ea ut veniamus de quibus certi nihil constituit Lex divina, qualia sunt pleraque regiminis & rituum. In his, si materia sit recens & ductilis, nihil esset tutius quam ea restituere, quæ primis post Apostolos sæculis magno populorum consensu, magnoque fructu observata apparet. Nusquam enim verius illum; *super omnibus negotiis melius atque rectius olim provi-* *Tac. Ann. 14.*

visum, & quæ convertuntur, in deterius mutari. Habenda tamen temporum aliqua, habenda & locorum ratio. Sapienter Hieronymus: *Quæ nec contra fidem, nec mores fuerint, in his consuetudines patriæ, tamquam Canones sint Apostolici.* Et Augustinus Epist. 118. *quod neque contra fidem, neque contra bonos mores injungitur, indifferenter est habendum, & pro eorum inter quos vivitur, societate servandum est.* Et ipsa in his rebus varietas non inutiliter testimonium præbet Christianæ libertati, neque lædere debet Ecclesiasticam unitatem, ut rectè ad Victorem Episcopum Rom. scribit Irenæus, ἡ διαφωνία τῆς νηστείας τὴν ὁμόνοιαν τῆς πίστεως συνίστησι. A quo non dissentiens Cyprianus: *Multa*, inquit, *pro locorum & hominum diversitate variantur; nec tamen propter hoc ab Ecclesiæ Catholicæ pace atque unitate aliquando discessum est.* Et Augustinus: *Sit ergo fides universæ quæ ubique dilatatur Ecclesiæ tamquam intus in membris, etiamsi ipsa fidei unitas quibusdam diversis observationibus celebratur, quibus nullo modo quod in fide verum impeditur; omnis enim pulchritudo filiæ Regis intrinsecus: Illæ autem observationes, quæ variè celebrantur, in ejus veste intelliguntur, unde illi dicitur; in fimbriis aureis circumcincta varietate. Sed ea quoque vestis*

Alia Hieronymi verba sunt hæc nimirum. ex epist. 18. unaquæque Provincia abundet in sensu suo, & præcepta majorum leges Apostolicas arbitretur.

Epist. 75.

Epist. 86.

Psal. 44.

stis ita diversis observationibus varietur, ut non adversis contentionibus dissipetur. Multa praeclara in eandem sententiam videre est in Historia Socratis lib. 5. cap. 22. Sanè si quid in isto genere non optimum, tolerabile tamen, aevo radices egit, id nisi bella occasione, multoque assensu non mutare, prudentiae est. τὰ γὰρ ἐν ταὐτῷ μένοντα κἂν χείρω ᾖ συμφορώτερα τῶν ἀνακαινοτομουμένων, post Aristotelem & Thucydidem docuit Augustus apud Dionem: post hunc Augustinus; *Consuetudinis mutatio* *Epist.* 118.
quantum utilitate adjuvat, tantum novitate perturbat. In hoc autem rerum genere quippe per legem divinam indefinito, rectè fecerit Summa Potestas, si imperia sua nonnihil subditorum affectibus attemperaverit. Sicut in profanis quoque videmus aut civitatibus aut collegiis, etiam quae jurisdictionem habent nullam, concedi ut statuta quaedam concipiant, quae deinde Summa Potestas examinata probet, & auctoritate suâ muniat. 12.

Ne illud quidem omiserim, quod ad modum juris utendi plurimum pertinet, non tantum consilio, sed & ministerio aliorum uti debere Summam Potestatem, ac proinde singularia negotia, quae mole suâ obruant animum, rejicienda ad coetus quibusdam gradibus constitutos,

ubi si finem accipere nequierint, tum demum ad ipsius arbitrium referantur: Ita in vetere Ecclesiâ sub Christianis Imperatoribus erant Presbyteria in Urbibus, erant Synodi Metropolitanæ & Exarchicæ, ac postremò Imperiales. Sed hac de re infrà iterum agendi erit locus.

13. Sed quæcunque hîc diximus de expetendo consilio, dandâ operâ ut volentibus imperetur, servando cognoscendi gradu, quæque alia his addi possent, non debent perpetua semperque utilia censeri. Nulla enim prudentiæ præcepta sunt plane universalia: quia τῶν καθ᾽ ἕκαστα ἐστὶν ἡ φρόνησις. Tempora, loca, homines plurimum hîc immutant. Neque aut consilium petere expedit in re certissimâ, neque flagrantibus dissidiis subito speranda consensio, neque per gradus iri patitur imminens ex cunctatione periculum, aut suspecta inferiorum subselliorum fides ob odium, gratiam, aliaque bonæ mentis impedimenta. Faciendum hîc quod in navigatione, ubi rectum iter instituere nequeas, obliquandi sinus. Notandus hîc obiter eorum error, qui duplicem faciunt potestatem, absolutam & ordinariam: confundunt enim potestatem & agendi modum. Sicut autem in DEO una eademque potentia est, sive agat

se-

secundùm ordinem à se constitutum, sive extra eundem ordinem: ita potestas quoque sive jus Summi Imperantis idem est, sive agat secundùm ordinem à se positum, sive aliter. Sed prudentis est secundùm ordinem & leges positivas agere in rebus communiter accidentibus. Feruntur enim leges ἐπὶ τὸ πλεῖστον. Agere autem extra ordinem debet Summa Potestas ἐν τοῖς ἐκ παραλόγου, quibus ordo aptari nequit. Casus sunt infiniti, ordo autem sive lex positiva finita. Non potest autem finitum quid infiniti adæquata esse regula. *L. 3. d. de Legib.*

Quamquam vero officio Summæ Potestatis convenit in rebus frequentioribus ordinario uti agendi modo; tamen aliter si faciat, potest quidem dici non rectè facere, sed non tamen extra id quod facere ipsi jus fuit, quia, ut supra diximus, latius patent officiorum regulæ per omnia virtutum genera diffusæ, quam jus merum. *Vani est capitis*, inquiunt Iurisconsulti, *existimare superiorem* (intellige potestatem verè supremam) *non posse evocare sine causæ cognitione.* Hinc illa trita in scholis, *neminem sibi imperare posse, neminem sibi legem posse dicere, à quâ mutatâ voluntate nequeat recedere. Summum ejus esse Imperium qui* 14. *Innoc. in c. ad aures de Temp. ord.*

 ordi-

ordinario juri derogare valeat. E quibus evincitur Ius Summæ Poteſtatis non limitari per legem poſitivam. Ius enim alicujus limitare non eſt niſi ſuperioris, at nemo ſe ſuperior. Hinc & Auguſtinus dixit; *Imperatorem non eſſe ſubjectum legibus ſuis, ut qui in poteſtate habeat alias leges ferre.* Et Iuſtinianus; *omnibus à nobis dictis Imperatoris excipiatur fortuna, cui & ipſas* DEUS *leges ſubjecit.* Si ergo quæratur, an liceat Summæ Poteſtati in communiter accidentibus legis fines egredi, reſpondendum & cum Paulo Apoſtolo ἔξεστιν ἀλλ᾽ οὐ συμφέρει, οὐκ οἰκοδομεῖ; aut cum Paulo Iuriſconſulto: *Licet, ſed honeſtum non eſt. Veſtri Conſilij, veſtræ prudentiæ eſt*, inquit Cicero, *ſpectare quid deceat vos, non quantum liceat.* Et paſſim apud auctores bonos ei quod *licet*, opponitur id quod *decet*, quod *oportet*, quod *honeſtum*, quod *optimum factu eſt*; præſertim ubi agitur de Summis Poteſtatibus. Quod autem ſupra diximus; *Ratum eſſe actum, etiamſi actio non habeat plenam rectitudinem, dum jus non deſit*, hic quoque valere debet. Fac enim improvidè, fac perturbato ordine juberi aliquid à Summâ Poteſtate, quod tamen ſine peccato poſſit impleri, valere ſemper illud Apoſtolicum debet: ἀνάγκη ὑποτάσσεσθαι

Nov. 105.

1. Cor. 6.12. 23.

L. Non omne d. de Reg. Iuris.

Pro Rabirio.

Illi summum arbitrium DEUS dedit, nobis obsequij gloria relicta est:

Ἄρχοντες εἰσιν οἷς ὑπεικτέον τιμὴ inquit Sophocles; & in talibus etiam τὰς τῶν κρατȣ́ντων ἀμαθίας χρέων φέρε. *Ajax.*

CAPUT VII.

De Synodis.

SUMMARIUM.

1. *Synodi vox explicatur.* 2. *Origo Synodorum petitur à jure naturæ. Ibidem distinctio naturalium absolutè & naturalium secundum quid explicatur.* 3. *Synodos non esse Iuris naturalis absoluti.* 4. *Interdum Imperari quædam rectè à summis Potestatibus absque Synodo probatur exemplis.* 5. *Idem probatur ex triplici fine Synodorum, qui sunt consilium, consensus, exercitium Iurisdictionis concessæ.* 6. *Ostenditur hos fines non semper necessarios: nec Synodos ad hos fines,* 7. *Ostenditur interdum noxias esse Synodos. Obiter accusatores non debere in Synodis Iudicare.* 8. *Ius Imperandi absque Synodo ad solum casum col-*

collapsæ religionis malè referri. 9. *Quos penes jus sit eligendi mittendos ad Synodum.* 10. *Mos ea in re veteris Ecclesiæ.* 11. *Licere id summæ Potestati ratione & exemplis ostenditur.* 12. *Aliis permissa electione, manere summæ Potestati Imperium in electionem.* 13. *Iudicare in Synodo posse Summas Potestates & an id expediat distinctè quæsitum.* 14. Ἐπίκρισιν *post Synodum competere summæ Potestati rationibus & exemplis probatur.* 15. *Huic inesse jus mutandi, demendi, addendi.* 16. *De modo exercendæ* ἐπικρίσεως. 17. *Hoc jus locum habere etiam cum non de tota religione agitur.*

1. EXIGIT hic locus ut de Synodis agamus, quarum saluberrimam in Ecclesiâ esse auctoritatem, imperitus sit qui nesciat, inverecundus qui neget. *Synodos* Græci interdum vocant qualescunque *cætus* etiam singularum Ecclesiarum, ut in Ignatio & edictis Constantini videre est, sed magis usitatè & origini convenientius ea vox non quemvis conventum indicat, sed talem in quem multi diffitis ex locis coëant. Distat ergo Synodus à *Senatu*, qui Græcis συνέδριον, πρεσβυτέριον, γερουσία, quia *Senatus* collegium est con-

constans è certis personis, unâ in urbe locove commorantibus: at Synodus collegium non est, neque definitas habet personas. *Concio* enim (Græci ἐκκλησίαν aut συναγωγὴν vocant.) Hoc sensu *Synodus* non est: est enim *conventus ejus multitudinis quæ eandem urbem inhabitat*: At conventus ordinum regni alicujus ut Latinè *Concilium*, ita Græcè σύνοδος rectè dicitur. Quare & in Hungariæ decretis conventus Episcoporum & optimatum regni *Synodus* vocatur. Et Carolus Magnus *patricius Romanorum* declaratur *in Synodo*: hoc est *Ordinum conventu*, ut rectè explicuit vir doctissimus, & de Imperio Germanico siquis umquam benè meritus, Melchior Goldastus. Ipsa decreta ostendunt Synodum constitutam *ab Episcopis*, *Abbatibus*, *Iudicibus* (hoc est *comitibus*) *& legum doctoribus*, qui scilicet civitatum erant legati. At tales Synodi fuere pleræque Francorum & Gothorum, quarum capitula permixtè de sacris profanisque rebus agentia habemus in Conciliorum tomis. Talis Synodus in Optimatum Republicâ, qualis Romana fuit, Caroli Magni temporibus excusso Imperii Bizantini jugo, est ipsa Potestas Summa. In regno autem absoluto est consilium Regis

A D.774.

optimum maximumque. Nam omnes Germanicæ originis Reges atque Imperatores duplici consilio antiquitus utebantur; altero statario, qui *Senatus* dicitur, ad res cottidianas, altero evocato, qui *Concilium* aut conventus ordinum ad res momenti majoris. Hinc in Synodo Suessionensi ita loquitur Pipinus: *Per*
A. D. 744. Mart. 2. *consilium Sacerdotum & Optimatum ordina-*
A. D. 633. *vimus, constituimus & diximus.* Et in Toletanâ Synodo IV. *Patres consonam cum Rege sententiam sanciunt simul cum Optimatum & Illustrium virorum consensu.* Ita enim habent verba. Sic & Principum, id est, τῶν ἀρχιφύλων καὶ πατριαρχῶν conventum sæpe Reges Iudæi habuere, sive de profanis, sive de sacris consultarent. Nam & Paschatis indictio eam ob causam Regi Ezechiæ simulque Principibus tribuitur: quomodo & Niniviticum jejunium
2. Chron. 30. Jon. 3: 7. *à Rege & Proceribus* indicitur. Sicut autem omnium Ordinum conventus, ita & Synodi sunt unius Ordinis hominum multis è locis convocatorum. Specialiter autem obtinuit usus, ut *Synodi* nomine veniant conventus, qui, aut ex solis Ecclesiarum pastoribus, aut ex illis præcipuè instituuntur, communis actionis gratiâ. Nam si Pastores in unum convocentur, aut imperata audiant, eum cætum,

non

non arbitror *Synodum* vocari, ut nec populus ad legem audiendam vocatus *Concilium* dicitur.

2. Harum Synodorum cum evidens sit utilitas, quæ sit origo, quæque necessitas disputari solet. Præceptum habendæ Synodi in lege divinâ nullum reperio, qui verò exempla præceptis adæquant, insigniter falluntur. Neque ideo supervacuo quisquam in sacris libris exempla putet posita, etsi per se præceptorum vim non habeant. Magnus enim eorum usus est, ut apparet, primùm quid tritum sit, deinde quid ijsdem circumstantiis occurrentibus prudentiæ sit imitari. Ex veteri Testamento ne exempla quidem Synodorum produci video: aliud enim est, ut diximus συνέδριον, aliud σύνοδος. Convocati quidem interdum diversis è partibus Levitæ, aut soli aut cum cæterâ plebe, sed ut audirent imperata, non ut sententiam promerent; Convocavit Ezechias Sacerdotes & Levitas, & congregavit eos in plateam Orientalem; ac dixit eis, *Auscultate mihi ô Levitæ, jam sanctificate vos*; & quæ sequuntur. In novo fœdere legem habemus de Piorum conventibus ad preces faciendas, ad audiendas admonitiones è sacris literis, *ad frangendum panem*. Ex his Synodorum om-

2. Chron. 29. 5.

omnimodam necessitatem non rectè exstrui quivis videt. Læsus à fratre rem jubetur *Ecclesiæ*, id est, *piorum cœtui* indicare: additurque daturum Patrem *quod duo tresve consentientes oraverint*, & *si duo tresve convenerint in Christi nomine*, Christum ipsis affuturum. Et Paulus cum jubet, *Prophetarum spiritus Prophetis subjici*, ad unius Ecclesiæ Prophetas propriè respicit: ut ipse verborum contextus evincit. Initium ergo Synodorum peti solet ex historiâ, quæ est Act. 15. Sed an is consessus, cujus ibi est mentio, *Synodus* rectè vocetur, hac natione, quæ nunc hujus vocis propria est, in dubium vocari potest. Controversia erat orta inter Paulum & Barnabam, & Iudæos quosdam Antiochiæ agentes, de legis Mosaïcæ vi & efficaciâ: mittuntur Paulus & Barnabas & cum his Antiocheni aliquot exploraturi sententias. Pastorumne ex Asiâ omni, aut certè ex Syriâ, Ciliciâ, & Iudaiâ in unum locum congregatorum? minime vero: sed *Apostolorum & Presbyterij* Hierosolymitani, Apostolorum cœtus, collegium erat, non Synodus: Presbyterium quoque unius Urbis Synodus vocari non potest. Consulitur ergo una dumtaxat Ecclesia, imo quod verius puto, consuluntur propriè

Matth. 18. 17.

1. Cor. 14.

&

& respondent Apostoli, quorum auctoritati consensum suum adjiciunt *Presbyteri & Fratres* Hierosolymitani. Unde ergo Synodorum originem petimus? ex Iure nimirum naturæ, posito ante constitutionem Ecclesiarum & Pastoralis muneris ex lege divinâ. Quum enim omnis homo sit animal ἀγελαῖον, natura hominum consociationem permittit, imprimis autem eorum quibus aut contemplatio aut actio aliqua inter se communis est. Ita mercatoribus quæstus communis causâ Medicis & Iurisconsultis ad examinandas artis suæ controversias coire naturaliter licet. Diligenter autem hîc distingui debet id quod *naturale* dicitur. Alia enim juris naturæ sunt absolutæ non obstante quocunque facto humano: alia verò secundùm quid, secluso scilicet facto humano. Priore modo *naturale* est DEUM revereri, amare parentes, innocenti non nocere. Hæc enim ita sunt naturalia, ut omnino sint immutabilia. Secundi generis *naturalia* sunt, rerum communio, personarum libertas, proximorum successiones: Nam res naturâ communes sunt, donec facto humano Dominia distinguantur; Liberi sunt homines, donec in servitutem redigantur; Proximi hæredes sunt, nisi testamento aliter sit cautum. Ita & per naturam Act. 15.

turam

turam jus nobis est ea faciendi omnia, quæ per se turpia non sunt. Sed hoc jus eousque durat, donec humana lege aliquid propius sit constitutum, hinc illa exceptio Persij,

Cur mihi non liceat, jussit quodcunque voluntas,
Excepto si quid Masuri rubrica notavit.

3. Synodos igitur habere Juris est naturalis secundâ illâ acceptione. Nam si priore modo naturale esset, nunquam Episcopi ab Imperatoribus conveniendi veniam postulassent. Et mendosè Hieronymus Synodum vitiô habitam hoc argumento probaret. *Monstra mihi quisnam Imperatorum celebrari id Concilium jusserit.* Est ergo Synodi conventus in numero earum rerum, quæ jure naturæ permissæ, legibus humanis præcipi, permitti aut prohiberi solent. Ideoque in

A. D. 506. Concilio Agathensi monentur Episcopi, ad Synodum vocati adesse, *nisi gravis infirmitas corporis, aut præceptio regia impediat.* Objici hîc posse video nunquam à paganis Imperatoribus petitam veniam cogendæ Synodi; sed notari debet non opus fuisse veniâ, ubi nulla obstarent Imperatorum edicta. Vetera autem Senatus consulta Romana contra coitiones facta

Lib. 1. parag. sed Relig. D. de Colleg.

eos excipiebant, qui religionis causâ coï-rent, & speciatim Iudæis hoc ab Augusto concessum, ut Philo narrat in legatione ad Caligulam; quorum privilegiis Christiani optimô jure se tuebantur: ut qui cum Paulo verissimè possent profiteri, se *credere omnibus, quæ in Lege & Prophetis scripta sunt.* Sanè Suetonius quoque *Iudæorum* nomine Christianos designat. Adde jam quod in illis partibus quibus Synodi pleræque sunt celebratæ, non tam Romano jure, quàm propriis legibus vivebatur. Hinc Eranos Amisenis vult permitti Trajanus, quia beneficio Imperatoris legibus suis utebantur. *In cæteris*, inquit, *civitatibus quæ nostrô jure obstrictæ sunt, res ejusmodi prohibenda est.* Atque adeo in Asiâ urbibus hetærias fuisse ad Trajani usque tempora ex Plinij relatione apparet. Quare si quando Ecclesiæ pacem haberent, quod sub Imperatoribus paganis sæpissimè accidit, nihil obstabat quo minus Episcopi in Syn[odos] convenirent. Flagrante autem [Im]peratorum sævitiâ, sicut Ecclesia[sticos] cœtus, quamquam humanis legibu[s in]terdictos, ob divinum præceptum C[hri]stiani intermittere non poterant, ita [non] commiserunt Episcopi, ut per suspe[nsas] congregationes, si modo eis Eccles[iæ]

Act. 24.14.

Epist. 94. ad Plin.

Epist. 97.

status carere poterat, odia dominantium accenderent. Ostendit sanè non uno loco Cyprianus, cum sub persecutione gravis orta quæstio *de lapsis ad communionem recipiendis* commune consilium deposceret, non ante tamen quam persecutione sopitâ convenisse Episcopos, nec est ausus Liberius Romæ Episcopus Synodum convocare nolente Constantio. Orthodoxi Hispaniæ Episcopi non sine permissu Regis Alarici, quamquam Ariani, in civitatem Agathensem convenerunt. Sed quod pagani Imperatores susque deque habuerunt, id Imperatores Christiani meritò ad curam suam atque arbitrium revocarunt: quippe gnari quò quidque bonum existens est melius, eò corruptum pejus effici. Inde adeo non in medio relictæ Synodi, sed aut præceptæ, aut vetitæ fuerunt, prout spes ex illis aut metus affulserat. Itaque Socrates Historicus maximas Synodos ex Imperatorum arbitrio habitas ait: quod etsi de Oecumenicis Imperij Romani propriè dictum videtur, tamen Constantinus Troticas convocavit; ad eas enim spectat illud Eusebij; *Ecclesiæ* DEI *peculiarem curam gerens, ortis varia per loca dissidiis, ipse tamquam communis à* DEO *constitutus Episcopus, concilia Ministrorum* DEI

A.D. 106. Galliæ narbonensis non Hispaniæ. Agathæ non Hispanus unus omnium.

DEI *indicebat*. Post acta Nicænæ Synodi à Constantino firmata, locum consensus specialis lex generalis implevit, quâ imperatum ut bis anno haberetur. Quod actis Constantinopolitanæ Synodi & Chalcedonensis repetitum, neque Iustiniani tantum Novellis, sed & Caroli Magni Capitulis adscriptum est; aliis temporibus & locis videas hactenus ab ea lege discessum, ut pro semestribus annuæ fierent. Neque verò conventus, Episcoporum libertati permissus, sed Præsidibus Provinciarum data sunt mandata, ut detractantes in Synodum cogerent congregari. At præter statas Synodos, aliæ quoque extra ordinem habitæ Imperio Summarum Potestatum. Ita passim Franci, Galli, Hispani in Synodum se convenisse testantur, Regum suorum *Imperio, jussu, præceptione*, quod non totius regni conventibus peculiare, sed minoribus quoque Synodis usitatum ex Aquiliensi discas: ita enim Gratianum, Valentinianum & Theodosium alloquuntur Episcopi; * *ad removendas altercationes congregare studuistis Sacerdotale Concilium.* [a] Bithyniæ quoque & Hellesponti Episcopi Valentinianum rogarunt, ut sibi in unum conveniendi potestas permitteretur.

Nov 123 cap.10.

Nov.133. cap.6.

A.D.381. Ex Italica, Gallica, Africana, Illyricana Diœcesi.

**Soz.l.6.c.7 A.D.365. a Valentem rogarunt sub cujus imperio vivebant, non Valentinianum in Occidentali orbe regnantem.*

Tria autem sunt quæ maximè disputari solent de jure atque officio Summarum Potestatum circa Synodos. Primum est, liceatne Summæ Potestati aliquid Imperare in rebus sacris absque Synodo: secundum, quid illi liceat quidque eam facere oporteat, ante Synodum & in Synodo. Tertium quid post Synodum. Ad primam quæstionem excutiendam necesse est intelligi, omnia ea quæ de summis Synodorum utilitatibus verissimè disseruntur, ad modum utendi juris, non ad ius ipsum pertinere. Nam si ius aliquid Imperandi à Synodo acciperet Summa Potestas, jam Summa non esset. Ea enim Summa est quæ Soli DEO est obnoxia, & quæ sub DEO plenissimum Imperandi habet jus. Rursum si Summa Potestas sine Synodo non posset id ipsum Imperare quod posset cum Synodo, jam partem juris Imperandi acciperet à Synodo, quumque *nemo det quod non habeat*, sequeretur aliquod Imperium esse penes Synodum, quod Imperium, ubi Synodus iure humano non habet, deberet sibi iure divino vindicare, cum tamen lex divina Ecclesiæ, ac proinde & Synodis à DEO datum Imperium neget, ut supra ostendimus. Iure constituto, quæritur, an rectè umquam Summa Potestas aliquid

quid imperet in sacris absque Synodo? Interdum id fieri posse intrepidè asserimus. Universaliter id nefas dicentibus incumbit probatio, quam numquam implebunt. Neque tamen nobis quod probare non tenemur, probatu difficile est. Suppetunt enim primum Regum Hebræorum exempla plurima, qui multa imperarunt, non præeunte Synodo. Exponam Eliensis potius Episcopi, quam meis verbis: *Enimvero & de aliis sæpe & præcipuè de eâ (quod populus adoleret incelsis) corruptela per Reges non sublata, toties, tam clara voce, de Regibus queruntur sacræ literæ, ut locus nullus negationi sit relictus.* Non negat ergo *Regi Tortus id ex officio incumbere, ut etiam, qui in doctrinâ sunt, abusus & corruptelas tollat*, sed post *Ecclesiæ declarationem. Nos vero citra declarationem omnem, ubi repurgatæ sunt corruptelæ per Reges docemus. Tortus vero loca aliquot apponere debuit, ubi illa Ecclesiæ declaratio prætesserit, quæ nisi præcessit, Regis nullum tum erat (ut videtur) officium, sed Regi erat in promptu excusatio: Non sustuli; Ecclesia enim non declaravit. Ecclesia proinde culpanda, non Rex, qui nihil movere debet, nec excelsa diruere, nisi postquam id ita faciendum declaravit Ecclesia; atque id*

Regi semper, Ecclesiæ numquam vitio datum legimus, quod excelsa steterint: Regi ergo sive declaret hoc, sive non declaret, etiam ante Ecclesiæ declarationem id ex officio munus incumbit, deque eo neglecto DEO rationem redditurus est. Tota igitur mentio declarationis Ecclesiæ præterquam quod fictitia est, hic etiam est intempestiva. Rex etiam Ninives ad Ionæ comminationem jeiunium indicit, nulla sacerdotum suorum prævia definitione, de suâ Procerumque sententiâ. In Christianismo insignis est Theodosii historia, quam antehac citavimus. Medius inter plurimas Episcoporum factiones audit singulos, confessiones legit, DEVM precatur, iudicat & ex vero pronuntiat. Notetur autem annos tum fermè sexaginta exiisse, postquam habita illa erat augustissima Synodus Nicæna. In Constantinopolitanâ autem primâ, quam convocaverat Theodosius, quod quæstionem de personâ Filii attinebat nihil additum Nicænæ fidei; Questio autem hinc oriebatur, connexa quidem Nicænæ definitioni, sed tamen aliis verbis concepta, & in qua errare possent etiam qui Nicænam formulam sequi se faterentur, nempe an ὁ λόγος haberet ἀρχὴν ὑπάρξεως. Deinde offerunt Imperatori confessiones suas

Anno circiter 383.

A.D. 381

Imo aucta pluribus locis ab anno circiter 380. Vide D. Iacobi Usserii libellum de 3. Symbolis.

non Ariani tantum & Macedoni, ſed & Eunomiani, in tantum ab Arianis differentes, ut Arianos non minus quam Catholicos rebaptizarent. Legit confeſſiones ſingulas, de ſingulis judicat. Nec tantum Catholicos ab errantibus ſeparat, ſed ipſos quoque errantes inter ſe diſcernit, Novatianos cæteris tolerabiliores judicans. Antehac, qui contra Pontificios ſcripſere, diſertè urgent, *Imperatorem legiſſe ſcripta, per opem imploraſſe, non ad veritatem traditam agnoſcendam, ſed eam multis diſſentionum anfractibus implicatam eliciendam.* Brentii eandem hiſtoriam narrantis ſunt hæc verba. *Quis hîc eſt in controverſiâ doctrinæ Eccleſiaſticæ Iudex? Primùm Imperator non accedit ipſe ad Epiſcopos tanquam Dominos ſuos, ſed vocat eos tanquam ſervos ad aulam ſuam: deinde accepto cujuſque Epiſcopi ſcripto, non eſt contentus illius aut iſtius Iudicio, ſed proſternit ſe precibus coram DEO Patre Domini noſtri IESV CHRISTI, ut gubernet Spiritu ſancto mentem ſuam, quô inter tot diverſas religionis ſententias eligat eam, quæ cum doctrinâ verè Apoſtolicâ conveniat.* Adeo nihil tam clarum eſt, quod non partium ſtudia obnubilent, ut inventi nunc ſunt, qui hoc ipſum quod contra Pontificios defenſum

est, everterent, nequid intactum remaneret, quod ad jus Summarum Potestatum tuendum facere videretur. Ad alia exempla transeamus. Constantinus ipse
A.D. 314. Proconsuli Donatistarum causam cognoscendam mandavit, neque eo nomine Imperatorem reprehendit Augustinus, sed ostendit fuisse optabilius ut res per Synodum transigi potuisset: ejus ver-
Epist. 162. ba sunt. *Ait quidem Donatista, non debet* * *Episcopus Proconsulari Iudicio purgari: quasi verò ipse sibi hoc comparaverit; ac non Imperator hoc quæri jusserit, ad cujus curam de quâ rationem DEO redditurus est, res illa maximè pertineat.*

* Felix Abtugnitanus.

Est & aliud exemplum in causa eorum-
A.D. 411. dem Donatistarum. Marcellinus enim Vice Imperatorum judicavit. Ita enim habet mandatum Honorij & Theodosij: *Cui quidem disceptationi principe loco te Iudicem volumus præsidere.* Ipse Marcellinus modestè admodum: *Licet supra meritum meum hoc cognoscam esse Iudicium, ut inter eos videar judicare, à quibus me potius decuerat judicari: tamen quia certum est hanc causam spectante DEO & Angelis testibus agitandam, quæ sub fidei cælestis examine, vel probata præmium adferat, vel læsa Iudicium: ut tandem præsentium disceptationibus Episcoporum manifesta*

niſeſta veritas eluceſcat, *Imperialis primitus ſanctio recitetur.* Verſatum videmus in hoc judicio fidei examen, ita & poſtea in edicto ſequitur, *negotium iſtud de veritatis ac Religionis agnitione ſuſcipi.* Et, cum Catholici alia quædam Donatiſtis objicerent, interfatur Marcellinus, *Libellus datus à vobis evidentur oſtendit ſchiſmatis ac hæreſos crimen objectum*, *quod probare vos convenit.* Legant hæc qui ita hinc ſe ſperent poſſe elabi, ſi dixerint de Circumcellionum delictis præcipuè inſtitutum judicium; cum de Circumcellionum latrociniis non niſi obiter tractatum fuerit; Imo cum eorum probatio in Iudicio prolata non ſit. Iſtæ autem quæſtiones, *quæ ſit Eccleſia Catholica*, *quæ veræ ejus notæ*, *quæ juſtæ ſecedendi cauſæ*; &, *an rebaptizandi ſint hæretici*, magna cum cura diſputatæ excuſſæque fuerint, tandemque, ut in ſententia eſt Marcellini, *declaratæ veritati detecta falſitas*, juſſa ſit colla ſubmittere. Erat autem hæc cognitio non à Donatiſtis, ſed à Catholicis poſtulata. Imitatos hæc exempla Reges, Poteſtateſque Summas alias quæ parentum noſtrorum memoria Eccleſias ab inveteratis erroribus repurgarunt, alibi apertum fecimus. Neque verò culpamus eorum induſtriam, qui in

factis istis circumstantias notant, ob quas id aliter fieri non potuerit, aut ita potissimùm debuit fieri. Quin agendi quoque hunc modum extraordinarium esse; hoc est minus frequentem minusque solitum, libenter damus: sed, ut ante diximus, agendi modus pro temporum personarumque ratione diversus, non facit jus novum; sed ex jure jam existente secundum prudentiæ regulas exigi debet. Nec quisquam asserit sine causa omittendam Synodum, sed cur omittatur, causas interdum esse posse. Causæ autem hæ ad hæç capita possunt referri: aut quia necessaria non est Synodus, aut quia apparet inutilem futuram.

5 Ut intelligatur utrumque, constare debet, qui sint fines Synodi in Ecclesiâ publicâ: nam de eâ agimus. Non ideo convocari Synodum quod in ea pars sit Imperii, satis jam demonstratum arbitror. Finis ergo, ut Episcopus Wintoniensis rectè notat, hic est, *ut ad veritatis & pietatis amplificationem Concilium Principi præbeant*, hoc est, præbeant *ipsi* judicio directivo; sicut *Carolomannus* à Synodo Gallicâ de divinâ lege in usum revacandâ consilium petit; & Ludovicus Pius Synodo Ticinensi capitula mittit, super quibus consilio vult instrui, Ego & alterum

Synod. Franc. Tom. II. pag. 456. Conc. Tic. in Pr.

rum

rum addidi, ut per Synodum ſtabiliri, teſtataque fieri poſſit conſenſio Eccleſiæ. Nam & Apoſtolis ad definiendam de Moſaïcis cæremoniis controverſiam nec ſcientia nec auctoritas ſeorſim defuit: ſed ex re Eccleſiæ viſum eſt refelli eos, qui paſſim ſpargebant, diſſidere inter ſe Apoſtolos, ſimulque multos pios ita inſtitui, ut verum & intelligerent rectè & concorditer faterentur. Sic & Rex Recaredus cum Arianiſmo vellet purgare Hiſpaniam, non in hoc Synodum vocavit, ut de verâ fide ipſe inſtrueretur, ſed orthodoxam confeſſionem à ſe conceptam Epiſcopis exhibuit. Addi inſuper poteſt & tertium hoc: In Eccleſia publica ut Preſbyteria, ita & Synodos, præter nativum Ius, habere adventitium quoddam ex lege humanâ. Ex quo jure de controverſiis cognoſcunt, ut alii conſeſſus aut conventus à Summa Poteſtate inſtituti, ita ut eam cognitionem coactio ſequatur.

Omnium autem horum finium nullus eſt neceſſarius ſimpliciter: neque Synodus ſimpliciter ad illos fines neceſſaria. Conſilium non eſt neceſſarium in his rebus, quæ certò patent cuiquam lumine naturæ, aut ſupernaturali: Nam ut Ariſtoteles rectè dixit; *Conſiliarios adhibemus ad res magnas quoties* nobis *ipſi diffidimus,* quaſi

6. *Ethic. 3. 5.*

quasi qui soli ad discernendum non sufficiamus. Ideo ait Paulus, *postquam revelatus ipsi erat Christus, se cum carne & sanguine rem non communicasse, neque Hierosolyma iisse ad Apostolos ante se vocatos. Fuisset extremæ absurditatis*, (inquit Chrysostomus) *eum qui à* DEO *edoctus fuerat, cum hominibus communicare.* Et Clemens Alexandrinus: *quoniam ipsum verbum ad nos venit de Cælo, non est amplius eundum ad hominum doctrinam.* Si quis DEUM esse, aut curare humana, aut Iudicium post hanc vitam exercendum neget, siquis DEUM omnium peccatorum verè auctorem statuat, siquis CHRISTI Deïtatem aut peractam per CHRISTUM ἀπολύτρωσιν neget, quis dubitet, quin homo tam profanus Imperio Summæ Potestatis aut è publico munere aut è Republica ejici possit, etiam non multis in consilium adhibitis? Notabilis est Augustini sententia: *Aut verò congregatione Synodi opus erat, ut aperta pernicies damnaretur? quasi nulla hæresis aliquando nisi Synodi congregatione damnata sit; cum potius rarissimæ inveniantur propter quas damnandas necessitas talis exstiterit?* Sic Episcopus Rom. Leo ad Theodosium Iuniorem scribit; *Cum evidens esset fidei causa, rationabilibus causis ab*

Gal. 1. 16. 17.

In Gal. c. 1.

Orat. ad Gent.

Adversus 2. *Epistolas Pelag. lib.* 4. *c.* 12.

Epist. 17. *A.D.* 448.

ab indicenda Synodo fuisse abstinendum. Rursus fieri potest ut Summa Potestas ex Oecumenico consensu aut Synodo pridem habitâ, certitudinem tantam habeat, ut novâ Synodo non sit opus, sicut Theodosio ad dijudicandam controversiam prælucebat Synodus Nicæna, ut ei opus non esset aliam Synodum convocare. Ergo nec ad consilium sufficiens habendum Synodus absolutè est necessaria. Ad consensum vero Ecclesiæ explorandum aut constituendum quod attinet, interdum frustra de eo laboraretur, quippe ubi appareat in duas sententias scissam Ecclesiam, æquatis fermè & partibus & partium studiis, quod in Africâ evenit Donatistarum tempore. Interdum & consensus cognosci potest absque Synodo: putà si scripta exstent consentientia fermè eorum omnium qui in suis Ecclesiis probati Doctores habentur. Adde jam posse & domi singulos scripto aut voce quid sentiant profiteri; quod Augustinus suo tempore factum memorat laudatque: Et qui ad veteres historias diligenter attenderit, facilè reperiet sæpius literarum communicatione, quam per Synodos res Ecclesiæ fuisse transactas & testatam Consensionem, quod à Bilsono, quoque Rainoldo & Magdeburgensibus obser-

observatum est. Fieri etiam potest, ut quæ tractatur Causa, ita unius Ecclesiæ sit peculiaris, ut aliarum consensum non requirat. *Tam grande* (scribit Cypriano clerus Romanus) *petitur consilium, quam latè propagatum videtur esse malum.* Tertium autem illud, ob quod haberi Synodos diximus, cum à Summâ Potestate emanet, omnino ejusdem arbitrio subest: & quamquam ordinariè præteriri non solent consessus, infra Summam Potestatem positi, tamen si illi consessus aliquâ de causâ suspecti sunt, aut res moram non ferat, permissum est Summæ Potestati causam evocare. Constitutum ergo sit, non semper nec quâvis de causâ Synodos necessarias, quod Wittakerus aliique antehac scripto prodiderunt, & exemplo docent suo Ecclesiæ liberarum Civitatum, quæ citra Synodi opem satis se commodè sustentat.

Epist. 31.

7. Nec tantum non necessariæ, sed & inutiles esse Synodi possunt, quales enim partes, tale totum quod ex partibus constat. Non repetam hic veterem omnium ferè sæculorum querelam, præcipuos morborum in Ecclesiam à Sacerdotibus invectos; Sufficiat quod de suis temporibus dixit Nazianzenus, ubi præcipuas etiam refert causas Ecclesiasticorum φι-

Epist. 65. 71. 72.
Epist 55.

λαρ-

λαρχίαν καὶ φιλονεικίαν; neque agit de Arianis dumtaxat Synodis, sed de omnibus suorum temporum, præcipuè quibus ipse interfuit; sequitur enim : *Ideo memet subduxi, & in quiete ac solicitudine animi securitatem collocavi.* Accidet autem hoc, si appareat aut præjudiciis vehementibus impediri Iudicii integritatem (quod hominibus etiam non malis solet evenire) aut etiam ita omnia factionibus agi, ut Synodus non consensui testimonium, sed dissensui præbitura sit alimentum. Non possum satis mirari quid nonnullis in mentem venerit, ut dicerent, ipsos illos qui Impietatis aliquem accusassent, ejusdem judices in Synodo esse posse : neque jus recusandi, quod in civilibus negotiis valet, ad Ecclesiastica posse extendi. Nam profectò communes regulæ, quæ ex naturali æquitate veniunt, in Ecclesiasticis non minus quam in aliis judiciis obtinere debent. Et propriè de Ecclesiasticis judiciis ab optato Milevitano dictum memini : *Non possumus facere quod non fecit DEVS, qui in judicio suo personas separare dignatus, nec eundem voluit esse accusatorem ac Iudicem.* Ejusdem Optati est : *Quærendi sunt Iudices, de utraque parte dari non possunt, quia studiis veritas impeditur.* Et in Chalcedonensi Concilio Iudi-

Adversus Parmen. lib. 3. ad finem.

Lib. 5.

Iudices Legatis Romani Episcopi edicunt, si se ut accusatores Dioscori gererent, deponerent Iudicis personam. Athanasius quoque noluit venire ad eas Synodos, in quibus manifestum erat regnare adversam factionem. Sæpe ea est rerum facies, ut in præsens nocitura sit Synodus, quæ paulo post, animis sedatioribus, cum fructu sit convocanda. Non fru-

1. Cor. 3. 13. stra ab Apostolo dictum; *dies opus cujusque*, hoc est dogma, *declarabit.* Et alibi, *si*

Phil. 3. 15. *quid aliter sentitis, DEVS revelabit.* Utroque loco ostendens, ad rectam dijudicationem, tempore interdum esse opus; Contra evenire etiam potest, ut præsens malum Synodi moram non exspectet, ideoque opus sit aliquo compendiosiore remedio. Præterea causæ quoque aliæ propter quas Summæ Potestati magni conventus suspecti sunt, etiam in Synodis locum possunt habere. Nam, ut dixit vir pereruditus: *Episcopos cogere non minus politicum est, quam alios hominum ordines cogere.* Idem metus, eadem mala subesse possunt, nisi Pastores homines esse desierint. Nec pauca referri possunt, si opus sit, infeliciorum Conciliorum Exempla, quale fuit sub

Cæsariense & Tyrium. Constantino Antiochenum, Cæsariense, & Tyrium, cujus conventus Episcopis scri-

ſcribens Conſtantinus, nihil ait ab illis fieri, niſi quod ad odia & diſſentiones ferendas, ad perniciem denique humani generis faciat. Tale fuit & ſub Theodoſio juniore Epheſinum ληστρικὸν, quorum ſi eventus prævidiſſent Pii Imperatores, rectiùs fortè & operæ & ſumptibus pepercisſent. Quamquam & illud fateor non optimum eſſe Eccleſiæ ſtatum, in quo Synodi haberi omnino non poſſunt. Ideoque laborandum ſemper ut hi conventus retineantur, aut omiſſi reſtituantur, per quos optimè Eccleſiæ & membra ſua & magiſtratus alloquitur. Nec tamen etiam tunc cum abſque præſente Synodo Summa Poteſtas imperat ante omne Eccleſiæ judicium, judicat, habet enim prævium ſibi veteris Eccleſię judicium, aut in Synodis, aut etiam in perpetuo conſenſu eorum, qui diverſis temporibus diverſiſque in locis, doctrinâ & pietate claruerunt. Habet peritiſſimos & religioſiſſimos ſuorum temporum Theologos aut domi aut etiam in exteris gentibus: nec horum, quam domeſticorum vilior illi eſſe debet auctoritas; præſertim in dogmatum negotio, quod commune eſt omnibus, & cujus ratione potiſſimùm dici poſſunt ſinguli τὴν καθ' ὅλου ἐπισκοπὴν πιστευθῆναι. *Adhibebat*, inquit Elienſis

A. D. 335. Antiochenum anno à Conſtantini obitu 5. coactum eſt A. D. 341. deceſſerat A. Dom. 337. Maii 22. Fer. 1. Conſtantinus.

Clem. conſtit. lib. 6. c. 14.

lienſis Epiſcopus, *in ſacris Legibus ferendis quos adhibere par eſt, quoſque ratio ſuadet rerum illarum conſultiſſimos, deque iis omnibus optimè reſpondere poſſe.* Et Bochellus ait, *edoceri Regem ab Eccleſiaſticis conciliis, aut ſi hæc non ſuffecerint, ab auctoribus ob fidem & harum rerum peritiam idoneis.*

8. Ex rationibus exemplisque hactenus allegatis illud inter alia evincitur, libertatem omittendę Synodi non poſſe reſtringi ad unicum caſum collapſæ funditus religionis: cum aliæ quoque cauſæ poſſint evenire, propter quas Synodi prætermitti aut poſſint aut debeant. Atque ideo videmus à religioſis Imperatoribus ſæpius poſtulatas Synodos quam conceſſas. Leo ad Theodoſium: *Omnes manſuetudini veſtræ cum gemitibus & lachrymis ſupplicant,* inquit, *Synodum jubeatis intra Italiam celebrari.* Nec obtinuit tamen, imò eſſet fruſtra penes Imperatores jus convocandi Synodos, ſi juſtâ de causâ non poſſent convocationem negare. Certè quæ Ubiquitario dogmate laborabant Eccleſiæ pro planè deploratis haberi non poterant; & tamen Electores & Principes, quibus jure publico Germaniæ conceſſum eſt religiònis arbitrium, abſque Synodo, è conſilio virorum ſapientum, hunc morbum è ditionis ſuæ finibus ſuſtulere,

Epiſt. 24. *A.D.* 459.

ſtulere, laudati hoc nomine ab iis ipſis, qui jus iſtud, quo ſolo emendatio iſta nititur, nolunt agnoſcere. Notat Zanchius, & cum eo alii in hoc quoque verſari officium Principis, ut donec habeatur concilium liberum, quod ſemper haberi non poteſt, jubeat diſſentientes uti non ſuis, ſed Scripturæ vocibus, & à publicâ damnatione abſtinere. Quod & ipſum ad jus imperandi ante Synodum, & proinde ſine Synodo pertinet. Neque tamen ſi Poteſtates interdum etiam extra Synodum judicant, eripitur Theologis illa judicandi libertas, quæ ipſis divino jure debetur. Poſſunt enim etiam extra Synodos judicium ſuum ut apud Summas Poteſtates, aut ſi neceſſe ſit apud alios quoque expromere, & ex Verbo divino judicii ſui cauſas reddere. Vt rem ſummatim comprehendamus, Synodos uſitatiſſimum eſſe Imperii circa Sacra adminiculum, non diffitemur: poſſe tamen ea evenire tempora, ut Synodi utiles non ſint, multoque minus neceſſariæ, defendimus. Illud autem miramur maxime, eo quoſdam audaciæ progredi, ut etiam cum Eccleſiæ tutelam in ſe ſuſcipiunt Poteſtates, illis invitis legitime ac rite Synodos haberi contendant. Longe aliter quam *Beza*, qui *non niſi Regis juſſu atque auſpiciis*

In IV. præcept. loco V. tit. de quarto hom. gen.

spiciis dixit Synodos convocandas; aliter quam *Iunius*, qui *& injuste & periculose ab Ecclesia tentari dixit & institui generalem congregationem sine cognitione & auctoritate ejus qui humano ordini præfectus est.* Aliter denique quam omnes, qui hactenus contra Pontificios Protestantium causam egere.

9. De jure atque officio Summæ Potestatis circa Synodum illud hodie controversum est, *Liceatne Summa Potestati designare eos, qui ad Synodum sunt venturi, necne.* Nos licere non dubitamus, sed ut res tota pateat, ordine progrediamur. Ex quo Christus Ecclesiam & munus Pastorale instituit, ipso naturæ jure, non illo immutabili, sed eo quod locum habet donec aliter statuatur, Ecclesiæ in his quæ Ecclesiam tangunt, aut Pastoribus in his quæ pastoralis sunt muneris, licet eos eligere qui ad Synodos sunt ituri; quia nulla lege, nullo pacto humano intercedente, alia nulla personas determinandi ratio potest inveniri. Hoc jure fratres Antiocheni è suo numero quosdam cum Paulo & Barnaba Hierosolyma mittunt. Vicissim Presbyteri & Ecclesia Hierosolymitana una cum Apostolis è suo cœtu electos mittunt Antiochiam.

Act. 15 2.22.

Cæte-

Cæterum in omni ſequente ævo nullum invenio exemplum Electionis ab Eccleſia factæ. Nam ad Diœceſanas Synodos Presbyteri omnes, ad Metropolitanas omnes conveniebant Epiſcopi, niſi quos gravis neceſſitas detineret: Nulla ergo hic electio niſi quod ad Metropolitanas Presbyteros & Diaconos videntur Epiſcopi arbitrio ſuo adſumpſiſſe. Vt Synodi majores coïrent literæ ἐγκύκλιοι Imperatorum miſſæ ad Metropolitanos & plerumque ipſis injuncta electio coëpiſcoporum ad implendum eum numerum quem Imperatores præſcripſiſſent. Apparet id ex Epiſtola Theodoſii & Valentiniani ad Cyrillum, cui ſimiles miſſæ ad omnes Metropolitanos ut loquuntur Acta. Clare enim ibi Cyrillo mandatur electio. Hanc electionem interdum Metropolitani ſeorſum, interdum cum Synodo Epiſcoporum comprovincialium fecere. Eccleſiarum interveniſſe non apparet ſuffragia. Cum & in ipſa collatione cum Marcellino habita, quæ Synodus quidem non fuit, ſed nihilo minoris momenti actio, qui communi nomine comparebant Epiſcopi, mandatum à coëpiſcopis ſuis tantum protulerint. Ad Synodos ſi qui Metropolitanorum venire non poterant, hi aut E-

10.

A. D. 430.

A. D. 411.

piſcopum aliquem aut Presbyterum ſuo nomine mittebant, qui τοποτηρηταὶ dicebantur.

11. Cæterum quamquam hæc frequentiſſima fuit eligendi ratio, nullo tamen jure vetitum eſt Summæ Poteſtati convocare Synodum ex Paſtoribus ſuopte judicio delectis. Quod unum ſatis eſt ut permiſſum cenſeatur; Idem evincit ratio, ſi quis fines Synodorum à nobis ante enumeratos conſideret. Nam primum multæ Synodi habentur ſolius conſilii cauſa. At naturaliter unicuique licet eligere conſiliarios. Ita fit in quæſtionibus Iuris, belli, mercaturæ, aliiſque negotiis omnibus; quæ inter & Eccleſiaſtica, ad meram conſultationem quod attinet, nulla poteſt reperiri diſſimilitudó. Sæpe etiam Synodi habentur in id ut externam juriſdictionem à Summa Poteſtate mandatam exerceant. At hoc quoque naturale eſt ut delegans eligat eum quem delegat. Reſtant Synodi quæ conſenſionis procurandæ causâ habentur, quarum paulo alia eſt ratio. Videtur enim in his præcipue expedire, ut electio fiat aut ab Eccleſiis, aut à Paſtoribus, ut quæ à paucis geruntur, plurimi rata habeant. Magis enim ſolent placere quæ ab illis fiunt, quorum ipſi fidem & induſtriam elegimus.

Hoc

Hoc ergo non ad jus, sed ad prudentem juris usum pertinet, qui perpetuus insuper non est, cum evenire interdum possit, ut quæ per Pastores fiat electio, magis concordiæ sit nocitura, quam quæ per Summas Potestates. Vicissim & in Synodo quæ consilii audiendi aut exercendæ jurisdictionis causâ habetur, interdum expedire potest, ut Ecclesiæ aut Pastores Summæ Potestati idoneos viros suggerant, quos ipsa omnes sua notitia complecti nequit. Non debere igitur Summam Potestatem semper eligere personas, sed id ei licere constanter asserimus. Præivit jam olim in hac sententia Marsilius Patavinus, dicit enim ad Legislatoris auctoritatem pertinere, *Generale concilium convocare, personas ad hoc idoneas determinare.* Qui hîc personarum numero Sacerdotes eximunt, aut *determinandi* vocabulum ad solam approbationem trahunt, miri sunt verborum tortores. En ipsa Marsilii verba tantum non vim sibi clamantis fieri: *Legislatores ad hoc obligantur eligendo personas idoneas ad Concilium integrandum, eis de necessariis temporalibus providendum, & venire recusantes, ad hoc tamen idoneos & electos tam Sacerdotes quam non Sacerdotes, propter utilitatem publicam, si oportuerit, compellendum.*

Part. 2. cap. 20.

dum. Probat hoc ipsum hoc argumento quod ostensum sit, *Iurisdictiones coactivas super omnes indifferenter Sacerdotes & non Sacerdotes, personarum determinationes & approbationes, officiorum quoque institutiones omnium, ad solius fidelis Legislatoris auctoritatem, minime vero ad Sacerdotalis collegii solius (in quantum hujusmodi) pertinere*. Non potuit clarius eloqui quod sentiebat; *determinationem* voce *electionis* explicat. Personas in *Sacerdotes* & *non Sacerdotes* distinguit. *Determinationem* autem Legislator facit per se vel per alios. Quare quod idem Marsilius suadet *ad definienda dogmata communitates notabiles eligant fideles Presbyteros, aliosque secundum humani Legislatoris determinationem*, cum prius citatis non pugnat: neque tamen ille id ipsum ad alia conciliorum genera, in quibus aut canones scribuntur, aut jus dicitur, aut in causâ fidei consilium præbetur, extendit. *Integrare* autem *concilium* idiotismo illius sæculi est partem concilii facere τὴν σύνοδον ἀναπληροῦν, ut Constantinus loquitur in Epistola ad eos qui Tyri convenerant. Quare qui ex eo quod Marsilius idem dicit, *per non Sacerdotes integrari concilium à Sacerdotibus*; ex ipsius sententia *concilium integrari* negant, perinde faciunt quasi oculum negent

gent partem esse hominis, quia manus pars hominis dicatur. Vide quo homines adigat disputandi libido. Neque solus Marsilius ita sensit, sed post eum vir doctissimus qui contra Synodum Tridentinam causam Protestantium egit Gallico sermone, qui suam quoque sententiam Marsilio auctore firmat. Neque desunt exempla: Rex Israëlis Prophetas quos vult ad se evocat; & nominatim Micham suadente Iosaphato. Donatistæ à Constantino Imperatore Synodum postulant, quæ inter se & alios Africæ Episcopos judicet, hoc libello, *Rogamus te Constantine optime Imperator, quoniam genere justo es, cujus Pater inter cæteros Imperatores persecutionem non exercuit, & ab hoc scelere immunis est Gallia, cum in Africa inter nos & Episcopos contentiones exarserint, ut de Gallia nobis Iudices dari præcipiat pietas tua.* Non Ecclesiæ non Synodus Galliæ, sed Imperator nominat Iudices, Maternum Agrippinæ, Rheticium Augustoduni, Marinum Arelatis, & Melchiadem Romæ Episcopos. Theodosius ad Constantinopolitanam primam Synodum etiam Macedonianos Episcopos * admisit: nequaquam sane ab Ecclesiis aut Episcopis Catholicis electos. In Actis Concilii

Ranchinus in revisione.

1. *Reg* 22.

A. D. 313.

A. D. 381.

* *unde constat?*

In Actis revera Chalcedonensibus sed quæ ad Ephesinam 2. Synodum ante biennium solutam pertinent.

a 14 assumpsit Episcopos.

b Non Chalcedone sed Ephesi.

c A.D. 768.

Chalcedonensis exstat Theodosii & Valentiniani Epistola qua Dioscorum jubet decem [a] sibi Episcopos adsumere, non plures: Theodoretus vetatur assumi [b]: alibi quoque legimus ab Imperatoribus evocatos eos esse Antistites, qui judicio & eloquio plurimum valerent. Sed & Francos Reges jure interdum usos ex Anastasii Bibliothecarii historia datur intelligi, qui in vitâ Stephani ita scribit [c]. *In exordio ordinationis suæ, qui idem sanctissimus Præsul apicem assumpsit, direxit in Franciæ partes ad eximios viros Pipinum, Carolum & Carolomannum Reges Fancorum & Patricios Romanos*, &c. *deprecans atque hortans eorum excellentiam per suas Apostolicas literas, ut aliquantos Episcopos graves & in omnibus divinis Scripturis atque Sanctorum Canonum institutionibus eruditos ac peritissimos dirigerent ad faciendum in hac Romana urbe Concilium.* Et constat hoc ipsum esse quod a Carolo V. Imperatore, Regibusque aliis, Protestantes postularunt, ut nempe ipsi pios doctosque viros deligerent, qui ad Synodum convenirent.

12. Iam verò & illud notandum est, etiam si quando Ecclesiæ aut Episcopi eligunt quos communi nomine ad Synodum mittant, jure aut nativæ aut dativæ libertatis, mane-

manere semper Summæ Potestati salvum in eam electionem jus Imperii. Omnis enim usus libertatis, ut ante diximus, Imperio subjacet. Hæc autem est vis Imperii, ut justis de causis quidam turbulenti, aut alioqui inidonei homines rejici possint: ita videmus fieri in omnibus corporibus. Nam si in collegio Iudicum aliqui sunt suspecti, eo quod eorum magni intersit quomodo judicetur, eos à judicio abstinere Summa Potestas imperabit: Idem fit in politicis deliberationibus etiam civitatum singularum, imo & in mercatorum aut artificum collegiis, ubi res tractantur à politicis plane diversæ; idem aut per modum legis aut per modum judicii à Summa Potestate statui & potest & solet.

Præscriptum ab Imperatoribus locum, tempusque concilio, etiam materiam agendorum & agendi modum, translatas eorum arbitratu Synodos aut dissolutas, tum alii ante nos, tum nos quoque ita apertum fecimus, ut neminem id arbitrer negaturum. Quare id potius videamus ecquod judicium Summæ Potestati in Synodo competat. Qui operosè probant etiam Episcopos judicasse, non solos Imperatores, stultum sibi fingunt adversarium, de quo facile triumphent. Nam quis unquam 13.

repertus est tam demens, qui id negaret? sed hoc asserimus jus esse Summæ Potestati etiam juxta Pastores judicandi, quod probari hîc opus non est, cum supra judicandi jus universale adstruxerimus Summæ Potestati, quod quidem per Synodum auferri nequit. Sed an consultum sit Summum habenti Imperium sensus suos expromere, & quatenus, alia est dispectio. Eamus per singulos Synodorum fines. Si judicii declarativi causâ habetur Synodus, nimirum, ut ex sacris literis ostendant Episcopi quid verum falsumve, quid licitum aut illicitum sit, hîc Regi, sacris in literis probè versato, eripi non potest quod privatis conceditur, *scrutari Scripturas, probare spiritus*. Cæterum etiam atque etiam cavendum est ne aliorum libertati obstet Majestas unius. Notum est illud: *quo loco censebis, Cæsar? si primus, habebo quod sequar*. Vtilissimum tamen erit, ut qui Summum habet Imperium, non modo præsentiâ suâ conventum honestet, sed & ordinet ac moderetur actiones, quærat sentiendi causas, quæ obstare videntur, objiciat: quod Imperatorem Constantinum in Nicæna Synodo fecisse apparet, cui proinde ἀληθείας ἐξέτασιν tribuunt auctores, ipsumque ajunt κοινωνὸν fuisse τῶν ἐπισκεπτομένων.

Ita

Ita Carolus quoque Magnus Francofurtensi Sacerdotum congregationi & *auditorem* se ait assedisse & *arbitrum*. Vbi vero Synodus in rebus lege divinâ non definitis consilium dat Summæ Potestati, quid ex usu Ecclesiæ ipsi faciundum sit, hic etiam inquirere Summam Potestatem, proponere commoda atque incommoda satius, quam in conventu promere sententiam, superius dictum est; *Fieri quod debeat cum multis tracta: quid facturus sit, cum paucissimis.* Quoties vero potissimum testandi Ecclesiarum consensus causâ Synodus habetur, poterit hîc quoque multum prodesse augusta præsentia Summæ Potestatis ad refrænandam audaciam turbulentorum: sed si à censendo abstinuerit, contenta sibi servare ἐπίκρισιν, certius cognoscet an vera & spontanea fuerit Synodi consensio. Et sane ita in aliis quoque corporibus fieri videmus, ut ipsa per se placita quædam concipiant, quæ deinde Summæ Potestati examinanda offerantur. Idem locum habet & in ea Synodo quæ legis humanæ concessione jus dicit: Quamquam enim hoc jure institutis cætibus interesse possunt Summæ Potestates, atque una sententiam dicere, receptius tamen est ut se τῇ ἐπικρίσει integros servent. Et hæc quidem obtinent, si ipsa Pote- A. C. 794.

Poteſtas Summa adſit Concilio. Nam ſæpe videmus id piis Imperatoribus per occupationes non licuiſſe, itaque tunc alios ſuo nomine miſerunt, aut cum mandato una cum Epiſcopis judicandi, aut tantum ordinis præſides. Nam in Chalcedonenſi Senatores & Iudices interlocutos ſæpe, & in definitione de ipsâ formulâ fidei una judicaſſe ſatis manifeſtum eſt. At Candidianum Comitem in Epheſinâ Theodoſius noluit judicare, ad Concilium in Tyro unum conſularem Dionyſium miſerat Conſtantinus omnium agendorum κατάσκοπον: Sed hunc poteſtate ſuâ abuſum notat Athanaſius: *Ille loquebatur*, inquit, *Epiſcopi ſilebant, vel potius Comiti obediebant.*

14. Nunc ad id veniamus judicium, quod poſt Synodum competit Summæ Poteſtati. Επίκρισιν vocant Patres Græci. Eſt autem hoc ita ipſi Summæ Poteſtati proprium, ut negligi ab ipſa abdicarique nequeat. Nam ſi Conſilium dumtaxat dat Synodus rerum ab ipſa Summa Poteſtate agendarum, res certa eſt ejus cui conſilium datur, judicium ſubſequi debere, ſive illud certis argumentis ducatur, (quod in re Fidei omnino neceſſarium eſt) ſive aliquatenus aliorum auctoritate. Nam, ut ſupra

ſupra oſtendimus, omnem actum, ut rectus ſit, aliquod præcedere debet agentis judicium: abſolute autem & in omnibus judicium alicujus alieno judicio niti nequit, niſi tale aliquod judicium ſit, cui falſum ſubeſſe nequeat: quale non eſt Synodi judicium. Sin explicatur dogma aliquod, aut lex aliqua divina, omnino Summæ Poteſtatis non jus tantum ſed & officium eſt videre, εἰ κατὰ τὰς θείας γραφὰς συνέβησαν ἀλλήλοις: Vt de ſe ſcribit Conſtantinus ad eos qui Tyri convenerant. Ipſius enim opus eſt imperare. Quid ſi ergo Synodus aliqua, quales multæ fuerunt, multæque ſunt exſtituræ per ignorantiam, aut per conſpirationem, aut quia pars major meliorem vicerit, in dogma aliquod conſenſerit, quod fidei Catholicæ ex Scripturis derivatæ repugnare manifeſtum ſit? Ponamus Ariminenſem & Seleucienſem Synodos, quæ Nicæna majores fuere: Ponamus Nicænam ſecundam. An Summa Poteſtas aliquid imperabit fieri, quod non faciendum ipſi lex divina & inſtructa ex lege conſcientia dictaverint? nemo id ſanus dixerit. Sin vero concipitur à Synodo aliquid quod divinis literis non ſit definitum, ſed ad regimen Eccleſiæ pertineat, cum omne regimen ſive naturâ ſive lege poſiti-

A. D. 335.

Nicæa 318. A. D. 325. Seleuciæ hinc 42. Eudoxiani, inde alii 160. convenerunt A. D. 359.

positiva introductum subsit ei potestati quæ inter homines summa est, partes sunt ejusdem Potestatis videre an ea quæ concepta sunt, futura sint ex usu Ecclesiæ: ultimi enim agentis ultimum quoque judicium est. Ergo & dogmatum definitiones & canones Synodi Imperatoribus & Regibus subjecerant, sed diversa ratione: dogmata, ut ex sacris literis examinarentur: vera enim examen non refugiunt: falsa etiam post Synodum sunt resecanda. Canones autem, ut eorum exploraretur utilitas juxta prudentiæ regulas; & si utiles essent reperti, vim Legum acciperent, quæ non omnibus canonibus data est. Hinc ille apud Balsamonem titulus. *Qui Canones serventur.* Omnes antiquæ Synodi hoc modo duplici tum διατυπώσεις suas, tum canones Imperatoribus subjecere. Formula usitata quæ fuerit, ex Epistola Concilii Constantinopolitani primi ad Theodosium apparet.

A. D. 381. Ἀποδιδόντες τῷ Θεῷ τὴν ὀφειλομένην εὐχαριστίαν ἀναγκαίως καὶ τὰ γεγενημένα κατὰ τὴν ἁγίαν σύνοδον πρὸς τὴν σὴν εὐσέβειαν ἀναφέρομεν. καὶ ὅτι συνελθόντες εἰς τὴν Κωνσταντινόπολιν κατὰ τὸ γράμμα τῆς σῆς εὐσεβείας, πρῶτον μὲν ἀνενεωσάμεθα τὴν πρὸς ἀλλήλους ὁμόνοιαν. ἔπειτα δὲ καὶ τὴν τῶν πατέρων πίστιν τῶν ἐν Νικαίᾳ κυρώσαντες.

πρὸς

τες. περὶ δὲ τούτοις καὶ ὑπὲρ τῆς εὐταξίας τῶν Ἐκκλησιῶν, ῥητοὺς κάνονας ὡρίσαμεν ἅπερ ἅπαντα τῷ δὲ ἡμῶν τῷ γράμματι ὑπετάξαμεν. δεόμεθα τοίνυν τῆς σῆς ἡμερότητος, γράμματι τῆς σῆς εὐσεβείας ἐπικυρωθῆναι συνόδου τὴν ψῆφον, ἵν' ὥσπερ τοῖς τῆς κλήσεως γράμμασι τὴν ἐκκλησίαν τετίμηκας οὕτω καὶ τῶν δοξάντων ἐπισφραγίσῃς τὸ τέλος. Et in inſcriptione Canonum, Canones dicuntur Theodoſio ſubjici. Verba uſitata ad ſignificandam hanc ἐπίκρισιν ſunt apud Grecos βεβαιοῦν ἐπι ψηφίζεσθαι, ἐπισφραγίζεσθαι, κρατύνειν, κρατοῦν, ἐπικυροῦν τὰ πεπραγμένα, quæ paſſim tum in Synodicis, tum in Imperialibus Actis reperiuntur. Ad Canones ſpectant proprie illa quæ ex Franciæ Conciliis citavimus: *ſiquid minus ejus prudentia ſuppleatur, ſiquid vero ſecus quam ratio poſtulat, ejus judicio emendetur: ſi quid rationabiliter taxatum eſt, ejus clementia perficiatur.* Item: *quatenus ejus prudenti examine quæ rationabiliter decrevimus, confirmentur: ſicubi minus aliquid egimus, ejus ſapientia ſuppleatur.* Item; *quatenus ea, quæ paucis perſtrinximus capitulis, à veſtra auctoritate firmentur, ſi tamen veſtra pietas dignum eſſe judicaverit, & quicquid in eis emendatione dignum reperitur, veſtra Imperialis dignitas jubeat emendari.* *A. D.* 813.

Hoc

Hoc eſt quod eædem Synodi vocant, *Conſiliorum capitula ad ſacratiſſimum IVDICIVM referre.*

15. Non ergo ſolum *approbandi jus*, quod nunc quidam faciunt, ſed & *examinandi*, demendi, addendi, corrigendi, veteres Epiſcopi ſummis Poteſtatibus detulerunt. Nec ſane ratio patitur, ut *approbare* aliquis dicatur aliquid in earum rerum genere, quas improbare ipſi non liceat. Nam conſentire is demum dicitur, cui & licet diſſentire, ut ait Tryphoninus, cui illud Senecæ convenit: *Si vis ſcire an velim, effice ut poſſim nolle.* Et Ariſtoteles, ἐν οἷς ἐφ' ἡμῖν τὸ πράττειν, καὶ τὸ μὴ πράττειν. Sane & improbatos quoſdam canones videmus.

Itaque ex capitibus quæ anno ICCCCLVI. Epiſcopi in Synodis ediderant, pars magna à Carolo Calvo rejecta eſt, ut in Capitulis legimus: idemque ſæpius factum narrat Bochellus his verbis: *Norunt optime veteribus in uſu fuiſſe quotieſcunque Synodi haberentur, non prius rata earum decreta extitiſſe, quam à Rege in ejuſdem Sanctiori conſilio probarentur: & ſi quæ in iis diſplicerent exploderentur: quod ex Conciliis Turonenſi, & Cabilonenſi ſub Carolo Magno ſuo loco demõſtravimus, & vir numquam ſatis laudandus, quem parentis loco*

loco semper veneratus sum; *P. Pithoeus, veteri Syngraphâ literis majusculis ad Capitula Caroli Magni & Filiorum ejus consignata abundè testatum reliquit.* Vicissim Carolus Magnus decretis Synodi habitæ in Theodonis villa, quædam addidit: *hoc* inquit, *de nostro adjicimus.* Ubi *A.D.815.* vero Synodus judicium aliquod insuper vi legis humanę exercuit, hîc multo etiam minus dubitari potest, quin Iudicium suum restet Summæ Potestati. Omnis enim jurisdictio ut ab ipsa fluit, ita ad ipsam refluit. Huc refero Iudicium Ephesinæ Synodi, quo Nestorius Patriarchatu dejicitur. Orat Imperatorem Syno- *A.D.431.* dus, ut quæ contra Nestorium acta essent, vim suam habeant. Excipiat fortè aliquis saltem ubi Summa Potestas interfuit Concilio, tum nihil restare, nisi ut Imperio suo acta confirmet. Sed ne hoc quidem concedi potest. Nam cum Summa Potestas inter alios judicavit, tunc non judicavit ut Summa Potestas, potuit enim & suffragiis vinci. Salvum est ergo nihilominus illi judicium suum, Imperativum scilicet, & quidem liberum. Idem Magistratibus quoque evenit, si collegio infra Imperium suum posito interfuerint. Exemplum est memorabile *Dig.49.Tit.4.L.1.para.4.* in D. quando appellandum; *sed etsi præ-*

ses in Ordine fuerit, ut fieri assolet, ipse erit provocandus, quasi ab Ordine, non ab ipso fiat appellatio.

16. Ultimum autem hoc judicium Imperativum modo totum per se exercet Summa Potestas, modo partim per alios: partim per se, quod exemplo negotiorum civilium apparet. Nam Reges quibus supplicatur adversus præfectorum prætorio, aut summi Senatus sententiam, plerumque Iurisconsultis mandant ultimam cognitionem, quorum sententiam, nisi suspecta sit, confirmant: interdum vero ipsi causam coram se agi de integro jubent. Sic in causis Ecclesiasticis receptum fuit, ut Imperatores aliis notissimæ religionis ac peritiæ Episcopis, aut maximis Synodis rem tractandam committerent, quorum intellectis rationibus probarent quæ ipsis visa essent. Et hæc est causa cur toties contra priores Synodos aliæ novæ fuerint convocatæ, nec semper majores prioribus: non quod per se hæc Synodus illa esset superior, sed quod his quam

A.D.314. illis Imperatores plus deferrent. Illud minus frequens quod Imperatores ipsi coram se agi causam de integro voluere: Sic Constantinus post duplex judicium Ecclesiasticum ipse causam Cæciliani examinavit, & postremum judicium tulit.

Idem

Idem eos qui in urbe Tyro convenerant *A.D.335.*
Epiſcopos ad ſe vocavit, omnium quæ illic acta eſſent rationem ſibi reddituros: quibus in rebus non immerito à noſtris contra Romanæ ſedis patronos defenditur. Neque enim in ſacris minus quam in cæteris rebus, verum eſt appellationem quidem ſtrictè ſumptam, quæ judicatum ne fiat, inhibet, lege civili tolli poſſe; at non itidem omnem viam implorandæ cognitionis ejus, qui Summum Imperium obtinet, eam præſertim, quam *querelam*, *ſupplicationem*, ἀναψηλάφησιν jura appellant. hâc enim ſublatâ non *diſſiparet Rex è Solio ſuo malum omne*, non *Prov. 20. 1.*
eſſet *terrori malis*, quod eſt perpetuum *Rom. 13.*
ipſius officium: ita ut anus rectè Philippo Macedoni dixerit, *ſi ipſi non vacaret judicare, ne vacaret regnare.* Vidit hoc olim Mæcenas, qui apud Dionem Auguſtum docet nemini (conſtituto ſcilicet ſub Summâ poteſtate) tantum Imperium debere committi, ut ab eo provocari nequeat.

17. Hic quoque illud repetendum eſt, quod ante in re ſimili diximus, non poſſe jus Summæ Poteſtatis aliquid poſt Synodum etiam contra Synodum decernendi, ad eas dumtaxat controverſias trahi, in quibus veluti de tota religione agi-

 tur.

tur. Nam quod jus est in toto, idem & in partibus: & rationes jam ante allegatæ non minus valent ad tribuendam Summæ Potestati liberam ἐπίκρισιν in quæstionibus singulis, quàm in pluribus coacervatis. Nam & in singulis quæstionibus verum est Synodos posse labi, nec debere Summam Potestatem aut cæcum obsequium præstare Synodo, multo minus defendere ac fovere suo Imperio dogma falsum & noxium, aut pati ut opprimatur veritas. Adde nec prudentiam id sinere, ut permittat Summa Potestas errores paulatim crescere, & quæ eorum natura est, accedere alios aliis, ut tandem scilicet in magnam molem aucti evelli sine totius Reipublicæ periculo non possint.

C A

CAPUT VIII.

De Legislatione circa Sacra.

SUMMARIUM.

1. *Divisio actuum Imperij in Legislationem, Iurisdictionem & speciem innominatam.* 2. *Legislationem Summæ Potestati competere circa totum corpus publicæ religionis, cum solutione objectionis ex periculo mutandæ religionis.* 3. *A Summa Potestate falsos ac schismaticos cultus modo vetari ac puniri.* 4. *Modo dissimulari ac Regulis astringi.* 5. *Legislationem Summæ Potestati etiam circa Religionis partes competere.* 6. *Huc pertinere inutilium disputationum prohibitionem & vocum extra Scripturam positarum.* 7. *Item curam vitæ Clericorum.* 8. *Leges ferri de sacris etiam citra Canones.* 9. *Vsus Canonum in dirigendo Legislatore.* 10. *Legislativam Potestatem Iure divino non competere Ecclesiæ, posse tamen ei tribui lege positiva.* 11. *Sed cumulativè non privativè, nec nisi subordinatè & de-*

 pen-

pendenter. 12. *Quomodo intelligendi sint Imperatores cum se videntur Canonibus astringere.* 13. *Exempla dispensationum Imperialium circa Canones.* 14. *Etiam Apostolicos.* 15. *Exempla Administratæ* ἐπιεικείας *circa leges divinas.*

1. HACTENUS in universum de Imperario egimus. Nunc partes singulas paulò propius expendamus. Imperii actus aut in commune fertur, aut in singulos; In commune qui fertur, *Legislatio* dicitur; in singulos, si occasione contentionis, *Iurisdictio* vocatur: sin extra eam, nomen generale servat, quia peculiare non habet: qualia illa sunt, quorum Centurio meminit; *Dico huic proficiscere, & proficiscitur: alteri veni, & venit: servo fac hoc, & facit.* Præcipuum autem in hoc postremo genere est permanentium functionum injunctio.

Matth. 8.9.

2. Legislationis quæ sunt, ea ex supradictis intelligi satis possunt: pleraque enim Imperii per Legislationis exempla tamquam nobiliora explicavimus. Ex iis liquet legem ferri super definitis lege divinâ, aut super indefinitis; quæ super definitis feruntur leges, aut totam spectant religionem, aut ejus partes. Nulla in re magis

elu-

elucefcit vis Summi Imperii, quam quod in ejus arbitrio eſt, quænam religio publicè exerceatur, idque præcipuum inter Majeſtatis jura ponunt omnes qui Politica ſcripſerunt. Docet idem experientia: Si enim quæras cur in Angliâ Mariâ regnante Romana religio, Elizabethâ verò Imperante Evangelica viguerit, cauſa proxima reddi non poterit, niſi ex arbitrio Reginarum: aut (ut quibuſdam videtur) Reginarum & Parlamenti. Quære cur alia per Hiſpaniam, alia apud Danos Suedoſque ſit religio, ad voluntatem Dominantium recurretur. Hinc verò multi objiciunt, ſi id juris obtineat, jam ſtatum religionis fore inſtabilem, præſertim ubi Summum eſt unius Imperium. Mutato enim Regis animo & religio mutabitur: Et verum quidem eſt quod dicunt, neque id periculum in ſacris dumtaxat, ſed in aliis quoque rebus obtinet: Qualis enim artifex, tale opus: qualis Rex, talis lex. Sed ob periculum abutendi jus ſuum nemini denegandum eſt: nam alioqui nullum jus cuiquam ſalvum erit; Deinde etiamſi à Summâ Poteſtate in alium id jus transferri poſſet (quod non poſſe ſatis oſtendimus) non vitaretur tamen idem periculum. Ab hominibus enim ad homines iretur, quorum

nemo est qui falli nequeat. Vnicum ergo hîç solatium in divinâ est providentiâ, Omnium quidem hominum animos DEUS in potestate suâ habet, sed speciali quodam modo, *Cor Regis in manu Domini.* *Prov. 21. 1.* DEUS & per bonos & per malos Reges opus suum operatur. Interdum tranquillitas, interdum tempestas Ecclesiæ utilior. Nempe si pius est qui Imperat, si diligens lector sacræ Scripturæ, si assiduus in precibus, si Ecclesiæ Catholicæ reverens, si peritos attentè audiens, multum per illum proficit veritas. Sin distorto est aut corrupto judicio, pejus id ipsi cedit, quam Ecclesiæ. Nam ipsum grave manet judicium Regis Ecclesiæ, qui Ecclesiam inultam non sinet. Ecclesia interim destituta adventitio hoc auxilio, non tamen Ecclesia esse desinit, imo si sævire etiam Rex volet, *ab ipso ducet opes animumque ferro*: hoc est quod Augustinus dixit. *Epist. 166.* *Imperatores cum in errore sunt, pro errore suo contra veritatem leges dant, per quas justi & probantur & coronantur, non faciendo quod illi jubent, quia* *DEUS prohibet.* Et alibi; *Reges cum in errore sunt, pro ipso errore leges contra veritatem ferunt; cum in veritate sunt, similiter contra errorem pro ipsa veritate decernunt. Ita & legibus malis probantur boni,* *Adversus Cresconium lib. 3. c. 51.*

& legibus bonis emendantur mali. Rex Nabuchodonosor perversus legem sævam dedit, ut simulachrum adoraretur : idem correctus veram, ne DEVS verus blasphemaretur. Mutationes religionum & Regum ingenio etiam Iudæa experta est. Ritus Achasi patris abolet Ezechias filius, nepos ejus Manasses restituit, hujus itidem nepos Iosias abolet. Nec tamen jus Regum umquam in controversiam tractum est. Quin ipsa sacra Scriptura religionis in melius mutatæ laudem, in pejus mutatæ culpam Regibus assignat: quod ab Episcopo Eliensi rectè his verbis observatum est : *Mutato novi Regis animo, mutata est semper Religionis facies, eaque in Religione mutatio Regi semper adscribitur, quasi factum ejus, nec Pontifices numquam, vel præstare poterant ut fieret mutatio in melius, vel ne fieret in pejus, impedire.* Certè vi publicum religionis usum arripere numquam subditis licuit : Itaque veteres Christiani etiam validissimi cum essent, cum Senatores præsidesque haberent plurimos suæ sententiæ, numquam id sibi juris sumpserunt.

3. Sicut autem veram religionem publico jure donare, ita falsas religiones amoliendo aut puniendo tollere, est Summæ

potestatis; & quidem solius; Maledicere DEO Israëlis vetuit Nabuchodonosor auditâ gravissimi supplicii comminatione. Rex Asia idola sustulit: tantumdem fecit Ezechias, non alio jure quam Summi Imperii. Nam è privatis quidem locis removere Idola tum Domino loci jus est, tum Domino negligente, Regi ut Domino universali: è publico autem eadem tollere solius Summæ Potestatis est, aut si cui illa id officii delegavit. Atque ita interpretanda lex Deuter.VII. vers.5. *Altaria eorum diruite, statuas frangite, lucos succidite, sculptilia comburite.* Ut Imperium quidem ejus rei Summæ Potestati, prompta autem Imperii exsecutio subditis mandetur. Augustinus eum locum exponens. *Cum acceperitis*, inquit, *potestatem, hæc facite: ubi non est data nobis potestas, non facimus; ubi data est, non prætermittimus. Multi pagani habent abominationes istas in fundis suis, numquid accedimus ac confringimus? prius enim ut idola in eorum cordibus confringamus, quando & Christiani facti sunt, ipsi aut invitant nos ad tam bonum opus, aut præveniunt nos.* Optimo ergo judicio Nicephorus Abdam Episcopum reprehendit, quod Persarum πυρεῖον everterit, quæ res magno malo cessit Christianis.

Serm. 6. de verbis Domini secundum Matth.

Paga-

Paganorum templa in orbe Romano non ante Conſtantii legem clauſa ſùnt, quæ exſtat in utroque Codice. Et Concilium Elibertinum, *ſi quis idola fregerit & ibidem occiſus fuerit*, eum vetat in numerum recipi Martyrum, quia ſcilicet, *neque in Evangelio ſcriptum ſit, neque ab Apoſtolis factum reperiatur.* Neque verò tantum Idololatricos cætus, ſed & eos qui ſuperſtitioni pravæ, aut errori publicè pernicioſo operam darent, aut qui protervè unitati repudium miſiſſent, Summo Imperio cohibitos videmus. Huc refero quod Ezechias, Ioſias, Aſa, Ioſaphat excelſa diruerunt, quibus religionis unitas ſcindebatur. Ita & Chriſtiani Imperatores tum hæreticos, tum ſchiſmaticos cætus vetuerunt; Baſilicas ipſorum tradi juſſerunt Eccleſiæ Catholicæ, hæreticis & ſchiſmaticis aditum ad honores præcluſerunt: etiam ex teſtamento aliquid adipiſcendi jus abſtulerunt. Quæ omnia latè contra Donatiſtas defendit Auguſtinus. Illa enim pœnarum genera, quæ circa ſacra inexcuſabiliter delinquentibus pœnitentiæ tempus relinquerent, vetus Eccleſia non improbavit: Mortis vero ſupplicium adeo illis ſæculis non placuit, ut Idacius & Ithacius à Gallis Epiſcopis damnati ſint, quod aucto-

A.D. 303.

A.D. 385.

auctores fuissent, ut in Priscillianistis quosdam gladio animadverteretur; ut & in Oriente damnata est Synodus tota, quæ in exustionem Bogomyli consenserat.

A. quo.

4. *A.D.* 1118. Interdum tamen falsæ quoque religiones sub piis Imperatoribus impunitæ fuere. Iudæis certè suæ religionis usus nunquam vetitus, dum à contemptu Christianæ legis & traducendis ad suam sectam Christianis abstinerent. Constantinus initio suæ conversionis ne paganica quidem sacra prohibuit: quin paganos etiam Consules fecit, ut notat Prudentius in carmine ad Symmachum; Sic Christianæ legis veritatem aut unitatem violantes nullis minacibus edictis terruere Iovianus & Valentianus laudatissimi Principes. * Quodque magis notandum est, non tantum impunitatem diffidentibus sectis permiserunt Imperatores, sed & sæpe leges tulerunt, quibus cætus eorum ordinarentur. Constantinus, Constantinus Valentianus, Valens, & post hos Honorius & Arcadius Iudæorum Archisynagogis eadem jura tribuunt, quæ Christianorum Episcopis: Sic vetat in ipsorum sectam recipi aliquos primatibus ipsorum reclamantibus Theodosius; (*Anathematismis subjici Iudæos Hellenistas*

Non ad Symmachum sed adversus Symmachum anno circiter 406 a Symmachi legatione 22.

* *A.D.* 363.

stas prohibet *Iustinianus*, *Novel.* 146.) Idem vetans Iudæorum conventibus recipi qui resurrectionem ac judicium negarent, aut Angelos DEI creaturam non agnoscerent, illato errore à se ait repurgari Iudæorum gentem. Sic Donatistarum Basilicas Maximinianistis eripuerunt Proconsules, quia Maximinianistæ *A.D.391.* Donatistarum Concilio damnati probabantur.

5. In ipsâ autem verâ Ecclesiâ non tantum circa totum religionis corpus, sed & circa partes singulares versari jus atque officium Summarum Potestatum, & ratio evincit & exempla. Ratio, quia fieri non potest, ut cui jus sit in totum, ei in partes jus non sit. Exempla quoque *Reg.18.4.* in promptu. Serpentem à Mose excitatum evertit Ezechias, ut gliscenti superstitioni occurreret, eodemque jure contra Nicænæ Synodi secundæ decreta Carolus Magnus imagines adorari vetuit. *A.D.794.* Pelagium & Cælestium falsi dogmatis auctores edicto represserunt Honorius & Arcadius. Ita & nuper Germaniæ quidam Principes Vbiquitario dogmate Ecclesias suas, alioqui rectè satis constitutas, repurgarunt.

Non Arcadius sed Theodosius minor anno ab Arcadii decessu 10. Obiit enim Arcadius. A.D.408. Maii.1. Lata in Pelagianos lex A.D.418 April.30.

6. Cavendo schismati inutiles quæstiones præcidit Constantinus (*Sozom. lib. vij.*

cap,

cap. 12. *l. nemo* Cleric. D. *de summa Trinit.* quod utinam imitentur quibus Summa Imperia in manu. Verissimum enim quod Theodosio dicebat Sisinius, *disputando de sacris accendi tantum contentiones.* Hinc Marcianus de fide Christiana disputare vetuit, & in Codice Theodosiano titulus exstat *de his qui de religione contendunt.* Est & lex Leonis & Anthemii (*L. qui in Mon. C. de Episcop. & Cleric.*) quæ monasteriis egredientes vetat de religione vel de doctrinâ disputare. Andronicus quoque Imperator rerum divinarum peritissimus [a], Episcopos [b] subtilius disputantes de isto, *Pater maior me est* [d], in amnem abiecturum se minatus est, nî tam periculosis sermonibus abstinerent. Etiam veræ voces, sed quæ in sacris literis non exstarent, ad tempus interdum vetitæ usurpari. Ita Heraclius Imperator tam [e] singularem quam duplicem [e] in Christo Energiam asseri prohibuit: quod ne temere damnemus, Basilij [f] munire nos potest auctoritas; qui pios ait multos Trinitatis & ὁμοουσίου vocibus abstinuisse. φειδομένους ὀνομάτων καὶ ῥημάτων ἐκείνων ἃ λέξεσιν αὐταῖς οὐκ ἐμφέρεται τῇ Θείᾳ γραφῇ; & alibi vocem ἀγεννήτου de Patre ait σιωπᾶσθαι ἀξίαν, ut pote οὐδαμοῦ τῆς γραφῆς κειμένην. Meletius quo-

Majerianus A.D. 459. Feb. 6.
a Marciani A.D. 457. Iann. 26. denati morte tertio.

a Immanissimus Tyrannus A.D. 1182.
b Euthymium Patrensem & Ioannem Cinimmon. Nic. Chron.
d Ioan 14 28
e Singularem asseruit reipsa, duplicē asseri vetuit ut novam & ἄτοπον.
f De fide.

A D. 360.

quoq; Antiochiæ ad tempus aliquod abstinuit à dogmatum quæstionibus, ea tantum tradens quæ ad morum emendationem pertinerent, hanc curam isti prævortendam ratus. Huc & illud pertinet quod in Platonis est legibus, ne cui scriptum aliquod in vulgus edere liceat, nisi constitutis in hoc judicibus approbatum. *Lib. 7.*

Sed & mores Clericorum præsertim componere legum est opus. Cæcos & claudos è templo * ejicit David, mundari Sacerdotes Ezechias & Iosias pręcipiunt: Evagari Episcopos, alea ludere, adsistere spectaculis vetat Iustinianus; qui & alibi *maximam habere se ait sollicitudinem circa vera DEI dogmata & circa Sacerdotum honestatem.* Nec immeritò Platina exclamat, *utinam nostris temporibus Ludovice viveres: indiget nunc Ecclesia tuis Sanctissimis institutis, tuâ censurâ.* 7.

* *Non è templo quod David e denato fundavit Salomon, sed è munitione Sionis. vide 2. Chron. 29. 4 35. 10. Nov. 6. c. 11. Nov. 123. c. 10. In Greg. 4.*

Iam verò in illis quoque definiendis quæ lege divinâ definita non sunt, usas esse Potestates Imperij sui iure res apertissima est: sic jejunium Rex Ninives indixit: Arcam transportari imperat David: quæ ad ornatum Templi pertinebant ordinat Salomon, & post eum Ioas; idemque operam dat ne pecunia sacris usibus destinata aliorsum abeat: 8.

Hujus

Hujus generis est pars maxima Constitutionum, quæ in Theodosiano & Iustinianeo Codice & in Novellis & in Francicis Capitularibus apparent. Ut de ætate Episcoporum, Presbyterorum, Diaconissarum, de Clericorum immunitate ac judiciis, infinitaque alia, quæ tædio sit recensere. Esse autem in istis legibus multa extra Canones constituta, aut Canonibus addita, & lectio docet & fatetur Witakerus. Itaque in Tridentinâ quoque Synodo non dubitavit Rex Galliæ per oratores suos exponere, *Reges Christianissimos*, (ita habent Acta) *multa de rebus sacris exemplo Constantini, Theodosij, Valentiniani, Iustiniani, & aliorum Christianorum Imperatorum edixisse, plures Ecclesiasticas leges tulisse, easque antiquis Pontificibus maximis non solum displicuisse, sed etiam nonnullos inter sua decreta retulisse, præcipuos illarum auctores Carolum Magnum & Ludovicum IX. Reges Christianissimos Divorum nomine dignos censuisse: Antistites Galliæ & totum ordinem Ecclesiasticum ex earum præscripto piè & Christianè Ecclesiam Gallicam rexisse & gubernasse.*

9. Interea verissimum est plerumque Imperatores in legibus ferendis Canonum aut veterum aut novorum habuisse ratio-

nem;

nem; unde illa orta est sententia: *non dedignantur leges sacros Canones imitari.* Duplicem enim usum Legislatori præstant Canones in rebus lege definitâ non definitis. Nam & peritorum hominum consilia continent, & ostendunt gratam fore subditis legem: quod ut non omnino ad legem rectè ferendam necessarium, ita si obtineri possit, apprime utile est. Exstat Iustiniani Novella, quâ *vim Legum obtinere* jubet *Ecclesiasticos Canones, à quatuor Synodis*, Nicæna, Constantinopolitanâ *Ia*, *Ephesinâ Ia*, *& Chalcedonensi, expositos aut confirmatos*: ubi *Confirmatorum* voce intelligi par est Canones Conciliorum Provincialium, ut Ancyrani, Gangrensis, Antiocheni & Laodicensis, qui toto orbe recepti proinde in Catholicorũ Canonũ Codice continebantur.

Novell. 131. *A. D* 541. *Mart.* 12.

Quod autem quærunt nonnulli, babeatne Ecclesia legislativam potestatem, id ex his quæ superius à nobis explicata sunt, facile dissolvitur. Nam lege divinâ non habet τὸ νομοθετεῖν ἀνεῖται τοῖς βασιλεῦσι, & Sacerdotum non est νόμων κρατεῖν, ut ante citavimus; quare quæ ante Imperatores Christianos in Synodis conscripta sunt, ad ordinem aut ornatum facientia, *leges* non vocantur, sed *Canones*, habentque aut solam consilii vim, ut in his quæ singulos magis spectant, 10.

p. 85.

quam universos, aut obligant per modum pacti, volentes & nolentes etiam pauciores ex necessitate determinationis, ac proinde ex lege naturali, non ex humano aliquo Imperio. Neque hæc tamen obstant, quo minus facultas aliqua legislativa Ecclesiis, Pastoribus, Presbyteris, aut Synodis concedi possit humanâ lege. Nam si aliis cætibus aut collegiis, quorum utilitas neutiquam cum Ecclesiâ comparanda est, id jus tribui potest à Summâ Potestate, ut experientiâ docui, cur non & Ecclesiæ, præsertim cum non obstat jus divinum?

11. Sed duo hic observanda sunt. Primum, istam legislationem, quæ alii quam Summæ Potestati competit, nihil imminuere de jure Summæ Potestatis; quod in scholis dicunt, *cumulative* datam censeri, non *privative*: Ius enim ferendarum legum, sive generalium sive specialium, Summa Potestas communicare alteri potest, à se abdicare non potest. Deinde, leges à tali aliquo cætu datas rescindi & corrigi posse à Summâ Potestate, si ita res exigat: quia non possunt in unâ republicâ duo esse legislatores æque summi: Ideoque inferior superiori parere debet. Hinc plerumque videmus in ipsis Synodorum con-

constitutionibus assensum Summæ Potestatis exprimi his verbis: *præcipiente Rege; decreto gloriosissimi principis, consultu piissimi & religiosissimi Domini, annuente religiosissimo principe, constituit aut decrevit concilium.* *Conc. Tolet. VI. Can. & seq. A.D. 638*

Objici hic potest, quod Reges nonnunquam se Canonibus devinctos affirmant; quodque parere vetant edictis suis, quæ Canonibus repugnent. Sed hoc ei simile est, quod suis se legibus profitentur vivere, quodque rescripta à se contra leges imperata observari prohibent: istiusmodi enim professiones non jus tollunt, sed voluntatem declarant. Sicut in testamento priori appositâ clausulâ posteriori derogans efficit ne posterius valeat; non quia posteriori modo testari non licuerit testatori, sed quia, quæ scripta sunt in posteriori, non creduntur pleno liberoque ejus judicio comprobata. Atque hinc est, quod si clausulæ deroganti specialiter derogetur, valet, ut posterius testamentum, ita & posterior constitutio. *Vides*, inquit Cicero, *numquam esse observatas sanctiones earum legum, qua abrogarentur: nam si id esset, nulla fere abrogari posset: neque enim ulla est, qua non ipsa se sepiat difficultate abrogationis. Sed cum lex abrogatur, illud ipsum* 12. *Lib. 3. ad Attic. epist. 23*

abrogatur, quo non eam abrogari oporteat.

13. Hinc Balsamo non uno loco notat, Imperatores nec legibus nec Canonibus subjici, ob potestatem, inquit, cœlitus datam: & exemplum affert insigne Canonis XII. Concilii Chalcedonensis, quo statuitur, *ut si qua Civitas per Imperiales literas Metropolis nomen acceperit, solo titulo fruatur, & vera Metropoli jus pristinum integrum maneat.* Ostendit enim post eum Canonem novas Metropoles complures ab Imperatoribus erectas plenissimo jure. Quibus addi potest Iustinianea prima in Illyrico ab Imperatore Iustiniano donata Archiepiscopali jure, ita ut in posterum Thessalonicensi Archiepiscopo nullum in eam Ecclesiam jus servaretur. Electionibus Episcoporum Iustinianus modum præscripsit mutato Canonum jure; & (ut Toletus quoque notavit) veteres Canones de electioni sæpe edicto Imperatoris rescindebantur. Antiquissimus est Canon, ut *singulæ civitates singulos habeant Episcopos.* Excepti tamen sunt Imperatorum legibus Isauropolitanus & Tomensis Episcopus, quibus præter suam civitatem aliæ quoque commissæ sunt. Illud quoque vim legum Imperialium supra Canones manifeste ostendit, quod in Chalcedonen-

Ad Can. 16. Concil. Carthag.

A. D. 451

Nov. XI. A. D. 535.

L. 36. Cod. de Episc. & Cler.

Tomensi tota Scythia subjecta fuit.

donenſi Synodo poſitum, ſemperque obſervatum eſt : τοῖς πολιτικοῖς καὶ δημοσίοις τύποις καὶ τῶν ἐκκλησιαστικῶν παροικιῶν ἡ τάξις ἀκολουθείτω. Quem Canonem Synodus in Trullo repetit. Sed & reſciſſos emendatoſque Canones ab Imperatoribus & Regibus, idque jus ipſas Synodos eis detuliſſe, ſupra quoque de Synodis cum ageremus, abunde probatum eſt. *Can. 17.*

14. Imo (quod magis mirandum eſt) etiam eos Canones, qui in Apoſtolorum literis reperiuntur, apparet non eſſe perpetuo obſervatos : quia ſcilicet non tam divinæ legis expoſitionem, quam conſilium illis temporibus accommodatum continere credebantur. Talis eſt Canon ad Timotheum, ne νεόφυτος Epiſcopus fiat : quem renovavit Laodicena Synodus. Egreſſi tamen ſunt hunc Canonem in electione Nectarii Theodoſius, & in electione Ambroſii Valentinianus. Talis eſt & ille Canon, ne in Diaconiſſam eligatur *vidua minor annis ſexaginta* : quod & Theodoſius lege latâ conſtituit. Juſtinianus tamen quadragenariam eligi permiſit. *1. Cap. 3. 6.* *1. Tim. 5. 9.* *l nulla Cod. Theod. de Epiſc. & Cler.* *Nov. 123. c. 12. 13.*

15. Illud quoque non obſervatu indignum; Reges Hebræos facta quædam ab ipsâ divinâ lege quaſi excepiſſe : Nam cum lex

 eſſet,

Lev. 7. 10. & 22. effet,ne *quis Impuratus Pascha manducaret:*
2. Chron. 30. 18. Ezechias, tamen fusis ad DEUM precibus,concessit adhuc immundis de sacro
Lev. 1. 5. 2. Chron. 29. 34. & 30. 17. vesci. Item, lex erat, ut jugularentur pecudes per Sacerdotes ; attamen bis sub Ezechiâ Levitæ, ob penuriam Sacerdotum, huic Sacerdotali officio admoti reperiuntur: Non quod Reges quemquam divinæ legis vinculo solverint (id enim homini nefas) sed quod κατ' ἐπιείκειαν, optimam divini humanique juris interpretem, declaraverint legem divinam tali rerum constitutione ex DEI ipsius mente non obligare: Talis enim declaratio, sicut in factis privatis, & moram non ferentibus, à privatis hominibus fieri solet, (quomodo David ejusque comites Interpretati sunt legem, quæ solis Sacerdotibus concedit panes propositionis edere, in summâ fame vim non habere obligandi) ita in factis publicis, aut etiam privatis moram ferentibus, à Summâ Potestate,ut divini juris vindice atque custode,de piorum atque sapientum consilio facienda est. Quo & illud refero,quod Machabaïcis temporibus pro lege statutum est, pugnare in hostem Sabbato licere.

CA-

CAPUT IX.

De Iurisdictione circa Sacra.

SUMMARIUM.

1. *Iurisdictionem circa sacra Summæ Potestati competere.* 2. *Ejus effecta exemplis declarantur.* 3. *Naturaliter Pastoribus non competere Iurisdictionem proprie dictam.* 4. *Competere tamen jure positivo apud Gentes quasdam.* 5. *Explicantur actus Pastorales Iuris divini, qui ad Iurisdictionem videntur accedere, & tamen à Iurisdictione proprie dicta distinguuntur, ac primo virga Apostolica.* 6. *Deinde usus clavium.* 7. *Præscriptio operum Pœnitentiæ per modum directionis aut suasionis.* 8. *Non exhibitio Sacramentorum.* 9. *Ecclesiæ actus explicantur Iuris divini, qui videntur ad Iurisdictionem accedere, & tamen ab ea distinguuntur. Et primum separatio à Pastore & fratre inordinate se gerente.* 10. *Explicantur actus Canonici actibus divini Iuris superadditi: & ab iisdem distinguuntur.* 11. *Iurisdictio ex Iure positivo Pastoribus concessa explicatur exemplis, & primum circa*

negotium Religionis. 12. Deinde ex consensu partium. 13. Postremo ex delegatione. 14. De hujus Iurisdictionis efficacia. 15. Iudais similem quandam Iurisdictionem concessam. 16. Accessoria excommunicationis. 17. Ostenditur omnem Pastoralem Iurisdictionem proprie dictam à Summis Potestatibus emanare. 18. Quatenus actus Pastorum supra dicti circa Summo Imperio utentem versentur, & primo de Clavium usu. 19. Hoc colore male defendi seditiosas conciones quæ ex sacris Literis refelluntur, cum objectionum solutione. 20. Actus mere Canonici, aut ex lege positiva venientes, quatenus usurpari possint circa summum imperantem, & ostenditur circa invitum usurpari non posse. 21. Quomodo tali casu possit Pastor suæ conscientiæ satis facere. 22. Quod jus sit Summarum Potestatum circa prædictos actus Pastorum & Ecclesiarum; id est, circa exercitium Clavium, actus Canonicos, & actus Iuris positivi. 23. Origo Iuris intercedendi mandatorum Pœnalium contra censuras, appellationis ab abusu. 24. Appellationes Ecclesiasticas à Summa Potestate dependere. 25. Modi exercendæ supremæ cognitionis per se & per alios, cum exemplis. 26. Summas Potestates dispen-

sare à

ſare à pœnis Canonicis aut Legalibus. 27. *Ad cognitionem Summæ Poteſtatis pertinere an quis juſte excommunicetur.*

LEGISLATIONI Juriſdictio cohæret tantô nexu, ut in ſummô gradû altera ſine alterâ eſſe non poſſit. Quare ſi ſumma Legiſlatio de ſacris ſub DEO Poteſtati ſupereminenti competit, ſequitur eidem & juriſdictionem competere. Eſt autem juriſdictio partim civilis, partim criminalis. Civilis juriſdictionis fuit, imo criminalis cujus objectum hæreſeos actus, quod ſedes Epiſcopalis Antiochena Paulo Samoſateno abjudicata in pœnam hæreſeos & ablata eſt. Criminalis ex parte potiori gladius dicitur. *Non fruſtra gladium gerit poteſtas, ſed vindex eſt in omnes male agentes*: ergo etiam in eos, qui circa ſacra delinquunt. 1. Rom. 13.

2. Hujus fuit, quod & Nabuchodonoſor Rex membratim laniari curavit eos, qui in verum DEUM contumelioſi eſſent: quod Sacerdotes Idololatras mactari juſſit Joſias: Juriſdictionis etiam eſt relegare è locô ſive in locum. Sic Abjatharum Sacerdotem in agrum quendam relegavit Salomo, ſine ullo concilio, ut recte ab Elienſi nota-

si notatum est, ob perduellionis sane crimen; sed non minus jure eum puniturus, si in sacras leges deliquisset, quemadmodum Christiani Imperatores Arium, Nestorium, aliosque hæreticos exilio coërcuere. Jurisdictionem ab Artaxerxe Esdras eique adjuncti primores acceperant: quâ usi Judæos contumaces bonorum publicatione & ejectione è cætu publicô punierunt; quod ipsum est in Evangelio ἀποσυνάγωγον ποιεῖν; Ut enim Esdras Persæ Regis concessu omnimodam jurisdictionem; ita populi Romani, posteaque Imperatorum permissu, hanc jurisdictionis partem retinuit Judæorum Synedrium cum vinciendi flagellandique jure. Docent nos Hebræorum magistri tres fuisse gradus ἀποσυναγωγίας, quorum primus dicitur נדוי: eâ pœnâ affectum seorsum in Synagogâ stare jussum loco ignobiliore; alter חרם: cui id esset irrogatum, eum nefas fuisse in Synagogâ conspici, neque operâ ejus ad ullam rem cæteros usos; neque datum ei quidquam: nisi quo tenuissime vitam sustentaret.

Esdr. 7. 25. 26.

ἀποσυναγωγίας gradus.

Tertius gradus Chaldaïco vocabulo שמאתא appellatur, ei proprius, qui ex lege Mosis mortem meruisset, sed sublatâ capitalium Judiciorũ potestate, nequiret interfici:

terſici : ejus contactum atque commercium defugiſſe omnes.

Non alio referendum mihi videtur illud in Johannis epiſtolâ, ἐκκλησίας ἐκβάλλειν; quod Diotrephes faciebat, φιλοπρωτεύων ſcilicet, & Imperium aliquod in Eccleſiâ ſibi vindicans. *Epiſt. 3. verſ. 10.*

Non longe ab hâc pœnâ ἀποσυναγωγίας abit illud Romanis legibus cognitum, foro interdicere, & vetare, ne quis in Archio aut grammatophylacio ſedeat; & τῷ συνεδρίῳ εἴργειν, in lege veteris municipii. Juriſdictionis etiam eſt, abdicare quemquam à Sacerdotali officio: quod, relictis interim alimentis, in Sacerdotes ſchiſmaticos conſtituit Joſias. Sic Theodoſius, ſic Honorius, ſic Arcadius, ſic Theodoricus, ſic Otthones, de deponendis aut reſtituendis Epiſcopis jus dixere. Minatur Epiſcopis contumacibus Conſtantinus, futurum ut coërceantur. At quomodo? διὰ τοῦ τοῦ θεράποντος τοῦ θεοῦ, inquit, τουτέστιν ἐμῆς ἐνεργείας. Notandum enim, non tantum ejectionem ab eô munere, quod ex Summæ Poteſtatis Imperio fluat, ſed ab aliis quibuſcumque officiis ad jus gladii pertinere. *l. Moris. § nonnunquam ff. de. pœn. §. ſolent. ibid. l. ult. ff. de decret. ab ord. faciem.* *Theod. lib. 1. cap. 21.*

Hinc inter Romanas pœnas eſt, advocationibus interdicere in perpetuum vel ad *D. l. Moris.*

ad tempus; vel ne quis certis personis adsit; ne instrumenta formet; ne libellos concipiat; ne testationes consignet; ne testamenta ordinet, vel scribat, vel signet; ne quis negotiis publicis interveniat; ne quis negotietur, ne quis vectigalia conducat. Infamiæ quoque irrogatio pars est gladii; &, quod infamia minus est, notatio, quæ pars animadversionis apud Romanos Censorum erat propria. *Censoris Judicium, inquit Marcus Tullius, nihil fere damnato adfert præter ruborem. Itaque ut omnis ea Judicatio versatur tantum in nomina, animadversio illa ignominia dicta est.*

Censura.

Militaribus quoque pœnis ignominiam annumerat Festus Pompejus. Ostensum ergo est, jurisdictionem de sacris competere Summis Potestatibus, utpote Imperii late sumpti partem. Quod ipsum egregiè jam olim notavit Canonum peritissimus Balsamo ad Can. XII. Synodi Antiochenæ.

Verba sunt; quia statutum est, nullum per alium injuriâ afficiendum, ipse Patriarcha ab Imperatore, qui Ecclesiæ habet potestatis scientiam: judicabitur forte ut sacrilegus, vel male de fide sentiens, vel alicujus criminis reus. Hoc enim judicialiter

cialiter actum vidimus diverſis temporibus.

Videamus nunc ecqua jurisdictio competat ſacrorum adminiſtris, omni lege humanâ ſepoſitâ; deinde viſuri, quid illis ex lege humanâ accedat. Naturaliter Sacerdotibus nulla jurisdictio, hoc eſt, judicium nullum coactivum ſive Imperativum competit: quia tota illa functio nihil tale ſuâpte naturâ includit. Vnde Ariſtoteles; τὰς ἱερέας ἕτερόν τι παρὰ τὰς πολιτικὰς ἀρχὰς θετέον; eſt enim πολιτικῶν ἀρχῶν juriſdictio, quæ ex Summæ Poteſtatis juriſdictione fluit atque emanat. 3.

Polit. lib. 4. cap. 15.

Quare etſi qui in primævo ſtatu legis naturalis, Sacerdotes juriſdictionem habuerunt, eam non habuerunt ut Sacerdotes, ſed ut magiſtratus: nam etiam, cum non fuit penes Summam poteſtatem Sacerdotium, vix tamen Sacerdotes ſine Imperiô. Hinc *Cohen* commune Sacerdotibus & magiſtratibus nomen, manſitque is mos plurimas apud gentes. Nam Druidæ apud Gallos gentis nobiliſſimi, & in Epirô Sacerdotes & opibus & genere ſplendidiſſimi, Herodotô teſte: & apud Cappadoces, Strabone Cappadoce auctore, Sacerdotii dignitas regali proxima, ac ferme eodem ex genere Sacerdotes 4.

tes & reges : apud Germanos veteres, neque animadvertere, neque vincire, neque verberare quidem nisi Sacerdotibus permissum, ut apud Tacitum est. Princeps Areopagitici Senatus Athenis Sacerdos; & apud Romanos Pontificum Imperio legimus Vestales sub terram defossas, aut flagris admonitas, flamines flaminio abire jussos, aut multam ipsis dictam; quare, quod in Senatu dixit Lentulus, *Pontifices religionis esse judices*, eâ voce non peritiæ tantum, sed & Potestatis judicium significavit. Lex vero Mosaïca plane Sacerdotibus, & in primis Sacerdoti maximo, ut eximiam dignitatem ita & jurisdictionem contulit. Sub summâ tamen potestate, sive is Rex esset, sive conventus publicus, planeque, ubi nec Rex erat constitutus, nec Iudex, summus Sacerdos, ut civium ac magistratuum præstantissimus, principatum gerebat; ut Heli, & postea Asmonei. Præcipuam apud Judæos fuisse nobilitatem Sacerdotalem: & Josephus & Philo notant. Magistratum gessisse Sacerdotes vel illud unum arguit, quod *morti addicitur qui Sacerdotis Imperio non paruerit*, quâ lege Sacerdos summus summo judici æquatur. Neque vero de sacris tantum, sed

Cicero lib. 4. ad Attic.

Magistratus Sacerdos.

ſed & profanis de rebus jus dixere, utpote legis totius optimi interpretes, non diviſâ eo tempore juris divini humanique prudentiâ. Hinc ad illos non minusquam ad *Deut.* 17. 8. ſummum Judicem relatio facta de cædibus, ac vulneribus, & omne genus controverſiis. Et apud Ezechielem loquitur DEVS de Sacerdotibus; *in lite ſtabunt* *Cap.* 44. 24. *ipſi ut judicent ſecundum judicia mea*; ut veriſſime Joſephus dixerit, Sacerdotes *inſpe-* *Contr. Ap-* *ctores omnium & controverſiarum judices, &* *pion. lib.* 11. 6. *damnabilium punitores lege conſtitutos*: & in explicatione Deuteronomii; *Pontifex* inquit, & Senatores, quæ juſta pronuntiant. Hinc Philo Moſem inducens pro tribunali ſedentem, συνέδριον, inquit, *Lib.* 3. *de vita* ἱερεῖς: at in Evangelicâ lege cum nullum *Moſ.* Paſtoribus Dominatum ſive Imperium *Nulla cleri* Chriſtus dederit, ne Juriſdictionem qui- *Iurisd.* dem dedit, hoc eſt, ἀναγκαστικὴν δικαιοκρισίαν, quæ genuina eſt Latinæ vocis ſignificatio.

Videamus tamen, ecquæ ſint actiones 5. aut Paſtorum aut Eccleſiæ ipſius, quæ Juriſdictionis aliquam habeant ſpeciem, ac proinde ſimilitudine quâdam in ejus nominis appellationem veniant. Eas autem hîc conſideramus actiones, quæ legi humanæ ſive arbitrio Summæ Poteſtati

nihil

nihil debent. Ad Iurisdictionem ergo vi-
Virga detur accedere virga illa, cum quâ venturum se Paulus Corinthiis minatur. Cujus, opus est, ut Apostolicis verbis uta-
2. Cor. 13. 10 mur, ἀποτόμως χρήσωμαι, ἐκδικῆσαι πᾶσαν παρακοὴν,
10. 6. 13. 2. οὐ φείσομαι: quæ omnia prodigiosam quamdam puniendi virtutem significant, quâ interfecti sunt Ananias & Saphira, cæcitate percussus Elymas, Satanæ traditi Hy-
Act. 4 13. menæus & Alexander, & facinorosus ille
1. *Tim.* 1. 20.
1. *Cor.* 5. Corinthius. Plane illud *tradere Satanæ* mirificæ fuit virtutis, quæ corpori tormentum inflixit, quale & olim Saul post defectionem à DEO senserat, ut interpretantur Chrysostomus, Hieronymus, Ambrosius, Theodoretus, Sedulius, Oecumenius, Theophylactus, Pacianus. Omnino certissimum est, tempore, quo terrenæ Potestates jus puniendi sibi concessum ad purgandam tuendamque Ecclesiam non exercebant, DEVM ipsum, quod terreni auxilii deërat, cœlesti auxilio supplevisse. Hinc factum, ut apud Corinthios profanato cœnæ Dominicæ Mysterio, *multi agrotarent, multi occumberent.* Quin tantô post tempore narrat Cyprianus, & baptisatos caruisse immundo spiritu, quo antea movebantur, & (si postmodum peccare cœpis-

cœpissent) spiritu immundo redeunte quassatos: *ut manifestum sit*, inquit, *diabolum in Baptismo fide credentis excludi; si fides postmodum defecerit, regredi.* Sed quemadmodum manna pluere destitit populo in terram promissam perducto; ita, postquam Imperatores patrocinium Ecclesiæ susceperunt, quorum officium erat eos punire, qui foris aut intus Ecclesiam perturbarent, divina illa pœnarum genera conquieverunt. Ad rem ut veniamus, illa divinæ ultionis districtio proprie divina erat Jurisdictio, non hominum, quia totum opus erat DEI, non Apostoli: sed DEUS, quo Evangelici preconii veritatem faceret testatiorem, sicut ad Apostolorum preces, aut præsentiam, atque contactum morbos sanabat, migrare cogebat dæmones: ita ad eorumdem imprecationem homines, aut morbis vexari, aut à dæmonibus arripi imperabat. Neque plus in hominibus Satanæ mancipandis præstitit Paulus, quam in claudo sanando Petrus & Ioannes, qui negant se quicquam fecisse ἰδίᾳ δυνάμει, totiusque operis efficientiam DEO transcribunt. Quin ad Ecclesiæ quoque preces similia iræ suæ signa DEUS sæpissime ostendebat. Ideo culpantur Corinthii, quod non serio dolue-

Epist. 75.

Jurisd. divina

Act. 3. 12.

1. Cor. 1.

luerint, ut scilicet incestuosus ille è medio ipsorum tolleretur. Neque alio pertinere
Gal. 5. 12. illud videtur ad Galatas non imperantis sed optantis Apostoli, *Utinam exscindantur, qui vos perturbant.*

6. In perpetuo autem Pastorum officio effigiem quamdam habet Jurisdictionis usus clavium. Ita, auctore Christo, appellatur ea quæ fit singulis, promissionum & comminationum Evangelicarum applicatio. Quæ vero proportio est legislationis ad Jurisdictionem, eadem prædicationis ad usum clavium. Quare quâ figurâ prædicatio Evangelii vocatur *Legislatio*, eâ usus clavium *Iurisdictio* appellatur. Supra commonstratum est, Christum, ut legem solum, ita jus solum in animos dicere, non tantum in fine sæculi ferendo definitivam sententiam, sed interim quoque *retinendo aut remittendo peccata. Solus ille*, inquit Hi-
Hil. Diac. in 2. Cor. 5. lar. Diaconus, *peccata dimittit, qui solus pro peccatis nostris mortuus est.* Item, *nemo tollit peccata mundi, nisi Solus D E V S, qui est agnus tollens peccata mundi.* Verissime ergo
Lib. 4. d. 18. Lombardus, *Sacerdotibus tribuit DEVS potestatem solvendi & ligandi, id est, ostendendi homines solutos vel ligatos*, & mox, *in solvendis ergo culpis vel retinendis ita operatur Sacerdos Evangelicus, & judicat, sicut olim lega-*

lis in illis qui contaminati erant leprâ, quæ peccatum signat. Atque ita Cyprianus, cum Sacerdotem *vice Christi Iudicem* dixit, intelligendus est hoc voluisse quod Paulus cum dixit, *pro Christo legatione fungimur:* nempe, quia Iudicium Christi Sacerdos annuntiet. Itaque ille ipse Cyprianus alibi; *non quasi à nobis*, inquit, *remissionem peccatorum consequantur, sed ut per nos ad intelligentiam delictorum suorum convertantur*; cum quo consentit Ambrosius: *Sacerdos quidem*, inquiens, *officium exhibet, sed nullius potestatis jura exercet.* Augustinus quoque; *adversus Lit. Petil. lib. 3. c. 54. administrandum & dispensandum verbum ac Sacramenta aliquid est:* (Pastor) *ad mandandum autem & justificandum non est aliquid: quia hoc non operatur in interiore homine, nisi per quem creatus est totus homo, & qui DEUS manens factus est homo.* & clarissime Hieronymus: *quomodo Sacerdos leprosum mundum vel immundum facit, sic Episcopus vel Presbyter alligat vel solvit.* & alibi; *hunc locum quidam non intelligentes aliquid sumunt de supercilio Pharisæorum, ut damnare innoxios, vel solvere se putent noxios, quum apud DEUM non sententiâ Sacerdotum, sed reorum vita quæratur.* Quo loco ostendit, ubi is, qui clave utitur, in jure aut facto

Epist. 55.

De Spiritu sancto lib. 3. c. 19.

In Matth. 16.

Post A. D. 900 scripta. errat, nullum esse clavis effectum. Quam in sententiam exstat egregia Niconis ad Enclistium Epistola de injustâ excommunicatione. Contrarium in Iurisdictione evenit. Ibi namque etiam, quod Iudex errans pronunciavit, ob auctoritatem jus dicentis, in rem judicatam abit. Sicut ergo præco jus non dicit, qui sententiam recte aut mendose enuntiat: ita & Pastori in isto clavium usu Iurisdictio nisi ἀκύρως tribui nequit.

7. Vsui clavium cohæret præscriptio operum pœnitentiæ, quæ si in genere fiat, ut cum Baptistes Iudæos affatur: ποιήσατε καρποὺς ἀξίους μετανοίας; & cum Daniel Regem, *peccata tua per misericordiam abrumpe*: aut si in specie ea indicet, qualis est damni dati restitutio, & manifesti facinoris manifesta detestatio; ad legis annuntiationem, non ad Iurisdictionem pertinet. Sin vero id in specie præscribitur, quod lex divina in specie non definit, tum hoc omne, non ad Jurisdictionem, sed ad *Concilium* referri debet, quo nomine ab antiquis etiam scriptoribus sæpissime appellatur. Quare sicut Philosophi, medici, Iurisconsulti, amici etiam consilium præbentes, jus proprie, non dicunt, etiamsi sæpe est ejusmodi consilium, quod sine gravi culpâ sperni nequeat:

nequeat : ita nec jus dicit Paſtor animo ſalubre conſilium præbens.

8. Annexum præterea eſt uſui clavium, quod & ipſum Juriſdictionis quandam præ ſe fert imaginem, σφραγῖδας divinæ gratiæ quibuſdam non exhibere. Sed ſicut, qui baptizat, aut Euchariſtiam, ut mos vetus habeat, ori alicujus aut manui inſerit, actum miniſterialem non Juriſdictionis exercet : ita & ille, qui iiſdem actibus abſtinet. Neque ſane alia eſt adſpectabilium quam vocalium ſignorum ratio. Quo jure igitur Paſtor homini manifeſte flagitioſo verbis annuntiat, alieniſſimum eſſe ipſum à divina gratiâ, eodem jure eidem baptiſmum non exhibet, quippe ſignum remiſſionis peccatorum; aut ſi baptizatus eſt, Euchariſtiam, ut ſignum communionis cum Chriſto. Non eſt enim ſignum ei applicandum, cui res ſignata non convenit, nec danda margarita porcis: Sed, ut in Eccleſiis proclamari à Diacono ſolebat, ἅγια ἁγίοις. Imo, non tantum contra veritatem, ſed & contra charitatem eſſet, τὸν μὴ διακρίνοντα τὸ σῶμα τοῦ κυρίου ſacræ Cœnæ participem facere. Κρῖμα γὰρ ἑαυτῷ ἐσθίει καὶ πίνει. In his ergo cum Paſtor ſuum dumtaxat actum ſuſpendat, non in actus alienos jus ullum 1. Cor. 11. 29

Dominii exerceat, apparet hæc ipsa ad libertatis usum, non ad Iurisdictionis exercitium pertinere. Simile κατ' ἀναλογίαν in Medico adspicitur, qui Hydropico adsidens aquam poscenti nocituram porrigere recusat: aut in viro gravi, qui profligatæ vitæ hominem dedignatur salutare: & in his, qui leprâ aut alio contaminante morbo infectos defugiunt.

9. Et hi quidem actus Pastorum sunt proprii. Ad eos veniamus qui sunt ipsius Ecclesiæ, aut quos Pastor cum Ecclesiâ
Epist. 68. communes habet. Primum ergo *plebs*, ut cum Cypriano loquamur, *obsequens præceptis Dominicis à peccatore præposi-*
Ioan. 10. *to separare se debet*: Jubentur enim singuli, multo magis universi, *cavere Prophetas falsos, alienum Pastorem fugere, ab iis declinare qui dissidia faciunt & offensas contra Doctrinam.* Secundo imperatur fidelibus
Rom. 16. 17. familiarem eorum consuetudinem declinare, qui, fratres cum nominentur, *Scortatores sunt, avari, Idololatræ, convitiatores, ebriosi, rapaces, hæretici, pietatem quæstui*
Tit. 3. *habentes*, aut alioqui inordinate se geren-
2. *Thess.* 3. 6. 14. tes, & contra Christi institutionem: *Sub-*
2. *Tim.* 3. 6. *ducite vos ab illis, ne miscemini talibus, eos*
1. *Cor.* 5. 9. 13. *aversamini, cibum cum eis ne sumitote*, in-
1. *Tim.* 6. 6. 12. quit pluribus in locis Apostolus Paulus. Sunt

Sunt enim ejuſmodi homines (ut Iudas Apoſtolus inquit) *maculæ in agapis* Chriſtianorum. His ergo vocibus cum utatur Scriptura, manifeſtum eſt nullum actum privato majorem denotari. Quid enim aliud hîc jubetur facere Eccleſia, quam quod Diſcipulus facit qui pravum Doctorem deſerit, aut quod honeſti homines faciunt, cum in ſcelus aliquod prolapſis amicitiam aut convictum renuntiant? Quæ poſtea uſurpari cœperunt voces, de Paſtore quidem καθαιρεῖν, ſive *deponere*, de fratribus vero ἀφορίζειν, id eſt, *excommunicare*, propius ad Imperii naturam videntur accedere. Sed voces ex re, non res ex vocibus eſt metienda. *Deponit* Paſtorem Eccleſia, cum magiſteriô ac Paſtoratu ipſius non utitur. *Excommunicat* aliquem, cum ejus communioni ſe ſubtrahit. Vtrobique utitur jure 1. Cor. 5. 12.
ſuô, alteri nihil juris demit, & quamquam ſine judiciô id non faciat, unde etiam fideles dicuntur κρίνειν τοὺς ἔσω, nullam Iuriſdictionem proprie dictam exer- Matth. 7. 1.
cet: Eſt enim *Iuriſdictio* ſuperioris in inferiorem: at *Iudicium* ſæpe etiam inter pares; quare illud, *nolite Iudicare, ne Iudicemini.*

His, quæ divini ſunt Iuris expenſis, vi- 10.
deamus quidnam acceſſerit aut Canonicum aut legale. Canonicum ergo fuit, &

ex consiliô Pastorum consensuque Ecclesiæ ortum, quod in facta etiam non manifesta inquiri cœpit: quodque non abstinentes à flagitiô non nisi post aliqua temporis intervalla ad sacram Synaxin admittebantur. Non enim aliter fieri nefas erat: sed ita potius fieri & lapsis & cæteris expediebat. Lapsis quidem, ut culpam suam tanto gravius detestarentur; aliis vero, ut à simili lapsu absterrerentur exemplô. Hinc graviore delictô contaminati, primum tempore aliquô extra templum culpam suam deflebant, & χειμαζόμενοι dicebantur, aut προσκλαίοντες: deinde erant ἀκροώμενοι sive οἱ ἐν νάρθηκι: postea erant ὑποπίπτοντες: Inde συνιστῶντες, pari cum Catechumenis Iure: tandem admittebantur ad orationes fidelium, ac postremo ad sacra Mysteria. Simili olim severitate sui gregis delicta Esseni coërcebant: De quibus insignis est Iosephi locus: *Lib. 2. de bello Iudaico. c. 7.* τοὺς ἐπ' ἀξιοχρέοις ἁμάρτημασιν ἁλόντας ἐκβάλλουσιν ἐκ τοῦ τάγματος. Ibid. ὁ δ' ὅρκοις καὶ τοῖς ἔθεσιν ἐνδεδεμένος οὐδὲ τῆς παρὰ τοῖς ἄλλοις τροφῆς δύναται μεταλαμβάνειν ποηφαγῶν δὲ καὶ λιμῷ τὸ σῶμα τηκόμενος διαφθείρεται.

Quin & hodie Iudæi, cum sint mere privati, at tamen delinquentibus suæ sectæ hominibus injungunt pœnas. Qui homicidium commisit, stans pro foribus clamat se esse homicidam. Aliis injunguntur ξηροφαγίαι, verberũ patientia, exilium quoque;

nempe, quod jubentium poteſtati deeſt, ſupplet parentium reverentia. Sed ad Chriſtianæ diſciplinæ inſtituta ut revertamur; ea numquam juri divino attributa vel inde apparet, quod nulli homini licet cuiquam Iuris divini gratiam facere. At Epiſcopis ſemper conceſſum fuit habitâ ratione vitæ pœnitentium hæc tempora producere aut contrahere, ut in Ancyrani Concilii Canone II. & V. videre eſt. Imo & generaliter de vitâ periclitantes ad communionem admittebantur: quem παλαιὸν καὶ κανονικὸν νόμον vocat Nicæna Synodus. Quod ipſum quoque Eſſenorum conſentit inſtituto, qui πολλοὺς ἐλεήσαντες ἐν ταῖς ἐσχάταις ἀναπνοιαῖς ἔλαβον, ἱκανὴν ἐπὶ τοῖς ἁμαρτήμασιν αὐτῶν τὴν μέχρι θανάτου βάσανον ἡγούμενοι, ut Ioſephus *loco citato.* narrat. Et cum hi, quibus Iure divino participare ſacra non licet, οἱ ἀμετανόητοι ſcilicet ab omnium communione excluſi ſint, Canones quoſdam à ſuæ dumtaxat Provinciæ communione arcent, alios, interdictâ cleri communione, ad laïcorum communionem admittunt. & ob idem crimen laïcus excommunicatur, clericus ab officio removetur, ita ut in communione maneat. Præterea abſtinendum ab excommunicatione docet Auguſtinus *ſi contagio peccandi multitudinem invaſerit.* Quæ ex-

 ceptio

ceptio admittenda non esset, si excommunicatio solo divino Iure niteretur. Apparet igitur multa ex humano consensu accessisse, quæ, quamdiu imperiali auctoritate destituta fuerunt, non modo cogendi nullam vim habuerunt, sed extra consensum quoque obligarunt neminem: nisi forte ex naturali lege, quæ offendicula vitari jubet. Parique modo, quo ipsi Canones etiam Iudicia ex istis Canonibus lata, singulos obstringebant: Vt enim ad viliorum negotiorum disceptationem ex Pauli Apostoli consilio laïci erant instituti, qui dissidentes componerent; ita negotia majora Iudices Clericos habuerunt,, ad quæ judicia illa spectat admonitio, ex naturali æquitate veniens; *Contra Presbyterum*(probatæ scilicet fidei hominem) *accusationem nisi sub duorū aut trium testimonio nō admittendā.* *1. Tim. 5. 19.*

5\. At postquam Imperatores Christianismum amplexi sunt, tum demum Iurisdictionis pars aliqua Pastoribus, ut officio publico fungentibus, data est: eaque triplex, aut jure ordinario, aut ex consensu partium, aut ex delegatione. Iure ordinario concessum est Episcopis de iis rebus judicare, quæ ad religionem pertinent, quod primus omnium videtur
A. D. 358. constituisse Valentinianus I. cujus hoc rescri-

reſcriptum citat Ambroſius: *In causâ fidei vel Eccleſiaſtici alicujus ordinis eum judicare debere, qui nec munere impar ſit, nec Iure diſſimilis.* Hæc enim, addit Ambroſius, *verba reſcripti* ſunt; hoc eſt, *Sacerdotes de Sacerdotibus Iudicare voluit.* Eadem ſententia repetita eſt conſtitutione Arcadii & Honorii, quæ ſic habet: *quoties de religione agitur, Epiſcopos convenit agitare.* Quo reſpiciens Valentinianus tertius; *conſtat Epiſcopos & Presbyteros forum legibus non habere: nec de aliis cauſis, ſecundum Arcadii & Honorii reſcripta, quæ Theod. corpus oſtendit, præter religionem poſſe cognoſcere.* Eſt & alia Valentiniani II. Theodoſii & Arcadii lex, illâ Honorianâ antiquior, quæ cauſas dicit Eccleſiaſticas Epiſcopali auctoritate debere decidi. Deinde addit: *quibuſcunque igitur fuerit mota quæſtio, quæ ad Chriſtianam pertineat Sanctitatem, eos decebit ſub eo Iudice litigare, qui Præſul eſt in ſuis partibus omnium Sacerdotum.* Secutus hos Juſtinianus; *Has autem actiones, ſiquidem ad Eccleſiaſtica negotia pertinent, neceſſe fore jubemus, ut à ſolis religioſiſſimis Epiſcopis, aut Metropolitanis, aut à ſacris Synodis, aut à ſanctiſſimis Patriarchis cognoſcantur.* Et aliâ conſtitutione nominatim horum negotiorum cognitionem Civilibus Judicibus adimit,

lib. 5. ep. 32. A. D. 387.

l. 1. c. Theod. de relig.

Nov. Valent. de Epiſc Iud.

l. graviter Cod. Theod. de Epiſcop. Iud.

Nov. 89.

dimit, causâ etiam redditâ, *si vero Ecclesiasticũ sit delictum, egens castigatione Ecclesiasticâ, & multâ, Deo amabilis Episcopus hoc discernat; nihil communicantibus clarissimis Provinciæ judicibus. Neque enim volumus talia negotia omnino scire Civiles Iudices, cum oporteat talia Ecclesiastice examinari: & emendari animas delinquentium per Ecclesiasticam multam, secundum sacras & divinas regulas, quas etiam nostræ sequi non dedignantur leges.*

12. In cæteris caussis olim tam Clerici quam Laïci apud Episcopos nisi ex consensu non litigabant. Hanc ex consensu Jurisdictionem à Constantino Episcopi acceperunt, tanto cum Jure, ne liceret ulterius tractare negotium, quod Episcoporum sententia decidisset: id est, remotâ appellatione. Hinc Valentinianus modo citatâ constitutione: *Itaque cum inter Clericos jurgium vertitur, & ipsis litigantibus convenit, habeat Episcopus licentiam Iudicandi, praeunte tamen vinculo compromissi: quod & de Laïcis, si consentiant, auctoritas nostra permittit.* Postea ex Chalcedonensis Concilii cap. IX. non licuit Clericis adversus Clericos ad secularia Judicia procurrere, sed prius actio, aut apud Episcopum, aut apud eum, quem consilio Episcopi partes elegissent, fuit ventilanda.

Neque

Neque tamen, ſecus ſi facerent Clerici, Judex ſecularis Juriſdictione caruit; ſed dumtaxat in Clericos conſtitutæ ſunt Canonicæ correptiones. Primus omnium Imperatorum Juſtinianus jura Judicum ſæcularium circumſcripſit, & Clericos tam à laïcis, quam à Clericis in Civilibus cauſis apud Epiſcopum omnino conveniri voluit; ita tamen, ut liceret Epiſcopo difficiles controverſias ad Civiles judices remittere: liceret quoque ei, qui ſententiæ Epiſcopi contradiceret, ad Civilem Judicem appellare. Cæterum criminum non mere Eccleſiaſticorum vindicta in Clericos, eo tempore multoque poſt, penes Judices Civiles manſit. Quod autem diximus à ſententia Epiſcopi inter partes electi, non potuiſſe appellari, idem Arcadius quoque, Honorius, & Theodoſius epiſtolâ ad TheodorumManlium præfectum prætorio oſtendunt: *Epiſcopale Iudicium ratum ſit omnibus, qui ſe audiri à Sacerdotibus elegerint: eamque illorum adjudicationi adhibendam eſſe reverentiam jubemus, quam veſtris deferri neceſſe eſt poteſtatibus, à quibus non licet provocare.* A Præfectis enim prætorio non appellabatur; ſed ſi quis læſum ſe diceret, ei licebat Imperatori ſupplicare. Unde Præfecti

l. 1. Cod de Sent. præf. prat.
l à Proconſule C. Th. de Appell.

fecti prætorio vice ſacrâ, hoc eſt, Imperatoriâ Judicare dicuntur: quod & de Epiſcopis ex conſenſu Judicantibus recte dixeris. Idem jus tribuitur Patriarchis, ad quorũ cognitionem controverſiæ Eccleſiaſticæ deferebantur, quę apud inferiores Epiſcopos finem invenire non potuerant *contra horum Antiſtitum* (ait de Patriarchis
Sancimus Cod. Epiſ. aud. agens Juſtinianus) *ſententiam non eſſe locum appellationi à majoribus noſtris conſtitutum eſt.*

Tertium genus Juriſdictionis illud di-
13. ximus, quod ex delegatione naſcitur, ſive Summæ, ſive minoris etiam poteſtatis. In hoc cauſarum genere ſemper appellatio conceſſa fuit ad Imperatorem, ſi ex Imperiali juſſione judicatum eſſet; aut ad Judicem quemcumque, ſi ex Judiciali præcepto. Juriſdictionis nomine omnes has cognoſcendi ſpecies complectimur, quæ jus citandi teſtes, jurejurando aſtringendi, ipſæque ſententiæ, niſi appellaretur, victum obſtringebant. Et in nolentem quoque exſecutio dabatur, non quidem manu Epiſcopali (quod minus decorum) ſed manu Civilis Judicis. Conſtitutum enim fuit, ut ait Sozomenus εἰς ἔργον τὰ κεκριμένα παρὰ τῶν ἐπισκόπων ἄγειν τοὺς ἄρχοντας καὶ τοὺς διακονουμένους αὐτοῖς στρατιώτας. Quâ de re extat Arcadii, Honorii, & Theo-

Theodosii constitutio. Hinc factum, ut Jurisconsulti, qui voculas accuratius discernunt, huic Jurisdictioni proprium nomen fecerunt *audientiæ*: quia Judex ipse sententiam non exsequitur, sicut & delegato cuivis Judici eam ob causam notionem tribuunt. Multum ergo Pastoribus & Ecclesiæ, supra id quod Jure divino aut ex meris Canonibus habebant, à lege humanâ & concessu Summarum Potestatum accessit. Neque jam tantum Pastorem infidum fugere plebi jus erat, sed Pastor talis vi sententiæ in ipsum prolatæ jus Pastorale, & quidquid illi adscribebatur, amittebat. Hinc illud Honorii & Arcadii: *Quicunque confidentibus Sacerdotibus fuerit Episcopali loco vel nomine detrusus.* Quod si contra sententiam quid attentaret, relegatione puniebatur. Sic & fratri flagitiose viventi non tantum Pastor Sacramenta & singuli familiarem convictum negare jam poterant, sed ipsi post sententiam accedere Ecclesiam non licebat. Hinc illud in lege Honorii & Arcadii; *sit ab eorum cætibus separatus, à quorum est Societate discretus.* Et in Gratiani, Valentiniani & Theodosii lege jubentur tales homines *inhiberi à congressu honestorum, à communione Sanctorum.* Valentinianus, Theodo-

l. si quicunque Cod Th. de Ep. & Cler. l. Apollonianos Cod. eod.

l. nulla Cod. Th. de Episc. & Cler. Theodosius, & Arcadius fœminam, quæ crines sibi abscidisset, jubent Ecclesiæ foribus arceri; quod Sozomenus transtulit, *Lib. 8. cap. 15.* ἀπελαύνεσθαι τῶν ἐκκλησιῶν εἰς τὸ ἀναγκαστικόν. Quo respiciens Marsilius, recte inquit talem excommunicationem fieri posse citra legislatoris auctoritatem.

15. Neque sane mirari debemus hoc Ius Christianis Pastoribus datum ab Imperatoribus Christianis; cum iidem Iudæis indulserint, ne qui in ipsorum sectam recipiantur, aut opem reconciliationis accipiant, invitis ipsorum Primatibus. Cujus constitutionis hanc reddunt rationem Theodosius, Arcadius, & Honorius, quia *Primates Patriarcharum suorum arbitrio mani-* *Nov. 146.* *festum est habere suam de religione sententiam.* Sicut & Iustinianus Anathematismos à majoribus Iudæorum fieri vetans ob usum Græcorum Codicum, satis aperte aliis probabilibus de causis Ius Anathematizandi *de Iudæis. c. 13 A. D. 397. Ianu. 17.* ipsis concedit. Quin & in aliâ constitutione Arcadius & Honorius, his, *qui illustrium Patriarcharum ditionibus subjecti sunt, Archisynagogis, Patriarchisque ac Presbyteris, cæterisque qui in Iudaïcæ religionis Sacramento versantur, eadem privilegia servari volunt, quæ venerandæ Christianæ legis primis Clericis deferuntur.* Additur idem à Constantino, Constantio,

stantio, Valentiniano, & Valente decretum, quæ me inducunt, ut in constitutione eorumdem Principum, quæ est in Iustinianeo Codice, desiderari putem negantem voculam, atque ita legendum: *Iudæi communi Romano Iure viventes in his causis, quæ non tam superstitionem eorum quam ad forum & leges ac jura pertinent, adeant solemni more Iudicia, omnesque Romanis legibus conferant atque excipiant actiones:* Nam sane in his, quæ superstitionem eorum tangebant, habuisse *Primates ipsorum Ius sententiæ dicendæ*, lex illa modo citata manifeste ostendit. Sic & olim Pagani Imperatores, Vlpiano teste, *Iudæis necessitates imposuerunt quæ superstitionem eorum non læderent.* Christiani vero Imperatores hoc amplius indulsere, ut Archisynagogi eorum aliisque legi præsidentes *à Personalibus Civilibusque muneribus immunes essent:* & si duo Iudæi ex communi pactione apud Iudices litigassent, Iudices eorum sententiam exsequerentur. Tantum scilicet Imperatores Christiani Iudæis largiti sunt *ob primordium veritatis, & spem futuræ conversionis*; ut antiqui Patres de iisdem loqui amant.

l. generaliter ff. de decur.

l. qui devotione 2.
l. si quis audeat Cod. Theod. de Iudæis.

l. Iudæi communi Cod. de Iudæis.

Iam & illud notandum, excommunicationi, præter illam relegationem è cætu 16.

 pio-

piorum, alia quoque incommoda addita fuisse, quo magis facinerosos suę culpę pœniteret. Hoc quoque non novum, sed vetustissimæ consuetudinis, quâ à primo mundi ortu, aut ejus post diluvium reparatione deductâ, haud leve argumentum est perpetuus mos omnium ferme gentium. Insignis est Cæsaris locus de Druïdibus; *si quis aut privatus aut publicus eorum decreto non stetit, sacrificiis interdicunt. Hæc pœna apud ipsos est gravissima: Quibus ita est interdictum, ii numero impiorum & sceleratorum habentur; iis omnes decedunt; aditum eorum sermonemque defugiunt, ne quid ex contagione incommodi accipiant; neque iis petentibus Ius redditur, neque honos ullus communicatur.*

Lib 4. de Bello Gall.

Et Plato huc alludens vult τὸν ἐξειργασμένον, ἂν μὴ ἑκὼν ἐξείργηται, δίκας ἀσεβείας διὰ βίου παντὸς τῷ ἐθελήσαντι παρέχειν. Atheniensium κατάρας & Romanorum diras fuisse δύσφημόν τι καὶ σκυθρωπόν Plutarchus notat. Quibus additum plerumque, *ut bona publicarentur aut consecrarentur.* Plane ut istæ diræ Iudaïco חרם respondeant: cujus illustris apud Esdram est historia. Hodie quoque nonnullis locis excommunicatis interdicitur usus communium pascuorum. Alibi in excommunicatione permanentibus mulcta indicitur. Nec immerito Lutherus excom-

Esdr. cap. 10. 8.

excommunicationem majorem *pœnam* dicit esse *Politicam*.

Hæc omnis Iurisdictio, sive Imperativa cognitio, forum atque audientia à Summâ Potestate emanat. Nec aliud voluit Rex Britanniæ lege latâ: *omnis Iuris dicendi auctoritas, atque etiam Iurisdictio omnimoda, tam illa, quæ Ecclesiastica dicitur, quam secularis, à regia potestate, velut supremo capite, emanat.* Et edita politia Anglicana, cujus hæc ad Regem Iacobum verba sunt: *Ecclesiastica Iurisdictio plane Regia est, Coronæ & dignitatis vestræ Regiæ prima, præcipua, indivisibilis pars: Ecclesiasticæ leges, Regiæ leges sunt, neque alibi oriuntur, neque aliunde sustentantur aut fulciuntur: penes Ecclesiasticos Iudices per Archiepiscopos & Episcopos derivata à Regia potestate Iurisdictio Ecclesiastica consistit. Tibi* DEVS *commisit Imperium: quæ sunt Ecclesiæ concredidisti aliis: hi intra Ecclesiam Episcopi; tu (uti de se ipso Constantinus Britannicus & Britanniæ Decus) extra Ecclesiam à* DEO *constitutus Episcopus, sacrorum Præsulibus favere, præsidio & ope munire, præesse & prodesse Ecclesiæ, omniaque præstare teneris, per quæ Sanctissima Christi Ecclesia pacis otiique tranquillitate perfruatur.* Et Vintoniensis Episcopus: *Sy-* 17.

nodi non diversam à Principe, vel illo majorem Iurisdictionem habent; sed in omnibus ei subjecta sunt, & Iure divino atque humano sic ordinata, ut ad veritatis atque pietatis amplificationem Principi præbeant consilium, ubi & quando eos congregari jusserit, alioqui nullam ex se in Regno, ubi Christiani rerum potiuntur, Decreti ferendi potestatem habent: nec Ius audiendi componendique controversias in Ecclesia, nolente aut non permittente Principe, sibi vindicare possunt. Et Tokerus: *Princeps vel Monarcha habet in me Iurisdictionem temporalem, ergò etiam spiritualem: quod certe axioma verissimum est, si de Iurisdictione certâ in foro exteriore intelligatur, cujusmodi est Primatus Regius in Iure dicundo:* eadem Eliensis sententia, cum dicit *Ecclesiæ Iudicia auctoritatem externam accipere ab Imperatore.*

18. Expositis actibus, qui Ecclesiis earumque Pastoribus divino aut humano Iure competunt, exigit instituti nostri ratio videre, quinam eorum & quatenus exerceri possint circa eum, qui Summo Imperio est præditus. Vsus ergò clavium nudus, cum his quæ ei Iure divino adhærent, non minus locum habet circa Regem quam circa minimum ex plebe: Imo eo magis circa ipsum est necessarius, quo majore

majore contagii periculo ab ipſo peccatur. Vetus eſt verumque dictum, *miſer eſt Imperator, cui vera reticentur*. Et merito Valentinianus Ambroſium hortatur,
ut pergat, ὡς ὁ θεῖος ὑπαγορεύει νόμος ἰατρεύειν τὰ *Theodoret.*
τῶν ψυχῶν πλημμελήματα. *lib. 4. c. 6.*

Sed injuriam faciunt Evangelio, qui 19.
Clavium nomen tribunitiis concionibus obtendunt, & Summarum Poteſtatum facta aut ambiguæ interpretationis, aut parum aut certe aliis minus nota, quantâ poſſunt acerbitate traducunt palam, idque apud plebem, quam talibus factis mederi nec jus nec fas eſt, quum interim more humani ingenii, ſponte infenſa potentibus, peſſima libenter de iis audiat, & facile credat. Vnde neceſſarium eſt ſeditiones ſequi, aut, quod ſeditionibus proximum eſt, contemptum ſummi Imperii. Neque enim fruſtra à ſapientiſſimo ſcriptore dictum; *ambiguos de Principe ſermones, quæque alia turbamenta vulgi.* Atqui *Tacit.*
multum diſtant Evangelii prædicatio & clavium uſus. Prædicatio Evangelii, cum ad omnes fiat, ita attemperanda eſt, ut omnibus proſit, ſatiſque habet de perſonis ſilere, de vitiis loqui. Peſſimus eſt mos ſuggeſtum in ſcenam vertere, & dulciſſimam Evangelii vocem in comœdiam

veterem. Ipsi veteres Romani rem indignam putaverunt, *si quis crimen audiret eo loco, quo refellendi copia non fuit*, ut nos docet Cicero. Sed præcipue Summarum Potestatum magistratuumque non vitam tantum sed & famam DEVS Sacrosanctam, & suæ legis edicto quasi asylo quodam munitam esse voluit: Quid enim aliud illud sibi vult, *Principi populi ne maledicito.* Plus hic aliquid vetari, quam quod etiam in privatos illicitum est, res ipsa loquitur: nec intelligendam legem, aut de Potestate in abstracto ut loquuntur, aut de Principe bono recteque agente, Pauli Apostoli verba evincunt, qui cum in Ananiam Pontificem maximum, ac proinde summo fungentem magistratu, sed manifeste παρανομοῦντα, liberius esset invectus, ita se excusavit, ut doceret ignotum fuisse sibi esse Ananiam Pontificem maximum; scriptum enim in lege, *Principi populi non maledices.* Atque obiter notandum in lege divinâ Principis nomen exprimi vocabulo נשיא quomodo proprie vocatum *Iudicem summum*, sive *magni Synedrij Principem*, qui Mosis locum impleverit, Hebræi notant. In lege Theodosii & Valentiniani Primates, qui in utriusque Palestinæ Synedriis dominantur, sunt

Exod 22.28.

l. ult. Cod. Theod. de Iud.

נשיאים

נשיאם: Notum enim eſt rerum Judaïcarum peritis, cum olim unum dumtaxat eſſet Synedrium Hieroſolymis, à Sabinio Proconſule Syriæ addita alia quatuor pari Jure, quæ & ipſa proinde ſuos *Principes* ſive *Primates* habuere. Nomen נשא, ſive Principis, Pontifici eatenus aptatur, quatenus cum nullus eſt alius *Naſi*, ipſe in loco ꝧ Naſi ſuccedit: Veriſſime enim notant Hebræorum magiſtri, primam in Judaïcâ republicâ fuiſſe Regis perſonam, alteram ꝧ Naſi, tertiam Summi Sacerdotis. Vnde ſequitur, ſi Rex non eſſet, ſecundam fuiſſe *Summi Sacerdotis* perſonam; ſi ne Naſi quidem eſſet, primam. Accedat Apoſtoli Iudæ locus notabilis, ubi de peſſimis quibuſdam hæreticis agens, κυριότητα, inquit, ἀθετοῦσι, δόξας δὲ βλασφημοῦσιν. addens: *At Michaël Archangelus, cum adverſus Diabolum altercans diſceptaret de Moſis corpore, non auſus eſt inferre illi* κρίσιν βλασφημίας, *id eſt, maledicendi notam, ſed dixit, increpet te Dominus.* Hic quoque apparet, non de dignitatibus in abſtracto, ſed de perſonis in dignitate conſtitutis agi; neque iiſdem tantum, ſi probæ ſint, ſed etſi maxime improbæ: Ideo enim Diaboli affertur exemplum, cui, quamquam peſſimo, ob Angelicæ

naturæ excellentiam, Michaël pepercerit, ut appareat, multo magis id hominibus observandum erga eos qui inter homines divino instituto excellunt. Non

Tol. 5. c. 5. A. D. 636. omittendus hic Toletani Concilii Canon: *Sed & hoc pro pestilentiosis hominum moribus salubri deliberatione censemus, ne quis in Principem maledicta congerat. Scriptum est enim à legislatore, Principi populi tui ne maledixeris: quod si quis fecerit, excommunicatione Ecclesiasticâ plectatur.* Optatus Mile-

lib. 3. vitanus de Principe Africani schismatis Donato ita refert: *ille solito furore succensus in hac verba prorupit; quid Imperatori cum Ecclesia? & de fonte levitatis suæ multa maledicta effudit: non minus quàm in Gregorium aliquando, ad quem sic scribere minime dubitavit; Gregori, macula Senatus, præfectorum dedecus, & cætera talia cui Donato Præfectus patientiâ Episcopali rescripsit; Epistolarum exempla multorum ore ubique cantantur. Iam tunc meditabatur, contra præcepta Pauli Apostoli, Potestatibus & Regibus injuriam facere, pro quibus, si Apostolum audiret, quotidie rogare deberet.* Gravissime

1. Sam 15. 30 peccarat Saul; & Samuël iram divinam Propheticâ severitate ei denuntiaverat: rogatus tamen à Saule, ut coram Senio-

2. Sam. 12. ribus populi & Israële honore ipsum affi-

ceret,

ceret, atque adeo ipſum affectaretur, non recuſat. Davidem adulterii & homicidii reum non apud populum accuſat Nathan, ſed ipſum accedit. Quod à Baptiſtâ quoque in monendo Herode obſervatum credi par eſt. Sic & Paganos Imperatotes, etiam hoſtes Eccleſiæ, & Conſtantium in Arianos propenſiorem, Epiſcopi veteres totæque Synodi publice ſummâ ſemper cum reverentiâ alloquuntur. In Julianum quoque στηλιτευτικοὶ λόγοι poſt mortem ejus demum prodiêre. Fateor Prophetas divinitus inſpiratos non ſemper obſervaſſe hanc regulam: Sed nimirum DEVS, qui Prophetarum miniſterio Reges unxit, qui per Phineam, per Samuëlem, per alios etiam, quos voluit, occidit, multaque alia privatis effecit inconceſſa, per eoſdem ſuo jure perverſos Reges ignominiâ etiam publicâ notavit: Quid enim verius, quam à DEO, quos ipſe ſpecialiter inſpirat, eoſdem ad implenda mandata legum quoque vinculis exſolvi? Quare cum Simeï Davidi homicidium palam exprobraret, non aliud invenit David, cum ipſum excuſare vellet, niſi quod diceret, fieri poſſe ut *DEVS id ipſi mandaſſet*: hoc 2.S
ipſo oſtendens, uno dumtaxat modo fieri

Iulianum viventem in publico proſcidit Maris Chalced. & Publia & Antiocheni paſſim Conſtantium Athanaſius, Alexandrinus, Lucifer Calaritanus, Valentem Trajan. Iſaacus, &c.

Q 5 poſſe

poſſe ut licite quis Regi maledicat, ſi DEVS id ipſum ſpecialiter injunxerit alicui. Ipſi Prophetæ, ſeditionis motæ accuſati, non aliâ ſe re quam mandato peculiari divinitus accepto tuentur. A Sacerdotibus ſane, quorum ordinarium erat munus, hoc modo publice traductos Reges non invenio. Nam quod exemplum adfertur Zachariæ Jojadæ, qui in
2. *Cron:* 24. 20. Evangelio filius Barachiæ; ejus concio non Regem, ſed totum populum petebat, & in communi culpâ omnes ad communem reſipiſcentiam hortabatur, idque ſpiritu tum DEI ipſum inducente. Scimus quidem his, qui à fratribus injuriam acceperunt, concedi à Chriſto, ut, poſtquam ipſos primum ſolos, deinde coram paucis interpellaſſent, poſtremo rem ad cognitionem piæ alicujus congregationis perducerent. Quo in loco non ſine causâ viri docti, etiam Clariſſimus Beza, Eccleſiæ voce, non plebem Univerſam, ſed *Synedrium* intelligunt. Nam & ſeptuaginta interpretibus cętus quilibet eſt ἐκκλησία; & apud Moſen per has voces כל־העדה id eſt, πᾶσα ἐκκλησία, *Synedrium* LXX. virorum ſignificari pridem notarunt Abeneſra & Rabbi Salomo. Scimus
6. etiam Corinthium, qui ſe inceſto contamina-

minaverat, ὑπὸ τῶν πλειόνων eo nomine increpitum. Scimus, & Timotheo injungi, ut peccantes reprehendat *ἐνώπιον πάντων, ut & cæteri timeant.* Qui & ipse locus videtur *1. Tim. 5. 20.* intelligendus ex eo quod præcedit de peccantibus Presbyteris, qui audientibus cæteris Presbyteris ab Episcopo objurgabantur. Sed etiamsi de quibusvis interpretemur, certum est tamen hæc præcepta ἀόριστα restrictiones suas & limitationes recipere ex personarũ qualitate. *Seniorem,* inquit Paulus, *ne increpaveris, sed ut Patrem mone, Iuniores ut fratres.* *1. Tim. 5.* Multo autem major honos Summo Imperio & Magistratui quam ætati debetur. Adde, quod & Ecclesiæ prælatos non esse corripiendos coram multitudine à multis annotatum est; & mori veteris Ecclesiæ congruit. Quod profecto id Rege multo justius obtinere debet, qui est (ut Constantinus loquebatur) οἷα τις κοινὸς ἐπίσκοπος ἐκ θεοῦ καθιστάμενος. *Hæc de Constantino ab Eusebio non à Constantino de se scripta.* Sicut autem ignominiosa traductio, ita & coactio quævis in Summam Potestatem illicita: quia cogendi omne jus ab illâ, nullum in illam. Neque obstat, quod de Oziâ legimus: Omnis enim error ex probâ interpretatione. Fons ita habet: *& respexit ad eum Azarias Sacerdos summus cæterique Sacerdotes: & ecce Leprosus* *2. Chron. 26. 20.*

erat in

erat in fronte sua, & fecerunt eum festinare inde: & etiam ipse compulsus est egredi, quia Dominus eum percussit. Non licebat per legem divinam leproso esse in Templo. Sacerdotes ergo operam dederunt ut Rex leprâ percussus abiret, legem scilicet divinam ipsi recitando; ac præterea ingravescens malum ipsum impellebat ut ultro discederet. Denuntiat Sacerdos, cogit DEVS.

20. Et hæc quidem dicta sunto de his, quæ Juris divini auctoritate fiunt. Cætera vero, quæ à Canonibus, aut nudis aut lege firmatis, accesserunt, ut in Imperatorem interdum utiliter usurpari fatemur; ita si omnino obstet, aut vetet, quo Jure aut prudentiâ usurpentur, non videmus. Nam & regimen omne, ex consensu quod nascitur, summo Imperio subesse, & Jurisdictionem omnem non tantum ei subesse, sed & ab eo emanare, ostensum est. Neque illud minus receptum, legibus pœnalibus non obligari eum; qui Summum habeat Imperium: Et hoc est, quod Harmenopulus dixit, ὁ βασιλεὺς ἁμαρτάνων οὐ κολάζεται. Ita veteres Patres interpretati sunt illud Davidis, *Tibi soli peccavi.* Hieronymus; *Rex ipse, & altum non timebat.* Ambrosius;

Epist. 22.

Apolog. David. c. 10.

Rex

Rex ipſe erat, nullis ipſe legibus tenebatur, quia liberi ſunt Reges à vinculis delictorum; neque enim ullis ad pœnam vocantur legibus tuti Imperii Poteſtate. Homini ergo non peccavit, cui non tenebatur obnoxius. Otho Friſingenſis; *Soli Reges, utpote conſtituti ſupra leges divino examini reſervati, ſeculi legibus non cohibentur: unde eſt illud tam Regis quam Prophetæ teſtimonium, tibi ſoli peccavi.* Hinc illud natum, quod ad XII. Canonem Synodi Ancyranæ Balſamo notat, *Imperatoria unctione pœnitentiam tolli*, id eſt publicæ ſatisfactionis neceſſitatem. Interea verum eſt, ſummâ cum laude Reges, ut in Civilibus negotiis Curiis ſuis ſive Parlamentis, ita in ſacris Paſtoribus etiam tanquam publicis judicibus ſe poſſe ſubjicere: *Eſt enim receptum,* inquit Vlpianus, *eoque Iure utimur, ut ſi quis major vel æqualis ſubjiciat ſe Iuriſdictioni alterius, poſſit ei & adverſus eum Ius dici.* Sed hæc ſubjectio, cum ex voluntate Regis & quidem revocabili pendeat, de Summo ejus Imperio nihil imminuit, ut à viris doctiſſimis demonſtratum eſt. An vero expediat, ut Rex hanc in ſe Iuriſdictionem patiatur exerceri, diſputari ſolet. Qui expedire judicant, hâc Regum ſubmiſſione multum roboris atque auctoritatis

Epiſt ad Fridericum Imp.

l. eſt receptum ff. de Iuriſd.

tatis ajunt accedere Ecclesiasticæ disciplinæ; Verum est. Neque enim frustra dictum, *quales in republicâ Principes sunt, tales solent esse cives; & blandissime juberi exemplo.* Sed contra adfertur; stare rempublicam auctoritate regentis: &, ut Aristoteles dixit, ἐκ τοῦ καταφρονεῖσθαι πολλαὶ γίγνονται τῶν καταλύσεων. Certe, si quid illis credimus, qui res Henrici Imperatoris memoriæ tradidêre, ipsique Cardinali Bennoni, calamitatis primordium illi fuit, quod *cum lachrymabili afflictione publice, nudis pedibus, in laneis vestibus, hyeme præter solitum aspera apud Canusium spectaculum Angelorum factus & hominum, Hildebrandi ludibrium triduo pertulit.* Discrimen ergo faciendum hic inter ea, quæ pœnitentiæ professionem secum ferunt, & inter pœnas graviores ad ignominiam magis pertinentes. Quo videtur respexisse Otho Frisingensis, ejus quem dixi Henrici res persequens. Ita enim scribit: *Lego & relego Romanorum Regum & Imperatorum gesta, & nusquam invenio quemquam ante hunc à Romano Pontifice excommunicatum, vel Regno privatum, nisi forte quis pro Anathemate habendum ducat, quod Philippus ad breve tempus à Romano Episcopo inter pœnitentes collocatus, & Theodosius ab Ambrosio*

broſio propter cruentam cædem à liminibus Eccleſiæ ſequeſtratus ſit. Ad exempla illa duo ab illo allegata quod attinet, de Philippo plane incerta hiſtoria eſt. Optimi enim quique auctores Chriſtianos Imperatores à Conſtantino demum numerant: & tamen, ſi Euſebio credimus, Philippus προθύμως ἐπιθάρρησε; Theodoſius quoque εἶξε τοῖς λόγοις, raro Chriſtianæ modeſtiæ exemplo. Primus ergo, cui extra voluntariam ſubmiſſionem aliquid injunctum eſt, fuit Henricus ille quem diximus; neque ita ſolus Friſingenſis judicat, ſed & Godefridus Viterbienſis. *Chron par 17.* *Ante hunc Imperatorem non legimus aliquem à Romano Pontifice excommunicatum.* Omittere non poſſum quin addam inſignem Onuphrii Panuinii locum. *Nam etſi ante Romani Pontifices, tanquam Chriſtianæ religionis capita, Chriſtique Vicarii, & Petri Succeſſores colerentur, non tamen eorum auctoritas ultra protendebatur, quam in fidei dogmatibus vel aſſerendis vel tuendis. Cæterum Imperatoribus ſuberant, ad eorum nutum omnia fiebant, ab iis creabantur, de iis Iudicare vel quidquam decernere non audebat Papa Romanus. Primus omnium Romanorum Pontificum Gregorius VII. armis*

Nor-

Normannorum fretus, opibus Comitissa Mathildis, mulieris per Italiam Potentissima, confisus, discordiaque Germanorum Principum Bello Civili laborantium inflammatus, prater majorum morem, contemptâ Imperatoris auctoritate & Potestate, cum summum Pontificatum obtinuisset, Casarem ipsum, à quo si non electus, saltem confirmatus fuerat, non dicam excommunicare, sed etiam regno Imperioque privare ausus est. Res ante ea sacula inaudita; nam fabulas, qua de Arcadio, Anastasio, & Leone Iconomacho circumferuntur, nihil moror: satisque hinc apparet, eos Reges atque Imperatores, qui justâ injustâve de causâ censuris istis positivis se subtrahunt, divino judicio relinquendos. Hoc voluit Gregorius Turonensis, cum dixit Chilperico: *Si tu excesseris, quis te corripiet! loquimur enim tibi. Si autem nolueris, quis te damnabit, nisi is, qui se pronuntiat esse Iustitiam?* Et Hildebertus Cenomanensis

lib. 5 c. 19. A. D. 577. Episcopus: *Apud Serenissimum Regem opus est exhortatione potius, quam increpatione, consilio quam praceptis, doctrinâ quam virgâ.* Et Ivo Carnotensis Episcopus: *quia dispensationes rerum temporalium Regibus attributa sunt, & βασιλεῖς, id est fundamentum populi & caput existunt, si quando Potestate sibi concessa abu-*

abutuntur, non ſunt à nobis graviter exaſperandi; ſed, ubi Sacerdotum admonitionibus non acquieverunt, divino Iudicio ſunt reſervandi: ubi tantò diſtrictiùs ſunt puniendi, quantò minùs fuerint humanis admonitionibus obnoxii. Nec alia fuit Eccleſiæ Leodienſis ſententia; quam eò libentius refero, quod Patriæ noſtræ pars aliquanta antiquitus ſub ejuſdem Eccleſiæ fuit Diœceſi: Ita enim ſcribit Leodienſis Eccleſia Paſchali: *Si quis denique reſpectu Spiritus ſancti vetus & novum Teſtamentum geſtaque revolverit, patenter inveniet, quod aut minimè aut difficilè poſſunt Imperatores excommunicari, ſecundùm etymologiam nominum illorum, & juxta determinationem excommunicationis: & adhuc ſub Iudice lis eſt. Admoneri quidem poſſunt, increpari, argui à diſcretis viris; quia quos Chriſtus in terris Rex Regum vice ſua conſtituit, damnandos & ſalvandos ſuo Iudicio reliquit.* Huc etiam pertinet, quod Reges Franciæ à multis ſæculis hoc Iuris ſibi vindicant, ne Poſſint excommunicari. *A.D. 1106.*

Quomodo auem Paſtor citra coactionem illam in uſu clavium ſatisfacere poſſit conſcientiæ ſuæ, idem Ivo oſtendit: *Dicerent*, inquit, *ei, nolo te fallere; introïtum hujus viſibilis Eccleſiæ periculo tuo te habere permit-* 21.

R *to;*

10.; Ianuam regni Cælestis tali reconciliatione tibi aperire non valeo.

22. Restat videamus, quid circa eas actiones, quas Pastoribus Ecclesiisque adscripsimus, jus sit atque officium Summæ Potestatis. Ac primùm eas quod attinet actiones, quæ solo libertatis Iure & divinæ legis obtentu exercentur, per has quoque aliis injuria fieri cum possit, certum est Summæ Potestatis Iurisdictionem huc quoque extendi. Non enim ea tantùm, quæ à Summæ Potestatis Imperio proficiscuntur, sed omnes omninò actiones, externæ moralis bonitatis ac vitii capaces, ad Summæ Potestatis Iudicium vocantur: Nam & si conjux conjugi non præstet ea, quæ lex matrimonialis imperat; & si quis familiam non rectè curet, adeuntur tribunalia, omnis mali vindex Potestas est constituta. Est autem malum abusus clavium, & injusta separatio, aut Sacramentorum denegatio. In Basilicis lex extat Imperialis, quæ Episcopis interdicit, ne quem à sacrosancta Ecclesia vel communione segregent, nisi justâ causâ. Et Iustinianus in Novellâ, omnibus Episcopis & Presbyteris interdicit aliquem segregare à sacrâ communione, antequam causa monstretur propter quam sanctæ Regu-

l. 30. Cod. de Episc. & Cler.

Nov. 123.

læ

læ hoc fieri jubent. Mauritius Imperator Gregorio Magno præcipit, ut cum Iohanne Constantinopolitano communionem colat. In Gallia antiquitùs usurpatum est apprehensione prædiorum aliisque remediis compellere Episcopos ut Sacramenta administrent. Et Hollandiæ Principes sæpissimè Pastoribus imperarunt sacra facere; multò igitur magis id Iuris competet Summæ Potestati in eas actiones, quibus non divinum Ius sed Canones obtenduntur. Nàm & Canonum prætextu interdùm contingit violari Canones: & possunt ipsi Canones à legis divinæ præscripto exorbitare. Utrumvis fiat, non potest Summa Potestas conquerentibus causæ cognitionem denegare. De iis verò actionibus, quæ ex lege humanâ fluunt, invitosque obligant, & coactionem quoque post se trahunt, multò minus potest esse controversiæ. Omnis enim Iurisdictio, ut à Summâ Potestate fluit, ita ad eam refluit.

Quia verò plerumque actionum ista
genera in unâ quodammodò actione per- 23.
miscentur, ideò, quæ contra eas sunt
prodita remedia, diversis nominibus ap-
pellantur. Hispani intercedendi sive op-
ponendi voce utentes; Belgæ mandato-

rum pœnalium, id propriè respiciunt quod libertatis est, non Iurisdictionis; nam cuivis privatim illatæ injuriæ, talibus remediis occurritur: Galli, qui appellationem vocant, id magis respiciunt quod Iurisdictionis est, quamquam latiori significatu appellatio ad eos quoque actus refertur qui *Iudiciales* non sunt. Quomodò Iurisconsulti à Medici & agri-mensoris relatione *appellari* dicunt. Appellari autem in Galliâ ad curiam Parlamenti solet, non modò si quid Ecclesiastici homines in fraudem fecerint Regii Iuris; sed & si quid contra Canones in Galliâ receptos commiserint. Sicut autem Iurisdictionis est non tantum judicare, sed & Iudices dare; ita utrumque hoc Summis Potestatibus competit. 2. *Chron.* 19. 8. & 11. Ita Amazias, cumque eo Sacerdotes alii, à Iosaphato Iudices leguntur constituti.

24. Neque sanè potest evidentius ostendi Summæ Potestatis in hoc causarum genere Iurisdictio, quàm quod omnes provocandi gradus ab ipsius pendent arbitrio. Cur enim alioqui à Pastoribus Angliæ ad Episcopum hunc aut illum, ab omnibus Episcopis ad duos tantum Archiepiscopos provocatur? Eademque Classicalium, quos vocant, conventuum, & Semiprovincialium, Provincialium & Natio-

na-

nalium Synodorum ratio est. Quid quod ultimus provocandi terminus non est à naturali aut divino Iure constitutus, sapienter Rex magnæ Britanniæ existimare se ait: *Christiano cuique Regi, Principi, ac Reipublicæ concessum, externam in rebus Ecclesiasticis regiminis formam suis præscribere, quæ ad Civilis administrationis formam quàm proximè accedat.* Et sanè olim quoque ita factum à Christianis Imperatoribus videmus. Undè enim alioqui tanta illa Ecclesiæ Constantinopolitanæ prærogativa? Unde Melchiades, Maternus, Rheticius, Africanæ controversiæ Iudices? Unde Chalcedonensi Synodo id Ius, ut Ephesinæ secundæ acta abrogarit?

Sicut autem in Civilibus negotiis plerumque solet à Summâ Potestate permitti Iudicium, in id constitutis consessibus, ac postremò, ubi contra consessum maximum supplicatur, quibusdam jurisperitissimis mandari postrema cognitio: rarius autem ipsa Potestas Summa, adhibitis in consilium viris eruditis, post cæteros judicat: illud verò rarissimum, quod interdum, consessu aliquo suspecto, causa ad Summam Potestatem evocatur: ita & in his controversiis, quæ ad sacra pertinent, usitatissimum fuit per consuetas Synodos, &, si ab harum quoque sententiâ 25.

 pro-

provocetur, per indictitium quemdam conventum finem imponi; Minùs usitatum, & interdum tamen utile, ut ipse Imperator de priorum Iudicum religione & æquitate cognoscat; quod fecit in causâ Donatistarum Constantinus post duplex Episcopale Iudicium; qui quamquam non probavit appellationem, cognitionem tamen de appellatione à se non rejecit. Illud verò aliquantò rarius, neque tamen Iure destitutum, ut si Synodus aliqua probabilibus de causis recusetur, ipsa Potestas Summa ad se causam evocet, & intellectis insignium Theologorum sententiis, id quod æquissimum est, pronuntiet. Antiochena Synodus Canone XII. eum, qui à Synodo se injuriâ affectum queratur, vetat Imperatori molestiam exhibere, ὀχλῆσαι τὰς βασιλέως ἀκοάς, quamdiu per majorem Synodum res potest expediri: Imperatori tamen, si adeatur, cognoscendi Potestatem non adimit.

26. Neque verò de Iure tantum atque injuriâ excommunicationis cognoscendi, sed & ignoscendi, quantum ad positivi Iuris pœnas attinet, Potestatem Regibus attribuit veterum Episcoporum modestia. Ivo Carnotensis Episcopus, Ecclesiastici Iuris contra Reges animosus

pro-

propugnator, non veritus tamen eſt Co-Epiſcopis ſcribere : *De Gervaſio quoque non debet veſtra Paternitas mirari vel indignari, quod eum ad communionem in Paſchali curia ſuſcepi ; pro Regia enim honorificentia hoc feci, fretus auctoritate legis, in quâ legitur : Si quos culpatorum regia Poteſtas aut in gratiam benignitatis receperit, aut menſæ ſuæ participes fecerit, eos etiam Sacerdotum & populorum conventus ſuſcipere in Eccleſiaſtica communione debebit ; ut quod principalis pietas recipit, nec à Sacerdotibus DEI alienum habeatur.* Alibi idem Ivo hoc *regale capitulum* auctoritate Epiſcoporum dicit conſtitutum. Non eſt ergò cur miremur Iohannem Epiſcopum Romanum Iuſtiniano Imperatori ita ſcribere : *Obſecro clementiam veſtram, ut ſi proprio depoſito errore, & pravâ intentione repulſâ, ad unitatem Eccleſiæ reverti voluerunt, in veſtram communionem receptis, indignationis veſtræ removeatis aculeos, & nobis intercedentibus, benigni animi gratiam condonetis,* Neque culpandi Francorum Reges, & vindices Iuris Regii ſupremarum in Galliâ curiarum Iudices, qui ſæpiſſimè & conſtituerunt & judicarunt, *Magiſtratus publicos occaſione ejus, quam exercent, Iuriſdictionis ejuſmodi pœnis Eccleſiaſticis non ſubjacere.* Sic & in Hungariæ

Epiſt. 181. l. liquet Cod. de Sam. Trin. Ioannes A. D. 562. Maij 27. deceſſit. Imperator à Iuſtino Avunculo ſalutatus Iuſtinianus A. D. 527. April. 1. à Ioannis morte menſe 10. exeunte. Data itaque à

Ioanne 2. epistola A. D. 534. Mart. 25. Cod. Inter Claras.

riæ decretis anni 1651. vetantur Ecclesiastici *contra nobiles regni sententiam excommunicationis promulgare absque scitu & notitiâ regiæ Majestatis.* Et in veteri lege Anglorum est, *ne quis Dominicorum ministrorum excommunicetur, nisi prius Rex conveniatur*; Quod nostros quoque Principes imitatos video. Idem enim edicto Caroli Cæsaris continetur, quod anno 1540. promulgatum est.

17. Contra verò clavium usum, divino Iuri congruum, & pœnarum injunctionem Canonibus & legibus consentaneam, Summę Potestates solent approbare; Atque hoc est Imperiale *Anathema*, quod non unâ Iustiniani lege comprehensum est. Nihil ergò novi faciunt Christianæ Potestates, quæ ad excommunicationem, quippe cum publicâ nominis traductione conjunctam, nolunt veniri, nisi probatis sibi causis; & quæ sensuras manifestè iniquas Imperio suo inhibent. Ipsorum enim est muneris, & injuriam à singulis, & ab Ecclesiâ tyrannidem arcere.

l. Quam recta l. cum Salvatorem. l. cognoscere cod. de sum. Trin. Nov. 42. Vid. & concil. Tol. 3.

CAPUT X.

De Electione Paſtorum.

SUMMARIUM.

1. *Duas in Eccleſia eſſe Functiones perpetuas: Preſbyterium & Diaconatum : & de earum diſcrimine.* 2. *Diſtinguuntur in conſtituendis Paſtoribus mandatum, Ordinatio, Electio, Confirmatio ; & diſcrimen per ſimilia illuſtratur : obiter oſtenditur poſſe aliquem abſolutè ordinari & Imperium in ordinationem competere ſummæ Poteſtati, & de voce* χειροτονίας. 3. *Electionem Paſtorum naturaliter ſed mutabiliter Eccleſiæ competere.* 4. *Paſtores à plebe electos ex N. Teſt. non probari : & primum in Diaconis aliam eſſe rationem.* 5. *Paſtores Apoſtolicis temporibus Iudicio Spiritus electos, etiam Matthiam Apoſtolum.* 6. *Popularem electionem non probari ex loco Actor.* 14. 22. *neque ex præcepto vitandi falſos doctores.* 8. *Mos explorandi Paſtores vetus in Eccleſia Chriſtiana.* 9. *Ex Cypriano electionum popularium neceſſitatem non*

probari, sed everti. 10. *Presbyteros sæpe ab Episcopis non à plebe electos.* 11. *Episcopos interdum electos à solo Clero Urbis suæ.* 12. *Interdum à comprovincialibus Episcopis.* 13. *Concluditur mutabilitas circa eligendi modum.* 14. *Summæ Potestati in Electione competere jus legislativum.* 15. *Summas Potestates posse justis de causis electiones sibi vindicare.* 16. *Exempla sub statu legis naturalis.* 17. *Sub lege Mosaïca.* 18. *Exempla Romanorum Imperatorum florente Imperio.* 19. *Exempla Imperatorum Orientis.* 20. *Exempla Francorum ante Carolum Magnum* 21. *Non fundari hunc morem in collatione Feudorum, sed feuda ob hunc morem Episcopis concessa.* 22. *Quid significet Investitura per Annulum & Baculum.* 23. *In eo comprehensum jus eligendi, aut licentiam dandi ad eligendum salva libera approbatione.* 24. *Exempla post Carolum Magnum in Gallia & Germania, nec obstare Caroli Magni Capitulum de Canonicis Electionibus.* 25. *Quanti momenti id jus sit habitum.* 26. *Exempla aliorum regnorum & nominatim Angliæ.* 27. *Circa Presbyteros idem licere quod circa Episcopos rationibus & exemplis probatur.* 28. *Solutio ad objectionem de abusu Juris.* 29. *Ad objectionem ex Canonibus & Patri-*

Patribus. 30. *Quid de irreligiosorum Regum Iure sit sentiendum.* 31. *Quis optimus eligendi modus.*32. *Retinendum saltem summæ Potestati libertatem rescindendi factam electionem.* 33. *Et Pastorem si opus sit exauctorandi.*

1. RESTAT ea Imperii pars, quam in assignandis functionibus versari diximus. Functiones in Ecclesiâ perpetuæ sunt duæ, *Presbyterorum* & *Diaconorum*. *Presbyteros* voco cum omni Ecclesiâ veteri, eos qui Ecclesiam pascunt verbi prædicatione, Sacramentis, & clavibus, quæ Iure divino sunt individua. *Diaconos*, eos qui Presbyteris aliquâ ex parte inserviunt; ut Levitæ olim Sacerdotibus, quos & Anagnostas, quos in Synagogis fuisse ex Evangelio & Philone discimus, & quos in Ecclesiâ retentos, ex historiâ, Canonibus, patrumque scriptis apparet, non immeritò huc referas. Nam & in Evangelio, qui librum asservat, dicitur ὑπηρέτης; quod fermè cum Diacono tantúmdem valet: eodemque nomine appellat Synodus Laodicena *Diaconos* inferioris gradus, qui postea *Hypodiaconi* dici cœpêre. Sed διακονίας pars maximè laboriosa versatur circa pauperum curam. Presbyteros vetus Ecclesia

Luc. 4. 20.

clesia Latina *Seniores* transtulit. Diaconos non aliter posse arbitror quàm *Ministros* appellari: quamquam sunt, qui, ut cætera, ita hoc quoque traducere voluerunt, quàm verum agnoscere. Plinius certè Secundus, nî fallor, & Græcè & Latinè scivit: qui instituta Christianorum referens, eas, quas Paulus τὰς διακόνυς, Ecclesia sequens διακονίσσας appellavit, vocem voci reddens, *Ministras* nominat. Sicut autem nihil Levitis licuit, quod non licuerit Sacerdotibus; ita nihil est in functione Diaconi, quod à Presbyteri functione sit exceptum: quippe cùm Diaconi dati sunt Presbyteris rerum minorum adjutores. Quare ante Diaconos institutos Apostolorum unus Iudas Iscariotes Dominicæ pecuniæ quæstor fuit. Et post illum Apostoli omnes aliquandiu alimenta pauperibus erogarunt; donec exorta contentio inter viduas, simulque occupationum multitudo eos coëgit vicariâ uti aliorum opera. Neque tamen Diaconorum institutio ita hanc curam à Presbyteris segregavit, ut non ipsis quoque pauperum cura incumberet. Hinc Episcopis summa pecuniarum Ecclesiæ dispensatio est credita, & quidem tanto cum Iure, ut nulli rationem redderent; sed parte uterentur ad suas alio-

aliorumque necessitates, partem darent Presbyteris in pauperes erogandam; ut apparet in Canonum, qui Apostolici dicuntur, 38. 40. 41. & Antiochenæ Synodi 44. Sic inthronistica, quæ ab Episcopo dantur, à primo Presbytero non minus quàm ab Archidiacono percipi dividique jubent leges. Quæ antiqui moris nî essent, frustra juberet Apostolus Episcopum esse φιλόξενον: frustra quoque collecta Antiochena Presbyteris Hierosolymitanis esset tradita. De constitutione ergo Presbyterorum agamus, ut quorum præcipua maximéque necessaria est functio: obiter, si necesse sit, de Diaconis aliquid adspersuri.

Nov. 133. *cap.* 3.
1. *Tim.* 3. 2.
Act. 11 30.

2. Ad hanc tractationem venturi præfari debemus, quatuor res esse, quæ à multis non satis accuratè distinguuntur. Primum est, ipsa facultas prædicandi, Sacramenta & claves administrandi, quod *mandatum* vocabimus: alterum est, applicatio hujus facultatis ad certam personam, quam recepto vocabulo *ordinationem* appellabimus; tertium est, applicatio hujus personæ ad certum cætum & locum, quæ vocatur *electio*: quartum est illud, quo certa persona in certo loco ministerium suum exercet publico præsidio ac publica auctoritate; & hoc

hoc dicamus, si placet, *confirmationem.* Græci enim dicunt ἐπικυρωσιν aut βεβαίωσιν. Primum distinguendum est à secundo. Simili res illustrabitur. Potestas maritalis est à DEO: applicatio ejus Potestatis ad certam personam ex consensu venit; quo tamen ipsum Ius non datur: Nam si ex consensu daretur, posset consensu etiam dissolvi matrimonium, aut convenire ne maritus fœminæ imperaret; quod minimè verum est. Imperatoria Potestas non est penes Electores; ergo nec ab ipsis datur, sed ab ipsis tamen certæ personæ applicatur. Ius vitæ & necis non est penes cives antequam in rempublicam coëant; privatus enim Ius vindictæ non habet: ab iisdem tamen applicatur ad cætum aut personam aliquam. CHRISTUS ergò procul dubio is est, à quo Ius illud prædicandi, Sacramenta exhibendi, & clavibus utendi oritur, & vim suam accepit. Idem divinâ quoque suâ providentiâ, sicut Ecclesiam conservat, ita etiam procurat, ne Ecclesiæ Pastores desint. Secundum quoque à tertio omninò distinguendum, ut jam olim operosè ostendit Marsilius Patavinus: Tantúmdem enim hæc distant, quantum differt renuntiari medicum, & in urbis certæ medicum eligi: aut jurisconsulti

sulti honorem accipere, & fieri urbis alicujus Syndicum. Distincta hæc sunt semper, interdum etiam separata. Apostoli verè erant *Presbyteri*; atque ita se ipsos vocant. Major enim Potestas minorem hic excludit; Nulli tamen loco adscripta illorum functio. Evangelistæ quoque Presbyteri erant, sed nulli loco alligati. Sic & multò post à Demetrio Alexandriæ Episcopo Pantænus, ab Athanasio Frumentius ordinati, missique ut Evangelium per Indiam prædicarent, quod hodie quoque fieri videmus; atque utinam deligentius fieret! Quod ergò Canon VI. Chalcedonensis Synodi vetat aliquam ἀπολελυμένως χειροτονεῖσθαι, hoc est, *absolutè ordinari*, ut est in constitutionibus Caroli Magni, aut, *sine titulo*, ut est in Synodo Placentina, non est divini Iuris aut perpetui, sed positivi; & tale, ut multas exceptiones admittat. Quin, ut rectè notat Balsamo, *ipse Canon indicio est aliter fieri solitum*. Etiam post Chalcedonensem Synodum Iustinianus periodeutarum meminit; quorum & in Laodicena aliisque veteribus Synodis est mentio. Quos ita dictos ait Zonaras, διὰ τὸ περιέρχεσθαι, καὶ καταρτίζειν τοὺς πιστοὺς, μὴ ἔχοντας καθέδραν οἰκεῖαν. Causa Chalcedonensis Canonis unica fuit, ne Presbyterorum nume-

l. omnem adhibentes Cod. de Episcop. & Cler.

rus

rus major quàm usus requireret, oneri esset Ecclesiæ, aut si honestè vivendi ratio non suppeteret, hoc ipso vilesceret Presbyteri dignitas. Quò videmus etiam respicere Canonem primum Synodi Londinensis habitæ anno 1575. & XXIII. Synodi habitæ eâdem in urbe *non ita pridem*: qui tamen excipiunt *Socios collegiorum* Cantabrigiensis aut Oxoniensis, & eos, qui ad magisterium provecti sumptibus suis degunt, & quos appareat brevi ad curam aliquam aut beneficium admissum iri. Quod si quis extra has causas sine titulo aliquem ordinaverit, is jubetur ei necessaria subministrare, donec ei de aliquâ Ecclesiâ sit prospectum. Non ergò semper conjuncta electio, hoc est, definiti loci assignatio, & ordinatio: &; cum conjuncta sunt, non tamen unum sunt. Cujus rei certissimum est argumentum, quod qui de loco in locum transferuntur, hos denuò eligi necesse est, ordinari denuò non solent, quod tamen esset faciendum, si aut idem esset electio & ordinatio, aut ipsius electionis ordinatio pars esset. Præterea electionem à non unius sortis hominibus factam jam mox apertum fiet: at ordinatio numquam nisi à Pastoribus facta, & quidem antiquitus ab Episcopis solis. Hinc ad primum Ephesiorum Episcopum

scribens

ſcribens Paulus monet, ne *cui cito manus imponat.* Et Canones antiquiſſimi, qui Apoſtolici vocantur, *Presbyterum* præcipiunt *ab Epiſcopo ordinari, Epiſcopum autem non niſi à duobus aut tribus Epiſcopis.* Qui mos, nî fallor, ex Hebræorum inſtitutis manavit. Nam & *Senatores* magni Synedrii non niſi à *tribus Sacerdotibus* ordinari poterant: idq; *per manuum impoſitionem*, ut Talmudiſtæ notant. Dubitari autem non poteſt, quin hic mos ſanctiſſimus fuerit, & ad ſanæ doctrinæ conſervationem utiliſſimus; quum ad docendum populum non admitteretur, niſi qui ab aliis ſpectatæ fidei magiſtris conſentientis fidei teſtimonium accepiſſet. Paſtorum ergo eſt ordinare Paſtores. Neque id officium eis competit, qua hujus aut illius Eccleſiæ Paſtores ſunt, ſed qua miniſtris Eccleſiæ Catholicæ. *Vnus enim eſt Epiſcopatus*, teſte Cypriano, *cujus à ſingulis in ſolidum pars tenetur*; & πάντες τὴν καθ᾽ ὅλου ἐπισκοπὴν ἐπιστεύθησαν. Hinc ſemper creditum, valere Baptiſmum factum à Presbytero extra Eccleſiæ ſuæ fines. Neque vero refert, præcedat electio ordinationem, an ſequatur. Nam cum præcedit, conditionata adhuc, non plena eſt electio: quam poſteriorum temporum Canones *Poſtulationem* dixere.

De unic. Eccl.

X de Poſtul. Prælat.

Ordinationem Paulus χειρῶν ἐπίθεσιν; posteriores χειροθεσίαν. Canones etiam antiquissimi χειροτονίαν vocarunt, ut Apostolici & Chalcedonensis, quos citavimus: item Apostolicorum 29.& 68. Consilii Ancyrani 13. Neocæsariensis XI. Nicæni IV. Antiocheni 9.10.18. Laodiceni V.& passim patres Græci, quos citat Bilsonus. In XII Canone Carthaginiensis Concilii, ubi in latino est, *tres Episcopi ordinare debebunt Episcopũ*, Gręca translatio habet χειροτονήσουσι. Idemque in quinque ad minimum aliis ejusdem Concilii locis videre est. In hanc ordinationem, ut & in alias omnes, inspectio cum Imperio Summę Potestati competit. Habemus Justiniani constitutiones *de ordinatione Episcoporum & Clericorum*, & alias aliorum leges, quæ aut ætatis aut studiorum tempora ordinandis præscribunt, quas nunc quoque in usum revocari è re sit Ecclesiæ: ne nobis aliquando eveniat, quod est in vetere versu; *Cedo, qui vestram rempublicam tantam amisistis tam cito? proveniebant oratores novi, stulti, adolescentuli.*

Quartum eorum quę distinximus, à tertio facile quivis videt tantundem distare, quantum differet Ecclesia per se ab Ec-

2.Chron. 29.3. clesiâ publicâ. Huc pertinet, quod Ezechias legitur *confirmasse Sacerdotes*. Quod

Pasto-

Paſtores legibus atque armis defenduntur; quod Juriſdictio ipſis aliqua ſive *Audientia* attribuitur; quod aſſignantur ipſis è publico ſtipendia, ſive in fundis ſive in pecuniis; quod etiam ἀλειτεργησία ipſis aliqua, & in quibuſdam cauſis à foro inferiorum Iudicum exemptio conceditur, id omne huc referendum eſt. *Confirmationem* hanc Summæ Poteſtati acceptam ferendam nemo ſanus negaverit.

Conſtat ergo *muneris inſtitutionem* à Deo eſſe, *Ordinationem* à Paſtoribus, *Confirmationem publicam* à ſummâ Poteſtate: ita ut controverſũ nihil maneat præter id quod tertio poſuimus, *Electionem* ſcilicet, ſive perſonæ ad locum, aut loci ad perſonam applicationem. Hæc quæſtio ut pertractetur, omnino neceſſe eſt ad poſitam ſupra diſtinctionem recurri: alia Juris eſſe immutabilis, alia vero juſta eſſe quamdiu aliter non ſit conſtitutum. Hoc poſteriori modo Eccleſiæ ſive congregationi fidelium loci cujuſcumque Paſtoris electio competit, priore neutiquam. Ab Eccleſiâ electionem recte fieri probatur ex ipſo jure naturali. Nam naturaliter cætui unicuique permittitur ea procurare, quæ ad conſervationem ſui ſunt neceſſaria: in quo numero eſt functionum applicatio. Ita 3. *Cap. 7.*

vectores multi jus habent eligendi gubernatorem suæ navis, viatores itineris ducem, populus liber Regem. Unde sequitur, si *Ius divinum* certam eligendi rationem non præscripserit, & nullum adhuc extet eâ de re Jus humanum, ad Ecclesiam sui Pastoris electionem pertinere. Qui vero id Jus immutabile velit asseverare, is aut ex Iure naturali aut ex Jure divino positivo immutabilitatem debet evincere. Ex Jure naturali non potest: nulla enim ratio id persuadet, & similia exempla contrarium docent. Ita multis populis, qui aut optimatium Imperio aut hæreditariis regnis tenentur, regẽ eligere non licet: quia id, quod natura permittebat, humanâ lege mutari potuit, mutatumq; est. Recurrendum ergo est ad legem positivam, quæ numquam ulla monstrabitur. Exempla pro lege adferre non licet ut supra ostendimus. Multa enim recte fiunt, quæ tamen non sunt factu necessaria. Quod amplius est, non modo multa, quæ Apostolici ævi nituntur exemplis, sed & instituta quædam Apostolica usus mutavit: talia scilicet, quibus præcepti vis non aderat.
Rom. 16. Instituerunt Apostoli, ut Ecclesiæ Diaconissas haberent: quas Plinius suo quoque ævo fuisse in Ecclesiâ Christianâ ostendit.

ſtendit. Quota quæque nunc Eccleſiâ hoc munere utitur; Beza, cur reſtituatur id officium, cauſam à ſe videri negat. Diaconorum perpetuam fuiſſe functionem Apoſtolicâ inſtitutione agnoſcit idem Beza: qui tamẽ probat diverſũ Genevę morem. Apoſtoli inſtituerũt ut Baptiſmus immerſione celebraretur, qui nunc aſperſione peragitur. Multaq; alia ſunt ejuſmodi, quæ non neceſſe eſt probare abrogata, cũ uſurpata probentur, Imperata non probentur.

4. Quid, quod Paſtores à plebe electos ex totâ novi Teſtamenti hiſtoriâ non apparet: ſed multo facilius inde colligitur electionis modum manſiſſe indefinitum. De Paſtoribus loquor: nam de nudis pecuniarum tractatoribus paulo alia eſt ratio. Sollicite enim cavebant Apoſtoli, ne quam è pecuniæ tractatione ſuſpicionem in ſe, aut offenſam concitarent. Potuit jure Apoſtolico Paulus Lucam ſibi aſſumere, eique collectas Eccleſiarum cuſtodiendas atque erogandas dare ſed maluit liberam Eccleſiis permittere electionem: nimirum, ne quis ipſum culparet in tam copioſæ munificentiæ adminiſtratione, ut verba ipſius habent. Pari de cauſa Diaconorum electio ab Apoſtolis ad multitudinem rejecta eſt, ne quis Hebræos Helleniſtis, aut hos illis

Imo apparet. vide Apel. pro ſententia Hieronymi. de Epiſc. & presb. ſect. de Iure plebis in electionibus ad annũ uſque 1200.

2 Cor. 8. 20.

prȩlatos quereretur. Hoc quoq; ipſum nõ perpetuum, ſed ex cauſa temporariâ temporarium fuit. Proximis enim poſt Apoſtolos temporibus Diaconi non à plebe, ſed ab Epiſcopis electi ſunt; interdum conſultâ, interdum inconſultâ plebe.

ab Epiſcopis cum clero & plebe.

5. Ad Paſtores ut veniamus: eorum principes Apoſtoli à DEO Patre & CHRISTO electi. *Ego vos duodecim elegi: novi, quos elegerim;* inquit CHRISTVS. *Quum præcepta dediſſet Apoſtolis per Spiritum ſanctum, quos elegerat:* inquit Lucas, *Paulus Apoſtolus, non ab hominibus, neque per homines, ſed per IESVM CHRISTVM & DEVM Patrem.* Sic & ſuppares Apoſtolis LXX. Euangeliſtas CHRISTVS ipſe ἀνέδειξε. Hæc divina electio ad prædicandam doctrinam tum primum delatam cœlitus, miſſionis vocabulo ſignificatur. Nam poſt illorum LXX. electionẽ, dicitur orandus Dominus, *ut multos operarios in meſſem mittat.* quo & illud pertinet; *quomodo prædicabunt, niſi miſſi fuerint?* CHRISTI in Cœlum aſſumpti partes explevit promiſſus ille Paracletus. Itaq; tam ad ambulatoria quam ad ſtataria munera electi ſunt judicio ac teſtimonio Spiritus aptiſſimi quiq; miniſterio Apoſtolorum, aut eorum quos Apoſtoli formandis Eccleſiis præfecerant. Ita Timotheus muneri

Iovn. 6. 70 13. 18

Act. 1. 2.

Gal. 1. 1.

Luc. 10. 1.

Luc. 10. 2.

Rom. 10. 15.

neri admotus κατὰ τὰς προαγούσας προφητείας; *re-* *Non tamen desiit fraternitas advocari. 1. Tim. 1. 18 5. 14.*
velatione divinâ, inquit Theodoretus; ἐκ ἀνθρωπίνης ψήφου Chrysostomus. Et generaliter de illo ævo Oecumenius; πνεύματος προστάξει οἱ ἐπίσκοποι & ἐ χύδην. Hinc Paulus in oratione ad Presbyteros Ephesinos ait *eos gregis Dominici inspectores à Spiritu Sancto positos*. Interdum quoq; sors adhibita, ut ejus eventu plebs de divino judicio certior fieret. De Johanne Apostolo Clemens Alexandrinus auctor antiquissimus ita scriptum reliquit, κλήρῳ ἕνα γέ τινα κληρώσων τῶν ὑπὸ πνεύματος σημαινομένων. Neque novum sorte ut in electionibus Sacerdotum, quin gentibus quoque usurpatum, prisco haud dubie Noachidarum instituto. Hinc Plato legum sexto, τὰ μὲν ἂν τῶν ἱερῶν τῷ θεῷ ἐπιτρέποντα αὐτῷ τὸ κεχαρισμένον γίνεσθαι κληροῦν ἔτω τῇ θείᾳ τύχῃ ἀποδιδόντα. Ipse David Sacerdotum functiones sortito distribuisse legitur. Cicero Syracusanos narrat quotan- *1 Chro. 24 5*
nis Jovis Sacerdotium, apud eos amplissimum, nominibus aliquot in urnam conjectis sortito capi jussisse. Romano mori Tacitus testimonium perhibet, quum augustales sodales *forte electos* ait, *è primoribus* *4. Verrinâ*
civitatis, idq; ad exemplum vetus Titiorum Sodalium. Sic Vestales virgines sortito electæ. Hæc ad illustrandā de Matthiā historiam pertinent: quem à populo ad Apostoli

munus electum miror quo argumento sibi quidam persuaserint. Nam in Lucâ nullũ ejus rei invenio vestigium. Quod enim dicitur, *Duos constituerunt, Barsabam & Matthiam*, nõ ad multitudinem, ut Chrysostomo visum est, sed, ut Patribus communiter placuit, ad illos undecim referri debet, quorum nomina paulo ante erant expressa, & qui per os Petri alloquuti erant multitudinem. Hi ipsi sunt, qui verbis ἀμέσως subsequentibus narrantur *preces ad Deum fudisse*; deinde *jecisse sortes*; ut appareret, nõ quem multitudo, sed quem Deus creasset: ita enim ipsi loquuntur. Quare, quod sequitur, συγκατεψηφίσθη μετὰ τῶν ἕνδεκα ἀποστόλων, non est transferendum; *communibus calculis allectus est*, (quis enim credat post divinam electionem plebem ad suffragia vocatam, sc. ut periculum fieret, an ipsi placeret quod Deo placuisset?) sed *annumeratus est*: quomodo Syrus veteresque omnes sunt interpretati. Ita Act. xix, 18. συνεψήφισαν τὰς τιμὰς, *pretia numerarunt, sive in summam collegerunt*. planeque eodem modo de Matthiâ dicitur, συγκατεψηφίσθη μετὰ τῶν ἕνδεκα ut paulo ante de Judâ, κατηριθμημένος ἦν σὺν ἡμῖν *accensus est nobis*, & cum Horatio loquar, *scriptus est nostri gregis*.

Imo nulli Patrum. Vide tract. de jure plebis in electionibus.

6. Ut autem in voce hâc συγκατεψηφίσθη, ita & in

in alterâ voce χειροτονήσαντες, quæ est in alio *XIX 23.* Act. loco, nonnulli argutiores sunt, quam necesse est. Dicuntur Apostoli fideles Lycaonios orationibus suis, & quidem cum jejuniis DEO commendasse, postquam *per Ecclesias Presbyteros constituissent.* Hic illud *constituere* Lucas expressit Græcâ voce χειροτονεῖν: quam ad popularia suffragia jam olim sunt qui trahant, etymologiæ fiduciâ. Et sane verum est, Athenis & per Asiæ civitates obtinuisse morem suffragandi porrectâ manu: quem ut indignum Romanâ severitate Cicero pro Flacco exagitat; *sic sunt expressa*, inquit, *ista præclara quæ recitantur Psephismata, non sententiis neque auctoritatibus declarata, nec jurejurando constricta, sed porrigendâ manu profudendoque clamore multitudinis concitata.* Atq; ista subtilitas si placeret, expeditissimum erat χειροτονεῖν interpretari de Apostolica manuum impositione sive ordinatione. Est enim χειροθεσία χειροτονίας etiam ex origine sumptæ species quædam. Nam &, qui manus imponit, eas protendat necesse est: & proximi Apostolicis temporibus scriptores sæpe vocem χειροτονίας eo sensu usurparunt, ut modo ostendimus. Sed profecto non solent Euangelistæ, ac ne alii quidem Græci auctores, ita λεπτολογεῖν; imo vix ulla vox est, quæ non si-

gnificationis suæ limites extra primogenitum sensû protulerit. Quare quamquam in Græcis civitatibus χειροτονία de comitiali electione dici cœperit, certum tamen est usu arbitro ad quævis electionis genera porrectam vocem. Ita Appianus ad significandas electiones magistratuum à Cæsaribus factas non alia utitur voce: & posteriores historici filios dicunt à Patribus Imperatores χειροτονηθῆναι. Philoni Moses Rex & legislator dicitur ὑπὸ θεοῦ χειροτονηθείς.
περὶ ἄθλων καὶ ἐπιτιμ. Sed nihil opus est alios auctores evolvere: cum idem Lucas eodem in libro Apostolos vocet testes προκεχειροτονημένους ὑπὸ τοῦ θεοῦ à *DEO præconstitutos*, nullâ sane aut manuum
Act. 10. 41. extensione, aut popularibus suffragiis. Quod si illo, de quo agimus, loco popularem electionem indicare Lucas voluisset, non Paulo & Barnabæ, sed ipsi multitudini tribuisset τὸ χειροτονεῖν. Ita enim Paulus ipsum Lucam ad collectas asservandas ait χειροτονηθέντα ὑπὸ τῶν ἐκκλησιῶν. Idem ergo Paulus &
2. *Cor.* 8. 19. Barnabas ibi fecerunt, quod alibi Titum vult facere Paulus; ἵνα καταστήσῃς, inquit, κατὰ πόλιν πρεσβυτέρους. Quod Paulo est κατὰ πόλιν, id Lucæ est κατ' ἐκκλησίαν: quod Paulo καθιστάναι, hoc Lucæ χειροτονεῖν. Unde & χειροτονεῖν, voce *constituere*, expressit recte interpres Syrus. Quod hic Titus facere jubetur mandato Apostolico, id ibi facit Apostolus satis in-

At nec Paulus sine Ecclesia constituit. Tit. 1. 15.

ſtructus à divino ſpiritu, ut popularis conſilii non indigeret, neque vero jejunium & orationes præceſſerunt τὴν χειροτονίαν, ſed inter χειροτονίαν & ipſam valedictionem, qua fideles ſunt Deo commendati, interceſſerunt. Ut mirum ſit hoc quoq; in argumentum popularis electionis trahi; cum ne ſi præceſſiſſet quidē oratio & jejuniū populi, id ad rem quidquā faceret. Nā & plebs cū jejunio orare DEUM poteſt, ut electio Regis ab electoribus faciēda ſit proſpera ac ſalutaris; neque ideo plebs ipſa elegit.

Etſi populari conſilio non indigeret, id tamen nequaquā ſprevit.

Unde non præceſſiſſe conſtat?

7. Vidi, qui electionem Jure divino atque immutabili hinc populo aſſererent, quod populus à DEO habeat præceptum vitandi falſos Paſtores. Sed hi non animadvertunt id argumētum ſi valeat, non jam multitudini, ſed ſingulis in ſolidum tribuendam electionem: nam falſos Magiſtros ſollicite cavere incumbit non univerſis tantum, ſed & ſingulis. Nec minus recte dixeris ægrotantibus ſingulis cavendum medicum notæ temeritatis: ſed ideo urbis medicum à plebe neceſſario eligēdum dixerit nemo.

Et multitudini & ſingulis in multitudine tribuenda pro ratâ parte.

Exemplum diſſimile: Nā medici ſuffragiis eorum quos curant creari non ſolent.

8. Illud rectius inde colliges, antequam electio exitum conſequatur, dandam populo & ſingulis de populo poteſtatem cauſas allegandi ſi quas habeant, ob quas is, qui proponitur, eligi non debeat. Nam Paulus de Epiſcopis locutus, & ad Diaconos tran-

1. Tim. 3. siens ait καὶ οὗτοι δὲ δοκιμαζέσθωσαν πρῶτον. Ubi cùm in Diaconis idem quod in Episcopis velit observari, dubium non est quin & Episcopos velit δοκιμάζεσθαι, præsertim cum & ante dixerit debere eos esse ἀνεπιλήπτους, quod alibi dixit ἀνεγκλήτους; Apud Atheniēses fiebat ἀρχόντων δοκιμασία, quam & ἀνάκρισιν vocabāt, cujus formula est apud Pollucem Lib. viij. Quærebatur quibus essēt orti parentibus, avis, proavis, quam haberent tribum, quem censū, quę stipendia fecissent; ita Pastor eligendus si esset, merito unicuique concedebatur inquirere, quibus esset moribus, quale matrimonium, quales liberos haberet, & cætera quæ Paulus vult in Pastore observari: Et hoc est in Chalcedonensi Synodo ἐπικηρύττεσθαι; ὁ χειροτονούμενος
Can 6. ἐπικηρύττοιτο *ordinatus prædicetur*: ita enim hāc vocem reddidit Lampridius in vita Alexandri Severi. Verba sic habent. *Vbi enim aliquos voluit vel rectores Provinciis dare, vel præpositos facere, nomina eorum præponebat, hortās populum, ut si quid haberet criminis, probaret manifestis rebus, dicebatque grave esse non fieri in Provinciarum rectoribus, cum id Christiani & Iudæi facerent in prædicandis Sacerdotibus qui ordinandi sunt*: Luculentum sane testimonium prisci Christianorū moris non longe recedentis ab Apostolica ætate: Nam inter excessum Joannis Apostoli, & impe-

rium Severi anni ferme interſunt centum & decem. Tantum autem abeſt ut ex hoc loco evinci poſſit Chriſtianorũ Sacerdotes à plebe electos, ut contrarium hinc potius colligas; aliud enim eſt admitti ad probãda crimina aut impedimẽta, aliud eligere: Proponebat Severus prȩſidum nomina populo; quin tamen electi ſint ab ipſo Imperatore prȩſides, nemo Hiſtoriæ gnarus dubitabit; imo nihil opus erat populo proponi * Sacerdotes, ſi à populo eſſent electi. Omnino certũ eſt in vetere Eccleſiâ poſt Apoſtolorum ætatẽ etſi jure potuit plebs Paſtores ſuos deligere, non id tamen, ac ubiq; obſervatum, ſed ſȩpiſſime plebẽ electione abſtinuiſſe ob incommoda quȩ ſecũ fert popularis ſuffragatio, retẽto interĩ jure δοκιμασίας, quod ab *Electione* diverſũ eſt.

Electi erant ſed conditionate ſi ſcil. nihil obſtaret, ne munere demandato fungerentur, quod ex inquiſitione deprehendi poterat.

** Proponi opus erat eligendos à plebe licet à clero idonei judicatieſſent.*

9. Neq; ſane aliud vult (ſi recte expendatur) Cypriani ad Hiſpanos Epiſtola, in qua nonnulli præcipuum popularis electionis præſidium ponunt. Non enim ait ἀποτόμως *plebem habere poteſtatem eligendi dignos Sacerdotes* ſed vel *eligendi dignos vel indignos recuſandi:* Alterutrum ergo ſufficit, ut id obtineatur quod vult Cyprianus nempe *ne ad Sacerdotalem locum indignus obrepat*: Et in ſequentibus non dicit Sacerdotem à plebe deligendum, *ſed plebe præſente*, ſive *ſub populi adſiſtentis conſcientia*. Quorſum vero? *Vt di-*

Quaſi vero poteſtas eligendi dignum alia ſit à poteſtate indignum rejiciendi.

gnus & idoneus publico Iudicio ac testimonio comprobetur: Et mox: *ut plebe præsente vel detegantur malorum crimina vel bonorum merita prædicentur*: Quare? *quia plebs singulorum vitam plenissime novit & uniuscujusque actum de ejus conversatione perspexit*: hoc ipsũ tamen ut *plebe præsente* deligatur Episcopus, non fuisse Catholicę consuetudinis, ipse ibidem nos Cyprianus docet: *Apud nos quoq;*, inquit, *& fere per Provincias universas tenetur*: Quæ adfert Cyprianus ex lege divina, argumẽta non satis valere, ut probetur plane necessariã esse in electione plebis præsentiam, ostenderunt alii: Et causa quam adfert locum vix habet, nisi ubi urbis Pastor, ex ipsius urbis populo, aut Clero eligendus est.

Cleri ex aliena Ecclesia sacerdotem; eligendi eadem quæ plebis est conditie.

10\. At vero electiones à plebe non semper factas ex ipso quoq; Cypriano apparet; & quidẽ ex aliâ Epistolâ, quæ itidem favere putatur popularibus suffragiis: *In ordinationibus Clericis, fratres Charissimi, solemus vos ante consulere, & mores ac merita singulorũ communi consilio ponderare: sed expectanda non sunt consilia humana, cum præcedunt divina suffragia. Aurelius frater noster Illustris adolescens à Domino jam probatus & à DEO vocatus est, &c.* Deinde *hunc igitur, fratres dilectissimi, à me & à collegis, qui præsentes aderãt, ordinatũ sciatis.* Ait solere à se plebem consuli, omnino consulendam nõ ait: imo facto ipso osten-

Quasi vero Cyprianus plebem consulens præ-

dit contrarium: Aurelium enim promoverat ipſe cum Epiſcopis, plebe inconſulta; Cauſam reddit, quia conſulitur plebs ut teſtimonium vitæ præbeat; At Aurelio ſatis teſtimonium præbebat geminata confeſſio, quod Cyprianus vocat *divinum ſuffragium.* Eodem jure Clero & plebi per Epiſtolam nuntiat adſcribendum Numidicum Presbyterorum Carthaginenſiū numero, & Celerino à ſe deſignatum Presbyterii honorem. Aliis quoque in Africa Epiſcopis jus fuiſſe Presbyteros eligendi illud Aurelii Epiſcopi in Africano Conſilio indicat; *Epiſcopus unus eſſe poteſt, per quem dignatione divinâ Presbyteri multi conſtitui poſſunt.* Neque ſemper expetita populi teſtimonia ſatis oſtendit Canon XXII. Concilii Carthaginienſis tertii, cujus verba ſunt, *Ut nullus ordinetur Clericus niſi probatus, vel Epiſcoporum vel populi teſtimonio.* Duplex ergo via ad Clerum perducebat, populi teſtimonium, aut Epiſcopale examen; Unde Hieronymus ad Ruſticum, *Cum ad perfectam ætatem veneris & te vel populus vel Pontifex Civitatis in Clerum elegerit.* Idem alibi. *Audiant Epiſcopi, qui habent conſtituendi Presbyteros per urbes ſingulas poteſtatem.* imo Laodicenſis Synodus, cujus Canones ſunt Oecumenico Concilio approbati, populares electiones rejicit: vetat enim Synodus τοῖς ὄχλοις ἐπιτρέπειν τὰς ἐκλογὰς ποιεῖσθαι τῶν μελλόντων

ter officium fecerit.

Ius fuit Epiſcopis facto presbyterio & plebe conſultâ, non aliter.

A. D. 397.

Vel hic pro & ſumitur prout tunc paſſim fiebat.

Advocato clero & plebe pro more.

non abſolute, ſed ſecundum quid, ſi ſynodi approbatione careant.

καθίστασθαι εἰς ἱερατείαν. Ad quem locum notat Balſamo, antiquiſſimum morem electionum popularium ob incommoda inde naſcentia eo Canone abrogatum: ſicut & ad Canonem Apoſtolicum XXVI. notat, olim ſuffragiis lectos Presbyteros, ſed id pridem fieri deſiiſſe.

Fallitur.

II. Sed de Epiſcoporum electione quoque videamus, quæ tanto majoris eſt momenti, quanto major Eccleſiæ cura Epiſcopis quam meris Presbyteris fuit conceſſa. Hos ſæpe poſt Apoſtolica tempora à populo, id eſt à Laïcis & Clero electos, nemo eſt qui neget, ſed id Iuris fuiſſe immutabilis temerarium ſit affirmare. Nam ut eorũ exempla prætereamus, qui à decedentibus Epiſcopis ſucceſſores ſunt cõſtituti, ſæpiſſime electos Epiſcopos, aut à Clero ſolo ſuę urbis, * aut à Synodo comprovincialiũ Epiſcoporum, facillimum eſt probatu. Pro Cleri jure facit inſignis Hieronymi locus, *Alexandriæ à Marco Euangeliſta, uſque ad Heraclem & Dionyſium Epiſcopos, Presbyteri ſemper unum ex ſe electũ in excelſiori gradu collocatum, Epiſcopum nominabant.* Nazianzenus hæſitanter loquens, vellet electiones permitti vel ſolis Clericis, vel potiſſimũ illis, ita enim minus malorum Eccleſiis eventurum, ſimul tamen oſtendens id ſuo tempore non obſervatum, ſed ditiſſimorum &

Imo contrariũ & temerariũ & aperte falſum.

non ſunt conſtituti inconſulto clero & plebe

** hoc probandum.*

Hieronymus non ait à ſolis presbyteris electum.

potentiſſimorum ſuffragia, aut etiã populi arbitrium, in electionibus prævaluiſſe.

At eam quæ per comprovinciales Epiſcopos fit, probat Nicenæ Synodi magnæ, Canon IV. Vbi in Græco Codice nulla plane populi mentio, [a] ut nec in Theodoreto, [b] qui ejus Canonis ſententiam duobus locis recitat, nec in Chartaginenſi Concilio [c] primo cujus Canon XIII. manifeſtè Nicænum illum reſpicit, ut à Balſamone quoque annotatum eſt. Huic Niceno Canoni congruit Antiochenæ xix. addens inſuper, ſi *qui tali electioni contradicerent, valitura plurium* (*Epiſcoporum*) *ſuffragia*. Neque tamen negaverim, multis in locis etiã Nicænæ & Antiochenę Synodi temporibus acceſſiſſe populi ſuffragia; At eam conſuetudinem fuiſſe univerſalem minimè verum eſt: liberum * hoc fuit donec Synodus Laodicena ab univerſali Cõcilio approbata eſt, cujus Canon XII. Nicænam & Antiochenam ſequens, comprovincialibus Epiſcopis jus eligendi tribuit. At XIII, diſertè omnes Sacerdotales electiones multitudini adimit. Iuſtinianus quoq; ab electione Epiſcoporum plebem excluſit & nominatim eã commiſit Clericis καὶ τοῖς πρώτοις τῆς πόλεως. * E pluribus vero nominatis unius deſignationem cõmiſit Metropolitano; ita tamen, ut ſi idoneorum 12.

[a] Nec presbyterii quod jure ſuo fraudare nefas antiquitas cenſuit.

[b] Hiſtor. lib. 4. c. 9. & 23.

[c] Carthag. concil. nihil de electionum jure ſcripſit.

Epiſcoporum Vox Canoni male inſerta.

** Imo veriſſimum debitum fuit non liberum.*

Non tribuit jus eligendi ſed de electione judicandi.

Nov. 123. cap. 1.

Non abſolute ſed ſecundum quid vide c. 12.

** Atqui.* πρῶτοι τῆς πόλεως

Sunt ex plebe non itaque plebem exclusit Iustinian. absolutè, sed jus plebis infregit.

neorum esset hominum penuria, etiam unius electio à Clero & primoribus Vrbis possit fieri; sunt autem οἱ πρῶτοι τῆς πόλεως, *Magistratus decurionum principes*, qui in legibus itemq; apud Salvianum & Firmicum *Principales*, alibi *Patres civitatis* vocantur. Et ex Numero, Grçcè, modo πεντάπρωτοι, modo δεκάπρωτοι, qui & Latinè *decemprimi*, modo εἰκοσάπρωτοι. Attamen Iustiniani constitutio non diu post ipsum viguit, reditumque est ad Synodicas electiones, quas suo quoque tempore in Oriente usitatas fuisse narrat Balsamo, nisi quod Metropolitani à Patriarchis eligerentur, Patriarchæ ab Imperatoribus.

13. Concludimus ergo neq; ex sacris litteris probari, neque à veteri Ecclesia creditum, electionem aut Presbyterorum aut Episcoporum immutabiliter ad populum pertinere. Neq; sanè sentire aliter possunt quicumque electionem ad Presbyterium transtulere; Nam si juris est divini & immutabilis, ut multitudo eligat, non magis ad Presbyterium electio, quam ad alios quosvis transferri potuit. Ac ne compromissa quidem valuerunt, quę de electione facta sæpe legimus, si ex divino præcepto definitum est, ut à plebe Pastor eligatur; Nam illud *quod quis per alium facit, per se facere videtur*, ad eas dumtaxat pertinent actio-

Multitudo eligit vel secundum se totam vel per delegatos suos.

Cum compromissa nulla fiant nisi quando plebs eò sua culpa devenit ut jure suo uti non possit, divino præcepto derogatur.

actiones, quarum cauſa efficiens proxima à jure indefinita eſt. Et profecto hoc ipſum quod dicimus contra Morellium, judicatum eſt Genevæ, id eſt, in ea urbe in quâ magnus honos, magnũ jus eſt populi, quod decretum doctiſſimus Beza defendẽs, *quod tota* (inquit) *multitudo* fuit convocata, & ſuffragium tulit, nec eſſentiale, nec perpetuum fuit: Ibidem ſatis eſſe putat, ſi plebi concedatur adferre cauſas, cur ipſi diſpliceat electio, quæ deinde ſint legitimè examinandæ. Ipſe urbis Paſtoribus ac Magiſtratibus electionem cõmittit, quod Iuſtinianeę legi ſatis congruit. Neq; tamẽ Iuris eſt divini & immutabilis, unde enim id probabitur, ſi Ordinationem atq; Confirmationẽ ab electione rectè diſtinxeris? Et aliter ſenſit vetus Eccleſia, quę Presbyterorum electionem Epiſcopo, Epiſcopi verò cõprovincialibus Epiſcopis permiſit.

Presbyterorum electionem Epiſcopo cum Clero & populo, Epiſcopi Synodo comprovincialium in Eccleſia vacante congregatorum, vel cum ejus clero & populo conſultantium, vel Cleri & plebis electionem ratam habentium, permiſit.

14. Eſt ergo modus eligendi inter ea, quæ ſpeciatim Iure divino definita non ſunt, ſed ſub generalibus tantum regulis, quæ omnia in Eccleſia ad ædificationem optimumq; Ordinẽ & citra ἀταξίαν geri jubent. In his autem talibus demonſtratum ſupra eſt, ſalvis manentibus regulis generalibus, legiſlationem competere Summæ Poteſtati. Aliter ſentire ſe negat vir acerrimi Iudicii Bullingerus, qui cum

Lib. 2. de Episc. Ord. & Instit.

popularis electionis multa attulisset exempla, ita infert, *Quamquam ex illis colligere nolim diligendi Episcopos Ius ad promiscua plebis suffragia reducendum, utrum enim totius Ecclesiæ comitiis, an paucorum suffragiis Episcopum designari melius sit, nulla potest recta omnibus præscribi Ecclesiis constitutio, sunt enim aliis regionibus alia jura, alii ritus, & instituta: si qui abutuntur per tyrannidem, cogantur in Ordinem à sancto Magistratu, vel transferatur ab eis jus designandi Ministros: satis enim est eligendi munere seniores aliquot ex Regis vel Magistratus jussu defungi, advocatis consultisque illis qui norunt qualis sit functio Episcopi, quæ ejus populi aut Ecclesiæ ratio, cui aliquis præficiendus est, qui item possunt de ingeniis, eruditione, atque moribus cujusvis judicare.* Hoc jure Iustinianus, ut jam diximus, modum eligendi constituit ab usu priore & Canonibus antiquis nonnihil recedentem: hoc jure post Nicænum Canonem multi Episcopi à Clero & populo electi: Extant & Caroli Magni, Ludovici, aliorumque Regum Capitula ac leges, alium atque alium continentes eligendi modum, ut verissimè dixerit Bucerus; *formam electionis à piis principibus esse præscriptam.*

Illud jam videamus an etiam Summa Potestas ipsa electionem facere possit; non quæritur an id facere omnino debeat, neque

que an expediat id ſemper facere, ſed an ſi faciat, quicquam committat contra Ius divinum: Nos cum ſummo viro Marſilio Patavino dicimus, *Non eſt lege divina prohibitus Legiſlator aut Princeps ab officiorum Eccleſiaſticorum inſtitutione, collectione, ſeu diſtributione.* Contrarium qui affirmant, pios Principes innumeros, & veteris & hujus ſeculi impietatis reos agunt, quod profectò magnæ eſt temeritatis, cum lex divina proferri nulla poſſit, quæ id prohibeat, ut abunde ab aliis, partim quoque à nobis demonſtratum eſt. Quamquam ergo hoc ſufficere poterat (liberum enim Summæ Poteſtati quidquid lege divina non circumſcribitur) in promptu tamen ſunt pro noſtrâ ſententiâ tuendâ & rationes & exempla: Ratio prima inde petitur quod omnes actus, etiam qui naturaliter aliis competunt, dum cauſas ex natura definitas non habeant, rectè videmus exerceri à Summa Poteſtate. Naturaliter præceptores pueris ſinguli eligunt, tutores dant liberis; ægroti, quo volunt, utuntur medico; mercatores ſocietatis ſuæ curatores præficiunt: At multis in locis tutela ſola lege, aut Magiſtratuum arbitrio defertur; conſtituuntur publico Imperio medici, ac juventutis formatores, etiam cum inter-

dictione, ne alii ea munera exerceant; mercatorum quoq; Societatibus Summæ Potestates idoneos præponunt curatores, culpante nemine. Quod si hoc jus Summę Potestati convenit in ea, quæ singulorum fuere, multo magis in ea quæ sunt populi, cum populi potestas in eam translata sit, quod nemo legum mediocriter peritus, ignorat: Causas aliquando justas esse posse, cur Summa Potêstas sibi Pastorum electionem vindicet, nemo sapiens negaverit; Nam sæpè errores in Ecclesiam contra D E I Verbum invecti aliter evelli nequeunt. Sæpé schismata cavendi non alia est ratio, sæpè Cleri suffragia factionibus, popularis electio seditionibus perturbatur: Cujus rei plurima extant exempla, etiam ab ævo puriore: Adde jam postremo loco, quod ea interdum sint tempora, ut ne regnum quidem retineri possit, nisi curet Rex ut fidelissimos sibi, atque obsequentissimos Pastores habeat: Germani sanè Imperatores gravissimas dedere pœnas hujus Iuris abdicati, quod omnes testantur historiæ.

Non absolutè.

18. Ad exempla ut veniamus, ostensum est supra ante legem Mosaïcam, & postea apud populos extra Iudæam, ipsos Reges Sacerdotio functos, quippe lege divinâ id tum non prohibente; quo minus

nus dubium est,etiam mandari ab ipsis eo tempore Sacerdotium potuisse. Quemadmodum à Romanis Regibus Pontifices & Flamines creatos legimus.

At in populo Hebraico post Mosis legem nemo Sacerdotali officio adhiberi 17.
potuit,nisi qui esset è gentẽ Aaronica:neq;
ministerio Templi, nisi qui Levita esset:
Hinc merito culpatur Hieroboam, quod 1. *Reg.* 12.
Sacerdotes elegerit eos qui Levitæ non 31.
essent:id enim per legem ei non licuit;sicut nec jubere Rex potuit,ut sacrificia fierent extra locum conventus, qui post Davidis Regnum fuit Hierosolymis. Alias vero functiones, aut etiam loca functionũ assignare, aut sacerdotibus aut Levitis 1. *Chr.* 16. 4.
Regii juris fuit: Ita David Levitas alios 2. *Chron.* 29.
ad prædicandum, alios ad canendum dis- 25.
ponit: Et ut quidã Cantores essent cum 1. *Chron.* 23. 24. 25.
cymbalis,citharis & nabliis Dei præcep- 2. *Chr.* 8. 26.
tum fuisse dicitur perProphetas:ut perso- 35. & 4. 15. *Nehem.* 12.
narũ ad singula munera applicatio ubiq; 2. *Chro.* 17. 8. 9.
David tribuitur,addito Regis nomine, & postDavidẽ,Salomoni.Iosaphatus quoq; Rex,non Propheta,Sacerdotes & Levitas nominatim elegit, quos ad docendum mitteret ad civitates Iudæ.Quod idem est cũ eo quod hic quæritur;Nam jus sanguinis in lege Mosaicâ respondet manuum impositioni in lege Christianâ,ut quidam

Patres existimarunt: Sicut ergo Rex Hebræus potest certo muneri ac loco certas personas applicare, sed Aaronidas tantum ac Levitas; ita Rex Christianus certæ Urbis *Presbyterum* aut *Episcopum* rectè facit, sed ex iis qui ordinati sunt aut ordinandi; Sic & Nehemias vice fungens Regis Persarum, Levitas alios in civitatibus singulis reliquit, alios Hierosolyma evocavit: Quin & Pontificem Maximum non successionis jure id muneris adeptum, sed electione magni Synedrij, certis tamen familiis adstricta, doctissimus Hebræorum Maimonides observat, ut & Vicarium Summi Pontificis simili ratione constitutum. Qui ipse Vicarius ad Pontificatum maximum spem magis, quam jus certum habebat. Hoc ipsum Synedrii jus Regni tempore videtur fuisse penes Reges. Alioqui vix est, ut rectè interpretemur, quòd dicit Scriptura, Sadocum *à Rege constitutum* qui Abjataro succederet, eodem planè loquendi genere, quo Benaja *constitutus* dicitur, qui in belli ducatum succederet Ioabo: & qui postea adepti sunt jus Regium Macedones, Romani, posterique Herodis, Pontificum Maximorum creationem ejusdem Iuris obtentu sibi vindicavere, cum cæteris in rebus, Iudæis ἀυτονομίαν relinquerent: Neque illud est indignum

Imo de Regibus synedrium judicavit.

dignum memoratu, ſicut olim in captivitate Babylonica Iudæi ducem habuerunt, qui *Ras galuth* vocabatur, ita poſt deſtructa Hieroſolyma Iudæis præfuiſſe *Patriarchas* diverſos in diverſis mundi partibus, quos ipſi ex Davidis ſtirpe ortos crederent, & quibus proinde quaſi legitimis principibus parerent, ut oſtendunt Origenes, Epiphanius, Theodoretus, Cyrillus. Hi *Patriarchæ* ab ipſis Romanis Imperatoribus *Illuſtres* vocantur. Et à Synagogis anniverſarium Canonem *auri coronarij* nomine exigebant, quem deinde Imperatores ad ſe traxerunt, deficientibus Patriarchis. Hi ergo *Patriarchæ*, ut cætera fecerunt quaſi Regio jure, ita *Archiſynagogos* quoque & *Preſbyteros*, qui & *Majores* & *Senes* & *Patres* vocantur, Synagogis præpoſuerunt, ut ex diverſis Codicis Theodoſiani legibus, inter ſe collatis, manifeſtiſſimum eſt.

Binos Tiberiade & Babylone.

Leg. Iudæorum. leg. ſi quis audeat. leg. Iudæi ſint Cod. Theod. de Iudæis.

Sed ad Chriſtianos veniamus: Ante Conſtantini tempora nullos Chriſtianæ Eccleſiæ Paſtores ab Imperatoribus electos nemo mirabitur, cum Imperatores aut inimici eſſent Eccleſiæ, aut certè eam haberent contemptui, longeque infra ſuas curas ponerent. Conſtantinus Canoni Nicæno, *de Electione* per Epiſcopos facienda, vim legis tribuit; idemque poſt eum

L. cuncta privil. & leg. 1. & 2. l. Iudæorum querela l. Iudæi ſint obſtricti.

fecerunt cæteri Imperatores, aut renovando Canonem, aut non abrogando, atq; hunc eligendi modum diu obtinuisse manifestum est, quippe majore latitudine Imperij, quam ut omnibus Ecclesiis prospicere posset Imperatorum diligentia; Sed id minimè obstat quo minus Imperatoribus non licuerit electiones per se exercere; Nam cum Canon â Summâ Potestate vim legis habeat, mirum non est si Summæ Potestati, justis de causis à lege latâ, aut in universum, aut in certa aliquâ specie liceat recedere. Nam & abrogari & temperari leges à legislatoribus solent, ut supra à nobis ostensũ est. Quid, quod ne abrogatione quidem, aut legis solutione opus est, cum Iurisconsulti in eo cõsentiant verbis generalibus in lege positis, numquam censeri exclusum jus Summę Potestatis. Exempla ergo electionum per Episcopos factarum ostẽdunt, non necessariò electionem à summâ Potestate fieri. Canones quoq; ostendunt Summâ Potestate nolente, per Episcopos rectè peragi easdem electiones; Horũ autem neutrum quæritur, sed, an & Summæ Potestati eligere liceat: Licere sanè optimi & Imperatores & Episcopi senserunt: nam in Constantinopolitanâ Synodo primâ jussit Theodosius nomina eorum qui proponeren-

rentur, in chartis præscribi, sibi autem servavit τοῦ ἑνός τὴν αἵρεσιν: Quid clarius? Unus omnium Episcoporum proposuit Nectarij nomen; Imperator hunc eligit; & in sententiâ perstat multis Episcopis reluctantibus: tandem Episcopi videntes Imperatorem à proposito non dimoveri, cedunt, exhibentes scilicet ei quam Imperatori debebant reverentiam in eâ re, quam divina lex nō prohibebat. Hic quis non videt extra Canones actum? Nam secundùm Canones nullæ in electione partes Imperatoris, hic vero Imperator Solus eligit, hoc est, personam designat. Episcopi ut & Clerus & populus probant electionem: Aliud autem est *eligere*, aliud *electionem* factam probare. Probant Episcopi, quia ipsorum erat Nectario adhuc laico & Catechumeno post Baptismum manus imponere. Et hic quoq; notandum à Canone abitum, cum juxta Canones Catechumenus, imo νεόφυτον eligi non posset: Probant electionem *Clerus* quoq; & *populus*, quia ad ipsos pertinebat ἡ δοκιμασία, quę ab electione quantum distet, supra indicatum est: Sic & Episcopi Mediolanensis electio ab Episcopis Imperatori delata est, nunquam id facturis, si id Iure divino contrarium credidissent. Citavimus & Valētiniani & Theodosii Iunioris exemplum,

Fabulosa narratio. Vide Epist. Concil. ad Occidentales.

Imò erant.

Quia scil. concors non fuerat.

plum, qui rescissa Procli electione, à majore parte factâ, ad Episcopatum Constantinopolitanum advenam ex Antiochia vocari voluere: Et ejusdem Theodosii, qui Proclum jussit in Cathedrâ collocari: quæ clara sunt non Canonicæ, sed Imperatoriæ electionis exempla: Neque negamus peculiares aliquas causas fuisse, cur Imperatores ipsi electionem â se faciendam judicaverint; sed hoc ad prudentiæ, non ad Iuris quæstionem pertinet. Prius necesse est Imperatores sibi id licere crediderint, antequam dispexerint an id expediret: Nam de illicitis nulla debet esse consultatio. Harum autem rerum causas ad divinam revelationem aut inspirationem referre in ista Ecclesiæ ætate merum est aut ignorantiæ aut pertinaciæ perfugium. A Iustiniano Imperatore Hormisda & Vigilius electi in Episcopatum Romanæ Urbis multò ante tempore quam in terrenam Dominationem Episcopatus ille verteretur; ita ut hanc qui attulerunt causam unicam, per Imperatores factæ electionis ad temporum Ordinem non satis attenderint.

Hormisda electus A. D. 514 Iulij 20. fer 1. Sub Anastasio Imp. quo tempore Romæ Theodorico Gethorum Orientalium Regi parebat annis ante Iustiniani ad Imperium A. D. 572. April. 1. evecti regnum 11. mensibus 8. diebus. 11.

Postea quoque mos ille in Constantinopolitanâ Imperii parte diu obtinuit, ita ut Nicephorus Phocas, Zonara narrante, nullos Episcopos nisi *à se electos* ad Episcopa-

Post annum 564.

copa-

copatum admiserit. Certè suo tempore ab Imperatoribus electos Patriarchas, invocatâ summâ Trinitate, Balsamo narrat. Et Demetrius Chomatenus Bulgariæ Archiepiscopus jura Imperatorum circa sacra persequens, eorum esse dicit, & electionibus præesse, & ex Episcopo facere Metropolitanum: Nec dubitare quisquam potest, quò magis refrixit in Clero sanctimonia & in populo obsequii fides, eò justiores fuisse causas Summis Potestatibus electiones sibi vindicandi.

In Occidente à Christianissimis Francorum Regibus, & sæpissimè, & diu electos Episcopos sine ulla populi, sine Cleri suffragio, in omnibus Francorum Historiis, quasi solis radiis, scriptum est: 20. Et tamen sunt qui ad tantam lucem oculos claudunt, nimirum, quia parum sit credibile tot pios Principes quicquam in more habuisse, quod divinis legibus adversaretur, neque eo nomine, aut ab Episcopis, quorum consiliis quotidie utebantur, aut a Synodis, quæ sub eorum Imperio frequentissimè habebantur, fuisse reprehensos: Sed quid opponant, videamus. Primum ergo serum hoc esse & infrequēs dicunt: Ego contra & vetus satis esse, & perquam frequens Exemplis viginti quinq; & amplius Caroli Magni ætatem an-

antecedentibus ostendi: Vetustati testimonium præbet Lupus Ferrariensis, qui sub Carolo Calvo scribens, Novitium esse negat, quod honorabilioribus Ecclesiis Rex *ex Palatio procurat Antistites*: Brunechildis tutelam regni gessit, circa annum IↃC. quo tempore à Gregorio admonita est de curâ instituendorum Episcoporum: Quod de Romanorum Pontificum Dominatu dicunt, quasi is regibus causam trahendæ ad se electionis dederit, præterquam quod supra refutatum est, trahi nullo potest modo ad Francorum Episcopos, & ad ea tempora cum Franci Reges nondum Italiam possiderent. Imo contra, quia Franci Reges hoc jure uti solebant in regno suo, ideo & in Italia hoc ipsum Carolus Magnus sibi tribui voluit, ne minore cum Imperio Italiam, quam Galliam & Germaniam regeret: Verissimè enim à Goldasto aliisque observatum est decretum illud, quod Adriani Pontificis Romani tempore factum est, ad Italicos dumtaxat Episcopos pertinere, cum aliis in partibus jam ante Carolus solidum jus electionis haberet.

Ab A. D. 575. quo cæsus Sigebertus.

21. Ad divitias quoque Episcopatuum, & ad nexas ipsis temporales Iurisdictiones, frustra recurritur: Nam etiam Caroli Magni temporibus, multoque magis

gis

gis priſco illo,& ſimpliciore ævo, Epiſcopatus pauperes aut tenues erant, ut ab Onuphrio Panvinio, harum rerum peritiſſimo indagatore, annotatum eſt: Ad Iuriſdictiones verò quod attinet, eas Epiſcopi, Caroli Magni ævo, nullas Epiſcopatibus annexas habuerunt, ſed uſurpari id demum cœpit, avulſo à Galliis Germaniæ regno: Cum Ottones Germaniæ Imperarent, tantum abeſt ut Iuriſdictionis electioniſve per Imperatores faciendæ cauſam dederint, ut contra ideo Iuriſdictiones conceſſæ ſint Epiſcopis, quod Imperatores eos, ut à ſe electos ſibi fideliſſimos fore, ideoq; ipſis cuſtodiam urbium tutè committi arbitrarentur. Obſervavit hoc idem doctiſſimus Onuphrius, qui in urbe Româ non dubitavit hæc veriſſima ſcribere: *Poſtquam vero Iuris Imperij facta eſt eorundem Prælatorum electio, quemadmodum & cæteri Principes ſæculares Imperii, tum Cæſares, qui de Religione benè mereri volebant, ſine Imperii tamen præjudicio cæperunt Epiſcopos & Abbates, ob Religionem tamquam potiora Imperii membra, præ cæteris laicis Principibus honorare, profana ditione & ingentibus opibus honeſtare, arces, oppida, urbes, Marchias, Ducatus, Provincias, Pedagia, telonia vectigalia, portaria, & multa alia quæ Imperii propria erant, Epiſcopatibus concedere,*

Imò poſtquam Imperii Majeſtas nutare cœpit.

cedere, quæ vel ex ſuis propriis bonis, quæ ad Imperium pertinebant vel ex alienis feudis erant: Nam laicis Principibus ſine legitimo hærede mortuis, eorum Provincias, quæ beneficiario jure ad Imperium pertinebant, non aliis amplius laicis Regulis ſed Epiſcopis concedebant, atque hac ratione omnes Epiſcopatus & Abbatias Italiæ, Galliarum, & Germaniæ, imo totius orbis Latini, & denique ipſum Pontificem Romanum ex pauperibus ditiſſimos & maximos Principes fecerunt: ex eis ſcilicet opibus, quæ ante Imperii juris erant, in nulla re propterea Imperialia jura minui exiſtimantes, quippe quod certi eſſent eos omnes Prælatos à ſe deſignandos fore, & non niſi juſſu ſuo & voluntate Sacerdotia ipſa obtenturos.

Lib. 3. de Concord. Cathol. c. 27.

Ottoni II. commentum hoc tribuit Nicolaus Cuſanus: *Otto II. unico gaudens filio, & multis regnis, cogitans difficile fore abſque maximo labore tot regna in pace aliquandiu ſervari poſſe, inſequens veſtigia avi ſui Henrici I. & Ottonis Patris, ſuum cogitatum ad res Eccleſiaſticas appulit, conſiderans multa jam religioſis locis per præteritos Reges donata, ſumma pace gaudere, quia verecundum erat* DEO *dicatis vim inferre, animo ponderavit ordinationem factam in Synodo Romanæ Eccleſiæ, de qua 63. Diſt. in Synodo: per quam perpetua dabatur poteſtas Imperatoribus, & Romanum Pontificem & cunctos ſub Imperio Epiſcopos inve-*

inveſtiendi, *vel ſaltem eorum conſenſum ſemper concurrere debere*, *celebrata* Canonica *electione*, *ut* 63. *Diſt.* nos Sanctorum : *unde hoc ponderans credidit, perpetuis temporibus, Imperio ſubjectis pacem dari poſſe, ſi temporalia dominia*, *tam Romanæ Eccleſiæ quam aliis adjungerentur*, *cum certi ſervitij obſervatione*, *tunc enim cultus divinus augmentaretur*; *& Religionem in magnam reverentiam exaltandam credidit*, *quando Sanctiſſimi magnæ potentiæ aliis principibus intermiſcerentur*, *non poſſe tunc quoſque voluntate in peccatis uti. Nulla publica ſperabat unquam peccata captorum & depopulatorum agrorum*, *& communem Pacem turbantium*, *incendiariorum*, *& conſimilium poſſe nutriri*, *Eccleſiaſtica ſacra Poteſtate*, *petenti & valenti reſiſtente. Etiam prædones & pauperum oppreſſores*, *qui particulari regimini præeſſent*, *ſic corrigi poſſe aſſirmabat*; *ut ſic abſque tyrannicâ oppreſſione populus in libertate vivere poſſet*; *Imperio etiam tranquilliſſimo non dubitabat hanc ordinationem eſſe utiliſſimam*, *quando per annua ſervitia ac præſtimonias cuilibet Eccleſiæ juxta quantitatem temporalium indictas*, *ſtatus Imperialis manu teneretur*, *ac etiam multò major Imperij potentia ex hoc appareret*, *quod illis omnibus dominiis*, *ita Eccleſiis traditis*, *nullis niſi per Imperium & abſque ſucceſſione præfici poſſet.* *Imperium ipſum enervavit.* Theodoricus verò à Niem ab Otthone I.

ejus rei jacta fondamenta ostendit; *Ipse*, inquit, *magnus Ottho*, *& de ipso descendentes, secundus & tertius ejusdem nominis Augusti, ipsam Romanam & alias omnes Ecclesias in Italiâ & Germaniâ sæcularibus dominiis ditarunt.*

22. At in Galliâ paucissima ejus rei exempla invenias. Fefellit nonnullos investituræ vocabulum: quod quia hodiè de feudis potissimum usurpatur, ideò omne id, quod de investituris Episcoporum dicitur, ad territoria & fundos pertinere putaverunt. Crassus est error. Nam *vestire* & *investire* vetera sunt vocabula originis Germanicæ, quæ juris qualiscunque collationem significant. Ideò apud veteres Auctores officiis omnibus tum civilibus, tum Ecclesiasticis aptata reperiuntur. Romanus Rothomagi Episcopus, Iureto annotante, vixit circa annum IↃC XXIII. in ejus vitâ legimus: *Fit itaque inter Palatinos Proceres de viro sancto communis assensio, qui omnes unanimiter Regi consulunt, ne grex Christi suo fraudaretur desiderio, sed divina protinus ad effectum ducatur electio: quo Rex gratulatus consilio, convocatis tam Episcopis quàm Abbatibus, baculum illi contulit Pastoralem.* Apparet hinc *investituram* trecentis fermè annis Vetustiorem Otthonis I. Imperio, quo cœpta sunt territoria Episcopis tribui,

tribui. Et sanè si in *investitura* spectata esset Iurisdictio civilis, jam ea facta esset per *Sceptrum*, *aut Vexillum*, ut mos habebat eorum temporum, non per *annulum & baculum*. Quamquam ergò non vindicarunt sibi Christianissimi Reges χειρῶν ἐπίθεσιν, quæ Presbyteros facit; tamen sui Iuris existimarunt hæc duo, hunc hominem huic Ecclesiæ obstringere, quod per annulum indicatur, & Iurisdictionem Ecclesiasticam, hoc est, Iudicium de sacris cum quodam publico Imperio conferre, quod *baculi* nomine indicatur: Nam & Regi ipsi, primùm cum sacraretur, unà cum Sceptro dari solebat baculus. *Et per hoc*, inquit Aimoinus, *Ecclesiarum defensio*, hoc est, Imperium ad tuenda sacra divinitus tradita; sua nimirum officiis signa respondebant: sicut & Canonicus per librum vestiebatur. Multis demùm post sæculis, cum pietas genuisset opulentiam, & filia insidiaretur matri, Imperatores de Iure vetustissimo pœnè detrusi, cœperunt indignitatem ejus rei ex hoc quoque ostendere, quod Episcopi ipsorum beneficio prædia & territoria possiderent; sed numquam hoc solo jure nixa est electio, quippe, ut diximus, istâ Regum liberalitate antiquior. Accedit, quod neq; vis ulla potest esse accessorio ut principale ad se trahat, & quod nunc quoque

Lib. 5. cap. 50.

prædiorum in vicem ſtipendia è publico ſuccedunt; ita ut hâc quidem de causâ nihilo ſequius ſit, quàm olim fuit jus Summarum Poteſtatum.

23. *Inveſtituræ* ergò nomine in illorum temporum hiſtoriis non inane ſignum intelligendum eſt: neque credendi tam ſtultos fuiſſe Reges, ut pro nudo ritu tot labores, tot etiam bella ſuſceperint; ſed cum ſigno, aut per ſignum res ſignata, nimirum Eccleſiarum collatio. Quam certum eſt factam duplici modo. Nam aut electionem liberè & ſine aliorum ſuffragiis Reges per ſe fecerunt, aut jus eligendi aliis conceſſerunt, ſalvo jure approbandi, non imaginario, ſed cum reſcindendi libertate Conceſſio eligendi dabatur, aut per legem, ſicut Carolus Magnus Epiſcopos *per electionem Cleri & Populi* voluit eligi, aut per privilegium; ſicut idem Carolus Magnus Mutinenſibus conceſſit, ut ſuis ſuffragiis Epiſcopum eligerent: idemque jus jam olim à Francis Regibus obtinuit Eccleſia Atrebatenſis; aut ſpeciali indultu, quæ via Caroli Magni poſteri tutior viſa eſt.

Carol. Sigon. de Reg. Ital, lib. 4.

24. In teſtamento Philippi Auguſti Francorum Regis hæc verba extant: *ſi fortè contigerit Sedem Epiſcopalem vacare, volumus ut Canonici veniant Eccleſiæ ad Reginam & Archiepiſcopum* (is erat * Guilelmus Remenſis Ar-

A. D. 119. G. (cum cruce ſignatus eſt) ſcripto, vitam ad A. D. 1223. produxit. * *Matris germanus.*

Archiepiscopus, quem Rex Hierosolymâ proficiscens Regni curatorem constituerat) *& liberam ab eis electionem petant*, & Ludovicus Sanctus qui dicitur, in diplomate quo matri mandat Regni curam, regalia enumerans, addit *Potestatem conferendi dignitates & beneficia Ecclesiastica*: Item, *eligendi licentiam, dandi capitulis & conventibus.* Senatus Curiæ Parisiensis in libello, quem Regi Ludovico XI. obtulit; *Ludovicus*, inquit, *Pius* (Caroli Magni scilicet filius) *semper jus investiturarum retinuit; in cujus locum posteà successerunt regalia, & jus illud quo utitur Rex, cum vacante Episcopatu eligendi Potestatem facit*, & hoc ipsum, quod in Angliâ solebat vocari, *licentia eligendi.* Cæterum sæpissimè Reges Francos & eorum successores tum in Galliæ tum in Germaniæ regno ipsos per se exercuisse jus eligendi, nullo alienorum suffragiorum interventu, & nos multis exemplis ostendimus, & ante nos indubitatæ fidei auctores prodiderunt. Apud Turonensem hæc extant: *Dionisius Episcopus per electionem Regis* (Clodovaci, qui Christianorum Regum primus) *ad Episcopatum succeßit.* Item, *Ommatius jussu Clodomari Regis* (is Clodovaci filius) *ordinatus est.* Item, *Theodoricus.* (Is quoque è Clodovaci liberis) *jußit Sanctum Quintianum constitui, & omnem ei Ecclesiæ* Pote-

A.D. 1248. quo crucem sumpsit.

Lib. 10. *c.* 13. 4.

A.D. 511. Licinij Turonensis. 11. decessit Clodovcus. Licinio A.D. 513. denato Theodorus & Proculus ju-

mandabat, *absque alia Cleri & Monachorum electione. Hoc autem per Galliam, Germaniam, & Italiam, quæ tunc Latinus orbis dicebatur, usurpari mos erat. Cujus exemplo cæteri quoque Reges ut Hispaniæ, Francorum, Hungariæ & ejusmodi imitati sunt. Hanc autem consuetudinem, cum omnes, ut dixi, Latini orbis Ecclesiæ, tum sæpè & diu in multis suorum Pontificum electionibus servavit Romana Ecclesia: & præsertim in Ioannis XIII. Gregorij V. Sylvestri, Clementis, Damasi, Victoris, Nicolaique Pontificum electionibus; qui omnes Otthonis I. & III. Henrici quoque III. & IV. Sententia, Romani Pontifices sine Cleri Romani suffragiis lecti, & ab eisdem Imperatoribus per Annulum & virgam de Papatu Romano investiti fuerant.* Et alio loco: *Imperator non solum Episcopatus omnes & Abbatias minoraque omnia Sacerdotia, ut præbendas, Canonicatus, Præposituras, & Decanatus, & hujusmodi conferebat; sed etiam Romanum ipsum Pontificem designabat.* Cui congruit illud pragmatici Farrariensis: *Imperatores conferebant omnia beneficia per universum orbem.* De Trajectinâ Ecclesiâ rescriptum Conradi Suevi produximus; cujus verba sunt: *Ius eligendi & instituendi Episcopum in ipsa Ecclesia ad Reges Romanos vel Imperatores pertinere dignoscitur, & ab*

Quasi Francorum Reges extra Galliam Latini orbis partem regnaverint.

Per orbem suum, non ubique.

Antecessoribus nostris Regibus & Imperatoribus ad nostra tempora est devolutum & deductum. Nihil huic Regum juri derogat capitulum Caroli Magni *de electionibus per Clerum & populum faciendis*, cujus modò meminimus. Certissimum enim est in omni lege tacitè exceptum jus censeri atque Imperium Summæ Potestatis. Conceditur ergò Clero & populo electio, nisi Regi ipsi ex usu videatur suo arbitrio electionem peragere. Genebrardus ipse juris Regii infestissimus oppugnator, Carolum Magnum usum jure per se eligendi Episcopos, quanquam rarius, concedit. Et sanè morem hunc Regiæ electionis per Pipinum & Carolum Magnum deducit Lupus Ferrariensis: & jus eligendi Romanum Pontificem penes Carolum fuisse, ipsi propugnatores Pontificiæ potestatis concedunt, decretumque ut ipse Archiepiscopos & Episcopos institueret. Ita enim voces *Laudandi* & *investiendi*, quæ sunt in decreto, Sigonius interpretatur. In Ludovico Rege jus hoc constituendi Pastores agnovit Synodus Aquisgranensis: usosque Caroli Magni posteros eodem jure multis exemplis alibi ostendimus. Utrumque ergò historici comprehendunt *investituræ* nomine, & *Ius eligendi*, si ita ex usu videatur, & *Ius electionem permittendi*, Regioque judicio aut

De sacr. elect. Iur. cap. 1.

De regn. Ital. lib. 1.

aut probandi aut improbandi. Quod jus penes Imperatores mansit adusque Hildebrandi tempora, qui primus in hoc jus violentum impetum fecit. Onufrius Panuinus vitam ejus referens, *non solum*, inquit, *Imperatorem electione Romani Pontificis, quod & Adrianus tertius aliquando fecerat, sed & omni auctoritate, quâ reliquos Prælatos, Episcopos scilicet, Abbates constituebat, primus omnium Romanorum Pontificum privare tentavit. Investituram* hic constituendi nomine rectè explicavit. Ut & ipse Imperator Henricus V. qui, ut apud Abbatem Suvarzahensem est, tam Papæ quam Synodo *Potestatem constituendorum Episcoporum Carolo Imperatori concessam notificavit.* Idem Onufrius alibi: *investituras ita*, inquit, *collationem appellabant.* A Carolo certè ad Henricum usque possessionis regiæ seriem continuat & Imperator ipse, & alii spectatæ fidei scriptores. Imperator Henricus à Paschali stipulatus est, ut regalia sibi dimitteret, quæ à temporibus Caroli, Ludovici, Otthonis, Henrici, aliorumque prædecessorum ad regnum pertinebant. Quæ hæc sint regalia, in edicto explic[illegible]t: *Regno jam inde à Carolo quadringentis & amplius annis investituras Episcopatuum tenenti, auferre volebat.* Hoc ipsum jus Westmonasteriensis vocibus *dandi Episcopatus* ex-

 pressit

pressit in historiâ anni CIↃ CXII. *Hoc anno orta est contentio magna inter Papam Paschalem & Imperatorem. Imperator voluit uti privilegio Antecessorum suorum, habito annis trecentis sub Pontificibus Romanis LX. qui licitè dederant Episcopatus & Abbatias per baculum Pastoralem.* Guillelmus quoque Tyriorum Archiepiscopus eidem mori antiquissimo testimonium præbet. *Inoluerat*, inquit, *consuetudo, præsertim de Imperio, quod decedentibus Ecclesiarum Prælatis, annulus & virga Pastoralis ad Dominum Imperatorem dirigebantur.* Ferrariensis Pragmaticus de illis temporibus agens: *Imperatores*, inquit, *conferebant omnia beneficia Ecclesiastica per universum orbem.* Duo autem illa, quibus diximus investituras constare, eligendi scilicet facultatem, &, si ab aliis eligeretur Episcopus, recusandi libertatem, optimè distinxerunt, & in jure Regio conjunxerunt omnes quorum in istis rebus excutiendis diligentia probatur. Patet hoc ex laudatis modò Onufrij locis. Quibus iste ejusdem Auctoris accedat: *Satis autem constat* Ioannem XIII. *qui Leoni* VIII. *immediatè successit; Gregorium V. & Sylvestrum* II. *Apostolicæ Sedi sola auctoritate Imperatorum fuisse impositos, nullius Cleri vel populi Romani suffragiis expetitos. Cæteri verò Romani Pontifices, qui inter* Ioannem XIII.

Suum scil.

&

& Sylveſtrum II. *fuerunt, etſi eos electos fuiſſe ab Imperatoribus non legatur, ſed à Clero, Senatu, populoque Romano: id accidit, quod electionis tempore Imperatores urbe abſentes, adeò maximis in Germania bellis & alibi impliciti eſſent, ut de novo Pontifice Romanæ ſedi providere non poſſent. Illud tamen conſtat, dum Imperatores, tres Otthones loquor, in urbe, vel propè, aut certe in Italia fuerunt, & Romanam forte Eccleſiam Paſtore vacare tum contigiſſet, eos novum Summum Pontificem Italia procul eſſe contigiſſet, certum eſt, tum dediſſe: ſi verò tempore novæ electionis eos ob Romanos Pontifices à Clero, Senatu, populoque Romano electos, non abſque Imperatorum conſenſu conſecratos fuiſſe.* Vir eruditiſſimus Iohannes Tilius in memoriali libertatum Eccleſiæ Gallicanæ; *Epiſcopatibus*, inquit, *vacantibus, apparet per hiſtorias Gregorij Turonenſis Archiepiſcopi & Aimonij, qui exempla recitant, ante Carolum Magnum à Regibus datos; aut ſaltem, ſi ex forma ſanctorum Canonum & Patrum decretis facta eſſet electio per Clerum & populum, eam nullius fuiſſe pretij, niſi à Rege probaretur.* Et peritiſſimus Canonum Iuretus ad Ivonis Epiſtolam CIV. *Quin etiam, licet aliquando libera eſſet Cleri & populi electio, tamen conſulendus erat Rex.* Ubi & reſciſſarum à Rege electionum adfert exempla. Ut appareat

ve-

verissimum esse quod dixi, ipsum jus approbandi non fuisse imaginarium (quale nunc quidam conantur Summis Potestatibus obtrudere) sed cum improbandi libertate conjunctum, & quidem tali, quæ alieno judicio non subjaceret.

25. Magni sanè momenti ad Ecclesiam tuendam & Regni statum jus utrumque, inquam, electionis & rejectionis: sed illud tantò majoris, quantò plus est beneficii debitorem acquirere, quam inimicum excludere. Paulus Æmilius, ubi id jus Henrico Imperatori extortum narravit: *ea res*, inquit, *multum virium Imperatoriæ majestatis detraxit in animis popularium: plus enim quam dimidium suæ Iurisdictionis perdidit*. Onufrius eundem fermè in modum: *Dimidium*, inquit; *Imperij omninò ab Imperatore tollebatur*. Item: *Imperij enim vel omninò tollendi, vel in perpetuum stabiliendi causâ tum maximè tractabatur*. Idem alibi de Henrico III. *Præstantissimum*, inquit, *hoc Imperij jus* (ita electionem appellat) *mordicùs retinuit*: neque sanè aliter existimarunt Reges, qui ex ruderibus Romani Imperij potentiam suam extruxere.

26. Præter Francos & Germanos, Hispaniæ quoque & Hungariæ Reges audivimus ab Onufrio nominatos. In Hispaniâ mos ille ante Caroli Magni tempora viguit; ut ex

Tole-

Toletano Consilio apparet, ubi Præsulum electio disertim regali Potestati adscribitur, addito, *si Toletanus Episcopus dignos esse probaverit*: quia ad ipsum consecratio pertinebat. Quem morem ad Reipublicæ salutem plurimum pertinere à Covarruviâ notatum est, & à Vasquio rectè animadversum, non ex juris Canonici beneficio hoc jus esse penes Reges, sed ipso regali atque adeò naturali jure; quia, scilicet, regno posito, simul jus Regi conceditur ea omnia procurandi, quæ ipsi lege divinâ interdicta non sunt, præsertim quæ eò pertinent, *ut subditi vitam & tranquillam & piam degant*. Hungariæ Reges ad Paschalis usque tempora eo Iure usos Martinus in Chronicis aliique tradiderunt. Nec omittendum illud Theodori à Niem de Sigismundo optimo Rege atque Imperatore: *Ipse Sigismundus Cathedrales Ecclesias & Monasteria, nec non omnia beneficia Ecclesiastica in Hungariâ dedit, quibus voluit.* His Apuliæ Reges addit in consiliis Alexander, Scotiæ Reges Episcopus Naumburgensis, qui anno CIↃCIX. causam eandem, quam nunc agimus, egit fortiter contra Hildebrandistas. Angliæ Regem ipsum, si placet, audiamus. *Henricus, id nominis post conquestum primus, concessit Episcopatum Wintoniensem Wilhelmo Gifford; & continuò de posses-*

1\. Tim. 12.

possessionibus ad Episcopatum pertinentibus contra novi Concilij statuta investivit. Idem Henricus dedit Archiepiscopatum Cantuariensem Rudolpho Londinensi Episcopo ; & illum per annulum & baculum investivit. Hic est ille idem Henricus, qui narrante Westmonasteriensi, per Wilhelmum procuratorem suum *constanter allegavit quod non ipse* (ita verba habent) *pro regni amissione investituras Ecclesiarum amittere velit, & hoc ipsum verbis minacibus affirmavit.* Facessant historiarum imperiti interpretes. Quis non videt hic investiturarum vocabulo ipsam Episcopatuum collationem intelligi? Statutum Parlamenti sub Eduardo III. Rege habiti testatissimum hoc facit. Verba sunt: *Supremus Dominus noster Rex, & hæredes sui habebunt, & pro illo tempore fruentur collationibus ad Archiepiscopatus & alias dignitates electivas quæ de ejus sunt advocatione, quas progenitores ejus habuerunt, antequam esset libera electio concessa. Quandoquidem electiones concessæ sunt per progenitores Reges sub certâ quâdam formâ & conditione ; videlicet, ut eligendi licentiam à Rege peterent, & post factam electionem Regium consensum obtinerent, & non alio modo.* En jus Regium *conferendi Episcopatus*, Clericorum electione in Angliâ antiquius, quod historiæ quoque testantur: quæ ab Ethelredo, & aliis an-

A.D. 1114. April. 26. Fer. 1.

antiquiſſimis Regibus, anni ſunt jam ſeptingenti, narrant collatos Epiſcopatus. Poſtea Clericis conceſſæ electiones ſub duabus conditionibus, quas in Gallia quoque obſervatas oſtendimus, ut *eligendi* impetraretur licentia, & facta electio ad Regium referretur arbitrium. At poſteriori ævo tota electio Regi reddita. *Hodie* penes capitula imago eſt electionis: vis tota penes Regem. Nam vacante Epiſcopatu, Rex cum codicillis, licentiam eligendi continentibus, ſimul tranſmittit nomen ejus quem eligi cupiat. Hunc morem defendens Bochellus, ait; *Antequam jus plebis deſignandi qui conſecrentur eatenus eſſe penes Reges, quatenus ſolennes Regni cujuſque conſuetudines permittunt.* Bilſonus autem Wintonienſis Epiſcopus operoſiſſimè de hac quæſtione diſſerens non ſemel affirmat, quod certiſſimum eſt; *Nullam eligendi formam divino Iure præſcriptam: cumque Principes populi ſint capita, & divino atque humano Iure omnis externæ atque publicæ adminiſtrationis curam, tam in ſacris quam in civilibus cauſis creditam ſibi habeant; has rationes neceſſario evincere electiones eorum fidei committi debere; ſaltem ſi onus illud in ſe ſuſcipere voluerint.* Ejuſdem hæc ſunt verba: *Luce clarius apparet, alios etiam Principes, præter Romanos Imperatores à prima Chriſtianæ*

Imo ad eos antequam Reges ulli Chriſto nomen dediſſent pertinebant.

Si velit ſcil. ſed id rarius.

Imo falſiſſimum, cum Apoſtolorum praxeos quæ divinum jus noſtrum eſt, exempla ſuperſint.

stiana fidei professione, non solum summam Potestatem in electionibus Episcoporum habuisse, sed quos eo honore dignos judicarunt, non expectatis populi aut Cleri suffragiis, propriâ auctoritate constituisse. Non ultra extendam, quod facillimum erat, exemplorum ac testimoniorum congeriem. Aut hæc satis sunt, aut nihil est satis. Quisquis igitur tot laudatissimos Reges, quorum alij primi in regnis suis Christianam fidem sunt professi, alii Romanorum Pontificum ambitioni fortiter restiterunt, alij reformationem Ecclesiarum aut inchoarunt aut promoverunt, atque in iis multos sanctimoniâ & eruditione celebres, damnare sacrilegij audet, quasi in eligendo Episcopos aliquid jure divino vetitum admiserint; is me tam temerarij judicij approbatorem non habebit.

27. Quod verò quidam in hoc electionis negotio Pastores alios ab Episcopis discernunt, nimirum quia ipsi illis in locis vivunt in quibus nulli sunt Episcopi, frustra est. Nam Pastores tale, etsi cùm meris Presbyteris id commune habent quod aliis non præsunt; habent tamen illud Episcopale, quod nemini Pastori subsunt: atq; adeò dubium est, Episcopisne an meris Presbyteris rectius annumerentur. Præterea, cum Episcopatui insit Presbyterium, qui Episco-

Sinonyma sunt ex Apostolorum mente.

patum

patum conferunt, simul iidem conferunt certa urbis aut loci curam Pastoralem, & aliquid insuper amplius: ita ut à majori ad minus, aut potius à toto ad partem rectè procedat argumentatio. Veteres sané Imperatores & Reges adeò se inferiorum munerum Pastoralium collationi minùs immiscuerunt, quod aut à se, aut juxta leges suas electis Episcopis totam illam curam minorem rectè committi non sine causâ existimaverunt. Ideo & in antiquissimis Canonibus de Presbyterorum electione vix quicquam invenias; quia tota illa res Episcopalis erat Arbitrii, ut supra ostendimus. Nec desunt tamen exempla, quibus appareat officia etiam minora Ecclesiastica à Regibus collata. Onufrium modò produximus testantem, non Episcopos tantum, sed minora quoque Sacerdotia ab Imperatoribus solita conferri. Extat Pelagii Romani Pontificis Epistola, quæ significat sacras clementissimi Principis venisse literas, quæ certos quosdam homines centumcellis Presbyterum, Diaconum, & Subdiaconũ fieri præciperent. Ut jam de Abbatiis taceam, quas itidem à Regibus collatas nemo est qui ambigat. Quæ de Patriæ nostræ jure ex actis publicis antehâc protulimus, abundè testâtur Hollandiæ, Zelandiæ & Westfrisiæ

Non erat, sed post facta est.

Principes ab ipsa Principatus origine pastoralem cujusque urbis aut pagi curam, idoneis hominibus arbitratu suo detulisse nisi si quibus in locis id jus aliis cõcessum doceri posset: eamque consuetudinem ad proximi belli tempora fuisse servatam: hæc etsi antiqua non sunt, illis tamen refellendis sufficiunt, qui à populo electos Pastores ad ultima usque belli tempora publicè asseverare non sunt veriti. Addi possent, si necesse esset, plurimæ investiturarum tabulæ, quibus Principes nobilibus vasallis, inter cætera etiam jura, Ecclesiarum collationem largiuntur. Ego verò, quomodo non hodieq; id jus duret, (nam an, & ubi expediat, & quatenus, alia est quæstio) intelligere non possum. Neque enim cõmeriti sunt Ordines reformationi operam dando, ut sequiore, quàm antea sit loco. In Palatinatu curæ Pastorales conferuntur arbitrio Senatus, qui mandato & nomine electoris Ecclesiis præsidet. In ditione Basileensi, Ecclesiarum extra urbem in pastore eligendo potestas nulla. Quem Magistratus urbis ad pascendum illas mittit, etiamsi docentem numquam audierint, reverenter accipiunt. Initio reformationis multi Pastores hâc solâ vocatione contenti fuêre. Deniq; Musculi effatum est: *Pastorem Christianum de vocatione*

Loc. Com. de Elect.

tione ſua ſollicitum eſſe non debere, neque ambigere quin Chriſtiana ac legitima ſit ſua vocatio ubi ad Euangelium prædicandum à pio Magiſtratu aut Principe vocatus eſt. Eccleſiarum ergò reformatarum doctrina Poteſtates divino jure non ſpoliat. Neque ſanè ipſi Ordines unquam aliter exiſtimarunt. Nā cum anno CIↃ IↃ LXXXVI. ſine aſſenſu ordinum Synodus habita eſſet, Comes Leiceſtrius præfectus harum partium, ut ad probandam Synodum ordines permoveret, xvj. Novembris teſtatus eſt eam probationem nemini detrimento fore in Iure inſtituendorum Paſtorum. Ipſi verò Ordines eodem anno IX. Decembris die acta Synodica admiſerunt additis quibuſdam exceptionibus; quarum una hæc eſt; *ut Ordines, Nobiles, & urbium Magiſtratus, aliique, jus & conſuetudinem retinerent inſtituendi & deſtituendi Paſtores & ſcholarum Magiſtros.*

Videamus jam cætera, que contra Sūmas Poteſtates hâc in parte afferri ſoleant. 28.
Ajunt nonnulli Reges quoſdam & Principes abuſos electionibus, aut per ſordes, aut per gratiam. Quod quidem verum eſt; ſed ad hujus controverſiæ definitionem non pertinet. Nam abuſus Iuris neminem Iure privat, niſi forte ſubditum intercedente ſuperioris ſententiâ. Multò minus abuti poſſe, ad amiſſionem Iuris ſatis eſt. Alio-

qui nemo certus erit cujusquam Iuris. Neque verò minor est laudabilium electionum, quas Reges fecerunt, numerus. Et cōtrà ex popularibus electionibus res sępè ad seditionem, cædes, vulnera, incendia, perducta est: neque Clerus gratiæ & factionum semper expers, ne nunc quidem. Ita ut si in commodorum metu everti possit electio, nulla ejus species sit substitura. Cùm Genebrardus, infensus Iuri Regio, dixisset Episcopos Romanos ab Imperatoribus electos, monstra hominum fuisse, contra à nostris ostensum est, aut bonos aut mediocres electos, à Clero verò & populo mera monstra prodiisse. Accedit, quod Summarum Potestatum magnitudo non tam facile quàm privati largitionibus corrumpitur, neque injustis aliorum desideriis æquè obnoxia est. Deinde ordinatio, quæ penes Pastores manet, & jus contradicendi, quod plebi relinquitur, si non omnibus, quod vires humanas excedit, certè majoribus malis præcludit aditum.

Rainoldus. 187.

29. Objiciuntur & Canones, & Patrum dicta quædam. Vetus canon, qui est XXX. in eorū numero qui vocantur Apostolici, de Magistratibus agit, non de Imperatoribus; & quemadmodum proximè antecedens Canon nundinationibus, ita hic violentis intrusionibus opponitur: quod verba illa indi-

indicant, ἐγκρατὴς ἐκκλησίας γίνεται. Ad eos ergò pertinet Canon, qui non legitimè ordinati atque examinati per vim Eccleſias invadunt, Magiſtratuum ipſis faventium auxilio aut fiduciâ. Sic & Pariſienſis Synodus non electionem Regiam improbat, ſed ordinationem; neque omne Regis Imperium, ſed id quod fit contra Metropolitani & comprovincialium voluntatem, quippe ad quos ordinatio pertinebat. Nam ipſe Rex Charibertus, quo Imperatore hæc Synodus eſt habita, Paſcentium eligit ad Epiſcopatum Pictonicum, quem comprovinciales receperunt, ut rectè electum, & ut aliud vellet Canon, nihil tamen ad rem faceret. Nam ſi factus eſt Rege conſentiente, potuit aut ab ipſo, aut ab aliis etiam Regibus, præſertim de optimatium ſententiâ reſcindi; cùm nullæ leges poſitivæ ſint immutabiles: ſin diſſentiente Rege, jam neque Canon ille vim legis habuit; neque eo imminui jus Regium potuit. Certè ex quo Reges eligere Epiſcopos cœperunt, plurimæ in Galliâ Synodi ſunt habitæ, quarum nulla Reges eo nomino reprehendit: non una verò Regem monuit, ut quantum par eſſet, ſtudium ac curam conſtituendis Paſtoribus adhiberet: ut ſatis appareat, nihil umquam Galliæ Epiſcopos in iſto eligendi modo deprehendiſſe, quod legi-

legibus divinis esset contrarium. Nicenæ Synodi II. per quam imaginum introdu-ctus est cultus, auctoritatem à nostris proferri satis indignum est. Et tamen, ne hujus quidem alia est quam illorum, quibus jam respondimus, Canonum sententia. Adfertur & Athanasii vox acrior in Constantium; qui si summis affectus injuriis aliquid protulisset, non tam generaliter verum quàm illis temporibus accommodatum, nihil mirandum esset; cùm aliis quoquePatribus multa exciderint, quæ rigidum examen non ferunt. Et tamen ipse Athanasius, utcunq; calidus hâc in causâ, nullum obtendit jus divinum; sed quærit, *ubi sit ille Canon, ut ex Palatio mittatur is, qui futurus sit Episcopus?* Ostendit ergò Canonicum non esse, quod fiebat à Constantio: & rectè: Alius enim eligendi modus eo tempore in usu erat, Nicenę Synodi auctoritate, & Constantini præceptis infirmatus. Quamquam autem justis de causis conceditur Regibus à Canone recedere, tamen eo animo egredi Canonem, ut Arrianæ parti faventes ad Episcopatum promoverentur, minimè erat boni Imperatoris officium: ergò justius reprehenditur ista eligendi ratio, si etiam omissâ ordinatione obtrusi sũt Ecclesiis Episcopi; quod factum omninò credibile est. Neque e-

nim

nim Orthodoxi ordinaturi erant Arrianos, aut cum Arrianis colludentes. Enimverò, obſtare jus divinum, quo minus Rex Paſtorem eligat, nemo adhuc Patrum repertus eſt qui diceret. Aliter ſenſiſſe apparet ſanctiſſimos Epiſcopos, tum qui Theodoſio eligenti paruerunt, tùm qui Valentiniano electionem detulerunt.

Et hæc quidem de ſummis Poteſtatibus 30.
verá religioné amplectentibus dicta ſunt. Ná ad eos Reges quod attinet, qui ſalutari fidei non aſſentiuntur, numquam illos pii cœtus pro electione Paſtorum interpellabunt. Nam qui ſperent defenſioné Eccleſię ab hoſtibus Eccleſiæ? Et, ut res feliciſſimè ſuccedat, tamen indecorum res Eccleſiæ κρίνεσθαι ἐπὶ τῶν ἀδίκων, καὶ οὐχὶ ἐπὶ τῶν 1. Cor. 6. 1.
ἁγίων. Quin ipſi Reges à fide alieni ſi tale aliquid ſibi arrogent, procul dubio gravius ſibi judicium accerſunt. Attamen, ſi omninò nolint Reges infideles admittere quemquam Paſtorem aut Epiſcopum niſi à ſe electum, atq; interim & Eccleſiæ τὴν δοκιμασίαν, & Paſtoribus aliis τὴν χειροθεσίαν relinquant, vix puté convenire Chriſtianis, ut homines alioqui idoneos eo ſolo nomine repudient, quod ab infidelibus Regibus commendentur: DEUS enim bonus etiam per malos opus bonũ peragit. Non is ſum, qui damnare audeam tot

Christianas Ecclesias in Thraciâ, in Syriâ, in Ægypto, quæ Patriachas aut minores Episcopos à Turcarum Rege accipiunt; neque novam esse hanc Christianorum patientiam docet nos Barlaamus Episcopus Gyracensis, cujus hæc sunt verba: *Pontificatus quilibet, quomodo Bulgarensis, dependet à Principe illius gentis: & Triballensis similiter à suo Principe: Antiochenæ verò Patriarchæ Armeniorum Rex dominatur: Hierosolymitano autem & Alexandrino Ægyptiorum impiissimus Princeps. Nullus enim horum Pontificatum recipit, non probante & decernente & consententie suo sæculari Principe: Magis autem, & plurimùm, & omnibus, ad quos spectat electio, voluntate renuentibus, & cum Principe discordantibus, necessarium est finaliter, eum, quem vult Princeps, Pontificem effici.* Nimirùm satius est Pastorem idoneum, plebis testimonio laudatum, ab aliis Pastoribus ordinatum accipere arbitrio Principis quamquam infidelis, quam Ecclesiarum vastitatem pati. Certè Esdras munus restituendi cultus divini à pagano Rege Artaxerxe sibi impositum non defugit.

31. Sed ad nostras, Christianas Potestates ut redeamus (istud enim obiter dumtaxat adspersum sit, ut occasio aliis detur hoc super negocio cogitandi) monitos

lecto-

lectores volumus nos totâ hac tractione id unum exquirere, quid liceat, non quid unoquoque tempore expediat. Nam sive antiqua sive recentiora respicimus tempora, videbimus in *electionis* modo sæpissimè variatum. Neque tantùm per sęcula & provincias, sed per annos quòque & urbes singulas. Adeo nihil certum est eâ in re, quam lex divina incertã reliquit. Et sanè ubi non de jure, sed de optimo electionis modo quæritur, mirum quàm multa sint quæ in omnem partem probabiliter dici possint. Da mihi Cyprianum, & qui eo ævo vixerunt; nihil erit à populari electione metuendum. Da Patres Nicenos, libenter Episcopis electionem addicam. Da Theodosios, da Valentinianos, da Carolos Magnos, nullum erit à Regiâ electione periculum. At nos in face Ecclesię vivimus, & cùm omnia rectè sunt circumspecta, nihil est quod incommodo vacet. Itaque nihil hic quidquam perpetuum præscribi potest.

Non solus tunc populus elegit.

Non solis Episcopis eam Nycena synodus addixit. Fuit & sub Constantino qui Antiochiam Arianis commisit.

Aristot. Ethic. 5. 14.

Si tamẽ aliquid consilii hâc in parte dandum est, non displiceat mihi Iustinianeorum temporum ratio, adhibitâ hâc cautione, ne plebi invitę Pastor obtrudatur, & simul salvo Summis Potestatibus jure rescindẽdi electiones si quid forte in Ecclesię aut Reipublicę perniciem erratum sit. Quo

X 5 jure,

jure, non Francos tantum Reges, sed & veteres Romanos Imperatores sæpissimè usos facillimum probatu est. Ne testimoniorum acervus supra modum excrescat, (plenæ enim sunt omnes Historiæ, plena Synodi, plena Pontificum decreta) pauca adferam. Post Sisemij mortem plurium suffragiis electus erat Proclus ad Episcopatum Constantinopolitanum: electio hæc ab Imperatoribus rescissa est. * Gesta ipsa Romanorum Pontificum ostendunt electum ordinari non potuisse; nisi decretum electionis prius transmitteretur in regiam urbem, id est, Constantinopolin, *idque secundum antiquam consuetudinem.* De Francis supra quædam attulimus. Non omittendum tamen Pontificis Romani testimonium, qui Lothario & Ludovico Imperatoribus fatetur ante consecrationem Episcopi percipi debuisse Imperialem licentiam, & Imperatoris Epistolam ad Metropolitanum, cum his verbis, *ut prisca consuetudo dictat:* & Platinæ illud; *nihil actum à Clero in eligendo Pontifice, nisi ejus electionem Imperator approbasset.* Et quod alibi ostendimus de approbandâ aut improbandâ electione fuisse longas deliberationes, si Rex etiam Angliæ Iohannes electionem Stephani in Archiepiscopum Cantuariensem jure Regio rescidit.

C. Agatho dist. 73.
Concors Procli nulla fuit electio, itaque merito rescissa * *Ostendunt id post A. D. 500. fieri cœptum.*

Mul-

Multum errant, qui arbitrium hoc Summarum Poteſtatum, quo facta electio probatur aut improbatur, confundunt cum eo conſenſu quo urbis cujuſque Magiſtratus ſecundum leges aut Canones, juxta Clerum, interdum & cum populo ad electionem concurrunt. Plurimum enim hæc inter ſe diſtant. Nam Summarum Poteſtatum arbitrium ſupra electionem; Magiſtratuum conſenſus pars electionis eſt: Illud Summis Poteſtatibus competit eo ipſo quo Summæ Poteſtates ſunt; hoc Magiſtratibus ex lege poſitivâ, nec propriè quà ſunt Magiſtratus, ſed quà honorata pars urbis. Itaque Magiſtratuum electio intra urbis ſuæ fines ſtat; at Imperatores & Reges non tantum jus ſuum in urbibus, quas habitant, & quarum Eccleſias frequentant, puta Conſtantinopoli, Pariſiis, Londini, ſed per omnia, ſi ita ex uſu videatur, Imperii ſui loca exercent: ut Imperator Conſtantinopolitanus Romæ, Mediolani: Rex Francorum Rothomagi, Pictavii, Tuſculi, Reati; Rex Angliæ, Cantabrigiæ, Eboraci, & ita deinceps. Deinde Magiſtratus ſuffragiis poteſt vinci, Summa poteſtas non poteſt. Itaque Calixtus Pontifex Romanus eo ipſo tempore, quo Henricus Imperator coactus de jure inveſtitutarum ceſſerat,

Nihil imperatori hodie juris Conſtantinopoli nec Romæ. Nihil Francis Tuſculi & Reati juris eſt Malmeſb. lib. 5. de geſt. Angl Vrſperg. in Chronico.

rat, permisit Imperatori adesse electioni, & suborto dissidio saniori parti consensum atque auxilium præstare. Quo ipse Imperator de Summo Imperio devolutus, & in Magistratuum ordinem redactus est. Certè, ut electionem permittat aliis, jus illud liberæ approbationis à se abdicare tuto non potest is qui Summo Imperio fungitur.

33. Etiam post peractam electionem jus removendi certam personam à certi loci ministerio; etsi penes alios esse quoque possit, nunquam non esse penes Summam Potestatem debet. Sic ejecit Salomo Abjatharem, ne esset DEI Sacerdos. Episcopos Romanos non semel Imperatoriâ Potestate depositos ipse Bellarminus confitetur. Cujus rei facilis est probatio. Nam si Summa Potestas jus habet aliquem urbe aut provinciâ interdicendi, necessariò etiam jus habet interdicendi ministerio hujus urbis aut provinciæ: Hoc enim illi inest, ac cujus totum est in Potestate, ejus in Potestate pars non esse non potest. Neque dumtaxat hoc poterit Summa Potestas per modum pœnæ, sed & per modum cautionis, puta si quis Pastor à plebe rapiatur in materiam tumultus, quod forte etiam sine crimine ipsius accidere poterit: Nisi enim hoc posset

Summa

Summa Poteſtas, Reſpublica ad tuendam ſecuritatem ſuam ſibi non eſſet ἐυτάρκης. Errant autem, qui puant neceſſario ejuſdem eſſe eligere & removere. Nam Summa Poteſtas non ſolùm interdicere poteſt publicis actibus, ſed & privatis, ad quos ipſas perſonas non eligit, puta negotiatione, conductione; ut ſupra, cum de juriſdictione ageremus, oſtenſum eſt, idemque oſtendunt exempla. Nam octo aut plures Romanos Epiſcopos conſtat ab Imperatoribus depoſitos, modò cum Synodo, modò abſque Synodo, quorum aliquam multi à Clero populoque Romano electi fuerant.

CAPUT XI.

De muneribus in Eccleſia non omnino neceſſariis.

SUMMARIUM.

1. *Quanti referat diſtinguere in regimine Eccleſiaſtico inter neceſſaria & non neceſſaria.* 2. *Epiſcopi vox explicatur & oſtenditur in hac quæſtione ſignificare Paſtorem, qui Paſtoribus præſit jure quodam perpetuo.* 3. *Epiſcopatum ita ſumptum nulli Iuri divino repugnare.* 4. *Eſſe ab Eccleſia univerſali receptum.*

5. *Ini-*

5. Initium habuisse ab Apostolicis temporibus. 6. Divino Iudicio esse approbatum obiter de Ambrosii loco. 7. Episcopos nominatos Angelos, Apostolos, προεστῶτας. 8. Exemplum Episcopatus potuisse sumi ex lege naturali & Põtificatu Mosaïcò: credibilius tamen ab Archisynagogis. 9. Magnas in Ecclesiam utilitates ex Episcopatu redundasse. 10. Episcopalẽ eminentiam non esse divini praecepti. 11. Non plane universaliter observatum, ut cuivis civitati unus praeesset Episcopus, & penes quos sit jus ordinandi. 12. Non leves fuisse causas cur his temporibus, nonnullis in locis ad tempus certè aliquod Episcopatus omitteretur. 13. Ignotos fuisse Apostolicae & veteri Ecclesiae Presbyteros temporarios. 14. Veterem omnem Ecclesiam Presbyterorum vocabulo in Ecclesia non alios quam Pastores intellexisse in verbo & Sacramentis occupatos: simul ambiguitas vocis Seniorum excutitur. 15. Assessores qui à nonnullis Presbyteri vocantur, non esse ex divino praecepto. Solvitur locus Matth. xviij. Explicantur Synedria Iudaeorum tum minora, tum magnum, & ostenditur apud Iudaeos eosdem fuisse qui de sacris & profanis jus dicebant. Quae sint negotia Dei, quae Regis. 16. Presbyterorum vox quid in N. T. significet, & imprimis quae sit sententia loci 1 Timoth. 5. v. 17. Licite potuisse institui Assessores Pastorum laicos, aut à summa Potestate aut ab Ecclesia.

Eccleſia. 18. Probatur ex ſacris Literis hanc inſtitionem Deo non diſplicere. 19. Non deeſſe in pia antiquitate exempla, quæ nonnihil ad hunc morem accedant. Qui ἔκδικοὶ ſive Advocati Eccleſiarum. Qui φροντιςαὶ : quæ πρεσβύτιδες, Qui in Anglia Oeconomi & adſiſtentes. 20. Vtilitatem non ſpernendam ab iis Adſeſſoribus poſſe haberi. 21. Sub certis tamen cautionibus : ubi de more Genevenſi eligendi iſtos Adſeſſores.

MULTUM refert ad retinendam Eccleſiarum pacem inter ea quæ jure divino præcepta ſunt, & quæ non ſunt, accuratè diſtinguere : Nam etiamſi ritus aut regiminis modus aliquantũ differat, nulla inde ſequitur Eccleſiarum divulſio, quandiu pars neutra ſuo mori divini præcepti auctoritatem adſcribit. Et hac præcipuè de cauſa laboratum à nobis eſt, ut oſtenderemus jure divino non eſſe vetitũ eligendi modum, quo Reges piique Principes nonnulli hodie utuntur. Non quod eorum exempla aliis imitanda proponamus (poſſunt enim alii electionis modi, aut per ſe utiliores eſſe, aut certè nationũ ingenio & Eccleſiarum quarumdã ſtatui aptiores, aut ob ipſam conſuetudinis vetuſtatem præferendi) ſed ne Reges ſimulq; ipſas Eccleſias, in quibus mos ille ſervatur,

vatur, temeraria damnatione à nobis alienemus. Quod de electione fecimus, idem faciendum est nobis de muneribus Ecclesiasticis, quibus aliæ Ecclesiæ hoc seculo Reformatæ utuntur, aliæ non utuntur: Nimirum ut ostendamus nihil de iis in alteram partem definitum juris divini præcepto; quo posito facile apparebit regiminis diversitatem non debere obstare fraternæ unitati. Ad intelligendum jus Summarum Potestatum tractatio hęc omnino necessaria est. In his enim quæ præcepto divino sunt definita, executionis necessitas Summæ Potestati incumbit: In cæteris est aliqua eligendi libertas. Accedit quod, ut supra diximus, Ecclesiasticum regimen fermè sequitur τῆς πολιτείας τύπον, quod à Britanniæ quoque Rege sapientissimo observatum est. Præcipuè autem inter Protestantes contendi solet *de eminentiâ Episcopali*, & de munere eorum qui cum Pastores non sint, id est, nec prædicent nec sacramenta exhibeant, Pastoribus tamen assident, & à quibusdã *Presbyteri* appellantur. De utroque videamus, quantum instituti permittit ratio. Sunt enim hæ quęstiones ab aliis tanta argumentorum copia tractatæ, ut vix quicquam sit quod addi possit, præcipuè verò doctissimus Beza cum Genevense regimen tuendum suscepisset; tum

quæ

quæ pro adſeſſoribus iſtis, tum quæ contra Epiſcopos dici poterant, quâ pollebat vi ingenii, latiſſime explicavit; & ex adverſo Anglicanę Eccleſię laudatores Saravia & Wintonienſis Epiſcopus tam pro Epiſcopis, quam contra adſeſſores iſtos acerrime diſputarunt. Ita ut qui exactam harum rerum cognitionem deſiderant, ad illorum libros ſint remittendi. Nos ergo minuendæ, non diducendæ controverſiæ operam daturi, in paucas definitiones ea contrahemus, quæ aut confeſſa ſunt utrimque, aut ita evidenter probari poſſunt, ut niſi à contumacibus negari nequeant.

Agimus autem primo loco de Epiſcopis, 2.
qua voce uti nobis liceat eo ſignificatu, quo Synodi univerſales ac topicæ, ac Patres univerſi perpetuo eâ uſi reperiuntur. Quippe Apoſtolicis temporibus certum eſt etiam diſtinctis functionibus, voces haud æque diſtinctas. Nam Apoſtolorum functio & *Presbyteriũ* vocatur & ἐπισκοπὴ & διακονία, nec quicquam uſitatius quam generis nomen uni ſpeciei particulari quodam jure adhæreſcere; ut in *adoptione, cognitione*, aliiſque Juris vocibus apparet. Ita ergo *Epiſcopi* nomeñ cum ex natura vocis quemvis *inſpectorem* atque *præpoſitum* aut (ut Hieronymus tranſtulit) *ſupra-attendentem* ſignificet, (nam & ſeptua-

Sub Apoſtolis diſtinctæ non fuere functiones Epiſc. & Presbyt.

Y ginta

Ariſtoph avib L. ult D de muneri. & hono rib.

ginta Hebræorum פקד, quod etiam Magiſtratibus datur, ἐπίσκοπον tranſtulerunt; & apud Athenienſes prætor peregrinus: Apud Romanos quoque ædiles municipales hoc nomine appellabantur, & Cicero ſe *Campanæ oræ Epiſcopum* dicit conſtitutum) ab Apoſtolis quoq; & Apoſtolicis viris ex uſu Helleniſtarum quibusvis Eccleſiæ Paſtoribus tributum eſt. Neq; tamen eo minus proprio ac peculiari quodā jure iis addici potuit, qui & cum cæteris univerſi gregis & præter cæteros ipſorum paſtorū *inſpectores* eſſent conſtituti. Quare ſuo & alieno otio abutuntur, qui cum hanc quæſtionem tractandam ſuſceperint, operoſe probant commune fuiſſe Paſtoribus omnibus Epiſcopi nomen, cum ea vox multo etiam pateat latius. Neque minus illi aërem feriunt, qui magno conatu id agunt, ut probent omnibus omnino Paſtoribus res quaſdam communes, jus ſcilicet prædicandi, ſacramenta exhibendi, & ſi quid his adhæret: Non enim de his in quibus conveniunt, ſed de eâ, quæ ipſos diſtinguit, eminentiâ quæritur. Illud vero aliquanto etiam abſurdius, quod quidam, ut probent nihil diſtare Epiſcopos à meris Presbyteris, Patres adducunt teſtantes, *Epiſcopos omnes paris eſſe meriti*: quaſi dicas *omnes Romanos Senatores pares fuiſſe Cōſulibus*, quia

utriusque Consulis par fuit dignitas, sed aut sibi aut lectori iratus est, qui talia refutat.

3. De Episcopatu ergo, id est, unius Pastoris inter cæteros eminentiâ, primum statuimus eum nulli Juri divino repugnare. Si quis contra sentiat, hoc est, si quis totã veterem Ecclesiam condemnet stultitiæ aut etiam impietatis, ei procul dubio incumbit onus probandi, cui implendo nihil adferri video præter illud: *Quicunque voluerit inter vos magnus fieri, sit vester Minister*; &, *quicumque inter vos voluerit primus esse, sit vester Minister.* Sed profecto non interdicitur hic Ecclesiæ Pastoribus eminentia omnis aut Primatus inter Pastores, sed monentur omnes Pastores, ut sciant injunctum sibi ministerium, non autem datum Imperium. Præcedit enim, *Reges gentium dominantur, & magnates jus Potestatis exercent, vos autem non sic.* Imo multo rectius hoc loco ostendas concedi eminentiam & primatum. Quod enim apud Mattheum & Marcum est, *Qui voluerit magnus fieri, & primus esse*, id apud Lucam est, qui maximus est inter vos, & qui *praeest* aut *ductor* est ὁ ἡγούμενος. Adde quod Christus suo ipsos hortatur exemplo; *Filius hominis non venit ut sibi ministraretur, sed ut ministraret*: non ergo facit ministrandi præceptum, quin major sit aliquis etiam iis quibus ministrat.

Mat. 20. 26. Mar. 16. 44.

Ioan. 13 13. ſtrat. *Vos*, inquit, *mihi dicitis magiſter ac Domi-*
14. *ne: ac bene dicitis; ſum enim. Itaq; ſi ego lavi vobis pedes, veſter Dominus ac præceptor, vos quoque debetis alii aliorum pedes lavare.* Et quomodo potuit Chriſtus improbare munerum Eccleſiaſticorum diſparitatem, cum ipſe conſtituiſſet Lxx. Euangeliſtas *ſecundi Ordinis*
Ad Fabiol. *& minoris gradus*, ut Hieronymus loquitur, *dignitate* minores Apoſtolis, ut loquitur Calvinus? Multoque clarius triumphans jam
Epheſ. 4. 11. in Cœlo, *dedit alios quidem Apoſtolos, alios vero Prophetas, alios Euangeliſtas, alios Paſtores & Doctores*, non functionibus tantum,
1. Cor. 12. 28. ſed & gradibus quibuſdam dictos. *Dedit enim DEVS in Eccleſia primum Apoſtolos. ſecundo loco Prophetas, tertio Doctores.* Ipſum Diaconium ab Apoſtolis inſtitutum ſatis arguit non eſſe à Chriſto Imperatam munerum Eccleſiaſticorum æqualitatem. Hoc ergo primum & minime dubiæ veritatis ponamus in quo Zanchium, Chemnitium, Hemmingium, Calvinum, Melanchtonem, Bucerum habemus conſentientes; imo, & Bezam, hactenus ut dicat, *quod unus quiſpiam cæterorum Iudicio compresbyterorum delectus, Presbyterio προεστὼς eſſet & permaneret*, id reprehendi nec poſſe nec debere.

4. Alterum eſt, Epiſcopatum eum, quem tracta-

tractamus, ab Universali Ecclesiâ receptum. Apparet hoc ex Conciliis universalibus, quorum nunc quoque apud pios summa auctoritas. Apparet etiam ex collatione Synodorum aut Nationalium aut Provincialium, quarum nulla fere est, quæ non manifesta Episcopalis eminentiæ signa præferat. Patres omnes, nemine excepto, idem testantur, quorum is, qui minimum Episcopatui defert, est Hieronymus, ipse non *Episcopus* sed *Presbyter*. Hujus ergo unius sufficit testimonium: *In toto orbe decretum est, ut unus de Presbyteris electus cæteris superponeretur, ad quem omnis cura Ecclesiæ pertineret.* Quin adeo universalem constat fuisse hanc consuetudinem, ut etiam apud Hæreticos, qui ex Catholicâ venirent, servaretur. Auctor Homiliarum in Matthæum, *Quare quia hæc omnia, quæ sunt propria Christi in veritate, habent & hæreses in schismate similiter Scripturas, similiter Episcopos, cæterosque Clericorum Ordines, similiter Baptismum, Eucharistiam, & cætera omnia.* Aërii sane hic error ab omni Ecclesiâ damnatus est, quod diceret *Presbyterum ab Episcopo nulla differentia discerni debere.* Ipse Hieronymus ei, qui scripserat *nihil interest inter Episcopum & Presbyterum*, respondit, *hoc satis Imperite, in portu, ut dicitur, naufragium.* Consensum

Epist. 85.

Recentior fuit sum se ab Ascensione Dominica 900 scripsisse profiteatur.

Ab uno Epiphanio primũ id damnatum, non ab Ecclesia: Schisma vero (cujus reus Aërius) ab hæresi non distinxit Epiphanius.

næus apertissima testimonia præbent, quæ transcribere nihil est opus. Cyprianus *Iam quidem,* inquit, *per omnes Provincias & per urbes singulas constituti sunt Episcopi.*

Quartum esto Episcop. hunc divino jure approbatum, aut (ut Bucerus loquitur) visum Spiritui Sancto, ut inter Presbyteros unus curam singularem gereret. Irrefragabile argumentum huic assertioni præbet divina Apocalypsis: ipse enim CHRISTVS scribi jubet *septem Angelis* Asiaticarum *Ecclesiarum.* Qui per *Angelos* ipsas Ecclesias intelligunt, manifeste sacris literis contradicunt. Nam *Candelabra sunt Ecclesiæ,* inquit CHRISTVS, *stellæ autem Angeli septem Ecclesiarum.* Mirum est, quo non trahat homines contradicendi libido, quando ea, quæ tam aperte distinguit Spiritus Sanctus, audent confundere. Non negamus cuilibet Pastori generali quodam significatu aptari posse Angeli nomen: at hic manifestum est uni in qualibet Ecclesiâ scribi. An ergo unus in unâ quaq; dumtaxat civitate Pastor? minime vero. Nam jam à Paulinis temporibus Ephesi plures Presbyteri constituti ad pascendam Ecclesiam DEI. Cur ergo ad unum in unaquaque Ecclesiâ mittuntur literæ, si nemo unus peculiarem quandam & eminentem habuit functionem? *Sub Angeli*

6.

Veteres sequuti sũt quotquot sæculo nostro confudirunt.

Act. 20. 17. 18.

Hæc Augustini verba *nomine* inquit Augustinus, *laudatur præpositus*
Vide Epist. 162. *Ecclesiæ*. Hieronymus *Angelos Ecclesiis præsidentes* dixit. Si quis recentiores audire mavult, en Bullingerus; *Destinatur Epistola Cœlestis Angelo Smyrnensis Ecclesiæ, id est, Pastori. Testantur autem hystoriæ Angelum sive Pastorem illum Smyrnensis Ecclesiæ Polycarpum fuisse ordinatum ab Apostolis, ab ipso, inquam, Iohanne Episcopum, ac vixisse in ministerio hujus Ecclesiæ annos Lxxxvj*. Verum est quod de Polycarpo Bullingerus refert: Ita enim Irenæus,
Lib. 3 cap. 3. *Polycarpus non solum ab Apostolis eruditus, & conversatus cum multis ex iis, qui Dominum nostrum viderant, sed etiam ab Apostolis in Asia in eâ quæ est Smyrnæ Ecclesiâ constitutus Episcopus, quem & nos vidimus in primâ nostra ætate*. & Tertullianus; *Smyrnæorum Ecclesia habens Polycarpum ab Iohanne collocatum refert*. & alibi: *Habemus Ioannis alumnas Ecclesias: Nam etsi Apocalypsin ejus Marcion respuit, ordo tamen Episcoporum ad originem recensus in Ioannem stabit auctorem*. Audiamus & Marloratum; *ab Ephesinâ Ecclesia incepit Ioannes ob loci celebritatem, nec populum aggreditur, sed Principem Cleri, utique Episcopum*. Sed major forte Bezæ aut Rainoldi auctoritas. Videamus ergo quantum ab ipsis veritas impetraverit. Beza *Angelo, id est, προεστῶτι, quem nimirum oportuit imprimis de his rebus admoneri, ac per eum cæteros collegas,*

collegas, totamque adeo Eccleſiam. Rainoldus; *In Epheſina Eccleſia, etſi plures eſſent ad ipſam adminiſtrandam Presbyteri & Paſtores, tamen pluribus illis unus præerat, quem Servator Angelum Eccleſiæ appellat, atque ad illum ea ſcribit, quæ ex illo cæteri diſcerent.* Sane, ſi à Dione Pruſæo recte dictum eſt, Reges Regnorum ſuorum eſſe genios; & in ipſis ſacris literis Reges Angelorum nomine appellantur; quis non videt Presbyterorum quoque Principi hoc ipſum nomen jure quodam eximio competere? CHRISTVS ergo ſcribens illis Epiſcopis, ut eminentibus in clero, haud dubie eminentiam hanc Epiſcopalem probavit. Vetuſtiſſimi Græci Codices novi Teſtamenti in fine alterius ad Timotheum hæc verba præferunt πρὸς Τιμόθεον δευτέρα τῆς Ἐφεσίων ἐκκλησίας πρῶτον ἐπίσκοπον χειροτονηθέντα, ἐγράφη ἀπὸ Ῥώμης, ὅτε ἐκ δευτέρου παρέστη Παῦλος τῷ Καίσαρι Νέρωνι. Ubi Epiſcopi voce merus Presbyter intelligi non poteſt: non modo, quia ſucceſſiones in Eccleſiis per meros Presbyteros non memorabantur, verum etiam quia ante Timotheum conſtat Epheſi Presbyteros fuiſſe. Sub Epiſtola ad Titũ in iiſdem Codicibus hæc leguutur: πρὸς Τίτον τῆς Κρητῶν ἐκκλησίας πρῶτον ἐπίσκοπον χειροτονηθέντα, ἐγράφη ἀπὸ Νικοπόλεως τῆς Μακεδονίας. Neque ſane de Timotheo aliter exiſtimavit ſcriptor ille, qui vulgo

Colloq. cum Harto cap. 8. ſect. 3.

ctos τῶν βαθμῶν ex constitutionibus Justiniani apparet. De omnibus autem Ecclesiis credi idem vetat Hieronymi de Alexandrino more testimonium. De Timotheo idem ille scriptor: *Timotheum jam creatum Episcopum per Epistolam instituit, quo modo debeat Ecclesiam ordinare.* Idem de Tito; *Titum Apostolus consecravit Apostolum, & ideo commonet eum, ut sit sollicitus de Ecclesiæ ordinatione.* Neq; aliæ de Tito Timotheoq; Epiphanii, Eusebii, Chrysostomi, Œcumenii, Theodoreti, Theophylacti, Primasii, sunt sententiæ, ut prolatis verbis alii abunde demonstrarunt. Ipsa Chalcedonensis Œcumenica Synodus actione XI sic ait; *à sancto Timotheo usq; nunc XXVII. Episcopi facti omnes in Epheso ordinati sunt.* Neque enim vetustas verum id credidit, quod nunc quidā intrepide affirmant, Evangelistæ qui essent, eos fieri non potuisse Episcopos. Nam quamdiu Provincias obambulabant, Evangelistarum fungebantur munere; ubi vero uno in loco uberem messem conspicati, eam diutinâ præsentiâ fovendam crederent, sine dubio Presbyterio præsidentes omnia Episcoporum munia implebant. Quam ob caussam Apostolos quoque certarum urbium Episcopos vere fuisse antiquitas credidit: nempe iis in locis, ubi diutius substiterunt, aut, ut magis proprie loquar, ἐνιδρύθησαν. Quâ voce

L. sacris nostris Cod. de Episc. & Cl. Nov. 123. cap. 34.

Non veat.

Non Chalcedonensis Synodus sed Leontius Magnesianus quem refellit Philippus diac. Constantinopolitanus.

voce Pauli moram apud Corinthios Lucas admodum ἐμφατικῶς expressit. Sed præter
Act. 18.1. Timotheum ac Titum alios quoque ab Apostolis in Episcopale culmen evectos legimus. De Evodio Ignatius ad Antiochenos ita scribit: ὃς πρῶτος ἐνεχειρίσθη παρὰ τῶν Ἀποστόλων τὴν ὑμετέραν προστασίαν. Qualem autem
Supposititius Epist. ad Ephes. προστασίαν intelligat Ignatius, dubium non est, cum ubique Episcopum à Presbyteris distinguit iisque præponat ἄνευ τοῦ ἐπισκόπου μηδὲν πράττειν ὑμᾶς, ἀλλ' ὑποτάσσεσθαι καὶ τῷ πρεσβυτερίῳ. & alibi, τὸ ἀξιονόμαστον πρεσβυτέριον, ἄξιον ὂν τοῦ Θεοῦ, οὕτως συνήρμοσται τῷ ἐπισκόπῳ, ὡς χορδαὶ κιθάρᾳ.
Ad Trall. Rursum alibi τί γάρ ἐστιν ἐπίσκοπος, ἀλλ' ἢ πάσης ἀρχῆς καὶ ἐξουσίας ἐπέκεινα, πάντων κρατῶν, ὡς οἷόν τε ἄνθρωπον κρατεῖν, μιμητὴν γενόμενον κατὰ δύναμιν Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ, τί δὲ πρεσβυτέριον ἀλλ' ἢ σύστημα ἱερὸν σύμβουλον καὶ συνεδρευταὶ τοῦ ἐπισκόπου. Et in illa ipsa ad Antiochenos: οἱ πρεσβύτεροι ποιμάνατε, τὸ ἐν ὑμῖν ποίμνιον, ἕως ἀναδείξῃ ὁ Θεὸς τὸν μέλλοντα ἄρχειν ὑμῶν. Hic est ille Ignatius *qui Christum in carne*
Imo alius. *vidit, cum Apostolis vixit*, & Episcopatum in Ecclesiâ Antiochenâ post Evodium gessit.

7. Quæri potest cum tam antiquum quoque, & ipsi CHRISTO approbatum sit munus eorum, qui perpetuâ quadam dignitate Presbyteris præerant, quo nomine is honor appellatus fuerit, antequam illud Episcoporum commune nomen huic præsidentiæ

dentiæ peculiariter tribui cœpit? Quod circa Neronis annum octavum contigisse putat Hieronymus: Patres veteres hos Presbyterorum Principes putant *Apostolos* appellatos. Et sane apud Cyprianum, aliosque auctores restant non pauca obscura ejus locutionis vestigia: atque ipse Paulus cum se nihilo minorem *summis Apostolis* dicit, videtur innuere alios quosdam esse *minores Apostolos*: eoque sensu interpretatus est Theodoretus eum Pauli locum, quo Epaphroditus Philippensium vocatur *Apostolus*: sed verius hanc quoque vocem hic sumptam ex usu Iudæorum Hellenistarum. Nam qui decimas aut collectas adferebant, Hebræis vocabantur שלוחים Hellenistis *Apostoli*. Quæ vox eo sensu extat in constitutione Arcadii & Honorii, diciturque eorum fuisse officium, ut à singulis Synagogis exactas summas, ad Patriarcham portarent: quare & Paulus cum Apostoli vocabulo addit λειτουργὸν τῆς χρείας μου ostendit à Philippensibus missum ad se Epaphroditum cum pecuniis. sicut & alibi missos cum Tito fratres *Ecclesiarum* vocat *Apostolos*: *Angeli* nomen antiquitus ei datum, qui postea *Episcopus* dici cœpit, Apocalypsis evincit. E medio enim usu sumptam vocem apparet, cum & Epistolæ illæ scriptæ sint

Putasse unde constat?

Phil. 2. 25.

Leg. superstit. Cod. Th. de Iud.

2. Cor. 8. 2.

ſint populariter & *Stellarum* Myſterium *Angelorum* appellatione plane obvia explicetur: ſed ſimpliciſſima videtur fuiſſe nuncupatio προεστῶτος. Hoc enim nomine *Epiſcopum* appellat Juſtinus martyr in Apologia II.

8. Eſt & alterum quod quæri poteſt: Quo potiſſimum exemplo Epiſcopatus Eminentia in Eccleſias ſit introducta. Apud Gentes gradus fuiſſe Sacerdotum in aperto eſt. Neque novum morem aut Græcis & ortis è Græcia vetuſtiſſima proprium nos docet Druïdum diſciplina. *Druidibus*, inquit Cæſar, *praeeſt unus, qui ſummam inter eos habet auctoritatem*. Etiam matricum Urbium eminentia, in ſacris quam ſit antiqua Thucydides nos docet, qui de Corcyreis loquens colonis Corinthiorum, ita inquit, ὔτι γὰρ ἐν πανηγύρεσι ταῖς κοιναῖς διδόντες γέρα τὰ νομιζόμενα ὔτι Κορινθίῳ ἀνδρὶ προκαταρχόμενοι τῶν ἱερῶν ὥσπερ αἱ ἄλλαι ἀποικίαι: ad quem locum vetus Scholiaſtes ἔθος γὰρ ἦν ἀρχιερέας ἐκ τῆς μητροπόλεως λαμβάνειν: unum Cattorum ἱερέα ſummum haud dubie Strabo nominat: Et apud Burgundiones *Sacerdotem Maximum* Marcellinus: hunc morem Deus ipſe in Republicâ Judaïcâ νομοθεσίᾳ probavit cum omnibus Sacerdotibus, unum ſumma cum auctoritate præfecit; qui quamquam in actibus nonnullis CHRISTI imaginem præ-

Non abſolute ſed κατά τι quatenus Leviticum pontificem Christi venturi typum eſſe voluit.

præbuit, non tamen tota iſtius Pontificatus inſtitutio ad hunc unum uſum referenda eſt: omnino enim ordini quoque inſervivit hæc Sacerdotis Eminentia, non minus quam Regia Poteſtas, quæ & ipſa CHRISTUM ſuo modo adumbravit. Quamquam ergo hoc exemplum ſufficere potuit, mihi tamen Eccleſiæ Chriſtianæ conſtitutio non tam ad templi Hieroſolymitani, quam ad Synagogarum exemplar videtur expreſſa. Nam Synagogæ multis in locis ſine Imperio erant, quemadmodum & Eccleſia CHRISTI à ſe non habet. Accedit quod quocumque venirent Apoſtoli, inveniebant Synagogas ſatis recte conſtitutas jam à Babylonicæ diſperſionis temporibus, quæ ſi fidem CHRISTI ſuſciperent, ſicut ipſis ante cæteros Evangelium prædicabatur, cauſæ nihil erat, cur ab eo regimine diſcederent, quod multorum ſæculorum experientia commendabat, neque Gentibus grave erat in re tali inſtitutionibus ſe Iudaicis accommodare. In omni autem Synagoga certum eſt unum fuiſſe, qui Hebreis ראש הקהל Græciſſantibus autem Judæis ἄρχων τῆς συναγωγῆς aut una voce ἀρχισυνάγωγος diceret; quod nomen & in Euangelio, & in Actis Apoſtolicis ſæpiuſcule legitur, & ita quidem, ut unum Synagogæ Principem ubique deſignet, præterquam

Beza in Act. 13. 15.

terquam Actor. xiij. ubi voce paulo laxius ſumptâ in unâ Synagogâ plures nominantur ἀρχισυνάγωγοι, nimirum tum is, qui Hebræis vocabatur ראש הקהל, tum etiam ii qui, פרנסים dicebantur, quæ vox Syriaca eſt, cui reſpondet Græca ποίμενες: ita enim nos docent Hebræorum magiſtri fuiſſe in quaque Synagoga unum *Synagogæ Principem* (is reſpondet Epiſcopo) deinde *Paſtores*, quos dixi (quod officium & nomen in Eccleſia Chriſtiana manet) & עברים *Elemoſynarios*, qui *Diaconis* reſpondent. Illo uno igitur in loco ita Paſtores juncti Archiſynagogo vocantur ἀρχισυνάγωγοι. Sicut ſæpe in novo Teſtamento ſummus Sacerdos, cum proximis Sacerdotibus vocantur, ἀρχιερεῖς, qui apud Jeremiam *ſeniores Sacerdotum*. In Codicis Theodoſiani legibus non ſemel apparet nomen *Archiſynagogorum*, & ita quidem ut diſtinguantur à *Patribus Synagogarum*, qui in aliis legibus *Majores* aut etiam *ſeniores* vocantur. Hos ipſos *Archiſynagogos* Juſtinianus in Novella appellat *Archipherekitas*, & à *Presbyteris* Judæorum diſtinguit: Eſt autem *Archipherekita* vox Syrogræca, nam Hebræis lectiones ſacri Codicis vocantur פ״רים: περιοχὼ id extuliſſe videtur Lucas Actorum VIII. 32. allu-

Ierem. 19. 1. Leg. Hebræos, leg. ſuperſtitionis Cod. Theod. de Iudæis dd. ll. Cod. Th. & leg Iud. & leg. ſi quia inter Cod. de Iud.

dente

dente ad Hebræorum ſonum, voce Græca. *Archipherekita* ergo ſunt, quos Canſtantius dicit in Synagogis legi præſidere, ſicut & Philo Eſſenorum Antiſtitem προέδρον vocat. Hi *Archipherekita* ſuæ *Archiſynagogi* alios habebant ſupra ſe, qui *Primates* dicebantur, quales in utraque Paleſtinâ ſingulos, & in Provinciis aliis alios fuiſſe, apparet ex Imperatorum conſtitutionibus. Et hæc quidem obiter dicta ſunto, ad illuſtrandum *Epiſcoporum* originem. *L. ult. Cod. Theod. de Iudæis.*

9. Quin tum hoc ponamus, magnas in Eccleſiam utilitates ex Epiſcopatu redundaſſe: Clamat hoc omnium temporum hiſtoria. Sed iterum utar eo teſte, qui ex omni antiquitate Epiſcopis minimum favit, is eſt Hieronymus: *Toto orbe:* inquit, *decretum eſt ut ad tollenda ſchiſmata & diſsidia unus de Presbyteris electus ſuperponeretur cateris*: Idem alibi: *Eccleſia ſalus in ſummi Sacerdotis, id eſt Epiſcopi dignitate conſiſtit, cui ſi non exors quædam & ab omnibus detur Poteſtas, tot in Eccleſia efficientur ſchiſmata, quot Sacerdotes*: Nec aliud eſt quod toties Cyprianus inculcat: *Vnde ſchiſmata & hæreſes obortæ ſunt & oriuntur, niſi dum Epiſcopus qui unus eſt & Eccleſiæ præeſt, ſuperba quorundam præſumptione contemnitur.* Et alibi: *Neque enim aliunde hæreſes obortæ ſunt, aut nata ſunt ſchiſmata, quam inde, quod Sacerdoti* DEI non

Ad Tit. c. 1.

Adverſ. Luciſ.

Daniſonus ipſe legit hominibus.

non obtemperatum, nec unus in Ecclesia ad tempus Sacerdos, & ad tempus Iudex vice CHRISTI eligatur. Neque vero singuli dumtaxat cœtus per unius præsidentiam contra schismata muniebantur, sed, ut ait idem ille Cyprianus, *Vniversa Ecclesia cohærentium sibi invicem Sacerdotum vinculo copulabatur.* Per Episcopos enim *formatarum* commercio retinebatur totius orbis concordia: & ista quidem pro Episcopali eminentia.

10. Rursum pro Pastorum æqualitate hæc prioribus illis minimè pugnantia afferimus. Primum Episcopalem eminentiam non esse divini præcepti. Probatur hoc satis quia non probatur contrarium: Nusquam enim Christus hoc præcepisse legitur; probavit sanè in Apocalypsi, sed non statim hoc præcipitur, quod probatur. Apostolicæ institutionis est Episcopatus, quia apparet in nonnullis Ecclesiis ab Apostolis ordinatos Episcopos aut approbatos, sed ut in quâque Ecclesiâ essent tales Episcopi, nusquam Apostoli præceperunt. Quā distinctione causam Hieronymi à causâ Aërii separamus. Hieronymus *Episcopos* ait *evasisse majores Presbyteris, magis consuetudine quam dispositionis Dominicæ veritate*, ut & Augustinus *Episcopatum majorem Presbyterio secundum honorum vocabula,*

Non apparet ex antiquorum testimonio.

Epi. 19.

quæ

qua Ecclesia usus obtinuit. Consuetudinem cum dicunt Patres, non excludunt Apostolicam institutionem, imo, ut Augustinus ait, *Quod universa tenet Ecclesia, nec conciliis institutum, sed semper retentum est, non nisi Apostolicâ auctoritate traditum rectissimè creditur:* Sed ut alibi diximus, non utique præcepti est divini, quicquid ab Apostolis institutum est: multa enim instituuntur salva mutandi libertate: ut populus clara voce *Amen* responderet, ut qui docet adaperto capite esset, in Apostolica Ecclesia constitutum videmus, hodie multis in locis non observatur. Adde jam quod Episcopos ita instituerunt Apostoli, ut quasdam Ecclesias relinquerent sine Episcopis: Fatetur hoc Epiphanius: *Presbyteris opus erat & Diaconis, per hos enim duos Ecclesiastica compleri possunt; ubi vero non inventus est quis dignus Episcopatu, permansit locus sine Episcopo, ubi vero opus fuit & erant digni Episcopatu, constituti sunt Episcopi.* Illæ igitur Ecclesiæ ut Hieronymus loquitur, *Communi Presbyterorum consilio gubernabantur.* *Hoc boni Patris somnium fuit.*

II. Secundum hoc addemus, non planè universaliter observatum, ut cuique civitati unus Episcopus præesset, de temporibus Apostolicis id jam probatum arbitramur, postea quoque sæpe plures in

 unâ

una urbe Episcopi imitatione Judæorum, qui quot habebant Synagogas, totidem *Archisynagogos*; Multæ autem in una sæpe urbe Synagogæ, aut (ut Philo etiam appellat) προσευχαι: Unde illud in Satyra, *in quâ te quæro proseucha.* Ita Hierosolymis *Synogoga libertinorum*, alia *Cyrenensium*, alia *Alexandrinorum*. Et Corinthi circa idem tempus nominabantur duo Archisynagogi Crispus & Sosthenes: Epiphanius quoque primum Alexandriæ ostendit id institutum, ut in tota civitate unus esset Episcopus, οὐ γὰρ τὴν Ἀλεξάνδρειαν δύο ἐπισκόπους ἔχειν ὡς αἱ ἄλλαι πόλεις. Nicæno demum Canone VIII. definitum videmus ἵνα μὴ ἐν τῇ πόλει δύο ἐπίσκοποι ὦσιν: ita tamen ut simul appareat κατ' οἰκονομίαν interdum à Canone recessum. Permittit enim id Canon ut à Catharorum sectâ ad Catholicam Ecclesiam redeuntes Episcopi juxta Catholicum Episcopum honorem retinere possent Episcopalem. Sic & Ephesina Synodus post electionem Theodori Eustachio concedit Episcopatus honorem obtinere, ut ex epistolâ ad Pamphiliæ Synodum apparet: Et in collatione coram Marcellino, Catholici Donatistis, si ad communionem redeant, idem offerunt. Potest inquit *Unusquisque nostrûm honoris sibi socio copulatè vicissim sedere eminentius, sicut peregrino*

Act. 6. 9. 18. 8. & 17.

Non ostendit, sed Ecclesiam Alexandrinã nunquam in partes scissam quarum singulæ Episcopum suum habebant.

peregrino Epiſcopo juxta conſidente collega: Valerius quoque coëpiſcopum ſibi in HipponenſiEccleſia adſcivitAuguſtinum, quod quamquam Auguſtinus factum ait per Canonum ignorantiam, ſatis tamen apparet non fuiſſe inauditum, multo minus creditum id pugnare cum divinis præceptis: Jam verò etiam Cathedræ Epiſcopales multis in urbibus ſæpe non menſes tantum aliquot ſed & per annos etiam multos vacavere, quo omni tempore *Eccleſia*, ut cum Hieronymo etiam loquar, *communi Presbyterorum conſilio gubernabantur*, aut ut Ignatium loquentem audivimus οἱ πρεσβύτεροι ἐποίμαινον τὸ ποίμνιον, videmus ad Clerum Romanum multas eſſe ſcriptas Cypriani literas, & à Clero ipſi reſponſum, de quibuſcunque rebus ad Eccleſiæ ſtatum pertinentibus. Deinde fatentur veteres omnes nullum eſſe actum ita Epiſcopi proprium, ut non â Presbytero quoque exerceretur, niſi quod jus ordinandi excipiant: Chryſoſtomus de utroque hoc gradu οὐ πολὺ τὸ μέσον· καὶ γὰρ καὶ αὐτοὶ (πρεσβύτεροι) διδασκαλίαν εἰσὶν ἀνδεδεγμένοι καὶ προστασίαν τῆς ἐκκλησίας; τῇ γὰρ χειροτονίᾳ μόνῃ αὐτῶν ὑπερβεβήκασι (οἱ ἐπίσκοποι) καὶ τοῦτο μόνον δοκοῦσι πλεονεκτεῖν τοὺς πρεσβυτέρους. Nec aliter Hieronymus. *Quid facit excepta ordinatione Epiſcopus, quod Presbyter non*

 facit?

facit? Quamquam autem ex horum Patrũ ſententiã Preſbyteris adimitur ordinandi jus, quod ipſum multis in Synodis partim univerſalibus partim topicis conſtitutum videre eſt, quid tamen obſtat, quo minus id ita interpretemur, ut *Presbyteri neminem potuerint ordinare* contempto Epiſcopo? Unà cum Epiſcopo concurriſſe aliquatenus Presbyteros ad ordinationem docere videtur Synodus IV. Carthaginenſis: *Presbyter*, inquit, *cum ordinatur (Epiſcopo eum benedicente) & manum ſupra caput ejus tenente, etiam omnes Presbyteri, qui præſentes ſunt, manus ſuas juxta manum Epiſcopi ſupra caput illius teneant*. Non audeo ad hujus rei confirmationem adferre Paulinum illud de *impoſitione manuum Presbyterij*, quia video Hieronymum, Ambroſium, alioſque veteres, & recentiorum omnium facile Principem Calvinum, Presbyterium eo loco non *conceſſum*, ſed *munus* ad quod promotus eſt Timotheus, interpretari: & ſane qui in Conciliis & Patrum ſcriptis ſit exercitatus, ignorare non poteſt Presbyterium, ut *Epiſcopatum & Diaconatum* nomina eſſe officiorum. Adde quod cum à Paulo *manus* Timotheo *impoſitas* conſtet: Neque neceſſe videtur, neque decorum ſatis, ut ad Actum Apoſtolicum & collationem donorum admirabilium ſocia aliorum

Et Pontificale Rom.

opera

opera accesserit. Illud interea non video quomodo refelli possit, ubi Episcopi non sunt, etiam à Presbytero rectè fieri ordinationem, cum hoc ipsum inter *Scholasticos* Antisiodorensis jam pridem concesserit. Nimirum ea quæ εὐταξίας causâ observantur, exceptiones suas habent. Quomodo in veteri concilio Carthaginensi in causâ necessitatis Presbyteris conceditur *reconciliare pœnitentes*: & alibi: *manus imponere Baptizatis*. Deinde ut supra diximus, dubium an Episcopis an Presbyteris meris propriores sint Presbyteri, qui nec sub se Presbyteros, nec supra se Episcopum habent. Nam & de Timotheo ita argumentatur Ambrosius, *qui ante se alterum non habebat, Episcopus erat*. Nimirum (ut è Republicâ sumamus exemplum) multa licent Senatui Regem non habenti, quæ Senatui sub Rege constituto non licent. Quia Senatus sine Rege quasi est Rex.

Tertium hoc asseramus, non leves fuisse causas, cur hoc sæculo nonnullis in locis Episcopatus certe ad tēpus aliquod omitteretur. Temporarias enim esse causas ipse Beza videtur agnoscere, cum non eum se esse dicit, qui veterem ordinem non restituendum existimaret, *si ruinæ Ecclesiæ restitutæ essent*: Inter has causas prima potuit esse penuria virorum, qui tam gravi muneri 12.

sufficerent; nam si ea satis justa causa fuit nascente primum Ecclesiâ omittendi multis in locis Episcopalem Eminentiam, ut Epiphanium dicentem audivimus, quid ni ex densissimis tenebris primum emergente Ecclesia eadem causa valere potuit, illis præsertim in locis, ubi reperiretur nemo Episcoporum veterum, qui monstratæ veritati manus daret? Altera causa hujus consilii esse potuit longa atque inveterata jam plane Episcopalis officii depravatio. Conqueritur jam olim Socrates Episcopatus quosdam suis temporibus extra Sacerdotii fines egressos & ἐπὶ δυναστείαν esse delapsos; Conqueritur apud Pelusiotam Hierax lenitatis & mansuetudinis dignitatem in tyrannidem transiisse. Conqueritur de Episcoporum ambitione Nazianzenus; & propterea, si non Episcopatum, certe civitatum jus perpetuum in retinenda Episcopali dignitate mutatum vellet. Utinam, μήδε προεδρία μήδε τὶς τόπου προτίμησις καὶ τυραννικὴ προνομία, ἵνα ἐξ ἀρετῆς μόνης ἐγινωσκόμεθα: Ephesinæ Synodi Patres jam olim metuere se profitentur, μὴ ἱερεργίας προσχήματι ἐξεσίας κοσμικῆς τῦφος παρεισδύηται. Et similia est in Africanis consiliis invenire. At profecto numquam tantos ab Apostolorum ævo ad illa tempora processus ambitio Ecclesiastica fecerat, quantum

Audivimus somniantem.

ab

ab iſtis ſæculis ad Patrum noſtrorum memoriam, ut jam, niſi abſciſsâ parte cauſariâ, morbus vix ſanari poſſe videretur: Non debent quidem res bonæ damnari, quia ſunt qui iis abutuntur; ſed verſo in morem abuſu intermitti res ipſas non eſt infrequens: Poterat ſerpens Moſaïcus manere ſine ſuperſtitione, ſi res ipſa ſpectaretur, ſed adultum populi vitium reſpiciens Ezechias, ut ſuperſtitionem tolleret, ſerpentem ſuſtulit. Quid, quod & nomen, & eminentia Epiſcopalis, eorum culpa quibus obtigerat, omnem ſui reverentiam perdiderat, & in odium venerat plebis, cui etiam erranti interdum mos eſt gerendus? Romani à Tarquiniis male habiti jurarunt, ſe neminem Romæ paſſuros regnare. Tertia cauſa addi poteſt, quod infeſtiſſimis temporibus, magiſtri veritatis (eo nomine inviſi) non culpam tantùm ambitionis ſed & ſuſpicionem omnem amoliri debuerant; quod cum ſublatâ Epiſcopali dignitate ſollicitè curaverint, ne ſic quidem tamen calumniam effugerunt: Quid non audituri, ſi doctrinæ mutatio conjuncta fuiſſet cum majoris gradus adeptione? Adjiciam unam inſuper cauſam cur initio repurgationis non admodum neceſſarius fuerit Epiſcopatus. Excitarat DEUS præſtantes viros, ſummo ingenio, ſumma eru-

ditione, nec minore tam apud ſuos, quam apud vicinos auctoritate pollẽtes, paucos quidem numero, ſed qui plurimis negotiis ſuſtinendis pares eſſent: horum ſumma apud omnes exiſtimatio facile ſupplevit quod ab Epiſcopatu deerat. Et (ſi cum Zanchio verum volumus agnoſcere) re ipſa nulli magis Epiſcopi fuere quam illi ipſi quorum (quamvis hoc non agentium) auctoritas ad oppugnandum uſque Epiſcopatum valuit. Nec illud hic omitendum eſt, quod aliquoties jam diximus, Eccleſiaſticum regimem plerumque aliquid trahere è forma civili. In Romano Imperio, Ducibus Epiſcopi, Præſidibus Metropolitani, Vicariis ἐξάρχοις Patriarchæ ſive Primates reſpondebant. Quid ergo mirum ſi populi magis ſueti Optimatium quam unius Imperio, Eccleſiæ quoque res Clero libentius, quam Epiſcopo committuntur? Et has quidem ob cauſas excuſari mihi poſſe videntur Eccleſiæ, quæ nullos Epiſcopos habent, dum tamen abſtineant à ſanctiſſimi moris improbatione, ſimulque illud retineant quod nullo modo omitti Beza cenſuit his verbis: *eſſentiale fuit, quod ex DEI ordinatione perpetua, neceſſe fuit, eſt, & erit, ut Presbyterio quiſpiam & loco & dignitate Primus actioni gubernandæ præſit cum eo, quod ipſi divinitus attributum eſt, jure.*

Beza de Miniſtr. Euangel. Gradib. cap. 23.

Veniamus

Veniamus ad aſſeſſores illos , quos multis in locis Paſtoribus adjunctos è populo videmus, annuo aut biennali munere *Presbyteros* vocant,cum neque Euangelium populo prædicent, neque Sacramenta exhibeant. De his ita exiſtimamus; Primum ignotos fuiſſe Apoſtolicæ & veteri Eccleſiæ *temporarios Presbyteros* nondum vidi qui notos fuiſſe adſeveret, qui probaret multo minus. Tertullianus adverſus hæreticos præſcribens inter alia oſtendit, *quantum ipſorum ordinationes temeraria & inconſtantes & leves* à veteris Eccleſiæ jure diſcrepent: *hodie* inquit, *Presbyter, qui cras laicus* , nihil potuit clarius dici, quo appareret ignotos fuiſſe Eccleſiæ Catholicæ per ea tempora *Presbyteros* temporarios. Sunt qui dicunt ad muneris naturam nihil pertinere , ad tempus an perpetuò ſuſcipiatur : Quod ſi verum eſt, mirari convenit quod non Paſtores etiam verbo & ſacris operantes, Annales uſquam gentium fiant. Id autem ſi abſurdum eſt, unde quæſo, niſi ut DEI *dona ſunt* *ἀμεταμέλητα*, ita & officia à Deo, in perpetuos Eccleſiæ uſus inſtituta? *Qui manu aratro admota ea quæ à tergo ſunt reſpicit, regno* DEI, hoc eſt Eccleſiæ Miniſterio *aptus non eſt*: ipſa igitur illa adſeſſorum mutatio grande argumentum eſt humanæ

13. *De Senioribus.*

Ignoti non fuerunt Seniores plebis.

De iis Presbyteris loquitur qui Clero deſcripti erant & veri nominis Paſtores.

humanæ esse providentiæ hoc repertum, non legis divinæ constitutum.

14. *Habuit seniores plebis à clero destinctos.* Secundū sit, veterem omnem Eccl. Presbyterorum vocabulo non alios quam Pastores intellexisse, in verbo ac Sacramentis occupatos: Non ago de voce *Senum* aut *Seniorum*, quâ certum est interdum ætatem, nonnunquam & Magistratum significari, sed de voce Græcâ, quæ in Latino sermone dignitatem, ac munus Pastorale semper significat: idemque de Gracis auctoribus dictum volumus, ubicumque πρεσβυτέρου vox aliud quam ætatem aut Magistratum notat. De loco Paulino nondum agimus, qui ad Juris divini quæstionem magis pertinet: De veteris quoque testamenti *Senioribus* erit infra agendi locus. Ex tanto patrum numero, tot librorum voluminibus, tamdiu tractata hac controversia, ne unus quidem locus adferri potuit, in quo Presbyteralis dignitas, aliis, quam Pastoribus tribueretur, cum tamen si duplex fuisset Presbyterorum genus, non sæpe, sed centies, imo millies eorū fieri mentio debuisset, præsertim in Canonibus, qui totum Ecclesiæ regimen nobis depingunt, saltem modus eligendi istos non Pastores *Presbyteros* alicubi appareret. Etsi autem neganti non incumbit probatio, facile tamen est infinitos Patrum locos producere, qui

qui *Presbyteris* omnibus tribuunt jus *paſcendi gregem, Baptizandi, & Corpus Dominicum exhibendi*, atque eatènus omnes *Presbyteros* Epiſcopis adæquant, & *Apoſtolorum* vocant *ſucceſſores*, qui pœnam oſtendunt fuiſſe *Presbyterorum* Preſbyterio dimoveri, aut ad tempus ad ſolam Laïcorum communionem admitti, qui *ſportulas* ſingulis oſtendunt datas, diſciplinam præſcriptam multò quam cæteris ſeveriorem. Extant & leges de *Presbyterorum immunitate* à foro atque oneribus, multaque alia quæ *Preſbyteros* vetant ullos extra Paſtores agnoſci. Ignatius, qui Patrum primus Preſbyterij meminit, *Presbyteros* ubique & Diaconis præponit, & à laïcis ſeparat, Imo Preſbyterium vocat *σύνδεσμον Ἀποστόλων χριστοῦ*, quia ſcilicet *Presbyteri* in prædicatione & diſpenſatione Miſteriorum, uſuque clavium, Apoſtolis ſuccedant: Et hos ipſos vocat *συνβούλους* & *συνεδρευτὰς* Epiſcopi. Ita ut mirum ſit hunc quoque locum à nonnullis in contrarias partes rapi; ſed ſuperavit horum confidentiam is, qui *nuper* in Nicæno Concilio ſperavit ſe reperturum *Presbyteros* non Paſtores; Citat Can. XVII. qui ſic habet *ἦλθεν εἰς τὴν ἁγίαν, καὶ μεγάλην σύνοδον ὅτι ἐν τισι τόποις καὶ πόλεσι τοῖς πρεσβυτέροις τὴν εὐχαριστίαν διάκονοι διδόασιν ὅπερ οὔτε ὁ κανὼν, οὔτε ἡ συνήθεια παρέδωκεν*

Suppoſitius.

τοῦτη

τούτου ἐξουσίαν, μὴ ἔχοντας προσφέρειν τοῖς προσφέρουσι διδόναι τὸ σῶμα τοῦ χριστοῦ. Hæc qui legit & intelligit, poteſtne ei in mentem venire umquam Nicænos Patres quicquam de *Presbyteris* non Paſtoribus cogitaſſe, præſertim cum idem ille Canon tam ſollicitè caveat *ne Diaconus inter Presbyteros*

Epiſt. 85. *ſedeat?* Hieronymus idem quod ille Canon improbans, *Audio quemdam*, inquit, *in tantam erupiſſe vecordiam, vt Diaconos Presbyteris, id eſt Epiſcopis anteferret, quid patitur menſarum & viduarum Miniſter ut ſupra eos ſe tumidus efferat, ad quorum preces* CHRISTI *Corpus & ſanguis conficitur?* Adferunt alii hiſtoriam de Presbytero Pœnitentiario, & abrogationem ejus acriter reprehendunt, quam tamen alias ſolent laudare, cum Pontificia confeſſio oppugnatur. Sed quis umquam audivit *Presbyterum pœnitentiarium* non fuiſſe Paſtorem? Aut quando umquam crediderunt veteres uſum clavium à verbo & ſacramentorum Miniſterio poſſe ſegregari? Certè CHRISTUS iiſdem Claves exercendas dedit, quibus Euangelizandi & Baptizandi fecit Poteſtatem. *Quod DEUS conjunxit, homo ne ſeparet.* Ambroſius de ſolvendi & ligandi Iure *Ius hoc ſolis permiſſum eſt Sacerdotibus.* & alibi, *Claves illas Regni Cœlorum in beato Petro Apoſtolo cuncti ſuſcepimus Sacerdotes:*

Ambroſ. de Pœnit. lib. 1. cap. 2.

Auctor libri

cerdotes: Hieronymus de his qui *Apostolico gradui succedunt*, *qui* inquit, *Clavem habentes ante diem Iudicij judicant*: & ibidem, *Non facile stare loco Pauli, tenere gradum Petri.* Chrysostomus, *Hoc vinculum Sacerdotum animam ipsam perstringit*: Notissimum est à Patribus *Sacerdotes* dici Pastores, quibus verbum & sacramenta sunt credita: extra usum quidem novi Testamenti, non tamen extra divini Verbi auctoritatem: Nam apud Esaiam DEUS vocationem Gentium per Euangelium prędicens; *Ex istis*, inquit, (Gentibus conversis) *adsumam mihi quosdam in Sacerdotes & Levitas*: Exercitium ergo clavium, & Jus absolvendi Pœnitentes ex omnium Patrum sententia solis competunt *Sacerdotibus*, hoc est *Presbyteris*, verbi & Sacramentorum depositariis: ergo & hi *Presbyteri*, qui specialiter vacarunt absolvendis Pœnitentibus, non alii sunt credendi à *Sacerdotibus*, quos novi Testamenti pagina *Pastores*: vocat, sicut autem *Presbyteri* vox, cum functionem Ecclesiasticam significat, numquam reperitur apud Patres aliis quam Pastoribus aptari, ita nec Latina vox *Seniorum*: Tertullianus de Clavium usu agens, *Iudicatur magno cum pondere, ut apud certos, de DEI conspectu, summum de futuri Iudicii prajudicium est, si quis ita deliquerit, ut à*

de sacerdotali dignitate apud Ambrosium.

Esaias. 66. 21.

Apol.

commu-

communicatione orationis & conventus, & omnis sancti commercij relegetur, præsident probati quique Seniores, honorem istum non pratio, sed testimonio adepti, neque enim pretio ulla res DEI constat : Presbyteria istis sæculis ex solis constitisse Pastoribus ipse Calvinus agnoscit. Hos ergo, quibus exercendæ *Claves regni Cælorum* obtigerunt, *Seniores* appellat Tertullianus, voce Græcâ Latinè reddita. Nam Græcè Presbyteri vocantur, quæ vox ætatem cum primùm significasset, postea ad dignitates Civiles, & postremò ad Ecclesiasticas cœpit transferri. Eadem origo vocis Romanæ *Senatus* & Græcæ *γερουσιας* : Firmilianus Cæsareæ Episcopus in Epistola ad Cyprianum Synodos Diœcesanas describens, quæ ex Episcopis, & Pastoribus aliis constabant. *Qua ex causa necessario apud nos fit ut per annos singulos Seniores & præpositi in unum conveniamus, ad disponenda ea, qua cura nostra commissa sunt.* Ambrosius quoque *Seniores* duplicis facit gradus, *Episcopum* & *Presbyteros*, eosque secularibus opponit : Verba sic habent, *Viduarum ac virginum domos nisi visitandi gratia Iuniores adire non est opus, & hoc cum Senioribus, hoc est cum Episcopo vol (si gravior est causa) cum Presbyteris.* Quid necesse est ut demus obtrectandi locum secularibus? legantur omnium

Presbyteris plebem sanctam consiliorum participem fuisse constat.

Is seniorum plebis meminit, eorumque functionem desiisse queritur.

nium

nium quæ umquam fuerunt Synodorum acta, nulla ibi nomina reperiuntur *Seniorum*, qui Paſtores non fuerunt: Quid & quod vox *major natu* quæ omnino propria ætati videtur, *Paſtoribus* cœpit aptari, imitatione Græci vocabuli? Idem Firmilianus, *Præſident* (in Eccleſia) *majores natu, qui & Baptizandi & manum imponendi & ordinandi poſſident poteſtatem*, ſatis cavit, ne alii, quam Paſtores intelligerentur: Voces igitur iſtæ πρεσβύτεροι, *Senior*, *Major*, tria ſignificant, primùm *ætatem*, deinde *Magiſtratum*, tertiùm *Sacerdotium*. Majores Childeberti Regis apud Turonenſem ſunt præfecti Regii, *Seniores Vrbium* in Novellâ Leonis & Majoriani ſunt οἱ πρῶτοι τῆς πόλεως, *principales decurionum principes*: Iidem in Marcellini ſententiâ *Seniores locorum*, qui jubentur conventicula prohibere: Et in feudis, qui *Vaſallum* habet, *Senior* vocatur, unde origo vocis quæ apud Italos, Hiſpanos, Gallos *Herum* ſignificat. Neque tantum *Seniorum* nomen Magiſtratibus & Paſtoribus commune; ſed & ipſum quoque *cœtum Presbyterorum*, τὸ πρεσβυτέριον, quod Ignatius vocat ἱερὸν σύστημα, *Senatum* tranſtulit Hieronymus. *Eccleſia habet Senatum, cœtum Presbyterorum*: Eorum ſcilicet *Presbyterorum*, quos initio *Epiſcopis* dicit fuiſſe

Firmilianus eum Græcè ſcripſerit Majorum natu titulus interpreti adſcribendus fuit, qui vocem πρεσβυτέρων Latinè reddidit.

Suppoſititius.

æquales, & quorum *Consilio* Ecclesiam ait administratam. Tertullianus simili translatione *Clerum* vocat *Ordinem*. *Differentiam*, inquit, *inter ordinem & plebem constituit Ecclesiæ auctoritas.* Notandum etiam Ecclesiasticis Scriptoribus sæpè *Seniorum* voce non dignitatem sed ætatem intelligi. Certum est olim Episcopos vix quidquam rerum majorum constituisse nisi *consultâ Ecclesiâ*, quod semper utile, persecutionum temporibus aut imminente schismatis metu propè necessarium erat. Hâc de causâ ad sedandum
Act. 6. γογγυσμὸν illum, qui ortus erat ob τὴν διακονίαν τὴν καθημερινὴν, convocata est *Discipulorum multitudo*. Sic postquam Paulus
Act. 21. advenerat Hierosolyma, cum sparsus de eo esset rumor, quod defectionem doceret à lege Mosis, quamquam Presbyteri jam advenerant, (& quidem omnes) omninò ex usu visum est *multitudinem convocari.* Cyprianus; *Solus rescribere nihil potui, cum à primordio Episcopatus mei statuerim* (hęc
** non semper,* vox rem * arbitrariam significat) *nihil sine consilio vestro* (Cleri) *& sine consensu plebis meâ privatim sententiâ gerere.* Nempè, ut in *ordinatione Clericorum*, in *lapsis* etiam *separandis* & *recipiendis* consuli plebs solebat. Non semper autem plebs tota consulta est, in quâ mulieres & adolescentes,

centes, sed Patresfamiliarum, iique non omnes, sed ætate provectiores, & proinde Judicij maturioris, qui fortè sunt *οἱ πλείονες* apud Paulum. Hi ergò sæpè consulti plebis vice. In actis purgationis Cæciliani & Felicis, *Episcopi*, *Presbyteri*, *Diaconi*, *Seniores*. & post: *adhibete Conclericos & Seniores plebis*. Aliqui ergò *Seniores* non *Clerici*, ac proinde Laïci. Semper enim apud Patres hæc opponuntur. Ut pervers è faciant, qui eam vocẽ sinistrorsùm rapiunt, cum nihil in se ignominiæ habeat, sed omninò necessariò usurpetur ad distinguendos *Seniores*, qui in Clero sunt ab aliis *Senioribus*. Neque Patres tantum ita locuti, quorum tamen auctoritas saltem ad voces retinendas sufficere debuit, sed ipsi Prophetæ, apud quos *αἱ ἱερεῖς* (?) *Sacerdotes & populus*. Rectè ergò Laïci vocantur quicunque Sacerdotes, hoc est, *Mysteriorum divinorum dispensatores* non sunt. Scribit Augustinus, *Clero & Senioribus Ecclesiæ Hipponensis*. Et apud Turonensem est; *Coram Pontifice, Clero & Senioribus*: Quamquam districtè nolim negare his in locis Seniores voce Magistratus intelligi posse, quos eo nomine appellatos jam diximus. Nam & in Gregorii epistolis una inscribitur; *Clero, Ordini, & plebi Ravennæ*.

2. Cor. 11. 6.

Imò in Actis Nunditarij Cirtensis Diaconi Donatistæ A.D. 320. Decemb. 13. annis 6. mens. 3. dieb. 24. post purgatum A. D. 314. Aug. 20. Felicem.

Epist. 89.

venna. Ubi *Ordo*, ut norunt mediocriter eruditi, est *consessus Seniorum*. Ut & in Leonis epistolâ, ubi distinguit *subscriptionem Clericorum, & consensum Ordinis atque plebis*. Idemque Leo alibi epistolam inscribit, *Clero, honoratis, & plebi*. Sicut autem nonnullis in locis ambigi potest, *Seniorum* voce rectius *Magistratus*, an ætate provectos intelligas; ita alibi dubium est, eodem vocabulo *Sacerdotes*, an ætate provecti indicentur. Ut cum Gregorius jubet, *Si quis Clericorum accusetur, præsentibus Ecclesiæ Senioribus inquiri veritatem*. Et cum Augustinus eorum meminit, qui ob ebrietatem, furta, erroresque alios à *Senioribus* arguuntur. Et cum Optatus narrat ornamenta Ecclesiæ *fidelibus Senioribus* commendata. Nam quæ hic narrantur omnia, possunt & *Sacerdotibus* & Laïcis convenire. Sed dignissimus est consideratu locus incerti auctoris è commentariis ad Paulinas epistolas, quem vulgus putat esset Ambrosii: is locus sic habet; *Apud omnes Gentes utique est honorabilis senectus. Unde & Synagoga, & postea Ecclesia Seniores habuit, quorum sine consilio nihil agebatur in Ecclesiâ. Quod qua negligentia obsoluerit, nescio, nisi forte Doctorum dissidio aut magis superbia, dum soli volunt aliquid videri*. Ut scriptoris sententiam

Serm. 19. de Verb. Domini.

1. Tim. 5.

tiam intelligamus, par est nos videre, quos in Synagogâ *Seniores* vocet. An Magistratus, quos *Seniores* vocatos satis constat, ut Synagoga sit consessus Judicum, ut apud Matthæum, ἐν ταῖς συναγωγαῖς αὐτῶν μαστιγώσουσιν ὑμᾶς? Cap. 10. 17. Vix arbitror, quamquam multa (ut mox dicemus) quæ Magistratuum Judæorum fuerunt, Presbyteris Christianorum per similitudinem quandam aptari solent. Audiamus eundem auctorem alibi narrantem; *Traditionem esse Synagogæ, ut sedentes disputarent Seniores (dignitate) in Cathedris, subsequentes in subselliis, novissimi in pavimento super Mattas.* Unde multùm metuo ne vocula *dignitate* ex glossemate in textum irrepserit. Nam Philo morem eundem describit ita; εἰς ἱεροὺς ἀφικνούμενοι τόπους καθ' ἡλικίας ἐν τάξεσιν ὑπὸ πρεσβυτέροις νέοι καθίζονται. Seniores ergò ætate primi sedebant. Neque dubiè similis quidam ordo sedendi in Ecclesiâ vetere Christianâ observatus fuit: quem negligi Jacobus non fert, cum eos reprehendit, qui solis divitibus honorem deferunt sublimius sedendi, pauperibus in inferiora detrusis, aut stare etiam jussis. Sequitur apud Philonem; ἕτερος τῶν ἐμπειροτάτων ὅσα μὴ γνώριμα (τῶν ἁγίων βιβλίων) παρελθὼν ἀναγνωρίζει. Notandum in Synagogis Judaïcis uni-

cuique exercitato in Sacris Literis (erant autem fermè omnes, exceptis τοῖς βαναύσοις, qui mos hodie apud nos viget) concessum fuisse Sacras Literas interpretari. Hâc communi libertate CHRISTVS usus in Synagogis docuit, & post eum Apostoli. Insignes imprimis sunt loci Lucæ iv. & Actor. xiij. Ibi CHRISTO liber porrigitur; hic Paulus & Barnabas, quamquam ignoti, rogantur ad populum loqui, *Si quem habeant* λόγον παρακλήσεως. Si nemo exterus aut ex plebe se offerret, tum delecti ex Senioribus (quos פרוסים *Patres Synagogarum*, *majores*, & κατ' ἐξοχὴν *Seniores* dictos notavimus) legem interpretabantur. His quoque minus paratis, erat id Archisynagogi officium. Simile aliquid & in primâ Ecclesiâ Christianâ videmus: Nam his, qui προφητείας habent donum, permittit Apostolus affari populum, binos aut ternos, quoque conventu, cæteros expendere an rectè se habeant quæ dicuntur. Cessante autem illo mirabili domo vix extra Pastores cuiquam apud Christianos docere licuit: nisi quod in Ecclesiâ Originem paucósque alios non *Presbyteros* docuisse legimus, sed minùs frequenter, neque unquam nisi peculiari Episcoporum indultu. Nam Cæsareæ Episcopus reprehensus, quod Ori-

ginem

ginem docere permitteret, tria attulit similis concessionis exempla, addito credibile esse, quamvis obscurum & minimè cognitum, idem aliis in locis fieri. Videmus hic jam aliquod discrimen inter interpretes legis in Synagogâ, & interpretes Evangelii in Ecclesiâ. In Synagogâ docebant quotquot λόγον *habebant* παρακλήσεως: In Ecclesiâ, *probati quique & honorem testimonio adepti*, ut Tertullianus loquitur, hoc est, χειροτονούμενοι. Summi Synedrii Judices solebant χειροτονεῖσθαι: at de explicatoribus legis, quos פרוסים diximus vocatos, idem non apparet. Causa discriminis afferri potest, non tantùm quod Evangelij prædicatio majoris sit momenti quàm legis expositio; verùm etiam quod in Ecclesiâ Christianâ præcones verbi simul *Mysteriorum* sunt *dispensatores*: Synagogæ autem Magistri nulla exhibebant Sacramenta. Nam sacrificia omnia in uno tẽplo fiebant extra Pascha, quod ipsum quoque non in Synagogis, sed in domo unaquaque præeunte Patrefamilias celebrabatur. Neque, ut circumcisio in Synagogis fieret, aut per certos Ministros, usquam imperatum. Dubitari ergò potest, quos *Seniores* Ecclesiæ intelligat Pseudambrosius: eosne, qui respondent ἐμπειροτάτοις Synagogæ, qui & ipsi

Reprehensus ab Originis adversario Demetrio factum suum tutatus est.

vix alii quàm ſenes (quomodo & Monachorum principes , *Seniores* appellantur in Juſtiniani novellâ conſtitutione CXXXIII) an eos, qui reſpondent
Cap. 2.
τοῖς πρεσβυτέροις καθ' ἡλικίαν, ut cum Philone loquamur. Si prius, idem dicit Pſeudambroſius , quod Hieronymus. Pſeudambroſius; *Sine Seniorum conſilio nihil agebatur in Eccleſiâ.* Hieronymus ; *Communi Presbyterorum conſilio Eccleſiæ regebantur.* Agit autem Hieronymus de iis Presbyteris, quos *Epiſcopos* primitus vocatos , & ex quibus poſtea *Epiſcopos* ait electos. Sin poſterius magis placeat, (& ſanè ſermo ætatis, non muneris habebat mentionem) ea erit ſententia quam & nos modò expreſſimus, pro universâ plebe *Senes* ſolitos conſuli in rebus gravioribus ; puta, *in ordinandis Clericis , in impartiendâ lapſis veniâ*, & ſi quid ſimile. Et ſanè credibilius eſt olim obſolevisſe morem plebem aut plebis potiſſimos conſulendi, quàm Epiſcopos pleraque egiſſe Clero inconſulto, quod tamen ipſum quoque paulatim contra morem priſcum invaluit. His igitur intellectis , nemini dubium erit amplius apud omnes Eccleſiaſticos Scriptores *Presbyterorum* aut *Seniorum* vocem, aut ad *ætate provectos*, quotquot in Eccleſiâ , aut ad *Magiſtratus* , qui & ipſi pars ſunt

ſunt Eccleſiæ, aut ad *Paſtores* pertinere. Quod ipſum movere nos debet, ne temerè & ſine validis argumentis loca Sacræ Scripturæ de *Presbyteris* agentia aliter capiamus, quam ea cæperunt hi, qui propriores Apoſtolicis temporibus fuerunt, & ad quos proinde priſci cognominis certior intellectus manavit.

Sed ad ipſa ſacrarum literarum oracula veniamus: Et ſit hæc proinde tertia aſſertio: *Delectos illos Paſtorum Aſſeſſores, de quibus diſputamus, non eſſe ex divino præcepto.* Contrarium qui aſſerat, is ſanè Eccleſiam tot ſæculorum damnet quaſi divini mandati contemptricem: à quâ temeritate abſtinendum nobis putamus. Neque ſanè ullum habent pondus argumenta eorum, qui id affirmant quod à nobis negatur, & quibus proinde incumbit probandi neceſſitas. Satis quidem ante hac reſponſum illis eſt à viris eruditiſſimis: ſed ne quid deſideretur, quod ad inſtitutum noſtrum pertineat, operæ prætium erit etiam benè dicta iterùm dicere, & quædam addere, quæ lucem afferant quæſtioni. Solet agmen ducere id quod apud Matthæum CHRISTUS præcipit; *Dic Eccleſiæ*, & quæ ſequuntur. Quo loco ſunt qui arbitrentur à CHRISTO Eccleſiæ præcipi Synedrii cujuſdam in- 15. *Eſt ex Apoſtolicâ & veteris Eccleſiæ praxi.* *Cap. 18.*

ſtitutionem, quod de rebus Eccleſiaſticis jus diceret, & tum ex Sacerdotibus tum ex civibus aliis conſtaret. Talia enim volunt fuiſſe Synedria Eccleſiaſtica. Ad CHRISTI verba quod attinet, ſunt ea & à veteribus & à recentioribus non uno modo explicata. Omnium ſententias referre longum eſſet. Mihi ſimpliciſſima interpretatio, & quæ cæteras omnes fermè ambitu ſuo comprehendat, hæc eſſe videtur: non facilè hominem, qui nobis nocuerit, habendum pro deplorato & inſanabili; ſervandos monendi gradus, ut primùm ſolus adeatur, quò, ſi fieri poteſt, nullo conſcio reſipiſcat. Si id non prodeſt, adſumendum amicum, unum, alterum atque tertium, ſi fortè eorum auctoritati cedat. Et hactenus nihil dixit CHRISTUS, quod non ſit propè totidem verbis traditum in ſcriptis Judæorum. In libro enim Muſar hoc extat: *Si* (inquiunt) *nec tunc velit reconciliari*, (adhibitis amicis duobus aut tribus) *abeat, & relinquat illum ſibi: talis enim implacabilis eſt, & vocatur* חוטא *ἁμαρτωλός*. Sed idem liber alio loco unum adjicit gradum. Sic enim ait: *ſi nec hoc modo quicquam profecerit*, (adhibitis amicis) *debet eum pudefacere coram multis*. Quod CHRISTUS non improbans pro
ſummâ

summâ suâ lenitate, cujus nos vult esse imitatores, prius nos omnia vult experiri, quàm hominem pro deplorato habeamus. Id enim valet, ἔστω σοι ὥσπερ ὁ ἐθνικὸς καὶ ὁ τελώνης, hoc est, sit tibi חטא. Sic *Matt. 11. 19.* enim in Euangelio passim junguntur *Marc. 11. 15.* τελῶναι καὶ ἁμαρτωλοί; & gentes vocantur ἁμαρτωλοὶ, ut cum CHRISTUS seâ Judæis ait *traditum* iri εἰς χεῖρας τῶν ἁμαρτωλῶν: & apud Paulum, οὐκ ἐξ ἐθνῶν ἁμαρτωλοί. CHRISTUS ergò, antequam omnem spem abjiciamus, post adhibitos paucos testes vult adhiberi cœtum qualemcúnque piorum hominum; ut ille, qui noxam nocuit, saltem numero atque consensu virorum gravium ad frugem revocetur, διὰ τὴν ἐπιτιμίαν τῶν πλειόνων: ut Paulus loquitur. Idem ergò sunt, in *Musar multi*, Paulo πλείονες, Christo *Ecclesia*. Certè ἐκκλησίας nomine cœtum etiam non grandem comprehendi, tum LXX nos docent, tùm Paulus etiam, qui familiam unam piorum hominum ἐκκλησίας vocabulo indigetaverit. Hoc loco sufficit, ut intelligatur Matthæi locum ad hanc rem nihil facere: Potest enim cœtus & Pastorum, & non Pastorum esse sine illis assessoribus, de quibus nunc agitur. Quod autem adjungunt de Judæorum Senatibus, re diu perpensâ concedere non possum.

Longæ

Longæ aliæ fuerunt Judæorum *Synagoga*, *Proſeuchæ*, φροντιστήρια, ut Philo appellat, alià verò τὰ κριτήρια. In *Proſeuchis* lectæ Sacræ Literæ atque expoſitæ, inſtituti ſinguli (utar Philonis iterùm verbis) πρὸς τὸ φιλόθεον τὸ φιλάρετον καὶ τὸ φιλάνθρωπον: quibus tribus tria illa Paulina reſpondent, εὐσεβῶς σωφρόνως δικαίως. Nulla hic Judicia in quemquam exercita; ſed factum id ἐν τοῖς κριτηρίοις, ubi Judices cognovere de ſacris pariter profaniſque rebus, iidem Judices ex eâdem lege: numquam enim in populo Hebraïco hæc disjuncta fuerunt. Hi Judices partim in urbibus erant ſingulis, partim in capite urbium. Illa Synedria minora Helleniſtis; hoc magnum, & κατ' ἐξοχὴν τὸ συνέδριον: Unde & Hebræi Helleniſtas ſecuti סנהדרין fecere. Minorum Synedriorum Judices ſunt, quorum inſtitutio reperitur Exodi xviij. 21. & Deut. j. 13. Iidem Judices *Seniores*, hoc eſt, *Senatores* vocantur. Hi jubentur *capere homicidam*, Deut. xix. 12. *De clam commiſſo homicidio diligenter inquirere*, Deuter. xxj. 6. *Iudicium facere in rebellem Filium*, Deuter xxj. 19. ἀσυλίαν concedere his, qui errore homicidium perpetraverint, Joſuæ xx. 7. Quæ omnia cum manifeſtè ſint ἀναγκαστικῆς δυνάμεως Judicia, mirum eſt à viro erudito hæc

hæc ipsa afferri, ut ostendat eundem ordinem ab Apostolicâ Ecclesiâ retentum, cùm certum sit neque Apostolis, neque Ecclesiæ concessum τὸ ἀναſκαςικόν. Hi ipsi sunt Seniores, quorum sententiis *flagellatum iri* Discipulos suos Christus præmonuit. In civitatibus ergò Ecclesiastici Synedrii nec vola nec vestigium apparet. Constat tamen singulis Judicum consessibus adfuisse *Sacerdotes* aut *Levitas*, sed Juris maximè peritos: quod & Josephus notat, & Deuter. xx. discere est; *Iuxta os eorum* (Sacerdotum) *erit lis omnis & plaga omnis*: hôc est, nulla lis judicabitur nisi præsentibus Sacerdotibus. Vnde de Levitis in supremo vaticinio Moses; *Docent Iudicia tua Iacobum, & legem tuam Israëlem.* Quare, & ubi Josaphatus civitatum Judicia restituit, non nisi unius generis Judicum fit mentio. Ad magnum Synedrium veniamus: quod quidam duplex constituunt, alterum Ecclesiasticum; & habent auctores suæ sententiæ magnos, sed recentes; argumenta autem, nî fallimur, perquam invalida. Primùm omnium, quibus magis par est credi in re Historicâ ad Rempublicam Judaicam pertinente, quam Judæis ipsis, planè ut in historiâ Græcâ Græcis, in Romanâ Romanis? Josephus & Deuteronomii locum,

Math. 10. 17. 23. 34.

Deut. 33. 10.

locum, qui est capite xvij. & alterum Paralipomenωn xix. quibus duobus nituntur, qui tribunalia duo constituunt, studiosè παρεμφέρει. Deuteronomii locum hoc modo; *si Iudices non intelligunt de rebus sibi creditis judicare, quando multa talia solent hominibus provenire, integram causam in sacram Vrbem remittant, & convenientes Pontifex & Propheta καὶ ἡ γερουσία, quæ videntur justa, pronuncient.* Citavimus supra similem Philonis locum, qui Mosis Judicium de re capitali describens; συνέδριον, inquit, οἱ ἱερεῖς. De Paralipomenωn Historiâ idem Josephus; *Constituit etiam Iosaphatus Iudices è Sacerdotibus, Levitis, & Primatibus, monens ut diligenter & justè Iudicia disponerent: si autem de rebus majoribus quidam contribulium ex aliis civitatibus (minorum enim constitutio præcesserat) eos consulerent, cum maximo studio eis & justissimè responderent: quandoquidem rectum deberet esse Iudicium in civitate constitutum, ubi Templum* DEI *erat & habitaculum Imperatoris. Horum autem Principes* (ἄρχοντας) *constituit Amaziam Sacerdotem, & Sabadiam qui erat de tribu Iuda*, ἑταίρους, *hoc est, collegas.* Non potuit verbis clarioribus describi collegium unum, quod & Judicia obiret, & ad aliorum Judicum relationes responderet,

ret, & in quo tùm Sacerdos ſummus aliique Sacerdotes, tum Princeps quidam è populo munus ſuum obirent. Idem alibi Joſephus Sacerdotes *omnium inſpectores & controverſiarum Iudices* dixit, non ergò *rerum ſacrarum* tantùm. Hebræi Magiſtri non ſpernendi in his talibus auctores ajunt Synedrium hoc magnum de omnibus quidem cauſis ad ſe relatis reſpondiſſe, ſed eximio ac ſpeciali Jure cognoviſſe de cauſis quibuſdam ipſorum cognitioni antiquitùs reſervatis: ut de pace ac bello, de tribus, aut urbis defectione ad falſos cultus, de ſummo Sacerdote, de Sacerdotum morbis vitiiſque, de Pſeudoprophetis: quò illud fortaſſe alludit quod dixit Chriſtus, *Non poſſe Prophetam alibi quàm Hieroſolymi perire.* Addunt Hebræi ab his *Senatoribus*, quos, præter ipſius *Senatus* Principem, conſtat fuiſſe numero LXX. per χείρων ἐπίθεσιν conſecratos, tùm qui in eundem Senatum cooptabantur, tum civitatum Judices. Neque de aliis intelligendum, tum quod Numerorum xj. tum quod Deuteronomij xvij. legitur. Addit Maimonides ex vetuſtioribus Thalmudicis, *Senatum* hunc magnam in partem ex Sacerdotibus & Levitis conſtitiſſe: quia in eo hominum genere peritiſſimos divinæ legis erat reperire: quippe
cum

cum ei uni studio vacarent. Adscitum esse in eundem *Senatum* Pontificem quoque maximum, nî capiendis consiliis impar videretur. His testibus accedat sequentium manifesta temporum consuetudo; ex quibus retrò quoque conjecturam fieri oportet, nî liquido contrarium appareat, præsertim cum Iudæi veterum institutorum ab omni ævo & in hunc usque diem sint retinentissimi. Esdras cum hoc Synedrio contumacibus & facultatum jacturam & simul τὴν ἀποσυναγωγίαν, hoc est, *Relegationem à cœtu*, minatur. Hoc idem Synedrium Christi Discipulis eandem minatur ἀποσυναγωγίνα: Christo vincula injicit, cædi eum imperat; Apostolos flagris proscindit; Paulo potestatem vinciendi, in carcerem compingendi, verberandi concedit. Nec dubium ex quibus constiterit, nominantur iidem, qui in Sacris Literis, apud Josephum, Thalmudistas, *Sacerdotum præcipui & Seniores populi*, addito sæpe nomine συνεδρίου & iidem sunt qui de religione in Christum & Apostolos inquirunt. Planè ut appareat & cognitionem de sacris & τὸ ἀναγκαστικὸν penes eosdem fuisse. Serius id obtinuisse, & à Primario more abscessum, facilè affirmatur; sed, ut dixi, nisi clarè probantibus temerè creditur. Videamus ergò an Sacræ Literæ

Esdr. 10.8. *Ioan.* 9.22. 12.42. 16.2.

Literæ à Judæis omnibus & ab illâ apertissimâ consuetudine dissentiant. זקנים hoc est, *Senes* sive πρεσβυτέρους Hebræis communiter vocari viros ætate ac moribus spectabiles, nemini ignotum esse potest. Talibus viris nunquam caruit populus Israëliticus, ne tùm quidem cùm serviliter haberetur. Itaq; in Ægypto Moses & Aaron jussi divinitùs convocant omnes *Senes*; ubi & in Historiâ, כל-זקני non כל-הזקני, *Exod.* 3. 16. 4. 29.
quia non certum aliquod collegium, sed sola qualitas denotatur. Quare hi ipsi *Senes* populus vocantur. Socero auctore *Exod.* 4. 31. 18. 21.
Moses, non LXX toti populo, sed alios Magistratus partibus populi imposuerat, Chiliarchas, Hecatontarchas, atque ita deinceps, rerum omnium difficiliorum cognitione ac procuratione sibi reservatâ. In montem ascensurus postea Moses jubetur assumere Aaronem, Nadab, Abihu, *Exod.* 24. 1.
& LXX è *Senibus*. Nè hic quidem collegium instituitur. Non enim vocantur LXX *Senes* κυρίως καὶ ἀντιπροσωπικῶς, sed è Senibus septuaginta, ad temporarium dumtaxat officium lecti, ut Honoris causâ Mosem comitarentur. Venerandus autem semper apud Hebræos fuit numerus LXX, quia tot animas in Ægyptum Patriarcha Jacobus adduxerat. Non fuisse Iu- *Gen.* 46. 27.
dices constitutos ita perspicuè ostendit

Scriptura, ut dubitationi non relinquat locum. Abiturus enim Moses ita eos affatur; *Manete hic, donec revertamur; & ecce Aaron & Hur vobiscum; qui controversias habet, ad eos accedet. Ad eos*, inquit, non *ad vos.* In judicandis partibus Vicarios sibi substituens Aaronem & Hurem, non LXX *Senes.* Postea verò cùm judicandi onere Moses gravaretur, ita eum DEUS alloquitur; *Congrega mihi è Senibus Israëlis LXX quos nosti esse Senes populi, & moderatores ejus.* Ex *Senibus* ergò communiter appellatis eliguntur LXX qui deinde *αὐτονομαστικῶς* vocantur הזקנים *οἱ πρεσβύτεροι*, instituto jam scilicet collegio. Hujus collegij pars quin fuerit Aaron, Pontifex maximus, & cum ipso Sacerdotes & Leviticæ tribus alij, cur dubitemus nihil est causæ. Hi jubentur cum Mose *portare onus populi*, hoc est, summæ Reipublicæ præsidere: quos ipsos Judicari Deuteronomij xvij. ex eo quoque apparet, quod relationes causarum nisi ad Regem aut Summum Consistorium fieri nusquam soleant. Urgent quidam, ut duo Synedria faciant, in Deuteronomio disjunctivum illud; *Qui non auscultaverit Sacerdoti vel Iudici:* sed mirum est apud hos plus valere hoc disjunctivum, quàm conjunctivum quod præ-

Exod. 24. 14.

præcesserat; *Venies ad Sacerdotes & Levitas, & ad Iudicem qui erit in diebus illis.* Et quâ tandem de re? *de sanguine & sanguine, de causâ & causâ, de plagâ & plagâ, verbis contentionum*, hoc est, controversiis quibuslibet gravioribus. De his ergò omnibus relatio facta est ad Sacerdotes, Levitas, Judicem; non de aliis ad Sacerdotes & Levitas, & de aliis ad Judicem. Et alibi ex Ezechiële citavimus: *In lite stabunt ipsi* (Sacerdotes) *ut judicent secundùm Iudicia mea.* Qui Sacerdotes dicunt de Jure, judices de facto judicasse, (præterquam quod nodum non solvunt, nam sic quoque manet unum Synedrium) nihil dicunt. Debet enim quisquis judicat de utroque judicare. Formula enim pronuntiandi in Synedrio hæc fuit solennis in Judiciis capitalibus: *Reus est mortis*, vel, *non est reus mortis.* Hoc dici *Matth. 26. 66.* non potuit nisi ab eo, qui & de legis sententiâ certus esset, & rei veritatem è testibus didicisset. *Ierem. 26. 16.* Facit enim lex propositionem, assumptionem, testimonia, ex quibus junctis concludit Judex. Aliter judicare non est judicem agere, sed alieni arbitrij Ministrum. Ut ergò disiunctionem illam explicemus, notandum est, Magistratus, qui simul sunt pars ejusdem Senatus, seorsim tamen Imperium habere,

Erant in Romano Senatu Pontifices, erant Consules: Pontifices jus habebant vocandi ad se Flamines, iisque præcipiendi de sacris: Consules jus habebant vocandi prehendendique cives, & quod opus esset imperandi. Ita tamen, ut uterque in Potestate esset ejusdem Senatus. Nec Senatus solebat Imperare civibus nisi per Consules aliosque Magistratus. Quamquam ergò Senatus Hebræorum sacris profanisque rebus præerat, erat tamen sacrorum procurator, & de sacris Imperium penes Pontificem. Neque minùs penes Judicem Imperium erat rerum cæterarum: & tum huic, tùm illi parendum; huic in templo, illi in castris atque alibi. Meritò ergò pœna constituta in eum, qui alterum è duobus eximiis Magistratibus, & per quos res maximæ, tum in Senatu decretæ, tùm arbitrariæ, quotidie Imperabantur, dicto audiens non fuisset. Neque ideò tamen duo Senatus. In Josaphati Historiâ post constitutos in civitatibus judices hæc sequuntur. *Etiam Hierosolymis constituit Iosaphat è Levitis & Sacerdotibus & Principibus familiarum Israël ad Iudicium Domini & ad litem*, (nota ad eadem constitui Levitas, Sacerdotes, & Principes familiarum, qui in Evangelio ἀρχιερεῖς & πρεσβύτεροι τοῦ λαοῦ)

λαῦ) *& reversi sunt Hierosolyma, & præcepit eis dicendo; sic agetis in timore Domini, in fide, & perfecto corde; & omnem litem, quæ venerit super vos* (nota iterum nullam litem eximi & conjungi judices) *de vestris fratribus habitantibus in urbibus suis, inter sanguinem & sanguinem, inter legem & præceptum; statuta, & Iudicia* (vides & hic nullum genus controversiæ separari) *præmonebitis eos, ne delinquant in Dominum, & ira sit super vos fratresque vestros. Sic facietis & non delinquetis.* Hactenus omnia ita clarè unum consessum exprimunt, ut non possim, quod sentio, clarius quam illis verbis exprimere. Videamus, an hanc planissimam interpretationem evertat quod sequitur: *& Amarias Sacerdos vester in re Domini, & Zabadias, Ismaëlis filius, Dux domus Iuda in omni re Regia, & præpositi Levitæ coram vobis. Confortamini vos, & facite, & DEVS bono aderit.* Hinc quidam duo Synedria efficiunt: cùm multò rectiùs sic argumentarentur. Quibus jubetur Amazias præire *in rebus Domini*, quibus Zabadias *in rebus Regis*; quibus nullo discrimine Levitæ jubentur inservire, & mandata ipsorum exequi (constat enim multis ex locis id quoque Levitarum fuisse officium)

hi unum faciunt Synedrium. Ut res rectius intelligatur. 1. Paralipomenωn xxvj. bis apparet simile loquendi genus. Regioni, quæ ad occasum Jordanis, imponitur Asbias cum consanguineis suis *ad omne opus Domini* & *ad servitium Regis* ; & Jerias Rubenitis, Gaditis, & parti Manassitarum imponitur cum consanguineis suis *ad omnem rem* DEI & *ad omnem rem Regis.* Videmus ab iisdem in parte curatas *res* DEI & *res Regias.* Quidni ipso regni corpore idem Senatus utrique rerum generi præfuerit ? Quin per res DEI sacra intelligantur, per res Regis cætera negotia, non repugno. Tamen Scripturis congruentius arbitror per DEI res intelligere omnia ea, quæ lege DEI definita sunt, & de quibus ex lege judicandum

Deut. 1. 17. est. *Iudicium* DEI *est*, inquit Moses, judicibus : & Rex Iosaphatus civitatum ju-

2. Chron. 19. dicibus, *pro* DEO *estis judicaturi.* Venit

Exod. 18. 15. ad me populus ad consulendum DEUM,

Deut. 19. 17. inquit alibi Moses, id est, Judicij ergò, & alibi ; *sistent se* (testis & reus) *duo illi coram* DEO, interpretatur ipse Moses, coram Sacerdotibus & Judicibus (ita habet veritas; non, aut, ut quidam transtulerunt) qui erunt in diebus illis. Hæc ergò DEI cum sint *negotia*, restat Regis *negotia* sint ea, quæ lege DEI non definita sub Regis

sunt

ſunt arbitrio, cujus generis ſunt deliberationes de eo quod fieri expediat, aut non expediat. Quare cum in jure verſatiſſimus fuerit Sacerdos, in civili autem prudentiâ ipſo uſu Dux exercitatior, potuit, imò & debuit, in eo Senatu qui Judiciis conſiliiſque præerat, in Jure explicando Amariæ, in deliberationibus verò dirigendis Zabadiæ auctoritas eſſe præcipua, & jus ſuffragij prærogativum. Ac proinde rectè eos Ioſephus *collegas* appellat. Neque omittendum hic quod in Eſdræ eſt hiſtoriâ. Is enim à Perſarum Rege miſſus ad reddendam Judæis *αὐτονομίαν*, inter cætera mandatum accepit *conſtituendi Iudices* ex his qui legis divinæ eſſent peritiſſimi, qui totius populi cauſas cognoſcerent, & in legis tum divinæ tum Regiæ violatores morte, exilio, mulctis animadverterent. Qui ipſe locus nos admonet, ita diſtingui legem DEI & Regis, ut utramque legem iidem Judices exercerent. Neque aliter hic diſcreta *lex DEI & lex Regis*, quàm alibi *DEI regiſque negotia*. Quod autem alii præterea afferunt, ut oſtendant Sacerdotes in Synedrio non judicaſſe, hiſtoriam Jeremiæ, cujus cauſa ſit cognita à Principibus & *Senioribus populi*, minimè movere quemquam debet: Sacerdotes enim accuſato-

res cum se constituissent, in eodem negotio judices esse non potuerunt; ut omittam, multos fuisse Sacerdotes extra Senatum. Et hæc quidem de Synedrio Judaïco satis.

16. Venio ad *Presbyterorum* vocem, quam multi assessoribus Pastorum tributam volunt in novo Testamento, de quo mihi non liquet. Tres hujus vocis significationes video in novo fœdere: easdem scilicet, quas in Patribus. Unam, quæ ad *ætatem* pertineat; ut cum πρεσβύτεροι opponuntur νεωτέροις, ut 1. Timoth. v. 1. Alteram, quæ ad *Potestatem* atque *Imperium*; ut cum de his sermo est, qui aut in magno Synedrio aut in minoribus Synedriis considebant: Tertiam, quæ Evangelii Præconibus convenit. Quartam non reperio. Apostoli Pastores à se constitutos cur Presbyteros appellaverint quæri potest; an quod vix alii quàm *Senes* ei muneri adhiberentur? an quod in Synagogâ quoque Magistri κατ᾽ ἐξοχὴν eo nomine appellarentur? an (quod mihi non minus probatur) à Magistratibus Judæis sumptâ similitudine? Nam CHRISTVS ipse in constituendâ Ecclesiâ, ut Regem se ostenderet, simulque mundani regni spem paulatim animis eximeret, Ecclesiam suam, quamquam omni externo Imperio destitutam,

tutam, ad imaginem quandam Judaici regni compoſuit: eoque modo in ſpem regni Cœleſtis erexit. Rex unus in populo Hebræo: & ipſe ſe Regem agnoſcit. In Regno duodecim Phylarchæ; Totidem ſibi CHRISTVS conſtituit Apoſtolos: &, ne dubitaretur, quò reſpexerit, *duodecim* ipſis promittit *Thronos*, in quibus *Iudicaturi* eſſent totidem *tribus Iſraëlis.* In Regno Senatores magni Synedrij LXX totidem Evangeliſtas conſtituit CHRISTVS. Tertia in Regno eſt dignitas Judicum Urbanorum, qui זקנים vocabantur, quod Græcè eſt πρεσβύτεροι: In Eccleſiâ quoque Presbyteri Apoſtolos & Evangeliſtas tertio loco ſequuntur. Horum Judicũ Principes vocabantur פקידים, quod Græcè eſt ἐπίσκοποι, ut modò diximus: ita & *Presbyterorum* in Eccleſiâ Principes Epiſcopi. Denique Judicibus his inſerviebant, עבדים vocabantur, quod Græcè eſt διάκονοι: neque aliter vocati ſunt in Eccleſiâ hi, qui infra Presbyteros ſunt conſtituti. Quod ſit Presbyterorum munus in Eccleſiâ Chriſtianâ, Apoſtoli nos pluribus locis docent. Paulus Epheſinos Presbyteros Miletum ad ſe venire juſſos admonet, ut norint *in ſpectores ſe poſitos ad paſcendam* DEI *Eccleſiam*. *Preſbyteros* jubet Jacobus ab ægrotantibus Act. 17. 18.

Cap.5.14. *advocari, ut orent super ipsos, & ungant ipsos in nomine Domini.* Presbyteros alloquitur Petrus συμπρεσβύτερος, id est, ut collega muneris. Pastores ergò fuisse apparet; unde nec aliter constituti, quam per *manuum impositionem*; ut de Timotheo memoriæ mandatum est. In aliis locis, ubi nulla descriptione addita *Presbyterorum* fit mentio, alios intelligere *Presbyteros* quàm illos, qui tot locis clarissimè describuntur, temerarij sit conjectoris, nisi Verborum contextus à certo ac recepto significatu nos cogat discedere. In omni novo fœderé una dumtaxat Pauli sententia est, quæ ad constituendos Presbyteros non Pastores speciosè affertur. οἱ καλῶς προεστῶτες πρεσβύτεροι διπλῆς τιμῆς ἀξιούσθωσαν, μάλιστα οἱ κοπιῶντες ἐν λόγῳ
1.Tim.5. 17. καὶ διδασκαλίᾳ. Ex hâc voculâ μάλιστα infertur aliquos eo tempore fuisse Presbyteros tantùm προεστῶτας, & non κοπιῶντας ἐν λόγῳ καὶ διδασκαλίᾳ. Sed primùm, id si verum esset, saltem aliunde appareret novum hoc *Presbyterorum* genus, alibi nunquam memoratum, quo auctore, quâ occasione cæpisset, sicut Diaconorum origo narrata est; & non ita obiter atque in transcursu uno in loco, ubi de munerum Ecclesiasticorum generibus sermo institutus non est, insinuaretur pars necessaria

Eccle-

Eccleſiaſtici regiminis. Deinde Patres proximi Apoſtolorum temporibus monuiſſent nos hujus rei; ſaltem Græci, quibus ſua lingua ignota eſſe non poterat, hanc nobis reliquiſſent interpretationem, quam ex ſolâ verborum ſerie ſequi, ſunt qui autumant. Nunc, cum ante hoc ſæculum interpretum nemo verba Pauli ita acceperit, meritò videndum eſt, an non aliam interpretationem ferant, quæ nihil à cæteris Scripturæ locis diverſum afferat. Videamus ergò, quid ſit propoſitum Paulo. *Honorem duplicem* vult Presbyteris exhiberi. Quis ſit honor, de quo agitur, ex ſuperioribus poteſt intelligi. *χήρας τίμα*: ubi *τὸ τιμᾶν*, *honorare*, nihil eſt aliud quam *honeſtè ſuſtentare*. Vult enim eas *viduas honorari, quæ verè ſunt viduæ*, hoc eſt, ut ex oppoſitione apparet, eas, quæ fideles cognatos aut affines non habent, quorum ope poſſint ſuſtentari. Nam ſi habeant, has vetat Eccleſiæ eſſe oneri. Abſoluto de viduis ſuſtentandis ſermone, docet etiam Presbyteris ſuppeditandum, unde honeſtè vivant. Hoc voce *τιμῆς* indicari ratio ſubnexa oſtendit: *Scriptum eſt enim, bovi trituranti os non obligabis.* Hoc ipſum Scripturæ teſtimonium alibi quoque in eundem ſenſum produxerat. *Quis ſuis ſtipendiis militat?* *quis*

1. Tim. 5. 3. 16.

1. Cor. 9. 7. & ſeq.

quis vineam plantat, & de proventu non edit? quis gregem pascit & gregis lacte non vescitur? an secundùm hominem hoc tantùm dico? an non & lex idem docet? in lege enim scriptum est, non obligabis os bovi trituranti. Et postea, *si spiritualia serimus; an magnum est si carnalia metimur?* Rectè ergò ad illum, de quo agimus, Chrysostomus, Hieronymus, Ambrosius, etiam Calvinus & Bullingerus notant de suppeditando victu & rerum necessariarum subsidio Apostolum hic agere. Assessores eos, de quibus nobis sermo est, stipendiis Ecclesiis sustentari neque hodiè videmus, neque visum est umquam. Neque verò credibile est Apostolum, qui ubique parcit Ecclesiis, quippe satis pauperibus, gravatas illas voluisse onere non necessario. Quare, si usquam, hoc imprimis loco illorum assessorum intempestiva fuisset mentio, ubi de stipendiis oratio instituta est. Verborum Pauli, multas interpretationes non incommodas alij attulerunt. Simplicissima hæc est: omnibus quidem Presbyteris stipendia deberi, ut qui præsint Ecclesiæ, hoc est, gregem Dominicum pascant; sed illis præcipuè, qui, omni curâ rei familiaris neglectâ, uni studio Evangelij propagandi incumbunt, nullique labori parcunt. Non

ergò

ergò duo ponuntur Preſbyterorum genera, ſed monſtratur non parem eſſe omnium laborem. Agnoſcunt omnes, etiam Beza, verbo κοπιᾶν non quemvis laborem, ſed eum, qui cum inſigni moleſtiâ conjunctus ſit, deſignari. Itaque Paulus ſe ait Evangelio operam dediſſe, non vulgarem, ſed ἐν κόποις; quibus explicandis addit μόχθον, λιμὸν, δίψαν, ἀγρυπνίας, & omnia incommodorum genera. CHRISTUS in Epiſtolâ ad Epheſinum Epiſcopum cum dixiſſet, *novi opera tua*, addidit, ut majus aliquid, & τὸν κόπον. Paulus etiam verbum κοπιάζειν ſæpè ſibi tribuit, deinde etiam ſanctis quibuſdam mulieribus, quæ huc illuc relictis rebus ſuis Evangelij causâ diſcurſabant. His ergò Preſbyteris, qui nihil aliud curant præter Evangelium, ejuſque rei causâ omnibus incommodis ſe exponunt, plus aliquanto quàm cæteris deberi ratio dictat. Sic & Paulus τὸ προΐστασθαι & τὸ κοπιᾶν de iiſdem extulit ad Theſſalonicenſes. ἐρωτῶμεν δὲ ὑμᾶς ἀδελφοὶ, εἰδέναι τοὺς κοπιῶντας ἐν ὑμῖν, καὶ προϊσταμένους ὑμῶν ἐν κυρίῳ, καὶ νουθετοῦντας ὑμᾶς, καὶ ἡγεῖσθαι αὐτοὺς ὑπὲρ ἐκπερισσοῦ ἐν ἀγάπῃ διὰ τὸ ἔργον αὐτῶν. Omnis ergò error novorum interpretum in eo eſt, quòd putent illud ἐν λόγῳ καὶ διδασκαλίᾳ, pronuntiandum ἐμφατικῶς, cum emphaſis

Ad Matth. 11.

2.Cor.6.5.11. 23.27.

1.Theſſ.11. 9.

Apoc.2.2.

Cap.5.12.

emphasis sit in voce κοπιῶντες; Illa autem ἐν λόγῳ καὶ διδασκαλίᾳ addita dumtaxat explicandæ voci κοπιᾷν. Similis est illorum hallucinatio, qui in verbis Pauli ad Corinthios, ubi de Cœnâ sermo est, δοκιμαζέτω δὲ ἄνθρωπος ἑαυτὸν, illud ἑαυτὸν urgent; cùm non in eâ voce sit ἔμφασις, sed in voce δοκιμαζέτω; neque ἑαυτὸν positum sit *distinctivè* sed *declarativè*. Neque tam rectè potuit poni in priore membro illud ἐν λόγῳ καὶ διδασκαλίᾳ, quàm in secundo, quia illa verba optimè cohærent cum τῷ κοπιᾷν, non æquè cum τῷ προεστάναι. Similes locutiones dabo, quas nemo ineptiæ arguerit: *Magistri pueritiæ formatores utiles sunt reipublicæ, sed illi imprimis qui noctes diesque hoc unum agunt ut Discipuli sui meliores doctioresque evadant: Medici valetudinis nostræ Curatores summo in pretio sunt habendi; illi aute alios, qui magno cum studio atque affectu in hoc incumbunt, ut sanitatem nobis conservent aut restituant.* His compara filium Paulinæ orationis, videbis omnia quadrare. Cætera, quæ afferri solent, frigidiora sunt, & sponte suâ corruunt. Rom. xij. diversa dona, diversæ etiam juxta donorum mensuram actiones numerantur, sed quæ non propterea diversas constituunt functiones. Sicut autem idem esse

potest

potest ὁ μεταδιδοὺς & ὁ ἐλεῶν, ita nihil vetat eundem esse τὸν παρακαλοῦντα καὶ τὸν προϊστάμενον. Nam ex duobus locis jam allegatis apparet τὸ προΐστασθαι tribui Pastoribus, ut & τὸ ἡγεῖσθαι, Hebr. xiij.7. Similiter ad Corinthios non tantum diversæ functiones enumerantur, sed & plura dona quæ uni functioni conveniunt. Sicut ergò 1. Cor. 12. 28.
δυνάμεις & χαρίσματα ἰαμάτων diversas functiones non constituunt, ita nec ἀντιλήψεις καὶ κυβερνήσεις: sed sunt hæc omnia Pastoralis officij subsidia & ornamenta.

Huc usque operam dedimus, ut appare- 17.
ret adsessionem eam, de quâ agimus, non esse divini præcepti: quod eò facit, ne sequius quàm par est sentiamus de veteribus Ecclesiis, aut hodiè reformatis, quæ illis assessoribus non utuntur. Nunc vicissim, quæ pro eo munere dici posse credimus, proferentur. Primùm, licitè illud munus potuisse institui vel à Summâ Potestate Christianâ, vel ab Ecclesiâ, ubi Summa Potestas aut non curaret Ecclesiam, aut jus suum Ecclesiæ concederet. Nam cùm ei inspectio summa competat in omnes Pastorum actiones, ut tabulæ utriusque custodi; neque omnia per se possit exequi, licuit ei suo nomine delegare qui Presbyteriis interessent, cum eo jure quod ipsis de suo communicare

Summæ Poteſtati viſum eſſet. Quod ex his quæ ſequenti capite tractentur, apertius fiet. Eccleſiæ quoque divinâ lege interdictum non eſt inſtituere munera ad ordinis conſervationem & ædificationem facientia; manetque penes eam hæc libertas, quamdiu Summæ Poteſtatis lege non circumſcribitur. Hæc probari nihil eſt opus. Sunt enim nota per ſe, neque ulla poteſt in contrarium lex divina afferri.

18. Secundum hoc eſto, reperiri in Sacris Literis, ex quibus appareat hanc inſtitutionem DEO non diſplicere. Probatur hoc primò ex parte Summæ Poteſtatis ex conſtitutione Synedrij Judaïci, in quo Sacerdotibus adſederunt delecti è populo, præpoſiti ſanè civilibus negotiis, verùm etiam ſacris, ut ſupra oſtenſum eſt. Quare cum ex novo Teſtamento nihil in contrarium afferatur, rectè hinc colligimus, Juriſdictionem de ſacris, hoc eſt, Judicium publicum & cum Imperio conjunctum, poſſe juxta Paſtores quibuſdam è populo mandari; præſertim ſi partes potiores deferantur Paſtoribus, ſicut in ſacris major auctoritas Amariæ quàm Sabadiæ. Eodem argumento rectè defenditur Senatus Eccleſiaſticus, qui mandato Electoris Palatini res Eccleſiæ cum Imperio

rio regit, partimque ex Pastoribus, partim è piis Magistratibus constat. Ex parte Ecclesiæ probatur idem quod diximus. Licuit enim Ecclesiæ Corinthiorum (etiam sine Apostolicâ auctoritate; reprehendit enim Corinthios Apostolus cur non antè fecerint id quod jam faciendum monet) constituere in Ecclesiâ privatarum controversiarum disceptatores. Si tantum licuit Ecclesiæ ad lites fugiendas, quidnî tantum licuerit ad evitanda *ὀλιγαρχίας* mala? Præterea expedit sæpè, ut tota fidelium multitudo consulatur super negotiis Ecclesiæ, ut supra ostendimus: quidnî ergo Ecclesia aliquos Pastoribus adjungat, qui hoc ipsum videant quando opus sit Ecclesiam consuli. Licuit etiam Ecclesiæ quosdam deligere, qui suo nomine pecunias perferrent atque erogarent: Quare cum Pastoribus com- *2. Cor. 8. 19.*
petat inspectio in Diaconos, licet etiam *Phil. 11. 22.*
Ecclesiæ ad eam rem socios quosdam Pastoribus adjungere, *μήτις αὐτοὺς μωμήσηται ἐν τῇ ἀδρότητι τῇ διακονουμένῃ ὑπ' αὐτῶν*, ut
cum Apostolo loquar. Postremò, licuit *2. Cor. 8. 20.*
Antiochenæ Ecclesiæ quosdam è suo cœtu delegare, qui deliberationi Apostolorum & Presbyterij Hierosolymitani interessent, quorum testimonio credat omnia
ibi ex DEI verbo *καὶ αὐτὸ προκείματος* geri. *Act. 15. 2.*

19. Tertium est, non deesse in piâ antiquitate exempla, quæ, si non planè conveniant, certè ad hunc morem proximè accedant. Ex parte Summarum Potestatum notissimum est ab Imperatoribus Senatores & Judices datos, qui Synodis adsiderent, inspectores moderatoresque actionum. Neque hoc tantùm, sed & qui de

Epiph. hær. 71.

depositione Episcopi rebusque aliis unà cum Episcopis sententiam ferrent, ut in Photini & Dioscori causâ videmus accidisse. Quod autem licet in Synodis, cur non liceat in Presbyteriis, præsertim cum in angustioribus territoriis non minor sit habenda ratio Presbyteriorum, quàm Synodorum in tantâ Romani Imperij amplitudine? Sed & ab Imperatoribus dabantur Ecclesiis id poscentibus ἔκδικοι sive *defensores*, qui Laïci erant, quorumque officium erat vim omnem ad tumultum ab Ecclesiâ & Pastoribus arcere, & operam dare ne quid in Ecclesiâ per vim aut sordes fieret: ut apparet novellâ Constitutione LUI. Chalcedonensis Synodi

Concil. 5. Carth. c. 9. A. D. 401. Sept. 13.

Canone CCI. & Carthaginensis Canone LXXVI. & in Maxentij responso ad Hormisdam, atque alibi. Hi sunt, qui posterioribus sæculis Ecclesiarum *Advocati* dici cæpêre. Sic & à Metropolitis solebant Ecclesiis dari φροντισαὶ, qui cum Episcopis

pecu-

pecuniæ Eccleſiaſticæ rationes tractarent. Ex parte Eccleſiæ repetendum eſt, quod ſupra diximus, non ſemper totam multitudinem, ſed interdùm Seniores tantùm conſultos. Si autem à multitudine ad Seniores conſultationem advocare licuit, cur non itidem prægravante Seniorum turbâ, ad pauciores eadem contrahi potuit, præſertim multitudine non invitâ? In electiónibus quoque Paſtorum apparet ſæpè per compromiſſum id, quod multitudinis erat, in paucos collatum. Synodis quoqùe Laïcos interfuiſſe, & inibi ſententiam dixiſſe, tum ex magni Concilij hiſtoriâ, tum aliunde ita manifeſtum eſt, ut ne Nicolaus quidem Papa id auſus ſit negare. Notaque ſunt hâc de re non Melanchtonis tantum & recentiorum, ſed Panormitani & Gerſonis Judicia. In Preſbyteriis, cur tantumdem Laïcis, præſertim ad id delectis, non liceat nulla ratio poteſt inveniri. Sed alia quoque addamus. Conſtat in veteri Eccleſiâ matronas fuiſſe; quæ mulieres cæteras ad vitam honeſtè inſtituendam hortarentur; quas & πρεσβύτιδας appellarunt: &, quia ſupra cæteras mulieres ſedebant in Eccleſiis, προκαθημένας. Abrogavit eas Canon XI. Synodi Laodicenæ, cum ad id tempus manſiſſent, ut notat Balſamon. Ac
 fortè

fortè de iis agit Paulus, ubi πρεσβύτιδας vult esse sanctas moribus, non calumniatrices, non vino deditas, rerum bonarum Magistras, uti juniores fœminas doceant amare maritos, amare liberos, & quæ sequuntur. Fulgentius Ferrandus in Canonum Breviario vult ita à Paulo nominari τὰς γεραιτέρας τῶν διακονισσῶν. In Nicæno vocari videntur αἱ ἐν τῷ σχήματι ἐξετασθεῖσαι. Si ergò mulieres nullius in Ecclesiâ muneris participes, in hoc tamen constitui ab Ecclesiâ potuerunt, ut aliarum mulierum essent σωφρονίστριαι, quidnî præter Pastores aliqui poterunt à plebe assumi, qui abstinentes à Pastoralibus officiis id paulò diligentius facerent, quod cuivis Christiano non permittitur tantùm, sed & imperatur? Et si illæ dictæ πρεσβύτιδες, & hos generaliori quâdam ratione πρεσβυτέρους licebit appellare. Non longè ab adsessorum officio abit quoque munus *Oeconomorum* & *adsistentium* in Anglicanâ Ecclesiâ jampridem observatum quibus incumbit curare, ne quis rei sacræ interstrepat, ne quis excommunicatus cœtui se ingerat, inordinatè viventes admonere, &, si perseverent, eorum nomina ad Episcopum deferre. Hi autem ab ipsâ Ecclesiâ eliguntur.

20. Quartum hoc ponam, non spernendam

dam utilitatem ab his adsessoribus haberi posse. Nam si Potestates Summas respicimus, expedit eis habere in Pastorum consessibus suos oculos, suas aures, quorum ministerio explorent an cuncta satis ex fide & præscripto agantur. Sin ad Ecclesias nos vertimus, refert ut hæ quoque de Pastoribus optimè sentiant. Quod tum maximè fiet, si illorum actionibus testes quosdam & velut internuntios adhibeant.

Apparet ex his, quæ diximus, in munere adsessorum, qui nonnullis in locis in usu sunt, (quos distinctionis causâ *temporarios* aut *Laicos Presbyteros* appellare possumus) nihil esse quod possit reprehendi. 21.
Sed has putamus cautiones adhibendas. Primò, ne id munus affirmetur divini esse præcepti, quod sine Ecclesiæ veteris contumeliâ & recentioris divulsione dici non potest. Secundò, ne quid illis tribuatur, quod ad claves Evangelicas pertineat, quas exercendas solis Pastoribus à CHRISTO datas nobis ad alios transferre non licet. Ad excommunicationem igitur, quatenus illa Pastoris opus est, nihil possunt afferre præter consilium. Quatenus verò excommunicatio etiam plebis est opus, quæ facinorosos à se removere debet, eatenus possunt προβούλευμα facere.

re, quod probandum plebi proponatur. Tertiò cavendum, ne ad hanc adſeſſionē aliqui vocentur, qui gubernandæ Eccleſiæ, & præcipuè dijudicandis controverſiis impares ſunt. Id enim periculoſum eſt, & Eccleſiæ indecorum, & paratiſſima ad ὀλιγαρχίαν via. Quartò videndum, ne adſeſſores iſti quidquam Iuriſdictionis externæ ſive ἀναγκαστικῆς δυνάμεως exerceant, ultra quàm publicæ leges ipſis concedunt. Quintò, ut norint munus ſuum, non tantum ut Paſtorum munus, quod à Chriſto eſt inſtitutum; ſed ut ea, quæ humani ſunt inſtituti ac proinde mutabilia, Summarum Poteſtatum Imperio ſubjacere. His duobus, quæ poſtrema poſuimus, ignoratis, aut non rectè obſervatis, neceſſe eſt magnas reipublicæ perturbationes ſequi, ut viri prudentes jampridem monuerunt, & nos quotidie experimur. Multi enim ſemel hâc opinione imbuti, divini Iuris eſſe iſtud regimen, eò deinde deveniunt, ut Summarum Poteſtatum nullas aut exiguas eſſe credant in Eccleſiâ partes; ut cui abundè à DEO, non de Paſtoribus tantum, ſed & de Rectoribus proſpectum ſit. Ita humanæ prudentiæ repertum ordinationi divinæ ex adverſo opponitur, inque iſto Imperio duplice perpetuò ſeritur partium ac factio-

num

num ſeges: in quam non deſinunt intentos habere oculos quicunque aut in republicâ aut in Eccleſiâ res novas quærunt. Qui meminerunt, quid *ante hos triginta annos* actum ſit in hâc noſtrâ Patriâ, ſciunt quàm vera loquar. Atque hæc me præcipuè conſideratio impulit, ne quæſtionem iſtam intactam relinquerem. Memoratu non indignum eſt, Genevæ, (quæ urbs ſi non prima ἐώτην τὴν σωιδείαν, certè præcipuos ejus defenſores edidit) totum jus eligendi Seniores illos eſſe penes *Senatum* urbis, parvus qui dicitur, auditis dumtaxat Paſtorum conſiliis. Neque tantum eligi eos à *Senatoribus*, ſed ex ſolis Senatoribus, binos nempe ex eodem parvo Senatu, & denos, tùm ex Senatu ſexaginta-virûm, tùm ex alio Senatu ducentorum. Electio hunc in modum facta ducentis examinanda ſubjicitur: & electi Seniores, quamquam Juriſdictionem non habeant, Sacramentum tamen Reipublicæ dicunt. Cœcus ſit oportet, qui non videat quæ incommoda Genevenſes metuerint, cum tam ſollicitam eligendi rationem inierunt.

CAPVT XII.

De substitutione & Delegatione circa Sacra.

SVMMARIVM.

1. Opus Summæ Potestati Vicariis circa Sacra. 2. Arbitrium religionis interdum subditis concedi. 3. Vicarios esse alios substitutos, alios delegatos. 4. Substitui aut delegari solere Pastores solos, Pastores cum Laïcis, Laïcos solos. 5. Ostenditur jus Patronatus antiquum esse & oriri à Regio *jure. 6. De veteri more* Hollandiæ *: simul ad auctoritates* Iuris Pontificij *&* Panormitani *respondetur. Et quæ sit* Collegiata Ecclesia. *7. Minoribus Potestatibus nullum jure divino Imperium in sacra competere. 8. Quam minimum Imperij circa Sacra deferendum Potestatibus subordinatis nec nisi summæ proximis. 9. Et rectam fidem profitentibus.*

1. NON satis Summæ Potestati jus suum nosse, nisi & illud norit quâ ratione

ratione suo jure optimè utatur. Cum autem Summa Potestas quod sui officij est partim per se, partim per alios expediat, in iis quæ per se expedit quo pacto prudentum consiliis uti debeat, supra dictum est; neque piget repetere Christianos Imperatores & postea Francos, aliosque Reges semper ad latus habuisse religiosissimos Pastores, quorum Consiliis sacra non minus, quam aliorum suggestione profana disponerent: Sed ne sic quidem Summa Potestas, cujus vis per res tot ac tantas diffunditur, omnibus explicandis par est, sed necesse est ut & Vicaria aliorum utatur operâ. *Gravissimi labores*, inquit auctor sapiens, *ejus qui orbem terræ capessit, egent adminiculis.* Et multa negotia multis egent adjutoribus. Strepunt Jurisconsultorum scholæ hac disputatione, *Quænam partes Imperij à Summâ Potestate mandari aliis possint.* Omnia quæ ad hanc quæstionem pertinent, referre pigeat, neque hujus sit instituti. Quædam sunt quæ à Summæ Potestatis jure separari nequeunt; alia quæ ob sui magnitudinem alteri communicare non expediat. Prioris generis est jus leges etiam ab aliis latas emendandi, jus rescindendi iniqué judicata, si non per viam appellationis, certé per

viam supplicationis, jus irritas faciendi electiones quæ contra utilitatem sint Reip. aut Ecclesiæ. Posterioris ista; *arbitrium religionis* & maximorum Pastorum tum electio, tum depositio: quæ plerumque Summæ Potestates sibi reservarunt, non tamen perpetuò.

2. Nam & *arbitrium religionis* subditis quibusdam sive Principibus, sive Universitatibus concessum videmus, ita exigente temporum necessitate. Neque id novum adeò, cum Persæ quoque, Macedones & Romani Judæis, aliisque nationibus sibi parentibus sacrorum libertatem concesserint. Romanos quoque & Constantinopolitanos Antistites scimus non semper ab Imperatoribus electos.

3. Modi mandandi juris duo sunt, *substitutio* & *delegatio*. Substitutionem voco mandatum quod lege aut privilegio datur; Delegationem quod concessu speciali.

4. Solitum Summis Potestatibus Episcopos substituere supra ostendimus. Inde enim emanat jus Canones faciendi, qui vim legis habeant; jus cum Imperio deponendi Pastorem aut civem extra cœtum relegandi, quæ Synodis aut Presbyteriis permissa apparuit. Nec aliunde est jus Cleri sive Capitulorum ad peragendas

das electiones : ut multis Imperatorum ac Regum Diplomatis oſtendi poteſt; quibus in rebus laudanda certe veterum Imperatorum ac Regum pietas. Exiſtimarunt enim his qui rerum ſacrarum eſſent peritiſſimi, & quibus regimen Paſtorale à DEO commiſſum, alterum illud quod ab Imperio emanat regimen tutò quoque poſſe committi. Sed utinam non illos in tam honeſto propoſito ſæpe exitus fefelliſſet. Interim monendi ſunt qui non ferunt Paſtores ulla ex parte Summarum Poteſtatum Vicarios dici, ut tandem aut ratione aut juris atque hiſtoriarum auctoritate permoti hunc errorem deponant. Alibi videmus rerũ ſacrarum curationem mandatam ſimul Paſtoribus atque aliis extra Paſtores viris piis & eruditis, idque non ſine divinæ auctoritatis exemplo. Jam enim demonſtratum eſt magnum Synedrium ſeptuaginta-virûm apud Hebræos, cui inter alia ſacrorum quoque cura incubuit, conſtitiſſe *ex Sacerdotibus, Levitis & delectis è reliqua populi parte.* Non dubium quin in Sacris (imo & in Judiciis omnibus nî fallor) Sacerdos magnus ante alios ſententiam dixerit. Ita tamen ut Regis Vicarius, qui *Naſi* dicebatur primas in conſeſſu obtineret, & ſententias exquireret, ad quod exemplar compoſitum

positum video in Palatinatu Senatum qui sacris præsidet. Hanc conjunctionem Potestatum minorum cum Episcopis in Legibus quoque invenio. Novella enim Justinian. xvij. cap.11. sic habet. *Neque occasione religionum hæresiumque quæstionis permittas* (ad provinciæ præsidem sermo est) *alicui provinciam commovere, aut aliter quandam præceptionem injungi provinciæ cui præsides : Ipse verò providebis cum competenti utilitate , fiscalibus, & quæ alia sunt perscrutari , & non permittere fieri aliquid contra nostras præceptiones occasione religionum ; Si vero Canonicum sit quod quæritur , unà cum Metropolita provinciæ hoc disponere & decernere , sive Episcopi dubitent , sive alij quidam: Et causæ dare DEO amabilem & decibilem terminum ; qui & decenter Orthodoxam custodiat fidem , & indemnitatem procuret fiscalibus , & nostros subjectos servet inviolatos.* Certum est in depositione Episcoporum convenisse Judicia Synodi & Senatorum aut Judicum quos Imperatores adjunxerunt. Ita Pholinus Episcoporum simul & Senatorij Ordinis virorum Judicio deponitur: quorum nomina sunt apud Epiphanium. Ita de Sixti tertij Episcopi causa jussu Valentiniani in Sessoriani atrio Senatores & Presbyteri

Hær.71.

cogno

cognoverunt. Eidem mori acta etiam Chalcedonenſis Synodi teſtimonium perhibent, tum in Dioſcori causâ, tum in causâ Epiſcoporum Tyriæ Diœceſeos: Nam & depoſitio & reſtitutio non minus Senatoribus ac Judicibus quam Epiſcopis tribuitur. Interdum ergo Poteſtates minores adjunctæ Paſtoribus tantum ut vim ac tumultum arcerent. Quemadmodum Candidianus Comes in Epheſina Synodo; ἔκδικος in Eccleſiis: interdum ut una jus dicerent. Non aliter & in electione Epiſcoporum, Urbanos Magiſtratus cum Clero conjunxit Lex Juſtiniana, quem morem non illis primum cœpiſſe temporibus è Theodoreto diſcas, qui poſt mortem Athanaſij Petrum narrat Antiſtitem factum συμψήφων γεγενημένων τῶν ἱερωμένων καὶ τῶν ἐν τέλει καὶ ἀξιώμασι. Evenerunt & ea tempora, ut propter ſchiſmata aut typhum Epiſcoporum neceſſe eſſet hac partes graviſſimas ſacra cum Imperio curandi Poteſtatibus minoribus, & quidem ſeorſim ab Epiſcopis, mandari. Nam de causâ Donatiſtarum Ælianus Proconſul Conſtantini, & Marcellinus Honorij mandato cognovit, atque inter partes ſententiam tulit, ut ſupra annotatum eſt. Et in Aulâ Conſtantinopolitanâ Patriciorum unus ſpeciatim Eccleſiæ

Et 56. Epiſcopi. Vide lib. Pontif.

Balſ. ad Can. 29. Chalced.

Lib. 4. 6. 20.

A. D. 314.

A. D. 411.

Ecclesiæ rebus vacabat; unde & nomen ejus officio datum. Sic & Galliæ Parlamenta per appellationem; Hispaniæ Senatus per oppositionis viam; Hollandica Curia per mandata Pœnalia, Censuræ Ecclesiasticæ errores emendavit. Sed & jus Pastores eligendi (illibato Pastoribus alios ordinandi & populo δοκιμαστικῷ jure) sæpe solis Laïcis concessum, apertius est quam ut docere debeat. Et hoc est *Ius Patronatus*, quod non apud nos tantum, sed & in Angliâ & Palatinatu valere ex Canonibus Anglicanis & Palatinis constitutionibus apparet.

5\. Sicut autem eorum pietatem non reprehendimus, qui sollicite cavent ne quid hujus Juris obtentu in perniciem Ecclesiæ peccetur, ita veritas à nobis exigit ne silentio prætereamus assertionem eorum temerarium, qui hoc Jus & nuperum esse dicunt & niti Jure Papali; At qui non nuper & sub Paparum dominatu vixit Imperator Justinianus, qui illud ipsum Jus hac editâ lege stabilivit, *Siquis Orator domum fabricaverit & voluerit in ea Clericos ordinare* (hic *ordinare* pro *eligere* transtulit Latinus interpres) *aut ipse aut ejus hæredes, si expensas ipsis Clericis ministrant & dignos denominant, denominatos ordinari, si verò qui ab eis eliguntur tanquam indi-*

Novell. 123. cap. 18.

gnos

gnos prohibent sacræ Regulæ ordinari, tunc sanctissimus Episcopus quoscunque putaverit meliores, ordinandos procuret. Hæc lex à Iustiniano est edita circa annum Dominicum IↃXLI. quo tempore Romani Episcopi Imperatorum erant Episcopi; & ab Imperatoribus creabantur. Est & similis ejusdem Imperatoris constitutio, quæ edita creditur anno ICLV. & inscripta est Episcopo Constantinopolitano. Quæ permittit ædificatoribus Ecclesiarum aut alimentorum erogatoribus Clericos statuere, si tamen Episcopali examine digni reperiantur. Anno autem IↃLIII. in Concilio Toletano factus est hic Canon, *Decernimus ut quamdiu fundatores Ecclesiarum in hac vita superstites exstiterint, pro iisdem locis curam permittantur habere, & sollicitudinem ferre præcipuam, atque rectores idoneos in eisdem Basilicis iidem ipsi offerant Episcopo ordinandos: quod si spretis eisdem fundatoribus rectores ibidem præsumpserit Episcopus ordinare, & ordinationem suam irritam esse noverit, & ad verecundiam suam alios in eorum loco, quos iidem fundatores elegerint, ordinari.* Circa annum IↃCCCXXVII. Constitutiones Caroli Magni collegit Ansegisus, in quibus hoc invenire est, *Si Laici* (Patroni nimirum) *Clericos probabilis vi-*

A.D. 541. Maii 1.

Novell. 157. A.D. 538. Nov. 3.

Conc. Tolet. 9. c. 2.

ta & doctrina Episcopis consecrandos, suisque in Ecclesiis constituendos obtulerint, nulla qualibet occasione eos rejiciant. Nec Pastores tantum minores, sed Episcopos quoque constituendi jus, Germaniæ Imperatores Bavariæ Ducibus ac Saxoniæ jampridem contulerunt, ut ab aliis observatum est. Cum alioqui Episcopos *investire* (ut olim scripsit Helmodus) *solius sit Imperatoria Majestatis.* Ex Imperatorum ergo & Regum constitutione ac concessione jus hoc originem traxit, estque ἀποῤῥιὲξ quædam è Jure Summæ Potestatis emanans. Jure Papali ut nitatur tantum abest, ut contra ejus Juris conditores atque interpretes nihil tanto conatu aut oppugnaverint aut circumciderint, ut qui persuasum orbi cuperent, omnia beneficia patrimonium esse Papæ. Hos inter præcipuus est Panormitanus, quem ego mihi adversarium in re tali, quam suffragatorem multo malim. Scio enim pleraque ejus hac in parte commenta à Covarruvia & Duareno (Covarr. part. 2 Relig. c. Possess. §. 10. num. 2. Duaren. lib. 3. num. de Eccles. Ministr. cap. 11.) aliisque Jurisconsultis refutata, semperque viros prudentes hac in parte ab illorum temporum Clero dissensisse ad hæc nostra usque tempora.

Vel ea videamus quæ Hollandiæ Senatus, ut avito Gentis nostræ Iuri contraria,in Tridentinæ Synodi actis annotarit ad Sess. IV. cap. 12. *Videntur hoc capite Patroni laïci gravari.* Et mox: *Animadvertendum an ex verbis atque ipsa mente Concilii alicui auferetur jus patronatus si beneficium cujus jus Patroni jam obtinent aut potius retinent, non sit sufficienter dotatum.* Ad Sess. XXI. c. 5. & Sess. XXV. c. 4. *Cavendum videtur, ne in uniendis Ecclesiis Parochialibus atque etiam simplicibus beneficiis prajudicetur Patronis laïcis.* Ad c. 9. Sess. 22. *Cum de jure Laici possint esse rectores Ecclesiarum, & in Provinciâ Hollandiæ hactenus de consuetudine sit observatum quod de eadem administratione conveniantur coram Iudice Laico, &c.* Et mox: *Cum hæc cognitio pertineat ad Dominos temporales, etiam illos quos* Ambachts-Heeren *vocant & alios Magistratus seculares, &c. durum videretur in prædicta consuetudine quicquam immutare.* Et ad cap. XVIIJ. Sess. 23. *Læderet jura Patronatus laïcalia.* Hæc tum Senatui veterum Patriæ nostræ consuetudinum custodi visa, quæ à nobis defendi multò est æquius, quam ea, quæ majores nostri, illo quoque tam infelici tempore non toleranda censuerunt. Quid si verò nec ipsi quidem Romani Pontifices, nî ipse quidem Panormitanus hæc ausi sunt à Patronis laïcis 6.

postulare, quæ nunc sub illorum scilicet auctoritate postulantur; De voce non disputabo, an collatio Patroni *Electio* sit dicenda: & tamen sic eam dici apparet à Clemente III. in capit. *nobis* de Iure Patron. citantur ex d. c. *Nobis* hæc verba: *In conventuali Ecclesia non electioni Prælati faciendæ, sed jam factæ honestius Patroni postulatur assensus*, omissis quæ sequuntur & ad rem plurimum faciunt: *nisi aliter de sua Iurisdictione obtineat.* Aliter enim jam multis à seculis, multisque in locis usus obtinuit. Et in hâc nominatim Hollandiâ: Senatum iterum testem dabo: Is ad c. 1. Seff. 5. Synod. Trid. hæc adscripsit. *Notandum quod si prima prabenda vacatura adsignetur etiam in Ecclesiis collegiatis pro Lectoribus sacra Theologia, Regia Majestas atque etiam alii Patroni laici, quibus in Hollandiâ passim jus patronatus in Ecclesiis collegiatis competit, in singulis Capitulis præsentatione primum vacatura prabenda frustrarentur.* Multum errant qui in 1. cap. *Nobis* beneficium Ecclesiæ conventualis interpretantur illud cui onus Sacerdotis incumbit, seu quod publico officio est destinatum. Et audent citare Panormitanum, nimirum ut ex ipsorum subselliis contra ipsos testimonium ferat. Ita enim ille: *Patronus habet præsentare Rectorem in qualibet Ecclesiâ non collegiata etiamsi sit Pa-*

rochia-

rochialis: quod iura non excludunt Patronum à præſentatione Rectoris niſi in Eccleſiâ collegiatâ. Quis non videt idem eſſe Eccleſiam conventualem aut collegiatam? Gloſſator ad illud verbum capituli; *Conventualis dicitur ex quo duo vel tres in collegio ſunt.* Collegium eſt capitulum Canonicorum. In Eccleſia tale collegium habente Papa vix admiſit Patronum laïcum. At Imperatores, Reges & noſtræ Hollandiæ Principes, ut iam audivimus, ad Patrum uſque memoriam admiſerunt. Ideoque Papa metuens ne non pareretur, exceptionem conſuetudinis decreto ſuo addidit, quam multi ut apparet hodie, ſi ipſis Papatum dares, non adderent. Ordines noſtros ius Patronatus abrogaſſe neque verum eſt, neque ſine eorum iniuriâ dici poteſt. Meminerunt enim inter cauſas motuum fuiſſe Acta Synodi Tridentinæ, eorumque publicationi nihil validius obſtitiſſe, quam quod Patroni laïci ius ſuum illis conſtitutionibus infringi quererentur. Nos quid Ordines hac de re ſentiant, ipſorum voce iam modo protulimus. Illud verius tum factam à Patronis electionem iuſtis de cauſis à Summa Poteſtate reſcindi poſſe, tum ius hoc omne non minus quam cætera quæ privatorum ſunt propria, Legum Imperiis ſubjacere. Quibus frenis ſi accedat tum exploratio plebis, tum Paſtoralis ordinatio, non magis à Nobilibus Patronis, quam à ruſticis Senioribus metuenda erit Eccleſiæ labes.

Addenda ſunt duo priuſquam hanc de iure Mandato partem abſolvam. Prius eſt inferioribus Poteſtatibus nullum plane in ſacra Imperium divino iure competere: quicquid enim habent, id habent ut *à Rege miſſi*, quemadmodum alibi notavimus. Quare neque Ioſepho decuri- 7.

oni, neque *P*roconsuli Sergio, plus quam privata cupiam in Ecclesia licuit. Quia ad disponendas res Ecclesiæ Christianæ nullam aut hic à Romano Imp. aut ille à magno *S*ynedrio acceperat *P*otestatem. Non debet autem quispiam aut gladium aut gladij partem sibi arripere.

8. Alterum hoc est cum Ecclesiæ tutela præcipua sit pars *S*ummi Imperii, sapienter facturas *P*otestates, si eius quam minimum Magistratibus concesserint; & si quid omnino sit concedendum, videant saltem ne hæc nobilissima munia commendent, nisi proximis fastigio suo *P*otestatibus. Nam si cognitiones de monetâ & ære Fiscalibus, non municipalibus Iudicibus, sed sublimioribus collegiis servantur: quantò magis & ad salutem publicam & ad dignitatem Ecclesiæ pertinet res Ecclesiasticas ad minora tribunalia non deferri. Ita in Galliâ de Ecclesiasticæ Censuræ abusibus, qui infra *P*arlamentum sunt Iudices non cognoscunt; neque apud nos olim qui infra *S*enatum Hollandiæ.

9. *S*ed non temerè illis rerum Ecclesiæ inspectio deferenda est, qui in Ecclesiæ censu non sunt. Cum enim & Iudæis & Christianis nefas sit habitum privatas querimonias deferre ad suæ Legis extraneos, multò magis in tantâ rectè de fide sententium frequentiâ indignum sit & pudoris plenum ipsa Ecclesiæ vulnera aliis potius quam Ecclesiæ filiis curanda committi.

FINIS.

DAVIDIS BLONDELLI.

DE Jure plebis in regimine Ecclesiastico.

DISSERTATIO.

PUDOREM omnem perfricatâ sæpius fronte detersisse meraque monstra loqui videri possint, quotquot dejectam jam dudum ad Cleri pedes, Christi plebem Ecclesiastici regiminis partes ullas, quocunque modô ac titulo contingere jus fasque esse dixerint; cum præsertim ante sæcula ad minimum quatuor, eam (ceu profanum vulgus) à *scripturarum sublimitate* procul arcendam, si quis *præsumpserit*, *simplex* (ex legis, *bestiam* b *quæ montem tetigisset lapidandam* sciscentis præscriptô) severe, imo plane ἀποτόμως vindican-

dum

a *Epistol. ad Metenses Decretal. lib. 5. tit. 7. cum ex injuncto edit A. D. 1606 Lugd. p. 691. l.*

b *Exod. 19. 13*

dum pronunciaverit Innocentius tertius;
laïcis vero quibuſcunque librorum ſacrorum in linguam vulgarem verſione qualibet Gregorius 9. *Concilii Toloſæ* A. D. 1229. congregati c. 13. & Innocentius 4. *Epiſt. ad Metenſes* tertiâ, *penitus interdixerint*, An (quod nunc Romanæ ſedis admiratores ajunt) *ex cathedrâ?* Non certe
c *Act.* 10. 38. Petri, quem c *Spiritu ſancto*, *in* d *veritatem*
d *Ioan.* 16. 13. *omnem deducturô unctum*, imo illius actu
e 2. *Pet.* 1. 21 cum cæteris e *ſanctis Dei hominibus* φερόμενοι,
f *Act.* 9. 15. præter ea, quæ f *electionis vas*, g *in quo Chri-*
g 2. *Cor.* 13. 3 *ſtus locutus eſt*, Hebræos docuit, vel ſenſiſſe vel mandaſſe quicquam tale nemo
h *Ioan.* 6. 45. ſanus crediderit: Quis enim Chriſtianos,
i *Heb.* 8. 12. h *Dei* (*à puſillo* i *ad magnum*) *docibiles*, *unctio-*
k 1 *Ioa.* 2. 20. *nis* k *à ſanctô* participes l *Dei vivi filios*, *genus*
l *Rom.* 9. 26.
m 1. *Pet.* 2. 2. *electum*, m *ſacerdotium regale*, *gentem ſanctam*, *acquiſitionis populum*, rationalem gregem, λογικὸν & ἄδολον γάλα ab ipſo in
n *Rom.* 12. Chriſto natali *concupiſcere*, ſeque n *hoſtiam viam* & λογικὴν λατρείαν Deo exhibere juſſum, *beſtiis* quomodocunque ac-
o *Heb.* 12 22. 23. 18. 19. cenſeri, aut o ad *Sion montem*, *Dei vivi civitatem*, *Ieruſalem cœleſtem*, & *Angelorum myriadas*, cum *primogenitorum in cœlis conſcriptorum Eccleſiâ*, vocatos, ad Sina ψηλαφωμένῳ, *igne ardenti*, *turbine*, *caligine*, *procellâ tubæ ſonitu*, & tonanti *verborum*

voce horrendum montem, quem, Moses unus p, subsidente ad radices extra præfixorum terminorum ambitum cum populo universo, sacerdotum choro, conscendit, sub clara Novi Testamenti luce, contra Pauli mentem q *spiritu servitutis* iterum subigendos revocari ferat? p *Exod.* 19. q *Rom.* 8. 15.

Ne quem vel tantillum φιλοπρωτευόντων, (qui per calcatam Dominicam familiam, r cujus se *propter Iesum servos* cum Paulo ex animo profiteri debuerant, ad divinos honores potestatemque, quam sibi quomodocunque arrogant, ab olim grassati sunt) præjudicia moveant, s *ad divinæ traditionis caput & originem reversi, consuetudinem sine veritate erroris vetustatem*, aperto ore pronunciare ausorum vestigia premere, *nec* t *ab eo quod Christus Magister &* (per se) *præcepit, &* (per Apostolos) *gessit, humana & novella* (quantamcumque vetustatem mentiatur) *institutione decedere* toto mentis nisu conabimur. r 2. *Cor.* 4. 5 s *Cyprian. Epist.* 74. t *Epist.* 63.

Petrum qui primus u *clavem imbuit*, fundandæque inter Judæos x & Gentes y Ecclesiæ Dux fuit, ille ipse qui origo nostra est & Canon Christus, iterata fratrum monita spernentes communi *fraternitatis* censuræ subjicere docuit, z *si* (inquit) *eos non audierit, dic Ecclesiæ; si* u *Tertull. de pudic. cap.* 21. x *Act.* 2. 14. y *Act.* 10. 34. z *Matth.* 18. 16. 17.

A 2 autem

autem Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut Ethnicus & publicanus. Amen dico vobis, quæcunque alligaveritis super terram, erunt ligata in cœlo, &c. Hilarius in Matth. can. 18. *Eum ordinem continendæ charitatis nobis Dominus imposuit, quem ipse in conservando Israël tenuerat, jubet enim peccantem fratrem ab eo solo in quem peccaverit corripi atque objurgari. Ipse enim sacrificantem Diis alienis populum Iudaïcum Majestatis suæ adventu, & toto præsentis potestatis terrore corripuit; tum cum idem populus Dei propinquantis adventum extra montem licet positus ferre non potuit ob inobedientiam, unum atque duos jussit adhiberi, ut in ore duum testium fides verbi ac veritas maneat, quia insolenti Israël lex, & prophetæ & Ioannes est missus testibusque istis ut peccare desineret, conventus est. Tertio ipso Domini adventu tanquam cœtu Ecclesiæ inspectantis admonitus est.*

a In Matth. homil. 61.

Chrysostomus a *dic Ecclesiæ,* τουτέστι τοῖς προσεδρεύουσι *hoc est assistentibus:* & paulo ante διὰ τοῦτο πολλάκις ἐκεῖνον πρὸς τοῦτον ἄγει, καὶ μὲν μόνον, καὶ μεθ' ἑτέρων. εἰ δὲ ἐπιμένοι καὶ μετὰ τῆς ἐκκλησίας *ideo illum læsum, sæpius ad hunc lædentem mittit, modo solum, modo cum aliis, si vero animum obfirmet, etiam cum Ecclesiâ.* Hieronymus & Beda, *si nec illos audire voluerit, tunc multis dicendum est, ut detestationi eum habeant,*

habeant, & qui non potuit pudore salvari, salvetur opprobriis.

Origenes vel potius Ruffinus, b *rationis* est &c. *si non audierit, non prius eum expelli de Ecclesia, nisi priusquam & coram testibus argutus, & ab Ecclesiâ; perstiterit in actu priori.* & homil. 7. in Josue. *uno peccante ira Dei super omnem populum venit,* &c. *quando Sacerdotes qui populo præsunt erga delinquentes benevoli videri volunt, & verentes peccantium linguas (ne forte male de eis loquantur) sacerdotalis severitatis immemores nolunt complere quod scriptum est;* peccantem coram omnibus argue, ut cæteri metum habeant, & *iterum* auferte malum à vobis ipsis.

b *Tract. 6. in Matth.*

1. Tim. 5.

Nec zelo Dei succensi imitantur Apostolum dicentem: Tradidi hujusmodi hominem Satanæ in interitum carnis ut spiritus salvus fiat. *Nec illud Evangelii complere student, si viderint peccantem, primo secrete eum conveniant, post etiam* duobus vel tribus adhibitis testibus, quos si contempserit, & *post* Ecclesiæ *correctione non fuerit emendatus, de Ecclesia expulsum velut* Gentilem *habeant*, aut publicanum & *dum uni parcunt universæ Ecclesiæ moliantur interitum.*

1. Cor. 5.

Matth. 16.

Pacianus Barcinonensium Episcopus,

Epist. 3. ad Sympron. *Illud* (si in te peccaverit) *uni jussit* : *hoc*, (quæcunque solveritis) *pluribus relaxavit* , *illud ipse solvit in quem admittitur* : *hoc vero Ecclesia* ; *illud sine sacerdote* , *sine fratribus* , *hoc ab omnibus impetratur*. Augustinus , *refer ad Ecclesiam* , mox adhibito

De verbis Dom. Serm. 16. elucidationis gratia Pauli 1. Tim. 5. loco. *discernere debemus* &c. *aliquando corripiendum fratrem inter se & ipsum solum* , *aliquando corripiendum fratrem coram omnibus* ; &c. Incertus , quem alii Eucherii Lugdunensis, alii Eusebii nescio cujus Gallicani nomine venditant.

Feria 3. post. 3. Domin. *Dic Ecclesiæ* , *quatenus vel omnium objurgatione erubescat* , *qui paucorum humili allocutione satisfacere noluit* &c. Amen dico vobis &c. *Hoc Episcopi audiant*, *& hunc ligandi & solvendi ordinem teneant* ; *prius singulariter* , *aut per se* , *aut per alium peccantes conveniant* ; *deinde cum paucis* ; *postmodum vero cum tota Ecclesia* ; *quam si audire contemserint* , *jam tunc eos ligare non dubitent*.

Christianus Drutmarus, *dic Ecclesiæ*, *ut qui noluit converti* , *cum pudore convertatur multorum improperationibus*. Paschasius in Matth. lib. 8. *si ille contempserit te audire* , *& eos quos postea tecum adhibuisti* , *insuper & Ecclesiam cum quâ deget* , *sicque peccatum suum ac si justitiam defenderit* ; *talis deinceps*

non

non debet computari inter fratres nec in Ecclesia conversari, &c. *quod ipse primum implevit in populo quem elegit, unusquisque impleat in proximo sibi conjuncto, ut in ore duorum testium fides verbi ac veritas maneat incorrupta*, ex Hilario. *Nam ad insolentiam populi peccantis, primum lex correptionis missa est, & solus legislator, cum eis corripiendo conflixit. Deinde prophetia & Ioannes missus est ad eos cum ipsa eademque lege, & istis testibus conventus est idem populus, ut peccare desineret. Tertio itaque ipso Domini adventu, tanquam coram omni Ecclesia inspectante admonitus est.* Theophylactus. ἐὰν δὲ καὶ ἐπὶ δύο μαρτύρων ἢ τριῶν ἐλεγχθεὶς μὴ δυσωπηθῇ, τότε ἐπὶ τῶν τῆς ἐκκλησίας προέδρων δημοσιεύσον τὸ πταῖσμα, ἐπεὶ γὰρ οὐκ ἤκουσε τῶν δύο ἢ τριῶν, &c. ὑπὸ τῆς ἐκκλησίας λοιπὸν σωφρονισθήτω, *si coram duobus aut tribus testibus correptus nequaquam erubescat; tunc cum Ecclesiæ præpositis lapsum publica, postquam enim duos aut tres non audiit*, &c. *de reliquo ab Ecclesia castigator.* Glossa interlin. *dic Ecclesiæ, ut objurgatio plurimorum eum corrigat.* Thomas. *Dic Ecclesiæ, id est toti multitudini, ut confundatur; & qui noluit sine confusione corripi, cum confusione corripiatur.*

Euthymius & Trapezuntius Chrysostomi interpres non συνεδρεύουσι *assistentibus*, sed προεδρεύουσι *præsidentibus dicendum* censuerunt,

runt, quod etsi aliter videri possit, eodem recidit, cum (Cypriano teste) *omnis actus Ecclesiæ per præpositos gubernetur*, quibus *parere* & *subjacere* fraternitas universa teneatur, ut nec sine ipsis quicquam per se statuat; nec ipsi sine amica consiliorum cum ea consociatione, *clavium* potestate (quam ejusdem nomine exercent) utantur.

Epist. 27.

Hebr. 13.17.

Hinc enim Augustinus, Apostolos, cum ait illis Dominus, *Accipite Spiritum sanctum, si cujus remiseritis peccata illi remittentur.* &c. *personam gessisse Ecclesiæ, sic eis hoc dictum esse, tanquam ipsi Ecclesiæ diceretur, pacem Ecclesiæ dimittere peccata, & ab Ecclesiæ pace alienationem tenere peccata, non secundum arbitrium hominum, sed secundum arbitrium Dei, & orationes sanctorum spiritualium qui omnia judicant, ipsi autem à nemine judicantur.* &c. *columbam tenere, columbam dimittere* monuit.

de Bapt. lib. 3. c. 18.

1. Cor. 2.

Non diversi abeunt Ammonius, *Cœlestis parentis circa nos benignitatem ostendit modis omnibus formulam esse agendi cum lapsis fratribus, quo animas illorum lucremur: dum solicite primo arguimus soli, deinde adhibitis arbitris, ac mox Ecclesiâ; postremo tantisper abjicimus dum illos pudeat delicti, ratum deinde ac firmum se in cœlis habiturum, quicquid illi in terris suo nomine collecti statuerent.*

Harmonia.

Ori-

Origenes, si tamen à Ruffino non interpolatum statuere debeamus, *Iuste ligavit, qui ter arguit, & non est auditus.* &c. *illa quæ superius soli Petro dicta sunt videntur etiam istis omnibus dicta, qui ter peccantes arguerint, si auditi non fuerint, & alligaverint super terram judicantes peccatorem sicut publicanum & ethnicum.* Chrysostomus οὐκ εἶπε τῷ προεστῶτι τῆς ἐκκλησίας δῆσον τὸν τοιοῦτον, ἀλλ' ἐὰν δήσῃς, αὐτῷ τῷ λελυπημένῳ τὸ πᾶν ἐπιτρέπων non dixit *Ecclesiæ præposito*, eum qui talis est liga, *sed si* ligaveris *totum ei qui contristatus est permittens.*

Paschasius. *Iuste ligatur, qui toties, coramque tot testibus, & coram Ecclesiâ ab omnibus increpatus & convictus est, si se noluerit emendare nullumque jam ultra lædere; propterea ille talis alligatus est apud omnes qui sunt in cælo.* Theophylactus, ἐὰν σὺ, φησὶν, ὁ ἀδικηθεὶς ἔχῃς ὡς τελώνην καὶ ἐθνικὸν τὸν ἀδικοῦντα, ἔσται καὶ ἐν τῷ οὐρανῷ τοιοῦτος· ἐὰν δὲ λύσῃς αὐτὸν, τουτέστι, συγχωρήσῃς, ἔσται καὶ ἐν τῷ οὐρανῷ συγκεχωρημένος, οὐ γὰρ μόνον ὅσα λύουσιν οἱ ἱερεῖς εἰσὶ λελυμένα, ἀλλ' ὅσα καὶ ἡμεῖς οἱ ἀδικηθέντες ἢ δεσμοῦμεν ἢ λύομεν, κἀκεῖνα ἔσται δεδεμένα ἢ λελυμένα. *Si tu* (inquit) *injuriâ affectus, eum qui injuriâ affecit velut publicanum & Gentilem habes, talis erit & in cælo: si vero solveris ipsum, hoc est ignoveris, erit & in cælo venia donatus, nec enim ea sola quæ sacerdotes solvunt soluta sunt; sed quæcunque nos*

In Matth. lib. 8. cap. 18.

etiam injuria affecti vel ligamus vel solvimus, ea etiam ligata vel soluta erunt. Quare nec immerito, nec ex privatâ sententiâ Augustinus, *Cœpisti habere fratrem tuum tanquam publicanum, ligas illum in terrâ, sed ut juste alliges vide; nam injusta vincula dirumpit justitia. Cum autem correxeris, & concordaveris cum fratre tuo, solvisti illum in terra; cum solveris in terra, solutus erit & in cœlo.*

Serm. 16. de verbis Domini.

Sed inique admodum & adversus priorum omnium mentem Bellarminus, *Adde suo quodam modo posse pontificem hoc præceptum implere, primum enim debet eum qui peccavit corripere privatim; deinde adhibere testes, postremo dicere* Ecclesiæ *id est sibi ipsi ut præsidi, &* Ecclesiæ *cui ipse præest, id est publice eum excommunicare.*

De Concil. auctorit. lib. 2. c. 19. §. Respondeo quando.

Cod. Theod. lib. 2. tit. 2.

Quis enim jura illa quæ *promiscuâ generalitate neminem sibi esse judicem debere* decreverunt, Urbico Papæ *in re propriâ licentiam* ullo casu *tribuisse sententiæ* in animum sobrius inducat, ut cujus est de injuriâ queri, violatæ charitatis reum peragere & in jus ducere, ejusdem (positâ actoris personâ) pœnas irrogare, sibique & adversario jus dicere, *Christi servorum servum* alia quam cæteri Dominici ovilis custodes lege vivere, juris absolute exlegem factum statuat? Æque falsum est quod ibibem

dem Bellarminus subjungit, *eô* (quem scilicet commentus est) *modo* Matthæi *locum B. Gregorium lib. 4. epist. 38. ad Ioannem Constantinopolitanum Episcopum intellexisse*; stat enim contra ratio, stant cum ratione diserta Gregorii verba. *Servamus* (inquit) *quod veritas præcepit, dicens,* Si peccaverit in te frater tuus &c. *Ego itaque per responsales meos semel & bis humilibus, hoc quod in totâ Ecclesia peccatur, corripere studui; nunc per meipsum scribo. Quicquid facere humiliter debui non omisi. Sed si in meâ correptione despicior, restat ut Ecclesiam debeam adhibere.*

Ut ut actionem suam adversus Joannem ad Dominici mandati amussim exactam præ se tulerit, reipsâ non exegit Gregorius, nec *per responsales* & epistolam conventum adversarium, ad Ecclesiæ judicium antequam testibus adhibitis eum ursisset, vocare jure potuit; si *responsales* eum testium loco habuisse fingamus, ordinem lege Christi, quæ fratrem à fratre privatim reprehendi primum, exinde testes adhiberi, ac tandem contumacem ad Ecclesiæ tribunal trahi jubebat, præfixum invertit, testes *semel & bis* in eum excitans, quem nondum per se coarguerat: Sed testes nec revera fuerunt, *responsales*, per quos ipse fastu turgentem Joannem offi-

cii

cii monuit, nec eſſe debuerunt, quos ipſe *ſinu produxit imo quibus imperavit*, ut alieno nomine agerent: utcunque ſit cum ſibimetipſi *Eccleſiam*, quam ut *adhiberet reſtare* ajebat, opponat, quod *illi* tanquam ſupremo in terris judici ſive querulum ſpirans, ſive ſupplex, *dicturus* fuit, ſibi, qui *actoris* perſonam induerat, *dicere* nequaquam potuit: ſed ſemet cum præfractæ contumaciæ, quem fruſtra privatim convenerat, homine, coram univerſæ fraternitatis tribunali ex officio ſiſtendum putavit, judiciumque de uſurpatis in Collegarum omnium & communis Domini injuriam ab ipſo titulis fieri (fruſtra tamen) poſtulavit, quo facto fidelium quotquot ſunt vel fuerunt *præpoſitos*, Chriſti & Eccleſiæ ſervos ejus judicio obnoxios, ac (ut Iſidori Pelu-

Lib. 3. epiſt. 160.

ſiotæ verbis utar) λειτουργοὺς ϰ κοινωνούς, πρεσβεῖς ϰ χερτὶς, μεσίτας, ϰ βασιλεῖς eſſe, penes Eccleſiam vero (id eſt præpoſitis & fraternitate ſubditâ conſtans corpus) *poteſtatem clavium* κυρίως, cujus ſuo ordine ac modo fraternitas cum ἡγουμένοις ſuis, ſed *ſecundum*

Cyprian. de lapſis.

eos, & *ſub ipſis* particeps fiat, eſſe palam profeſſus eſt; Cum autem ea Chriſti unius regnum ſit, *ſolus* in eâ *Dominus miſereri poſſit & veniam peccatis, quæ in ipſum commiſſa ſunt ſolus ille largiri qui* peccata noſtra por-

tavit

tavit; *qui* pro nobis doluit, *quem* Deus tradidit pro peccatis nostris. *Homo Deo esse non potest major, nec remittere aut donare indulgentiam suam servus potest, quod in Domino delicto graviore commissum est. Homines,* (cujuscunque conditionis aut gradus esse videantur,) *in remissionem peccatorum ministerium suum exhibent, non jus alicujus potestatis* (quæ eorum propria sit) *exercent. Nec in suo sed Patris & Filii & Spiritus sancti nomine peccata dimittunt: isti rogant, divinitas donat; humanum obsequium, sed munificentia supernæ est potestatis.* ac quemadmodum *legimus in Levitico de leprosis, ubi jubentur, ut ostendant se sacerdotibus, & si lepram habuerint, tunc à Sacerdote immundi fiunt; non quod sacerdotes leprosos faciant & immundos, sed quod habeant notitiã leprosi & non leprosi, & possint discernere qui mundus quive immundus sit. Quomodo ibi leprosum sacerdos mundũ vel immundum facit, sic & hic alligat vel solvit Episcopus & Presbyter.* ut *tunc* demum *vera* sit *absolutio præsidentis, cum æterni arbitrium sequitur judicis. Quod bene quatriduani mortui resuscitatio significat, quæ videlicet demonstrat, quia prius mortuum Dominus vocavit, & vivificavit, dicens,* Lazare veni foras, *& postmodum is, qui vivens egressus fuerat, à discipulis solutus est.* Quare meminerint omnes sibi *non potestatem usurpandam, sed serviendũ imperio:* cũ eo-

Ambros. de Sp. S. lib. 3. c. 19. vide & lib. 3. de fide cap. 6. de Abel lib. 2. cap. 4.

Hieron. in Matth. 16.

Greg. Moral. in Iob. lib. 21. c. 1. inde Firmilianus, non à nobis remissionem peccatorum consequuntur &c.

Ambros. in Psal. 38.

Isid. Pelus. lib. 3 epist. 216. rum munus λειτουργία ὑπεύθυνος, οὐκ ἀρχὴ ἀνεξέταστος, πατρικὴ κηδεμονία οὐ τυραννικὴ αὐτονομία, οἰκονομικὴ προστασία οὐκ ἀλογοθέτητος ἐξουσία *ministerium referendis rationibus obnoxium, non imperium in quod inquiri nequaquam debeat, paterna procuratio non tyrannica pro arbitrio vivendi licentia; dispensatoria præfectura non potestas minime reddendis rationibus obnoxia* censeri debeat.

Quam legem servis suis (ne Petro quidem Ecclesiæ *nascentis præcipuo membro* excepto) in perpetuum fixerit Dominus, quo jure regi deinceps omnes voluerit, in superioribus vidimus. quæ post redditum cœlo summum Legislatorem Petri ipsius, collegarum, totiusque exinde Ecclesiæ praxis fuerit, inquirendum venit. Cui enim regiminis Ecclesiastici forma displiceat, quæ primis Christianæ gentis conditoribus (quorum in *fundamentis* cœ-
Apoc. 21. 14. lestis Jerusalē *nomina* inscripta sunt, & potestas plenissima & divinæ proxima apparuit) miraculo fuit, quique Magistri communis de correctione fraterna regulas edicto sancientis mentem penitus imbiberunt, constanter arrisit? Simulac ascen-
Act. 1. 15. dentis in cœlos triumphali spectaculo animati de sufficiendo qui Judæ locum impleret cogitarunt, Petrus Dei *spiritu*

actus

actus ἐν μέσῳ τῶν μαθητῶν ἢ ὄχλῳ ὀνομάτων ὡς ἑκατὸν εἴκοσιν *in discipulorum sive turbæ nominum quasi* cxx. *medio* verba fecit, nihil αὐθεντικῶς ἢ ἀρχοντικῶς aggressus, quotquot Christo nomen dederant ad consilii participationem vocavit, nec Apostoli qui publicâ jam pro Domino legatione functi erant collegam vel allegerunt, vel Deo obtulerunt, sed omnes προσευξάμενοι ἔδωκαν κλήρους *cum oravissent sortes jecerunt.* Quamprimum in Ecclesiâ *exortum* ob viduas *murmur* προσκαλεσάμενοι οἱ δώδεκα τὸ πλῆθος τῶν μαθητῶν εἶπον, &c. ἐπισκέψασθε ἀδελφοὶ ἄνδρας ἐξ ὑμῶν μαρτυρουμένους ἑπτὰ, καὶ ἤρεσεν, ὁ λόγος ἐνώπιον παντὸς τοῦ πλήθους καὶ ἐξελέξαντο Στέφανον, &c. *Cum duodecim illi discipulorum multitudinem advocassent, dixerunt*, &c. *Considerate (fratres) septem viros ex vobis bono testimonio ornatos*, &c. *& placuit sermo coram omni multitudine, & elegerunt Stephanum.* Fraternitati universæ relicta diaconorum electio, ac ut Chrysostomus observavit, τῷ πλήθει τὴν κρίσιν ἐπιτρέπει. *multitudini judicium permittit* Apostolorum chorus: Periculum Pauli capiti Hierosolymis impendens ἐπιγνόντες οἱ ἀδελφοὶ κατήγαγον αὐτὸν εἰς Καισάρειαν καὶ ἐξαπέστειλον αὐτὸν Ταρσὸν, *cum cognovissent fratres, eum Cæsaream deduxerunt & emiserunt Tarsum.* Auditâ Cornelii conversione, διεκρίνοντο πρὸς [Πέτρον] οἱ ἐκ περιτομῆς, &c. ἀρξάμενος δὲ ὁ Πέ-

Chrysost. homil. 3. *in Acta.*

Act. 1. 24. 26

Act. 6. 2. 3. 5.

Act. 9. 30.

Act. 11. 2. 4.

Πέτρος ἐξετίθετο αὐτοῖς, &c. ἀκούσαντες δὲ ταῦτα ἡσύχασαν. *disceptarunt cum* [Petro] *qui erant ex circumcisione*, id eſt fraternitas Hieroſolymitana, *Exorſus Petrus exponebat ipſis*, &c. *His autem auditis quieverunt*, in quem lo-

Homil. 24. cum mirabundus Chryſoſtomus, ὅρα, τὸ ἄτυφον καὶ ἀκενόδοξον, &c. ὅρα, πῶς ἀπολογεῖται καὶ οὐκ ἀξιοῖ τῷ τοῦ διδασκάλου ἀξιώματι κεχρῆσθαι, &c. τί γένοιτ' ἂν ταπεινότερον Πέτρου ὃς ἀπὸ ταύτης καὶ τῶν ἀδελφῶν τὴν μαρτυρίαν προσβάλλεται, &c. *vide* [*Petri animum*] *à faſtu& vana gloria alienum. vide quomodo ſe excuſat, nec doctoris dignitate uti dignatur; quid Petro humilius eſſe poſſit, qui ex iſta*[Spiritus legiſlatione] *fratrum teſtificationem adhibet*; obſervatu autem digniſſimũ cenſuerim fraternitatem ſuo quodam jure *Apoſtolorũ principi* Petro cauſæ dicendę neceſſitatem injeciſſe, eum ne diceret vel ad momentum reclamaſſe. Carcere Hieroſolymitano per Angelum emiſſus idem

Act. 12.17. congregatis in Marci domo dixit Ἀπαγγείλατε Ἰακώβῳ καὶ τοῖς ἀδελφοῖς *Renuntiate Iacobo*[Hieroſolymitanæ Eccleſiæ præſidenti] *& fratribus* ejus curæ cõmiſſis, ex æquo, ne ſcilicet in corporis Dominici compage, aliis ob cœleſtem opem gaudio perfuſis, alios diutius inter ſpem metumque ancipites pendere ſeque neglectos queri neceſſe eſſet. In Eccleſia Antiochena a *Pro-*

phe-

phetarum & Doctorum luminibus collustrata, de *segregandis Barnaba & Saulo*, *Spiritus sancti* mandatum ad universum cœtum directum est, *jejunan tesque, orantes & manus* segregatis per præpositos suos *imponentes* omnes *dimiserunt illos.* Ad Antiochenam b *Ecclesiam* in id ipsum ab ipsis *congregatam* de *aperto Gentibus fidei ostio* reduces Paulus & Barnabas retulerunt.

a *Act.* 13.1.3
b *Act.* 14.27

c *Orta repugnantia & disceptatione non parva à Paulo & Barnaba adversus illos, qui non circumcisos ritu Mosis servari non posse* contendebant, *à discipulis* (seu fraternitate cum præpositis) Antiochiæ *constitutum fuit, ut Paulus & Barnabas & quidam alii ex illis ad Apostolos & Presbyteros Hierosolymam super hac quæstione adscenderent: deducti ab Ecclesia, & Apostolis ac Presbyteris excepti sunt*; post d *multam disceptationem tacuit tota multitudo* cum *Apostolis & Presbyteris congregata.* Postquam peroravit Jacobus, e *Apostolis & Presbyteris cum tota Ecclesia visum est delectos ex sese viros Antiochiam mittere.*

c *Act.* 15. 1 *&c.*
d *vers.* 7.
e *vers.* 22.

Epistolæ ad Antiochenos scriptæ titulus fuit f *Apostoli, & Presbyteri & fratres,* qui quod g *Spiritui Sancto* & ipsis *visum est* edixerunt. h *Congregatæ multitudini* Le-

f *vers.* 23.
g *vers.* 28.
h *vers.* 30.

i *vers.* 33. gati *epistolam reddiderunt*; ac exinde i *cum*
k *vers.* 40. *pace à fratribus ad Apostolos dimissi sunt.* k *Paulus allecto Sila* Antiochia abiturus *Dei gratiæ*
l *Act.* 16. 2. *à fratribus commendatus est.* l Timotheo *qui Lystris & Iconii erant fratres testimonium*
m *vers.* 40. *dederunt* : m *Visis fratribus* Paulus & Silas
n *Act.* 17. 10. *Philippis egressi sunt.* n *Fratres per noctem Paulum simul & Silam* Thessalonica *Berrœam*
o *vers.* 14. *rœam emiserunt* o : *Paulum* Berrœa rursus
p *Act.* 18. 18. *emiserunt fratres* p ; *Vale dicto fratribus*, *Pau-*
q *vers.* 22. *lus* Corintho *navigavit in Syriam* : q *cumque Cæsaream descendisset*, & Hierosolyma *a-*
r *vers.* 27. *scendisset, salutavit Ecclesiam.* r Ephesi *fratres* Apollo *adhortati*, *scripserunt discipulis* Co-
s *Act.* 20. 1. rinthi degentibus, *ut exciperent eum.* s *Cum*
t *Act.* 21. 5. *advocasset Paulus discipulos*, Epheso *abiit.* t Tyro *abeuntes* Paulum & Lucam *omnes*
u *vers.* 7. *cum uxoribus & liberis deduxerunt* : u *salutatis* Ptolemaïde *fratribus apud eos diem unum*
x *vers.* 17. *manserunt.* x *Pervenientes Hierosolyma liben-*
y *vers.* 22. *ter fratres exceperunt*; & y *convenire multitu-*
z *vers.* 24. *dinem* ut *venisse* Paulum *audirent*, & z *nihil esse eorum quæ de eo audierant*, *nossent omnes*,
a *Act.* 28. 15. *oportere* censuerunt: a Roma *cum de* Pauli, Lucæ &c. *rebus audissent fratres, in occursum*
b *Rom.* 1. 7. ipsis *prodierunt.* b *Omnibus dilectis Dei qui Romæ* erant data epistola *gratiam & pacem*
c *c.* 16. 17. precatus Paulus eos c *ut dissidiorum & offendiculorum contra doctrinam quam didicerant*,

aucto-

auctores observarent, & ab eis declinarent rogavit. d *Ecclesia Dei qua Corinthi* erat, *sanctificatis in Christo, & vocatis sanctis* epistolam priorem dictavit; Corinthiis ejusque e *Spiritu in nomine Domini congregatis*, scortatorem *Satana tradendum* pronunciavit: f eos *de iis qui intus erant judicare, improbum* ex seipsis *tollere* debere censuit: *in Ecclesia* g *vilissimos, qui inter fratres judicium ferre possent, in subselliis collocare*, ὡς φρονίμοις h *ut intelligentes qua dicebat judicare* jussit: i *Ecclesia Dei una cum sanctis omnibus qui in tota Achaia erant* secundam inscripsit; k *increpationem à pluribus*, id est fraternitate profectam, *illi qui tristitia affecerat sufficere* judicavit, eosdem *ratam in illum charitatem facere* rogavit: l *suffragiis ab Ecclesiis delectum peregrinationis* suę *socium fuisse* probavit: *fratres* quos ad eos miserat *Ecclesiarum legatos* vocavit. m *Galatia Ecclesiis* indefinite epistolam suam *cum universis qui cum* eo erant *fratribus* scripsit: n *praeoccupatos in aliqua offensa* ab iis *reconcinnari, alios aliorum onera portare* debere docuit. o *Sanctos & fideles in Christo Iesu* quotquot *Ephesi* erant; *Sanctos* p *in Christo Iesu qui cum Episcopis & diaconis Philippis* diversabantur; q *Sanctos ac fideles in Christo Iesu fratres qui Colossis* habitabant per epistolas salutavit eos: r *perlecta apud* se

d 1. *Cor.* 1, 2.
e c. 5. 4.
f *ve.* 12. 13.
g c. 6. 4. 5.
h c. 10. 15.
i 2. *Cor.* 1. 1.
k c. 2. 6. 8.
l c. 8. 19. 23.
m *Gal.* 1. 2.
n c. 6. 1. 2.
o *Eph.* 1. 1.
p *Phil.* 1. 1.
q *Col.* 1. 2.

r c. 4. 16.17. ſe *epiſtola,ut eadem inLaodicenſiumEccleſia recitaretur* curare,imo Archippi paſtoris ſui monitores eſſe voluit,hoc ipſos præcepto imbuens εἴπατε Ἀρχίππῳ, Βλέπε τὴν διακονίαν ἣν παρέλαβες ἐν Κυρίῳ ἵνα αὐτὴν πληροῖς, *Archippo* s 2.Theſſ.1.1. *dicite,vide miniſterium quod accepiſti in Domino , ut illud impleas.* ſ *Eccleſiæ Theſſalonicenſium quæ erat in* Deo Patre geminas epiſtolas deſtinavit; fideles in ea renatos, quos t
t c. 5.12.13. 14.15.21. *præſidentes agnoſcere* , & *ſupra modum charos habere* monuerat, νουθετεῖτε τοὺς ἀτάκτους, παραμυθεῖσθε τοὺς ὀλιγοψύχους, ἀντέχεσθε τῶν ἀσθενῶν, ὁρᾶτε μήτις κακὸν ἀντὶ κακοῦ τινὶ ἀποδῷ, πάντα δοκιμάζειν: τὸν οὐχ ὑπακούοντα τῷ λόγῳ σημειοῦσθε, καὶ μὴ συναναμίγνυσθε αὐτῷ ἵνα ἐντραπῇ. *inordinatos monere, qui puſillo animo erant conſolari , infirmos ſublevare , ne quis malum pro malo cuipiam red-*
u 2.Theſſ. 3. 14. *deret videre , omnia explorare* : u *non auſcultantem verbo notare,commercium cum eo , ut erubeſcat , non habere* , (quæ omnia & ſingula præpoſitorum videri poterant) juſſit.

x Heb.13.17. Hebræos x quos πείθεσθε τοῖς ἡγουμένοις αὐτῶν *Ductoribus ſuis parere* voluerat, ἀσπάσασθε πάντας τοὺς ἡγουμένους, *univerſos ductores ſuos* (quaſi ad eos non ſcripſiſſet) *ſalutare* præcepit. y *Ad duodecim tribus quæ*
y Iac. 1.1. *in diſperſione erant* Jacobus. z *ad electos adve-*

advenas per Pontum, *Galatiam*, *Capadociam*, *Asiam*, *& Bithyniam*, imo *aeque pretiosam fidem cum* ipso *sortitos* Petrus: *ad vocatos à Deo Patre* quoslibet Judas: *ad Ecclesias septem Asiaticas* Joannes epistolas dedere. Quis fraternitatem, quam secum *consultare*, *explorare*, decernere, sibimet praepositos *eligere*, *inordinatos* compescere, *notare*, abdicare, Ductores suos, quandocunpue opus fuit, officii sui *monere* Apostoli voluere, in Ecclesiasticae societatis compage (ceu confusam arefactorum stipitum congeriem) sub Clero jacere, & ignavi pecoris ἢ ὑποζυγίου ἀφώνου instar nunquam non agi, nullas à Christo instituti regiminis partes attingere debere credat, nec ubique ad ejusdem sub praepositis participationem pro suo modulo vocatam, in clara luce caecutiens videat? 1. & 2. Pet. 1. 1.

Quae ejus, Apostolis ad clavum sedentibus, dignatio fuerit jam vidimus. qua juris praerogativa sub Apostolicis viris gavisa sit, ipse nos Apostolis suppar Clemens epistola *sub* antiquae illius cujus *in toto mundo annunciata* fuit *fides*, *Romanae Ecclesiae persona*, ad Corinthios data velut ex professo docet. τὶς οὖν ἐν ὑμῖν γεν- Rom. 1. 8.

ναῖος, τίς εὔσπλαγχνος, τίς πεπληρωμένος ἀγάπης, εἰπάτω, εἰ δι᾽ ἐμὲ στάσις, καὶ ἔρις καὶ χίσματα, ἐκχωρῶ, ἄπειμι οὗ ἐὰν βούλησθε καὶ ποιῶ τὰ προστασσόμενα ὑπὸ τοῦ πλήθους, μόνον τὸ ποίμνιον τοῦ Χριστοῦ εἰρηνευέτω μετὰ τῶν καθεσταμένων πρεσβυτέρων. *Quis* (inquit ad Corinthiacæ Ecclesię præpositos) *inter vos generosus? quis misericors? quis charitate plenus? dicat, Si propter me seditio, & contentio, & schismata oriantur; Excedo, abeo quocunque volueritis, quæque à multitudine præcepta sunt facio; ovile solum Christi cum* jam *constitutis presbyteris in pace degat.* Quantum à Majorum, qui Christianæ plebis præpositos à multitudine imperata facere, ejus deniq; quodammodo regimen subire jubebant mente mutatos Hierarchicos hodiernos dixerimus, qui κατακυριεύοντες τῶν κλήρων *Dominicam sortem* illicito imperio premere assueti, adversus redemptam Christi sanguine familiam, (ni subacta prorsus cervice jugum ferat, nec hiscere contra ausa calcibus se quodammodo proterendam sponte objiciat) indignabundi fremunt?

1. Pet. 1. 2.

Anno à Clementis Martyrio septimo venerandum piis omnibus, præsertim primæ Lugdunensis, & Viennensis Gallicarum provinciarum Ecclesiis caput, epistola celeberrima ad Philippenses, *de Valente presbytero apud eos aliquando facto,* qui

locum

locum sibi datum ignorare videbatur, ejusque conjuge quæ cum eo ab officio desciverat, agens, quæ fraternitatis universæ in Ecclesiastico regimine partes esse deberent, abunde testatum facit; Philippensium plebem *presbyteris & diaconis sicut Deo & Christo subjectam esse* voluerat, sanctissimis hisce monitis excitans. *Sobrii estote & vos in hoc, & non sicut inimicos tales existimetis, sed sicut passibilia membra, & errantia eos revocate; ut omnium vestrum corpus salvetis. Hoc enim agentes vos ipsos ædificatis.*

Quis enim eos, ad quos *errantes* non quoscunque sed presbyteros *revocare, omnium* fratrum *corpus salvare, seipsos ædificare* pertinet, Ecclesiæ regimen quomodocunquæ contrectare nefas putet?

Anno Christi plus minus 165. à Clementis passione 65, nihil Christianæ plebi decessisse indicio est, quod ad Eccles. Rom. Corinthiacæ præsul ab *a* Eusebio & *b* Hieron. laudatus Dionysius scribit: τὴν σήμερον κυριακὴν ἡμεῖς ἁγίαν διαγάγομεν, ἐν ᾗ ἀνεγνώκαμεν ὑμῶν τὴν ἐπιστολὴν ἣν ἕξομεν ἀείποτε ἀναγινώσκοντες νουθετεῖσθαι, ὡς καὶ τὴν προτέραν ἡμῖν διὰ Κλήμεντος γραφεῖσαν. *Sanctam hodie Dominicam diem transegimus, in quâ epistolam vestram legimus, quam semper habebimus, ut legentes commonefaciamus, sicut & priorem ad nos per Clementem scriptam*; si enim (prout

a Lib. 4. c. 23.
b Catal.

Eusebius observavit) ἐξ ἀρχαίου ἔθους ἐπὶ τῆς ἐκκλησίας τὴν ἀνάγνωσιν αὐτῆς ποιεῖσθαι, *ex antiqua consuetudine lectionem ejus fieri* invaluerat; qui præpositos ad *exequenda multitudinis jussa* paratos esse debere identidem audiebant, de cogenda in arctum & ab omni regiminis participatione depellenda fraternitate cogitare nullo modo poterant; ea vero fraternitatis conditio non erat, ut se pro præpositorum suorum libidine ceu vilem mancipiorum colluviem circumduci pateretur.

Apol. c. 39. Anno circiter 200. hanc nobis Ecclesiastici regiminis formam delineat Tertullianus. *Coimus in cœtum & congregationem* &c. *cogimur ad divinarum literarum commemorationem* &c. *disciplinam præceptorum nihilominus inculcationibus densamus. Ibidem etiam exhortationes, castigationes & censura divina: nam & judicatur magno cum pondere, ut apud certos de Dei conspectu; summumque futuri judicii præjudicium est, si quis ita deliquerit, ut à communicatione orationis & conventus, & omnis sancti commercii relegetur; præsident probati quique Seniores, honorem istum non pretio, sed testimonio adepti.* Cum *ibidem*, ubi *coïbant in cœtum* pii, & *divinarum literarum commemoratio* fiebat, & *disciplina præceptorum*

rum incultationibus densabatur, exhortationes, castigationes, censuras fieri solitas fuisse notet; in ipso totius Ecclesiæ *cœtu*, adeoque non sine *fraternitate*, sed sub *præsidentibus Senioribus* interveniente eadem, violatæ disciplinæ & fidei reos judicari consuevisse docet.

Eodem pertinet, quod sub pœnitentia positos *presbyteris advolvi, caris Dei adgeniculari, omnibus fratribus legationes deprecationis suæ injungere,* &c. *non posse corpus de unius membri vexatione lætum agere, condolere universum & ad remedium conlaborare necesse esse*; pœnitentem *cum* se *ad fratrum genua protendit, Christum contrectare* scribit. De pœnit. c. 9. c. 10.

Item quod ex anonymo, qui sedente Zephyrino vixit, de Natalio post confessionem lapso refert Eusebius, eum scilicet ἐνδυσάμενον σάκκον, καὶ σποδὸν καταπασάμενον μετὰ πολλῆς σπουδῆς καὶ δακρύων προσπεσεῖν τῷ Ζεφυρίνῳ τῷ ἐπισκόπῳ, κυλιόμενον ὑπὸ τοὺς πόδας οὐ μόνον τῶν ἐν τῷ κλήρῳ, ἀλλὰ καὶ τῶν λαϊκῶν, συγχέαι τε τοῖς δάκρυσι τὴν εὔσπλαγχνον ἐκκλησίαν τοῦ ἐλεήμονος Χριστοῦ, *Sacco indutum & cinere conspersum, procidisse cum multa diligentia & lacrymis coram Zephyrino Episcopo, ad pedes non eorum solum qui in Clero consistebant, sed etiam laicorum, lacrymis ad* Lib. 5. c. 28

ad miserationem pronam Christi misericordis Ecclesiam confudisse.

Paulo post Tertulliani & Zephyrini tempora, qui nullos uspiam Christi nomen professos Magistratus videre potuit

In Exod. 21. Hom. 11.

Origenes, ob indefessum studium *Chalcenterus* dictus: *Principes populi & presbyteri plebis debent omni hora populum judicare, semper & sine intermissione sedere in judicio, dirimere lites, reconciliare dissidentes, in gratia recordare discordes*, selectos à fraternitate qui per singulas Ecclesias ne disciplinæ fibula laxaretur, aut corporis Christi compages luxaretur, ætate illa invigilarent in mente habens, eos nobis ob oculos posuit. Eodem fere tempore, laïcos cum Clero pro Canonibus adversus Episcopos nonnunquam stetisse, nobis Papa Cornelius memorat,

Epist. ad Fabium apud Euseb. lib. 6. c. 43.

κατηξιώθη τοῦ πρεσβυτερίου κατὰ χάριν τοῦ ἐπισκόπου τοῦ ἐπιθέντος αὐτῷ χεῖρας εἰς πρεσβυτερίου κλῆρον, ὃς διακωλυόμενος ὑπὸ παντὸς τοῦ κλήρου, ἀλλὰ καὶ λαϊκῶν πολλῶν, ἐπεὶ μὴ ἐξὸν ἦν τὸν ἐν κλίνῃ διὰ νόσον περιχυθέντα, ὥσπερ καὶ οὗτος, εἰς κλῆρόν τινὰ γίνεσθαι, ἠξίωσε συγχωρηθῆναι αὐτῷ τοῦτον μόνον χειροτονῆσαι. *Presbyterio honoratus* [Novatianus] *ex Episcopi* [Fabiani aut Pontiani] *qui ipsi manus ad presbyterii sortem imposuit gratia, qui ab universo Clero, imo à laïcis multis prohibitus, quandoquidem in lecto propter morbum tinctum (qualis ille fuit) ullum in Clero locum sortiri nefas*

fas erat, hunc unum ordinari permitti sibi rogavit, quem posteà (impetrato Cleri plebisque consensu) presbyterio allegit.

Nonnunquam rigorem summum remitti, & postulavit & obtinuit plebs fidelis. Hinc eodem loco de altero ex Novatiani ordinatoribus Cornelius; ἐπανῆλθεν εἰς τὴν ἐκκλησίαν ὑποδυρόμενος καὶ ἐξομολογούμενος τὸ ἑαυτοῦ ἁμάρτημα, ᾧ καὶ ἐκοινωνήσαμεν λαϊκῷ ὑπὲρ αὐτοῦ δεηθέντος παντὸς τοῦ λαοῦ. *ad Ecclesiam rediit lugens, suumque peccatum confessus; cui ut laïco communicavimus, cum pro ipso plebs universa preces fudisset.*

Cum anno 250. Januarii 18. feria 6. Martyrium fecisset Fabianus Papa, secessisset vero Cyprianus, non solus Clerus; sed fraternitas universa, vacante sede, de sua aliorumque salute sollicita fuit: *Salutant vos* (inquiunt Romani Carthaginensibus) *fratres qui sunt in vinculis, & presbyteri, & tota Ecclesia, quæ & ipsa cum summa sollicitudine excubat pro omnibus qui invocant nomen Domini.* Eadem fuit Cypriani de sua plebe mens. *Ad id* (inquit) *quod scripserunt mihi compresbyteri nostri Donatus & Fortunatus, Novatus & Gordius, solus rescribere nihil potui; quando à primordio Episcopatus mei statuerim nihil sine consilio vestro, & sine consen-* *Apud Cyprian. epist.* 3 *Epist.* 6.

su

Vide & epist. 13. 14. *su plebis mea privata sententia gerere,* &c. * *Fraternitatem qua vobiscum est, multum à me salutate, & ut nostri meminerit admonete.*

Epist. 10. Item *prohibeantur offerre* (presbyteri qui temere & pro privato arbitrio communionem restituerant) *acturi & apud nos* (i.e. dinis consessum) *& apud Confessores ipsos, & apud plebem universam causam suam, cum (Domino permittente) in sinum matris Ecclesiæ recolligi cœperimus.*

Epist. 12. Item ad plebem. *Fecerant ad nos de quibusdam beati Martyres literas, petentes examinari desideria sua, cum pace nobis omnibus à Domino prius data, ad Ecclesiam regredi cœperimus, tunc examinabuntur singula præsentibus & judicantibus vobis,* &c. *Vos singulos regite, & consilio ac moderatione vestra, & secundum divina præcepta lapsorum animos temperate.*

Epist. 14. Item, *Hoc & verecundia, & disciplinæ, & vita ipsi omnium nostrum convenit, ut Episcopi plures in unum convenientes, præsente & stantium plebe, quibus & ipsis pro fide & timore suo honor habendus est, disponere omnia consilii communis religione possimus.*

Epist. 26. Romani Confessores, *grande delictum, & per totum pene orbem incredibili vastatione grassatum, non oportet nisi (ut ipse scribit) caute moderateque tractari,*

ctari, consultis omnibus Episcopis, presbyteris, diaconibus, confessoribus, & ipsis stantibus laïcis, ut in tuis literis & ipse testaris.

Romani presbyteri, & diaconi. *Nobis in tam ingenti negotio placet, quod & tu ipse tractasti prius; Ecclesiæ pacem sustinendam, deinde sic collatione consiliorum cum Episcopis, presbyteris, diaconis, Confessoribus, pariter ac stantibus laïcis factâ, lapsorum tractare rationem: perquam enim nobis & invidiosum & onerosum videtur, non per multos examinare quod per multos commissum videatur fuisse, & unum sententiam dicere, cum tam grande crimen per multos diffusum notetur exiisse: quoniam nec firmum decretum potest esse quod non plurimorum videbitur habuisse consensum.* Epist. 31.

Cyprianus rursus. *miror quosdam audaci temeritate sic mihi scribere voluisse quando Ecclesia in Episcopo, & Clero, & in omnibus stantibus sit constituta.* Epist. 27.

Item, *Desiderastis ut de Philumeno & Fortunato Hypodiaconis, & Favorino Acolutho, qui medio tempore recesserunt, & nunc venerunt, quid mihi videatur rescribam: cui rei nō potui me solum judicem dare, cum multi adhuc de Clero absentes* Epist. 28.

sentes sint, nec locum suum vel sero repetendum putaverint, & hac singulorum tractanda sit & limanda plenius ratio non tantum cum collegis meis, sed & cum plebe ipsa universa: expensa enim moderatione libranda & pronuntianda res est, quæ in posterum circa ministros Ecclesiæ

Epist. 33. *constituat exemplum.* Idem presbyteris, Diaconis & plebi universæ. *In ordinationibus Clericis (fratres charissimi) solemus vos*

Epist. 40. *ante consulere, & mores ac merita singulorum communi consilio ponderare.* Item, *conjurationis suæ memores, & antiqua illa contra Episcopatum meum, imo contra suffragium vestrum & Dei judicium venena retinentes instaurant veterem contra nos impugnationem suam,* &c. *pœnas quas meruerant pependerunt, ut à nobis non ejecti ultro se ejicerent, ipsi in se pro conscientia sua sententiam darent secundum vestra divina suffragia conjurati & scelerati de Ecclesia*

Epist. 41. *sponte se pellerent.* Item, *intelligant Episcopo semel facto, & collegarum ac plebis testimonio & judicio comprobato, alium constitui nullo*

Epist. 55. *modo posse.* Item, *Vix plebi persuadeo, imo extorqueo, ut tales patiantur admitti, & justior factus est fraternitatis dolor, ex eo quod unus atque alius obnitente plebe & contradicente, mea tamen facilitate suscepti, pejores extiterunt quam prius fuerant,* &c. *An ad hoc (frater charissime) deponenda est Catholicæ Eccle-*

sia

sia dignitas, & plebis intus posita fidelis atque incorrupta Majestas, & Sacerdotalis quoque auctoritas ac potestas, ut judicare velle se dicant de Ecclesiæ præposito extra Ecclesiam constituti? Epist. 59.
Idem, *nec satis norint & receptum esse à decreti nostri auctoritatę, ut ante legitimum & plenum tempus satisfactionis, & sine petitu & conscientia plebis, nulla infirmitate urgente ac necessitate cogente pax concederetur.* Idem, *non sibi* Epist. 68.
plebs blandiatur quasi immunis esse à contagio delicti possit, cum sacerdote peccatore communicans, & ad injustum atque illicitum præpositi sui Episcopatum consensum suum commodans, &c. *plebs obsequens Dominicis præceptis & Deum metuens, à peccatore præposito separare se debet: nec se ad sacrilegi sacerdotis sacrificia miscere, quando ipsa maxime habeat potestatem vel eligendi dignos sacerdotes, vel indignos recusandi*; quo loco plura addit de jure plebis in electionibus, à nobis fusius Apologiæ pro sententia Hieronymi sect. 3. enarrata. Idem ad Clerum & plebem. *Quid* Epist. 83.
de Clero nos observare conveniat, antequam in me super confessione nominis Dei Proconsul sententiam ferat instruente Domino in commune *disponemus.* Hoc ipso consilio de iis quæ Clero scripserat ad plebem referri jussit epist. 8. *nec ipsi utique apud vos hanc epistolam teneatis occultam, sed legendam fratribus suggeratis.*

geratis. Epistol. 12. *De hoc & ad Clerum, & ad Martyres,& Confessores literas feci,quas utrasque vobis legi mandavi.* epist. 18. *Quid mihi Caldonius collega meus scripserit, quidque ego ei rescripserim, ut sciretis, utriusque epistolæ exemplum literis meis junxi, quod totum peto fratribus nostris legatis,* &c. epist.32. *vos curate quantum potestis pro diligentia vestrâ, ut scripta nostra, & illorum* [Cleri Romani & Confessorum] *rescripta fratribus nostris innotescant.* epist. 42. *mens nostra & propositum jam tunc fratribus & plebi istic universæ manifestatum fuit, quando literis nuper ab utraque parte susceptis tuas literas legimus,* &c. *melius frater facies si etiam exempla literarum quæ ad te legenda pro dilectione communi per Caldonium & Fortunatum collegas nostros proxime miseram, quæ de eodem Felicissimo & de presbyterio ejusdem ad Clerum istic nostrum & ad plebem scripseram, legi illic fratribus jubeas,quæ & ordinationem & rationem rei gestæ loquantur, ut tam istis quam illis circa omnia per nos fraternitas instruatur.* Epistol. 52.*Literæ*[Romani Cleri & Confessorum] *per totum mundum missæ, & in notitiam Ecclesiis omnibus & universis fratribus perlatæ sunt.* Epistol. 58. *Scio florentissimo illic* [Romæ] *Clero tecum præsidenti, & sanctissimæ plebi legere te semper literas nostras.* Cornelius

Papa

Papa Cypriano, *Quod erat consequens omnis hic actus*[Confessorum ad Ecclesiam revertentium] *populo fuerat insinuandus, ut & ipsos viderent in Ecclesia constitutos, quos errantes & palabundos jam diu viderant & dolebant. Quorum voluntate cognita magnus fraternitatis concursus factus est.* Confessores Cypriano. *Certi sumus (frater charissime) te quoque nobiscum pari voto congaudere, nos* &c. *cum Cornelio Episcopo nostro pariter & cum universo Clero pacem fecisse, cum gaudio etiam universæ Ecclesiæ.* Cornelius Fabio Antiocheno, ὃν οὐδὲ τοσοῦτο πλῆθος καὶ οὕτως ἀναγκαῖον τῇ ἐκκλησίᾳ διὰ τῆς τοῦ θεοῦ προνοίας, πλούσιός τε καὶ πληθύων ἀριθμὸς μετὰ μεγίστου καὶ ἀναριθμήτου λαοῦ ἀπὸ τοιαύτης ἀπογνώσεώς τε καὶ ἀπαγορεύσεως ἀνέτρεψέ τε καὶ ἀνεκαλέσατο εἰς τὴν ἐκκλησίαν. Novatianum, *nec tanta tamque necessaria Ecclesiæ per Dei providentiam Cleri multitudo, nec locuples ac redundans numerus, cum maximo & innumerabili populo à desperatione & abnegatione tali avertit, & ad Ecclesiam revocavit.* Quemadmodum Romæ de Novatiani salute sollicita fraternitas, cum Clero laborabat; Carthagine in Novatum profligatæ nequitiæ turbonem insurgens, violatæ ab eo disciplinæ pœnas repoposcit. *Hanc*, inquit Cyprianus, *conscientiam criminum jampridem timebat, pro-*

Epist. 46.

Epist. 50.

Euseb. l. 6. *c.* 43.

Epist. 49. *pter hoc se non de presbyetrio excitari tantum, sed & communicatione prohiberi pro certo tenebat, & urgentibus fratribus imminebat cognitionis dies, quô apud nos causa ageretur, nisi persecutio ante venisset.* Quemadmodum A.D. 255. Septemb. 1. Carthagine convenit Synodus de Baptismô hæreticorum actura *præsente plebis maximâ parte.* Chiliastarum Nepotis sectatorum coram fraternitate refutationem A. D. 263. aggressus Dionysius Alexandrinus, hæc de se refert, *Euseb. l. 6. c. 24.* συγκαλέσας τοὺς πρεσβυτέρους καὶ διδασκάλους τῶν ἐν ταῖς κώμαις ἀδελφῶν, παρόντων καὶ τῶν βουλομένων ἀδελφῶν, δημοσίᾳ τὴν ἐξέτασιν ποιήσασθαι τοῦ λόγου προετρεψάμην, *Convocatis presbyteris & doctoribus fratrum qui in pagis degebant, præsentibus etiam qui vellent fratribus, ut publice doctrinæ examen fieret hortatus sum.* A. D. 265. conditum adversus Paulum Samosatenum decretum cum Episcopis; presbyteris & diaconis, edidere *Lib. 7. c. 30.* αἱ ἐκκλησίαι τοῦ θεοῦ, *Dei Ecclesiæ.* A. D. 277. Archelaus Catholicæ Ecclesiæ Episcopus, & Manes hæresiarcha, παρέρχονται εἰς συζήτησιν δημοσίᾳ ἐν αὐτῇ τῇ Κασχάρῃ. *ad* Manichæismi *disquisitionem publice in ipsa urbe Caschara deveniunt.* A. D. 305. *In Ecclesia Eliberitana* Bœticæ *consederunt Sancti & religiosi Episcopi residentibus etiam 26. presbyteris, adstantibus Diaconibus &*

omni plebe. Hinc autẽ antiquos Ecclesiarũ præpositos de doctrinâ & disciplinâ per se solos sine fraternitate tractare non consuevisse, sed sacrosanctis Apostolorum. qui eam ubique regiminis & consiliorum participem esse voluerant, vestigiis constanter institisse manifestum fit.

Sub Constantino A. D. 312. Christianismum amplexo, nova rerum facies apparuit, non tamen (antiquata quæ eo usque duraverat Ecclesiastici regiminis forma) fraternitatis conditio deterior facta est: ut in præpositorum electionibus, sic in aliis quæ religionis veritatem ac puritatem, seu fidem & mores spectant, & per se jure suo (quando libuit) usa est, & *Seniores* suos habuit, à Clero diversos, qui fidelis plebis nomine, regiminis quascunque partes suo ordine ac modo attingerent. A. D. 314. 13. *Kal. Septembris Volusiano & Anniano Coss. in jure apud Aurelium Didymum Sperecium sacerdotem Iovis opt. max. Duovir splendidæ Coloniæ Carthaginensium Maximus dixit, loquor nomine* Seniorum *Christiani populi Catholicæ legis, apud maximos Imperatores causa agenda erit contra Cæcilianum & Felicem*, &c. Rursus, *Constantino Maximo Augusto VI. & Constantino juniore Nobilissimo Cæsare Coss.* Id est

A. D. 320. *Idibus Decembribus*, prolatus libellus quem Nundinarius Diaconus, Silvani Cirtensis Episcopi accusator vicinis Episcopis tradiderat, sic se habuit, *Testis est Christus & Angeli ejus, quoniam tradiderunt quibus communicastis; id est Silvanus à Cirta traditor est, & fur rerum pauperum; quod omnes vos Episcopi, presbyteri, diaconi, &* Seniores *scitis, & de quadringentis follibus Lucilla clarissima fœmina, pro quo vobis conjurastis ut fieret Majorinus Episcopus, & inde factum est schisma; Nam & Victor Fullo vestri præsentia, &* populi *dedit* b *folles viginti ut factus esset presbyter, quod scit Christus & Angeli ejus.* Habuit ergo (ut Carthago & Abtugna Cæciliani & Felicis sedes) *Seniores* à Clero diversos Cirta, convenit & *populus* cum Clericis, ad presbyterorum electionem. Sedisse etiam cum Clero *Seniores* in causa Episcopi cognitores, sequentia probant. *Purpurius Episcopus* [à Limatâ Numidiæ] *Silvano coëpiscopo in Domino salutem. Venit ad me Nundinarius Diaconus filius noster, & petiit has literas deprecatorias à me ad te sanctissime dirigerem; ut (si fieri posset) pax inter te & ipsum sit: hoc enim volo fieri, ut nemo sciat, quid inter nos agatur; si volueris, scripto tuo* indica, *ut & ego solus ibi in re præsenti veniam, & dissensionem*

Follis pendet grana Romana 315. drachmas Atticas 5.400. folles 2000. drachmas.

b *drachmas 100.*

nem ipsam de inter vos amputem; manu suâ enim mihi tradidit libellum rei gestæ, pro quâ causâ fuerit tuo præcepto lapidatus. Non est verum ut pater castiget filium contra veritatem, & scio quia vera sunt, quæ in libello mihi tradito sunt conscripta. Quare remedium, quô modô poterit ibi malignitas ista extingui âtequam flamma exurgat, quæ post demum extingui non poterit sine sanguine spiritali. Adhibete Conclericos & Seniores plebis Ecclesiasticos viros, *& inquirant diligenter quæ sunt istæ dissensiones, ut ea quæ sunt secundum fidei præcepta fiant*, non declinabis ad dextram vel ad sinistram; *libenter aurem commodare nolis malis instructoribus qui nolunt pacem, omnes nos occidistis.* & aliâ manu *Vale.* Sic Cirtensium Clerici Silvani Episcopi & Nundinarii diaconi (quia uterque ex Clerô fuit) *Conclerici* dicti sunt, inter quos *presbyteri* eminebant *Seniores* & *maiores natu* nonnunquam vocati, ab iis autem longe diversi fuere (utpote extra Cleri syntagma constituti) *Seniores plebis*, quorum (Purpuriô teste) partes cum Clerô fuerunt, in Episcopi & *Conclericorum dissensiones diligenter inquirere, quæ secundum fidei præcepta sunt* procurare, *cognoscere, remedia* malis *quærere*, imo *justum inter partes judicium judicare*; prout ex sequenti epistolâ constare *Deuter. 5. 32.*

poteſt. *Purpurius Epiſcopus Clericis & Senioribus Cirtenſium in Dominô æternam ſalutem, Clamavit Moyſes ad omnem Senatum filiorum Iſrael, dixitque illis quæ Dominus jubebat fieri : ſine conſilio* Seniorum *nihil agebatur; Itaque & vos Cariſſimi, quos ſcio omnem ſapientiam cœleſtem & ſpiritalem habere, omni veſtrâ virtute cognoſcite, quæ ſit diſſenſio hæc, & perducite ad pacem. Dicit enim Nundinarius Diaconus, quod nihil vos lateat, unde hæc diſſenſio eſt inter Cariſſimum noſtrum Silvanum & ipſum; tradidit enim mihi libellum in quô omnia ſunt conſcripta : dixit enim & vos non latere; ego ſcio quia Eris non eſt bonum; quærite remedium quomodo [extinguatur] hæc res ſine periculo animæ veſtræ, ne ſubito (cum* per-
Prov. 2. 23. ſonam accipitis in judicio) *ruatis*; juſtum
Ioan 7. 24. judicium *inter partes* judicate *ſecundum gra-*
Deut. 5. 32. *vitatem veſtram & juſtitiam; Cavete vobis* ne declinetis in dexteram neque in ſiniſtram, *&c.*

Id ipſum confirmat alia Fortis Epiſcopi epiſtola. *Fratribus & filiis, Clero &* Senioribus, *Fortis in Domino æternam ſalutem. Venit ad me filius meus Nundinarius Diaconus veſter, & retulit ea quæ contra vos ſunt geſta,* [necnon] *utiq; debuit à vobis componi ne ventū eſſet ut talem inſaniam paſſi à civibus lapidarentur pro veritate, quod & vos & nos ſcipida-*

mus, sicuti nobis retulit is; & scriptum est, Non est sapiens quisquam inter vos qui possit judicare inter fratres? Sed frater cum fratre judicio contendit, & hoc apud infideles, *sicuti vos nunc in judicio contenditis, sic ad hoc exilitum est ut gentibus demus tale exemplum?* Ex Apostolicæ formæ præscripto à Cirtensium Clero & *Senioribus* non *Clero* adscriptis, *Ecclesiasticis* tamen *viris*, Silvanum ad causam dicendam vocari volebat; cujus electioni aliquot ante annos intercesserant omnes. Sic enim Acta. *Nundinarius episcopus respondit*, Quando ventum est illic ut factus esset Episcopus, *respondit populus,* alius fiat, exaudi Deus. *Zenophilus vir clarissimus Consul Victori dixit*, dictum est à populo Silvanus traditor? *Victor dixit*, Ego ipse luctatus sum Episcopis. *Zenophilus V. C. Consul, Victori dixit*: Ergo sciebas traditorem? de hoc confitere, *Victor respondit*, Traditor fuit. *Nundinarius diaconus dixit*, Vos Seniores clamabatis, Exaudi Deus; civem nostrum; ille traditor est. *Zenophilus V. C. Consul, Victori dixit*; Clamasti ergo & populus, quod traditor esset Silvanus, & non deberet fieri Episcopus? *Victor dixit*, Clamavi & ego & populus, nos enim civem nostrum petebamus integrum virum, &c. *Zenophilus V. C. Consularis* 1. Cor. 6. 5. 6.

laris Nundinario dixit, Donatum desideras exhiberi? *Nundinarius dixit*, utique, veniat de quo clamavit populus biduo post. . . . . pare, Exaudi Deus, civem nostrum volumus. *Zenophilus V. C. Cons. Nundinario dixit*, Certe clamavit hoc populus? *Respondit* clamavit. *Zenophilus V. C. Cons. Saturnino dixit*, Traditorem clamavit Silvanum? *Saturninus dixit*, utique: *Nundinarius dixit* Quando factus est Episcopus non illi communicavimus, quia dicebatur proditor esse. *Saturninus dixit*, quod dicit verum est. *Nundinarius dixit*, Vidi quia Mutus harenarius tulit in collo. *Zenophilus V. C. Cons. Saturnino dixit*, Sic factum est? *Saturninus dixit* Sic. *Zenophilus V. C. Cons. dixit*, vera sunt omnia quæ dicit Nundinarius quia ab harenariis factus est Episcopus Silvanus? *Saturninus dixit*, Vera Nundinarius dixit, prostibulæ illic fuerunt. *Zenophilus V. C. Cons. Saturnino dixit*, harenarii illum gestaverunt? *Saturninus dixit*, ipsi eum tulerunt & populus, nam cives in area martyrum fuerunt inclusi. *Nundinarius Diaconus dixit.* Nunquid populus Dei ibi fuit? *Saturninus dixit*, *in casa majore fuit inclusus*: unde sequitur *Clerum*, *Seniores plebis*, *cives* (qui διακριτικῶς *populus Dei* dicuntur) totâ libertate reclamantes jure suo

usos,

usos, oppressos tamen Silvani *harenariis, prostibulis* & *populi* colluvie stipati, pseudoepiscoporumque detestauda factione.

Africam sui semper moris tenacissimam antiquæ quo semel recens imbuta fuerat disciplinæ odorem ad tempora usque Vandalica annumque circiter 430. servasse fidem facit, quod anno Domini 393. *apud Cebarsusis* congregatum Concilium ad *universos* Episcopos, *presbyteros, diaconos & plebes* de Primiani Carthaginensium Præsulis causa quam *postulantibus Carthaginensis Ecclesiæ Senioribus audiverat* retulit, eumque quia *obsistente maxima parte plebis, & Seniorum nobilissimorum literis conventus contempserat, & Seniores Ecclesiæ supradictæ* Carthaginensis *ad universum* [Cleri Africani] *chorum literas legatosque ut ad se ferventius venirent deprecati miserant*, is vero *Episcopos simul & Clericos obsederat*, & *in basilica Seniores (quod indigne ferrent Claudianistas ad communionem admitti) cædi à satellitibus jusserat*, damnavit. *August. in Psal. 36.*

Quod anno 395. *post Consulatum Dominorum Arcadii ter, & Honorii iterum, sexto Nonas Martias, Carthagine in Secretario prætorii, Titianus dixit*, Peregrinus presbyter, & *Seniores ecclesiæ* Mustitanæ regionis tale desiderium prosequuntur &c. quod *unde-* *Lib. 3. contra Crescon. c. 56.*

cimo Kal. Ianuarii anno 396. *Clerici, Seniores, agentes surrogato Episcopo qui in locum damnati Prætexati Assuritani fuerat surrogatus*, Theodori *Proconsulis jussionem allegarunt* : quod *quinto Kal. Septembris Arcadio Augusto bis, & Rufino viris clarissimis Coss.* ab eo *actis habita est disputatio adversus Fortunatum Manichæorum presbyterum in urbe Hipponiensium regiorum in balneis Sossii sub præsentia populi. Honorio Augusto VI. Consule 7. Iduum Decembrium contra Manichæum quendam nomine Felicem præsente populo in Ecclesia biduo disputavit.* Anno 427. cum Maximino *Arianorum Episcopo Hippone regio præsentibus multis tam Clericis quam laïcis in locum convenit.* post A. D. 410. in disputatione cum Pascentio Comite Ariano Laurentium virum Clarissimum *judicem præsidere* probavit. *Gloriosissimo Theodosio duodecies, & Valentiniano Augusto iterum Consulibus* id est A.D. 426. *sexto Kal. Octobris cum Religiano & Martiniano Coëpiscopis, præsentibus presbyteris, astante Clero & frequenti populo* Eradium Episcopatus hæredem designavit, & paulo ante designatum à Severo Milevitano quod *ad populum inde nō esset locutus*, minime admitti timuit. Hipponensis plebis *placito gestis confectis* confirmato, *ut per quinq; dies* singularū *septimanarum*

A. D. 392. Aug. 28.

A. D. 404. Decemb. 7. feria 4.

rum propter Scripturarũ curam nemo ei molestus esset, statutum fuisse gavisus est; *omnia se quæ debuit cum* plebe *egisse* professus, ejus subscriptionem postulavit. & *Clero, Senioribus, & universæ plebi Ecclesiæ Hipponensis* de Bonifacio presbytero criminis postulato epistolâ 137. retulit, atque *ejus nomen* (si eis *placeret*) in Ecclesiâ *non recitari* consensit. *Conclericis & universæ plebi*, epistolâ 138. absentiam excusavit. Cum Fortunio Tubursicensi Donatistarum Episcopo coram multitudine de schismate contulit: pro Fastio ære alieno obruto *Dominorum dilectissimorum & desideratissimorum sanctæ plebis cum ministro Christi membrorum* epistolâ 199. opem imploravit.

A. D. 444. omnia quæ tam in scripturis quam in occultis traditionibus suis habebant Manichæi vel turpia, oculis Christianæ plebis certa manifestatione probavit Leo Papa, adeo ut ipse qui eorum dicebatur Episcopus ab ipso tentus proderet flagitiosa in suis mysteriis quæ tenerent. Epist. 2 Januar. 3. data. Hinc Sermone 5 de Jejunio decimi mensis. *Residentibus mecum Episcopis & presbyteris ac in eundem consessum Christianis viris ac nobilibus congregatis electos & electas coram jussimus præsentari.* &c. *Contra communes hostes pro salute com-*

communi una communis debet esse vigilantia, &c. *assumite igitur religiosæ solicitudinis pium zelum & contra sævissimos animarum hostes omnium cura consurgat.*

Sed ante annos fere 60. *Seniorum plebis* dignitatem priscasque functiones, & universæ plebis (ut cum Cypriano loquar) *Majestatem* in urbe totaque. Italia concidisse publice questus est Hilarius diaconus, quem sedente Damaso Papa commentarium in epistolas scripsisse constat. *in 1. Tim. 5. 1.* *Propter honorificentiam ætatis* (inquit) *majorem natu cũ mansuetudine ad bonum opus provocandum, ut facilius suscipiat admonitionem. Potest enim vereri commonitus ne postea corripiatur; quod turpe est Seniori; nam apud omnes utique honorabilis est senectus, unde & synagoga, & postea Ecclesia* Seniores *habuit, quorum sine consilio nihil agebatur in Ecclesia; qua negligentia obsoleverit nescio, nisi forte Doctorum desidia, aut magis superbia, dum soli volunt aliquid videri.* Obsoleverat itaque jam tunc, nec ubi *obsolevit* per annos fere 1200 in Ecclesiarum usum postea revocari potuit; fraternitatis tamen jus illi ipsi inter quos *obsoleverat*, agnoverunt. Hilarius diaconus in 1. Cor. 5. 4. *erant ipsi* Corinthii *criminis participes, dum paterentur reum tam ingentis facinoris, secum incorreptum convenire,*

ut

ut omnes uno consilio abjicerent eum, si negaret emendare se, &c. *omnium consensu & præsentia, sed & virtute Domini Iesu, id est sententia, cujus legatione fungebatur Apostolus abjiciendus ille de Ecclesia.* Chrysostomus in 1. Cor. Homil. 15. ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ κυρίου, συναχθέντων ὑμῶν. τουτέστιν αὐτοῦ τοῦ ὀνόματος ὑμᾶς συνάγοντος ὑπὲρ οὗ συνέρχεσθε καὶ τοῦ ἐμοῦ πνεύματος. πάλιν ἐπίστησιν αὐτοῖς ἑαυτὸν, ἵνα ὅταν δικάζωσιν, ὡς αὐτοῦ παρόντος, οὕτως αὐτὸν ἀποτέμωσι, καὶ μηδεὶς τολμήσῃ συγγνώμης αὐτὸν ἀξιῶσαι. Vobis in Domini nomine congregatis, *hoc est ipso nomine vos congregante pro quo convenitis,* & spiritu meo. *Seipsum rursus eis fecit assistere, ut quando judicaverint velut ipso præsente, ita eum abscindant, nec audeat quisquam ipsum venia dignum censere.* Theodoretus, πρῶτον ἅπαντας ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ κυρίου συνήγαγε, εἶτα καὶ ἑαυτὸν εἰσήγαγε διὰ τῆς τοῦ πνεύματος χάριτος, καὶ αὐτὸν δὲ τὸν δεσπότην προκαθήμενον ἔδειξε, καὶ τὴν ψῆφον ἐκφέροντα, &c. *universos primum in Domini nomine congregavit, seipsum deinde per spiritus gratiam introduxit ipsumque Dominum præsidentem & suffragium ferentem ostendit.* Theophylactus, ἐπέστησε δὲ αὐτοῖς καὶ τὸ αὐτοῦ πνεῦμα ἵνα μὴ συγγνώμης αὐτὸν ἀξιώσωσιν, ἀλλ' ὀρθῶς κρίνωσιν, ὡς καὶ αὐτοῦ παρόντος, *suum etiam ipsis præfecit spiritum, ne ipsum* [reum] *venia dignentur, sed recte (velut ipso præsente) judicent.* Occumenius, ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ Κυρίου, τουτέστι κατὰ θεὸν συνάχθητε, καὶ κρίνατε &c. καὶ τοῦ ἐμοῦ πνεύματος, πάλιν ἐπίστησιν αὐτοῖς ἑαυτὸν, καὶ οὐ μόνον

τοῦτο

τοῦτο, ἀλλὰ καὶ τὸν Χριστὸν ἵνα ὅταν κρίνωσιν, ὡς τοῦ Χριστοῦ καὶ αὐτοῦ παρόντος ἀδίκαστον ἐξενέγκωσι ψῆφον, in nomine Domini Jesu, *Hoc est secundum Deum convenite, & judicate*, &c. & meo spiritu, *rursus seipsum illis exhibuit; nec id solum, sed & Christum, ut cum judicaverint, irrefragabile velut Christo ipso etiam præsente suffragium ferant.*

Hilarius in 2. Cor. 2. 10. *Si cui autem aliquid donastis*, &c. *obsecrat ut dimittant illi, significans Deum illi ignovisse.* Pacianus ad Sympronianum epist. 1. *Ecce Apostolus ad laïcos scribit.* Si cui quid donatis. &c. *Si autem quod laïci donant Apostolus donasse se dicit, quod Episcopus fecerit qualiter respuetur?* Chrysostomus in 2. Corin. Homil. 4: ἔλαβεν αὐτοὺς κοινωνοὺς τῆς ψήφου εἰπὼν συναχθέντων ὑμῶν παραδοῦναι αὐτὸν, δύο τὰ μέγιστα κατασκευάζων, καὶ τὸ ἐξενεχθῆναι τὴν ἀπόφασιν, καὶ τὸ μὴ χωρὶς ἐκείνων, ὥστε μὴ δόξαι ταύτῃ πλήττειν, καὶ οὔτε μόνος αὐτὴν ἐκφέρει ἵνα μὴ νομίσωσιν αὐθάδη εἶναι, καὶ ὑστερῆσθαι αὐτοὶ, οὔτε τὸ πᾶν αὐτοῖς ἐπιτρέπει, ἵνα μὴ κύριοι γενόμενοι συνδῶσι τὸν ἡμαρτηκότα ἀκαίρως αὐτῷ χαριζόμενοι; οὕτω καὶ ἐνταῦθα ποιεῖ, &c. πάλιν αὐτοὺς κοινωνοὺς ποιεῖ λέγων, ὥστε τοὐναντίον μᾶλλον, &c. πάλιν ἐκείνων τὸ ὅλον ποιήσας εἰς τὴν ἐξουσίαν τὴν ἑαυτοῦ μεταβαίνει, &c. *eos sententiæ participes adscivit dicens* congregatis vobis tradere ipsum; *maxima duo struens & quod sententia ferretur, & quod non sine illis* ferretur; *ne eadem ipsos ferire videretur; nec solus eam profert,*

fert, ne eum arrogantem esse, se vero despici putarent, nec totum rursus ipsis permittit, ne causæ *Domini facti eum qui peccaverat proderent intempestive ipsi gratificati, eodem modo hic facit* &c. *eos rursus socios facit, dicens,* ut è contrario magis &c. *cum rursus universum ipsis permisisset, ad suam potestatem transit.* Pelagius & ex eo Primasius, *Ideo enim & scripsi* &c. *ut videam si quomodo obaudistis in vindicando, ita obaudiatis in indulgendo.* Cui autem aliquid donatis & ego. *Sicut vobiscum vindicavi ita & dono vobiscum.* Theodoretus, ἱκανὸν γὰρ ἔφη τῷ τοιούτῳ ἡ ἐπιτιμία αὕτη ἡ ὑπὸ τῶν πλειόνων, πάντες γὰρ αὐτὸν ἀπεστράφησαν, ὡς ἐκέλευσε, &c. παρακαλῶ οὖν &c. ἑνώσατε τὸ μέλος τῷ σώματι, συνάψατε τῇ ποίμνῃ τὸ πρόβατον, θερμὴν αὐτῷ διάθεσιν δείξατε. Sufficit enim (*inquit*) illi qui est ejusmodi objurgatio ipsa quæ fit à pluribus: *Omnes enim ipsum aversabantur ut jusserat*, &c. Obsecro igitur, &c. *Vnite membrum corpori, adjungite ovem gregi, vehementem animi affectum ei ostendite.* Theophylactus & Oecumenius, διὸ παρακαλῶ ὑμᾶς &c. οὐκέτι ὡς διδάσκαλος ἐπιτάττει, ἀλλ' ὡς συνήγορος δικαστὴς παρακαλεῖ κυρῶσαι τουτέστι βεβαιῶσαι ἀγάπην, propter quod obsecro vos, &c. *non amplius ut doctor præcipit, sed ut patronus judices precatur, confirmare i. e. stabilire dilectionē.* Remigius Lugdunensis *in* 1. *Cor.* 5. 13. Auferte malum à vobis, *id est illum qui malum opus fecit à vestra societate expellite* &c. 2. Cor.

Cor. 2. 6. Sufficit objurgatio hæc quæ fit à pluribus, *id est, sufficit illi ad pœnitentiam correptio & objurgatio generalis, & quod à consortio omnium vestrum exclusus*, &c. ita ut è contrario magis donetis, *id est tunc sufficiet ei objurgatio quæ facta est illi ab omnibus vobis, si è contrario indulgeatis ei.*

Hilarius Diac. in Coloss. 4. 16. *dicite Archippo*, &c. *præpositum illorum per eos ipsos commonet, ut sit sollicitus de salute ipsorum, & quia plebis solius causa scribitur epistola, ideo non ad rectorem ipsorum destinata est, sed ad Ecclesiam.* & 1. Thess. 5. 14. *Corripite inquietos*, &c. *quoniam necesse est, quosdam in plebe esse immodestos, quosdam autem pusillanimes, id est timidos, quosdam vero fide infirmos, ideo hos qui modesti sunt, & magnanimes, & fide fundati, hortatur cum prece ut his consulant, ut possint proficere.*

Post collapsam (contrario usu ubique certatim invecto) primigeniam Ecclesiarum disciplinam, magis ac magis eviluit Christianæ plebis dignitas, *Seniorum*que ejus, ut nomen, sic functio seu res nominis desiit, inauditam antea (ut *Dominum* designaret) significationem induente, tam *Senioris*, quam *Majoris* vocabulo: Circa A. D. 412. *non solum Barbaris lingua, sed etiam Romanis dicere jam licebat*, Senior

apud Augustin epist. 178.

aarmen

carmen *quod interpretatur* Domine miserere: jam dudum denatos, sive eos ætate immatura vitæ ereptos; sive annis graves mors oppressisset, Sidonii Augustino supparis sæculum *Seniores* vocabat. Optimates quoscunq; Marius Aventicensis ad annum Christi 500. & 73. Cassiodorus lib. 5. epist. 21. ad Annum circiter 520. & Gregorius Turonensis post A. D. 585. lib. 7. cap. 33. 36. lib. 8. cap. 30. *Seniores* nuncupare non dubitabant, apud hunc lib. 5. cap. 48. Turonensium lib. 6. c. 11. Massiliensium lib. 8. c. 21. Metensium c. 32. Rotomagensium lib. 10. c. 16. Pictaviensium *Seniores* id est proceres memorabantur, l. 8. c. 44. Baddo legatorum Fredegundis *Senior*, id est caput. Joanni Biclarensi ad A. D. 575. Aspidius *Aregensium Senior*, id est princeps. Theodoro Massiliensium Episcopo apud Gregorium Turon. lib. 6. c. 24, *Seniores* Francorum Reges A. D. 583. Joanni Papæ 8. epist. 26. Carolus Calvus *Senior*, & epist. 86. A. D. 878. data Ludovicus 2. Imperator *Dominus & Senior divæ memoriæ* Concilio Metensi A. D. 888. c. 1. *gloriosissimus Senior* id est Dominus Arnulfus. Ingelheimensi A. D. 948. c. 3. Hugonis Comitis *proprius Senior* Ludovicus ultramarinus apud Theodo-

Lib. 2. epist. 2. lib. 6. epist. 7.

nis villam A. D. 844. congregato c. 1. *Seniorale* regium in subditos quoscunque jus dicebatur. Eademque ratione non modo *prior* Cassiodoro lib. 8. epist. 26. & Gregorio Turonensi lib. 7. c. 33. &c. aut *Major* absolute Gregorio eidem lib. 6. c. 24. eoque (ex ipsius mente lib. 6. c. 45.) *melior*; sed etiam *natu* ut *melior* Gregorio lib. 6. c. 45. & lib. 7. c. 19. sic *major*, Cassiodoro lib. 5. ep. 21. 22. & Gregorio Turon. l. 6. c. 24. l. 8. c. 30. qui (ut ut ætate minor) dignitate potior fuit. Hinc facto in vernaculas linguas exoticorum vocabulorum transitu, ut nobis Græcum *παῖς* *page* peperit, Italis & nostratibus Latinum nomen *bajulus* detorto nonnihil sensu præfectum & tutorem exhibuit qui Italis *Baile*, nobis *Baillif*, & *Bail*, quasi commissam sive plebem sive personam sinu fovens, & quodammodo *bajulans* audiat: *Majoris* vox Magistratum procudit, qui nobis *Maire* & *Mayeur*, Germanis *Mejer*, unde ante annos 1060. Guntchramno Regi & Francis Gundobaldus qui regium nomen usurpabat, *Ballomer*, quasi *falsus Major* apud Greg. Turon. l. 7. cap. 14. 36. 38. audiit; ex *Senioris* voce nobis *Seigneur*, Italis *Signore*, Hispanis *Señor* profluxit; *Senioris* id est Domini potestas,

semi-

semilatinis *Senioratus*, nobis *Seigneurie*, Italis *Signoria*, Hispanis *Senhoria*, imo ex *Seniorum*, & *majorum natu* vocabulis à nativâ significatione deflexis prodiere, qui olim Anglis *Ealdorman*, nunc Londinensibus *Aldermen*, Nurimbergensibus *Alt-herren*, & patrum nostrorum memoria Florentinis *Antiani* fuere; ac versa vice qui ante annos 925. ob minorem potestatem suberant *agentes juniores* à Regibus nostris & *Domûs Majoribus* dicti sunt. *Concil. Angl. Tom. 1. p. 507.* *Conc. Gall. Tom. 1. p. 517.*

Hinc etiam provenit quod gregarios cujuscunque ætatis nobiles usque nunc *Iunckherrn* id est *juvenes dominos* vocent Germani.

Cum potestate sive summâ, quæ Regum propria est, sive Regibus obnoxiâ, quam sibi proceres & Magistratus, (ceu plebis fidelis sub Christianis principibus capita vindicant) præditos, tyrannica nulla in Ecclesiasticæ disciplinæ perniciem excitata molimina gradu (quo toto excedere campo cogerentur) movere nolentes hactenus potuerint, sed ipsis sæpius blandiri Clerici coacti sint, jacturam sui juris faciente reliquâ plebe Christianâ, *honoratis* solito loco consistere facile fuit: Reges *solo Deo*, cui nomen dederant *minores*, Ecclesiæ *nutritios* Esaï. 60. 16. & E- *Tertull. ad Scapul.*

Euseb. de vita Const. lib. 4. c. 24.

piscopos τῶν ἐκτὸς imo (si Moguntiaci congregatos A. D. 813. Præsules audire libeat) *veræ Religionis rectores* suo modo præstare, universas suâ sub ditione Christo militantes Ecclesias, earumque singula membra suæ curæ commissa profiteri, de rebus ad earum regimen pertinentibus leges ferre, jam latas probante & rogante Clero patrocinio suo tueri, propria ipsis Ecclesiarum præpositis officia præscribere, immorigeros quoscunque per subditas potestates coërcere, eisque ex æquo & bono constituta commendare decuit: *De fide Catholicâ, de Sacrosanctis Eclcesiis*; de earum *immunitate*, de *Episcopis & Clericis*, de *iis qui religione contendunt*, de *Monachis*; de *hæreticis & Apostatis*, de *baptismi iteratione*, &c. decernere Christianis Imp. & Regibus nunquam non licuit, quod vel ex iis quæ usque nunc in utroque Codice, Novellis, Basilicis extant constare potest. Quæcunque subditæ gentis Concilia coïerunt; convocarunt, confirmarunt; cum libuit, & quo modo libuit per se sive per delegatos rexerunt.

A. D. 317. adversus Photinum συνῆλθον οἵ τε παρόντες ἐπίσκοποι τῶν συγκλητικῶν σὺν ὀλίγοις, οὓς ἐκέλευσε παρεῖναι τῇ διαλέξει βασιλεύς. Socrat. lib. 2. cap. 30.

A.D.

A. D. 411. Marcellinus ab Honorio judex inter Catholicos & Donatistas datus est.

Concilii 2. Arausicani *de gratia & libero arbitrio* decretis *Liberius Præfectus prætorii Galliarum* sub Ostrogothis cum aliis Illustribus septem *consentiens* A. D. 529. *subscripsit.* Concilio 3. Toletano, *Recaredus Rex, Badda regina, Seniores omnes Gothorum* A. D. 529. *subscripsere.* Octavo A. D. 653. *ex Illustribus officii Palatini* sedecim. Nono anno 655. quatuor. Duodecimo anno 681. quindecim. Decimotertio anno 683. vigintisex. Decimoquinto anno 688. septemdecim. Decimosexto anno 693. sedecim. Ad Landavensem Synodum anno circiter 560. *venit Rex* Morcant *cum Senioribus*, *assensu Seniorum* juravit, *cum multis Senioribus* Berthguinum *requisivit.* Anno 694. *magnum Concilium in loco qui nominatur Becancelde, præsidente Withredo Rege Cantuariorum*, Episcopis, *Abbatibus, Abbatissis, presbyteris, diaconibus, Ducibus, Satrapis in unum glomeratis congregatum est.*

Anno 5. *mitissimi Regis Cantuariorum Witheradi Indictione prima* id est anno 697. *in loco qui vocatur Berghamstede congregati sunt sacri ordines, cum viris militaribus,*

 circa

circa annum 714. ut Angli cum Britonibus matrimonio jungerentur *factum fuit per commune consilium & assensum omnium Episcoporum & Principum, Procerum, Comitum, & omnium sapientum, Seniorum & populorum totius regni & per præceptum Regis Inæ*, &c. *Anno Dominicæ Incarnationis* 747. *Indictione* 15. *prope loca quæ vocantur Clobeshoas, Synodalia gesta peracta sunt, præsentibus Deo dilectis Præsulibus Ecclesiarum Christi anno regni Ædilbaldi Regis Merciorum qui tunc aderat cum suis principibus ac Ducibus trigesimo secundo. Inito cũ prædictis Regibus*, Offa Merciorum & Chuniulfo West Saxonum, *pontificibus & Senioribus terræ Consilio* A. D. 787. Calchutense Concilium coiit, *coram Rege Ælfwaldo, & Archiepiscopo Eanbaldo & omnibus Episcopis, & Abbatibus regionis, seu Senatoribus & Ducibus, & populo terræ decreta proposuit*, quibus *presbyteri, diaconi Ecclesiarum, & Abbates monasteriorum, judices, optimates, & nobiles uno opere, uno ore consenserunt & subscripserunt* : iisdemque *in Concilium Merciorum ubi Rex Offa, cum Senatoribus terræ, Archiepiscopo & cæteris Episcopis regionum convenerat*, delatis; ea *tam Rex, quam principes sui, Archiepiscopus cum sociis firmaverunt*. Anno 794. *Concilium in regno Merciæ celebratum præsentibus novem Regibus*,

quinde-

quindecim Episcopis, viginti Ducibus, apud Celebyth. Eodem anno *congregavit apud Verolamium Episcoporum & Optimatum suorum Concilium* Rex Offa Româ redux. Anno 798. *congregatum est magnum Concilium in loco qui nominatur Bacanceld, præsidente Cenulfo Rege, necnon Reverendissimo Archiepiscopo Athelardo cum Episcopis, Abbatibus, & multis aliis idoneis personis.* Circa A. D. 800. *universos provinciales Episcopos* suos, *Duces & Abbates, & cujuscunque dignitatis viros ad Synodale Concilium in locum qui vocatur Clovesho convocavit* Athelardus Archiepiscopus. Eodem fere tempore *Kenulphus Rex Merciorum cum Episcopis, Ducibus, & omni sub ejus ditione dignitatis* gradu Archiepiscopatum Dorobernensi Ecclesiæ restituit. A. D. 816. Synodo *in Celichyth, præsidente Wulfredo Archiepiscopo* congregato, Cenulphus Merciorum Rex *cum suis principibus, Ducibus, & Optimatibus præsens adfuit.* A.D. 822. *congregatum est Synodale Concilium in loco præclaro qui nominatur Clovesho præsidente Beornulfo Rege Merciorum, & Wulfredo Archiepiscopo, cæterisque Episcopis & Abbatibus, omniumque dignitatum optimatibus, Ecclesiasticarum scilicet & sæcularium personarum.* A. D. 824. *factum est pontificale & Synodale conciliabulum in loco qui dicitur Clofeshoas*

præsidente ibi Rege; illic omnes Episcopi & Abbates, & universi Mercensium principes, & multi sapientissimi viri congregati aderant. A. D. 833. *pontifices & proceres majores totius Angliæ in civitate Londonia pro consilio capiendo contra Danicos piratas litora Angliæ assidue infestantes* cum Withlasio, Egberto, & Æthelwulfo Regibus convenerunt. A.D. 838. *in loco famoso nomine Kinstone præsidente Egberto Rege & filio ejus Athelwulfo Ceolnothus Archiepiscopus cum cæteris Episcopis Angliæ & Optimatibus* convenit. A.D. 851. *Kingesburiæ Concilium sub Bertulpho Rege, Ceolnotho Doroberuensi Archiepiscopo, cæterisque regni Merciæ Episcopis & Magnatibus,* & paulo ante *apud Beningdon coram prælatis & proceribus totius regni* contractum est. A. D. 855. Wintoniæ *cum Episcopis ac principibus* suis *Concilium* celebravit *Inclytus West-Saxonum Rex Ethelwulphus.* A. D. 887. *ubi propagatum in Anglia Dei Evangelium Episcoporum aliorumque clarissimorum sapientum conventus actos*, præfatione sua monet Rex Alvredus. *Inito consilio cum Synodo, & cum quibusdam parochiæ optimis viris laicalis ordinis & Catholicæ fidei, condonavit* Loumarch filio Catguocan *Episcopus* Landavensis Gulbrit: *voluit* Civeilliauc Landaviæ Episcopus, *Brochvaillum* Regem *ex-*

commu-

communicare coram omni populo in plena Synodo, A. D. 928. *Decreta* [leges] *in celebri Grantanleano Concilio, cui Wulfhelmus interfuit Archiepiscopus & cum eo optimates ac sapientes ab Æthelstano Rege evocati frequentissimi.* A. D. 940. *Howel Da filius Cadell, Cambriæ Rex accivit de quolibet* Kemul *regni sui sex laïcos viros auctoritate & scientiâ pollentes, & omnes Ecclesiasticos dignitate baculosos,* &c. *ad instruendas sibi leges.* A. D. 944. *Edmundus Rex ipso solemni Paschatis festo, frequentem Londini tam Ecclesiasticorum quam laïcorum cœtum celebravit, cui interfuerunt Oda & Wulstanus Archipræsul, plurimique alii Episcopi, ut animorum suorum, & eorum omnium qui eis curæ sunt, consuleretur saluti.* A. D. 948. *in festo Nativitatis B. Mariæ universi Magnates regni per regium* [Edredi] *edictum summoniti, tam Archiepiscopi & Episcopi ac Abbates, quam cæteri totius regni proceres & optimates Londoniis convenerunt.* A. D. 955. *obviarunt sibi Nogui* Rex, *& Episcopus cum optimatibus suis in Guentonia urbe, & ex consilio omnium doctorum utriusque partis dati sunt* [rei] *in manu Episcopi.* A. D. 978. *Calvæ Concilium indictum ubi consederunt totius Angliæ Senatores*, Henrico Huntingdoniensi *Optimates*, Florentio Wigorniensi *majores natu*, Jornalensi *proceres.* A.D. 1009. *Con-*

cilium Ænhamense ab Æthelredo Rege edictum est, *accersitisque Episcopis & universis Anglorum Optimatibus, in die S. Pentecostes celebratum.* A.D. 1022. Rex *Canutus* Wintonię *cunctos regni sui prælatos, proceresque ac magnates convocavit.* ubi cum *Archiepiscopis, Episcopis, septem Ducibus, cum totidem Comitibus, necnon diversorum monasteriorum nonnullis Abbatibus, cum quamplurimis gregariis militibus, populi multitudo copiosa personaliter extitit.*

Conc. Leptin. c. 1.

Francorum nostrorum consuetudo non dispar. A.D. 742. *per Consilium sacerdotum religiosorum & optimatum suorum per civitates Episcopos Majordomus Carlomannus ordinavit.* A. D. 743. *in Synodali conventu qui congregatus est ad Kalendas Martias in loco qui dicitur Liptinas, omnes venerabiles sacerdotes Dei, & Comites, & præfecti prioris Synodi decereta consentientes firmaverunt.* Ibid. c. 2. *cum consilio servorum Dei & populi Christiani* de pecunia Ecclesiastica *sub precario & censu* præstanda *statutum.* A. D. 744. *ab Incarnatione Christi sub die 6. Nonas Martii, cum consensu Episcoporum sive sacerdotum vel servorum Dei consilio, sive comitum & optimatum Francorum colloquii apud Suessionis civitatem Synodum vel Concilium facere decrevit* Pippinus Dux. c. 2. *cum consensu Episcoporum*

porum sive sacerdotum seu servorum Dei, & Optimatum eorum consilio annis singulis Synodum renovari debere decrevit. c. 3. *per consilium sacerdotum & optimatum per civitates legitimos Episcopos ordinavit.* Hortatu Pauli Papæ epist. 26. *congregatis* Gentiliaci A. D. 767. *sacerdotibus suis & optimatibus*, Synodum de Imaginibus habuit: eodem anno *Bituricam venit, ubi Synodum cum omnibus Francis fecit.* A. D. 768. apud S. Dionysium *una cum consensu Francorum & procerum suorum seu & Episcoporum regnum divisit.* Annal. A. D. 773. *Synodum tenuit generaliter cum Francis apud Ienuam* Carolus M. A. D. 777. Capitula *congregatis in unum Synodali Concilio Episcopis, Abbatibus, virisque illustribus Comitibus* edidit. Regino ad A. D. 788. Wormatię *Synodũ congregavit, & manifestavit sacerdotibus & optimatibus regni causas itineris.* Aquisgrani A. D. 789. Capitula *cum sacerdotibus & consiliariis* suis condidit. A. D. 813. *de iis quæ Episcopi* Arelate, Moguntiaci, Rhemis, Turonibus & Cabiloni *congregati, in unum observanda decreverant & admonenda,* Capitulare scripsit. Flodoard. lib. 2. c. 18. A. D. 814. *Synodum in Ecclesia Noviomensi, congregatis, secum Coëpiscopis suis, necnon Abbatibus, cum cætero Clero presbyteris & diaconibus; convocatis etiam Comitibus invenitur habuisse*

Annal. Collect. histor. à Canisio edita lib. 6.

Wlfa-

wlfarius Rhemensis, *hisque omnibus residentibus sententia ventilata est inter Wendilmarum & Rotaldum Episcopū de terminis parochiarum suarum. Hæc diligentissime investigata consenserunt supra scripti Episcopi, & Chorepiscopi, Abbates, presbyteri & diaconi, & pars Ecclesiæ Noviomensis clerici & laïci, & pars Ecclesiæ Suessionicæ similiter clerici & laïci, ea uno animo, unoque consensu confirmare decreverunt.*

vita Ludov. A.D.822. *in loco cujus vocabulum est Attiniacus convocatis ad Concilium Episcopis, Abbatibus, spiritualibusque viris, necnon & regni* sui *proceribus, conventum generalem coire jussit Ludovicus* pius.

Præf. Concil. 6. Paris. A. D. 829. *cum consultu sacerdotum cæterorumq; fidelium suorum conventus in quatuor imperii locis*, Moguntiaci, Parisiis, Lugduni, & Tolosæ *fieri statuit*. Agobardus de Ludovici pœnitentia A. D.833. *apud palatium quod nuncupatur Compendium conventus extitit ex Reverentissimis Episcopis, & magnificentissimis viris illustribus, collegio quoque Abbatum & Comitum, promiscuoque ætatis ac dignitatis populo.* Nithardus lib. 1. A. D. 834. *plebs non modica quæ præsens aderat, & jam jamque Lothario pro patre vim inferre volebat, Rege recepto, Basilica S. Dionysii una cum Episcopis & omni clero confluunt, laudes Deo devote conferunt, coronam & arma Regi suo imponunt,*

nunt, & ad cætera deliberaturi contendunt. Hincmar. adversus Gothescalcum c. 36. A. D. 835. *In Ecclesia S. Stephani apud Mediomatricum civitatem ambonem conscendit, & se publice denotavit coram Episcopis & Imperatore, & clero ac populo qui adfuerunt* Ebbo Rhemensis. A. D. 843. *venientes in unum apud villam* Coloniam in Cenomanis, *fideles Caroli* Calvi, *tam in venerabili ordine Clericali, quam & illustres viri in nobili läicali habitu constituti*, &c. *hortatus est alter alterum, imo omnes se invicem monuerunt.* A. D. 844. quæ Concilium Vernense decrevit *Episcopi* sibi *& cæteri fideles* adscripserunt. Congregati in villa Sparnaco proceres *remotis à Concilio Episcopis, ex omnibus illis* [quæ Episcopi ediderant] *Capitulis, hæc tantum observanda & complacenda sibi collegerunt, & Episcopis scripta tradiderunt, dicentes non amplius de eorum capitulis quam ista & ista velle cum Principe observare.* A. D. 876. Februario mense *omnes Episcopi, Abbates, Comites, ac reliqui qui cum ipsis* Ticini *convenerunt Italici regni optimates*, Carolum Calvum Regem salutarunt, queq; *in palatio Ticinensi capitula fecit, cum consensu & suggestione venerabilium Episcoporum, & illustrium optimatum, reliquorumque fidelium suorum, ad honorem S. Dei Ecclesiæ fecisse* dicitur. A. D. 879.

879. Synodus Mantalæ *territorii Viennensis* congregata *simul cum primoribus convenit, & cum nobilioribus idoneas regno personas considerauit*. A.D.887. *cum laicis quibusdam religiosis Coloniæ* Agrippinæ celebrata est Synodus. A.D.888. Metis *Episcopi, Stephanus venerabilis Abbas, & multi sacerdotes cum Comitibus & pluribus nobilibus & Deum timentibus viris Synodo adfuerunt*. A.D. 895. Triburiæ *cum Episcopis, Abbatibus & omnibus regni principibus, necnon convenientibus Ecclesiasticorum & sæcularium innumeris turbis* habita est synodus. Conciliis Ravennæ A.D. 954. & 70. congregatis *profani ordinis viri nobiles*, & *nobiles complures cives* adfuerunt.

Ne in infinitum testimoniorum nobis moles excrescat; quas sibi in Ecclesiastico regimine partes Francorum proceres semper vindicaverint, ex recentioribus aliquot nulli (nisi qui ære nondum lavetur) ignotis exemplis manifestissimum evadet, Basileæ congregatam ab Anno 1431. *Synodum sacrosanctam, generalem*, quæ Occidentem universum gravantibus incommodis, decretis suis *provisionem congruentem attulisse videretur*, rotundo ore pronunciabant, id tamen à semet impetrare nequaquam potuerunt, ut ea indiscussa

cussa nullo adhibito temperamento admitterent. Carolus Rex *habita super his magni consilii deliberatione Archiepiscopos, Episcopos, Capitula notabilia, Abbates, Decanos, cæterosque Prælatos & Ecclesiasticos, ac divini & humani juris Magistros, Doctores, & scientificos viros universitatum, studiorum generalium, & alios de regno & Delphinatu in maximo, copiosoque numero in Bituricensi civitate convocari fecit, & congregari; in qua solenni congregatione præsidens, assistentibus* principibus *consanguineis, pluribusque magnatibus, proceribus & viris peritissimis, Ecclesiasticis & sæcularibus, de magno Consilio, & aliis ipsius summi Pontificis, necnon & S. Synodi generalis solennes oratores ad* se *destinatos; super his & aliis statum Ecclesiæ Dei plurimum concernentibus audivit, attenteque audiri fecit. Quibus ad plenum auditis, apertisque luculenter & diserte, per plures Prælatos, sacræ* Theologiæ *& jurium Doctores, & exinde plurium dierum intervallis discussis, & diligenter pertractatis materiis prætactis, pro parte eorumdem Prælatorum & aliorum virorum Ecclesiasticorum ipsam regni ac Delfinatus Ecclesiam repræsentantium, &c. præhabita inter eos multimoda diutinaque apparitione, discussione, atque digestione memorata, ipsius sacræ Basiliensis Synodi decreta, ordinationes, & statuta, aliqua simpliciter ut jacent, alia vero cum*

certis

certis modificationibus & formis, non hæsitatione potestatis, & auctoritate condentis & promulgantis, ipsius scilicet sacræ Basiliensis Synodi, sed quatenus commoditatibus, temporibus, & moribus regionum, & personarum sæpefatorum Regni ac Delphinatus congruere convenireque conspexerunt, recipienda consenserunt, & acceptanda deliberaverunt; eaque omnia, ipse grata & accepta edita *pragmatica sanctione* habuit A. D. 1438. Julii 17. Cum anno 1461. Pii II. blandimentis delinitus Ludovicus XI. paternam sanctionem abrogasset, tanto ardore (scriptis super abrogatione illâ *avisamentis*) intercessere Franci, ut se Rex ipse propositi tenacior expugnari passus sit. A. D. 1516. desinente, temporum iniquitate coactus Franciscus I. eam *ad majora pericula evitanda* initis cum Leone X. concordatis *revocavit*, sed vix obtinuit (contra protestante Parisiensi universitate frementibusque universis regni ordinibus) ut A. D. 1518. Martii 22. in acta Curiæ concordata referrentur, legisque vim deinceps haberent. A. D. 593. factionis henoticæ *Comitiis* Lutetiæ Parisiorum à Meduanio Duce indictis, *initio prima de Concilio Tridentino consultatio fuit, quam præcipue urgebat Legatus Pontificius* Ph. Sega Card. Placentinus,

Thuan. hist. lib. 105.

nus, *ut qui citra ejus in regno sine conditione ullâ promulgationem, religionem, cujus causâ bellum gerebatur posse constitui negaret; re in deliberationem deducta* 5. *Idus April.cum multi libertates ac jura & immunitates Ecclesiæ Gallicanæ & regni caussarentur, quibus factum esset, ut promulgatio Concilii antea toties proposita, huc usque dilata esset, negotium datum* Ioanni *Magistro, quem Curiæ Præsidem Meduanius creaverat, & quibusdam aliis viris probis & à factione alienis, juris nostri peritissimis qui Concilium inspicerent, & quæ in disciplina, legibus, ac moribus nostris præjudicantia reperirent, adhibito judicio annotarent. Igitur ab illis observata, quæ salvis juribus ac libertatibus nostris admitti non possent.* &c. Cum Ioannes *Magister & alii in publico conventu sibi comperta dicerent, quæ Ecclesiæ Gallicanæ libertatibus & regni juribus ac immunitatibus adversarentur, magnâ gratulatione à quibusdam accepta, ab aliis qui numero vincebant, in offensionem versa sunt.* Pontificius *Legatus quicum res communicata est, cum vereretur ne contentione ob id inter delegatos excitatâ conventus turbaretur; offensionis sensum ad tempus pressit, & opportuniorem occasionem aperiens, negotium urgere desiit; jam enim voces passim audiebantur libertatem publicam per* Tridentini *Concilii promulgationem opprimi querentium.* Sic cæ-

teris de rerum eventu ſecuris per laïcos proceres ipſamque plebem religioſa de Eccleſia & republica cura in Franciæ regno proprie veſtigia preſſit.

Conſimili jure majorumque frequentibus exemplis freti quotquot ab annis plus minus centum perGermaniam, Angliam, Daniam, Sueciam, Helvetiam adverſus invectas à ſæculis aliquot in Chriſtianum orbem doctrinæ & diſciplinæ ſacræ corruptelas proteſtari cum paſtoribus ſuis coacti ſunt Reges, principes, proceres, Magiſtratus; ſtrenuos, ſe tam fidei quam reginiinis vindices (conſtitutis ubique *Senatibus Eccleſiaſticis*) præſtiterunt, eamque quam per Dei Optimi Maximi gratiam nacti erant Spartam pro virili ornarunt. Nemo tamen quas in univerſo Eccleſiæ regimine partes obire ex officio teneretur reliqua fraternitas, vel cogitavit, vel cogitandum putavit; cum enim eam ab omni conſiliorum & poteſtatis participatione jamdudum depulſam, ſui in Chriſtianâ ſocietate juris prorſus immemorem, nullâ ſui cura tangi viderent, de ſe ſolis anxii, quid ſui proprie officii eſſet animo complexi ſunt, ipſoque opere exprimere conati. At ſinceri Chriſtianiſmi in Gallia, Scotia & Belgio aſſertorum longe diſ-

ge dispar fuit conditio; Cum enim Præsulum suorum (quos tanti facti Duces Angli habuerant) paterno ductu, Regumque ac Magistratuum patrocinio destitutos vis major urgeret, & eos contra torrentem (ne Dei & Ecclesiæ causam flagitiosâ negligentiâ proderent) niti necesse esset, una ipsis ex ingruentibus undique malis emergendi spes restitutâ in integrum Christianâ plebe, affulgere visa est; rediit protinus in mentem quo primum jure sub Apostolis primaque secundum Apostolos antiquitate constanter usa fraternitas esset, exemplo fuit admiranda Apostolorum in summâ post Christum potestate constitutorum, nec nisi participatis cum fratrum corpore consiliis, in Ecclesiâ quicquam statuentium modestia; à sacrosanctâ Martyrum *nihil privata sententia sine consensu plebis* suæ *gerentium*, singula *cum plebe expensâ moderatione librantium* normâ deflectere ut puduit: sic moribus antiquis à prisco Clero Romæ & Carthagine ante annos 1400. probatis Christianam rem stare placuit; ut cum *per quam invidiosum & onerosum videretur, non per multos examinare, quod per multos commissum fuerat, firmum decretum nihil esse deinceps posset, quod non plurimorum haberet consensum.* Vocata itaque

Cyprian. epist. 6.
Epist. 28.
Epist. 32.

que ex Majorum imo ex Domini ipsius præscripto, ad regiminis participationem fraternitate; redintegrata est ab eadem delectorum *Seniorum plebis* dignitas, *sine* *Hilar. in 1. Tim. 5.* *quorum consilio* non dicam Apostolicorum virorum sæculum, sed longe post Origenis & Cypriani tempora, quibus Christiani nulli Magistratus erant Constantini Magni (qui primus Christianos ad potestates publicas grassari permisit) ætate *in Ecclesiâ nihil fiebat*; cumque Diaconatus qualis ab Apostolis instituta primum est, obsolevisset ubique functio ipsorum fidei concredita est, ac ne quid vel Ecclesiæ corpus, vel ulla ejus membra detrimenti in posterum caperent, sedulo provisum. Illibatus etiam Principibus, honoratis, & potestatibus quibuscunque in Christi plebe, cujus qua fideles, capita sunt, debitus honor servatus; quandoquidem quicquid vel Clerus, vel cum Clero *Seniores plebis* communi consilio decernunt ipsorum inspectioni subjacet, possuntque (quandocunque collibitum est) omnibus & singulis officia præscribere, & ab iisdem sive neglecti sive præstiti rationes exposcere.

Quis primigeniam Ecclesiastici regiminis à Christô ipsô primum instituti continua Apostolorum & sanctorũ (quot-

quot

quot puriora & defæcatiora Christianissimi sæcula viderunt) praxi confirmatam formam antiquitatis & veritatis studioso ulli fastidium unquàm facturam credidisset? Eos tamen quos minime omnium oportuerat, cum ardentiores vetustatis admiratores videri vellent tanta affectuũ intemperies exagitavit, mentisque oculos tam densâ caligine mersit, ut quod Apostolicum (velint nolint) fuisse negare non possunt, absolute *primum* fuisse nequaquam viderint, idque ceu nuperum sequioris ævi deliramentum indignabundi respuerint: hinc factum ut conflata ex Evangelii ministris & *plebis* cujusque *Senioribus* synedria qualia Gallorum, Scotorum, Belgarum Protestantium sunt, Clariss. suo tempore Doctor Georgius Downamus *suppostitia presbyteria*, tam infelici catastrophe sua miserandus, quam antea famosus Cantuariensium Præsul Guill. Lawdus, *phantasticum Calvini Commentum* vocare, alii Hierarchiæ Helenæ suæ comendæ intenti, & partium studio iniquiores, exquisitis ad invidiam & probrum dicteriis infamare non dubitaverint; quique redemptam Christi sanguine fraternitatem cum nullo numero haberent, eandem suo quem ab Apostolis & primitivâ Eccle-

Orat. de Gubern. Eccl.

Orat. in Camera stellata habita.

ſiâ per tria ad minimum ſæcula obtinuerat honore excidere cogebant, & quocunque modo ſacra attingere indignabantur, hac in parte *novi* prorſus ac *degeneres*, utpote ſancitæ Apoſtolorum primorumque Chriſtianorum ſacroſancta auctoritate & exemplo diſciplinæ deſertores, genuinos venerandæ illius antiquitatis diſcipulos, ceu *novatores*, qui *phantaſmata* ſua Chriſtiano orbi impudenter obtruſerint, criminari auſi ſint.

Sed forte Apoſtolicæ per omnia non reſpondet, eorum praxis. Eſto. Eamne hoc uno nomine illis damnare licuerit, apud quos abſolute in uſu eſſe deſiit? *Quis tulerit Gracchos de ſeditione querentes?* hic Tertulliani verbis, moroſos iſtos Proteſtantium Ciſmarinorū Cenſores compellare ad manum ſemper fuerit, *ubi religio, ubi veneratio majoribus debita à vobis? inſtructu, ſenſu, ipſo denique ſermone proavis renunciaſtis. Laudatis ſemper antiquitatē & nove de die vivitis; per quod oſtenditur, dum à bonis majorum inſtitutis deceditis, ea vos retinere & cuſtodire, quæ non debuiſtis, cum quæ debuiſtis non cuſtodiſtis.* Si judicio veſtro in culpa ſunt Proteſtantes, qui quæcunque Apoſtolica diſciplina plebi ſanctæ detulit, tribuere non videntur, quanto magis culpandi

Apol. c. 6.

pandi vos, qui nihil prorsus ei vel tribuitis vel tribuendum putatis?

Id ab Apostolorum & Apostolicorum virorum usu in Protestantium moribus discrepare quis dixerit, quod Apostoli eorumque proximi successores, cum tota fraternitate consilia miscuisse, eamque totam ad regiminis participationem fere semper vocasse videantur; hi vero non multitudinem per se totam, sed solos delectos ab eâ *Seniores* ad regiminis ordinarii consortium admittant, minusque quam primi Ecclesiæ & disciplinæ conditores suo tempore præstiterunt, impræsentiarum præstent: Discrepare reverâ totamque fraternitatem, secundum universa & singula sua membra ad gubernationis societatem olim vocari consuevisse, quæ nunc non vocatur si demus, in promptu causa erit: prima sub beatis Apostolorum & Apostolici traducis temporibus Ecclesia tota cœlesti Spiritus luce circumvestita, extraordinariis *Sermonis sapientiæ, & cognitionis, linguarum interpretationis, operationis virtutum, prophetiæ, discretionis spirituum* donis (Apostolo teste) insignis per se totam potuit sine noxâ gubernaculis cum præpositis suis admoveri; hodierna donis illis universis destituta, cui- 1. *Cor.* 12.9. 10. *vide Rom.* 12. 5. *&c.* 1. *Cor.* 14.

que hæ ſolæ ſenſim proficiendi viæ *lectio*, *meditatio*, *oratio*, reſtant, in paucis membris ſuis tantum eorum quæ ad regimen pertinent capax eſt; Si quis nunc fraternitatem *prophetis*, *interpretibus*, aliiſque diverſimode divino *Spiritu actis*, conſtantem exhibeat, Cui ex Dei ſervis (Domino ipſo dignam demonſtrante) indigna videatur, quæ conſiliorum poteſtatiſque regimen ſpectantis particeps fiat? quem demandati muneris memorem, de præpoſitorum prærogativa ſolicitos, plebemque quocunque donorum genere ditatam à regimine præpoſitorum cauſa procul ſubmovendam pronuntiantes, Moſis exemplo ab inſano infeſtoque molimine revocare pudeat, *Quid æmularis pro me? quis tribuat, ut omnis populus Domini propheta ſit, detque eis*
Num. 11.19. *Dominus Spiritum ſuum?* ubicunque tantis donis ornata, tanto ordine compoſita multitudo fuerit, ut functionum omnium capax, dotibus ſuis nunquam abuti, gradu quemque ſuo ſemper conſiſtere, *omnia ad*
1. Cor. 14.26. *ædificationem facere* velit, quis eam à præſidentibus ſuis conſiliorum omnium ubique participem fieri poſſe ac debere dubitet? At ubicunque carnalibus affectibus ſervire aſſueti, ſervare modum, imo ſecum habitare neſcii (prout nunc ſunt) homines
fue-

fuerint, quis nisi mentis inops, ordinis & ædificationis studiosos nullo cum turbonibus discrimine habendos, remittendaque horum metu à præsidentibus regiminis lora putet, ut deinceps qua impetus urget hac sine lege ruant, rapiantque per avia corpus? Id adversarii communes pervelint magnoque mercentur *Independentes* illi, quos (cum nihil familiari nobis cismarinis lingua ediderint) usque nunc nisi de nominis infamiâ nosse non licuit. Eos in *orthodoxos* qui nihil in communi Protestantium doctrinâ per se moveant, & *hæreticos*, distingui audimus qui Samosatenum, Arium, Manetem, Carpocratem, Pelagium, Montanistarum enthusiasmos, Libertinorum caninam impudentiam ex imo orco revehendi spe prioribus blandiantur, iisque favitoribus (dum communi operâ regimen oppugnant) utantur. Necdum capere possumus, quibus aut fidiculis astringantur, aut veneficiis fascinentur quos qualecunque veri salutaris studium tenet, ut teterrimas humani generis pestes aperto sinu, nullo horroris sensu foveant, Christique perduellium partes vel indirecte propugnandas suscipiant; tantane vos (fratres) dementia cepit, ut (funesti quem ex regimine presbyteriali erup-
 turum

turum frustra suspicamini, fumi odio) fidei quam *magno Deo & Servatori nostro Iesu* in
Tit. 2. 23. baptismo dedistis, Charitatis quâ corpus ejus (siquidem membra estis) complecti tenemini, patriæ pacis cujus bona ut cives hactenus participastis, obliti; in infernale (absit invidia verbo) incendium quo ab annis aliquot florentes antea Britanniæ flagrant, scientes prudentes ruere, quam ad mentem vere Christianam redire malitis? *Nolite jugum impar cum infidelibus ducere*, nullum *justitiæ cum iniquitate consortium*, nullam *luci cum tenebris communionem*, nullam *Christi cum Belial conventionem*, nullam *fidelis cum infideli portionem*, nullum *templo Dei cum Idolis consensum* esse ab Apostolo moniti mementote; *quapropter è medio eorum* (si vos amatis) *exite*, tandemque aliquando *separamini*.

2. Cor. 6. 14. &c.

Etsi ab omni capitalium hæreseon veneno (quod optamus) puri sint quibus hactenus manum porrexistis, quid si Anabaptisticô furore correpti Babylonem in ipso Hirosolymorum meditullio moliuntur, ut expuncto omni inter fideles, & præpositos discrimine, cuique quod libet, liceat? universa in Domini nostri domo *decenter & ordine fieri* debere, *non semper quæ licent expedire*, nulla nisi *ad Ecclesiæ ædifica-*

1. Cor. 14.
1. Cor. 10. 28.

fica-

ficationem (ad quam nostra universa exigenda sint) dona à quoquam *quærenda*, *Deum* qui plebi suæ quæcunq; sive in regimine sive extra regimen possidet, προνόμια largitus est, *incompositi status non esse, sed pacis*; eum ut *donorum*, sic *ministeriorum*, & *functionum* in unigeniti corpore *distinctiones* instituisse, membra à membris secrevisse, unicuique quæ sua sunt *distribuisse prout voluit*, singulis suum situm decusque assignasse, ut ut *omnes Apostoli & Prophetæ* in sanctâ illâ compage videantur, quamdiu eadem constiterit, inviolata omnium & singulorum discrimina mansurâ, ut, qui præpositi sunt, *cum diligentia præsint*, seque subditorum *propter Iesum servos*, noverint, quocunque vero modo & gradu subditi, præsides *agnoscant* duraturamque ad sæculi finem Apostolici mandati vim, *obedite ductoribus vestris eisque subjacete* sentiant, ac ne quando quis nimio suimet amore corruptus, *adversus* fratres publicumque ordinem (procella mox futurus) *infletur*, vere pios *Spiritu* Dei (qui *lenitatis* sit & charitatis) agi, *honore invicem prævenire*, *sibi invicem in timore Domini subjici*, *alios sibi præcellere existimare*, ex charitate quæ *patienti animo & benigna est*, *omnia tegere*, *credere*, *sperare*, *tolerare*, *sua* denique *non quærere* animo

Rom. 12.6.7.
Cor. 12.11.
Rom. 12.8.
2. Cor. 4.5.
1. Cor. 16.18.
Hebr. 13.17.
Gal. 6.1.
Rom. 12.10.
Eph. 5.21.
Phil. 2.3.
1. Cor. 13.4.7.

1. Cor. 10.24. mo indesinenter recolite. Corinthi olim etsi mulieres iisdem Spiritûs donis cum viris ornarentur, publicisque *conventibus* interessent *ne loqui* ex donorum conscientiâ *permittebatur* sed eas *subditas manere* necesse erat; viris prophetico spiritu imbutis, *sigillatim prophetare*, sed ea lege licebat ne alii alios interturbarent, de iis vero quæ dictante Spiritu protulerant *alii dijudicarent*. Si prophetandi libertatem ne in effrænam licentiam exundaret unquam, (Spiritu ipso per Paulum edicente) disciplinæ sanctæ fibula arctius adstringebat, eoque fine *Spiritus* id est dona *prophetarum*,
1. Cor. 14.29. 32. 34. *prophetis* possidentibus *subjiciebantur*, ut ea nemo nisi cum ædificatio communis poscere videbatur exercere auderet; quibus nunc à vobis vinculis constringendi veniunt, qui (cum donis omnibus spiritalibus careant) veterum *prophetarum simia*, tribusque Anticyris digna capita, non *propheta* vel ex tabernâ, vel ex militari statione in cathedram Christi indecorô habitu, corpore (si Deo placet) jejunô, mente certe parum sobriâ, sinentibus vobis prosiliisse dicuntur, ut quicquid in buccam venerat, aut quomodocunque vitrea bilis suggesserat, in Christianæ fidei ac nominis æternum ludibrium, frementibus piis,

cachin-

cachinnantibus atheis evomerent? audita (utinam falsa) refero, quæ vestra, imo Christianorum omnium interest, summa apud vos severitate plecti, ne quis deinceps falsa zeli religiosi specie per sacrilegum nefas abusus, sacrosanctum *Domini quod super nos* omnes *invocatum est nomen gentibus blasphemandum* propinet terramque quæ tanta monstra tulit, diris (quantum in se est) devoveat. Rom. 2. 24. Iacob. 2. 7.

Ut ad eos qui Christianæ plebis in Ecclesiæ regimine jus ullum esse absolute negant revertamur; cum Apostolicæ & hodiernæ Ecclesiæ conditiones longe diversas fuisse constet, huic cui extraordinariæ spiritus dotes, quibus illa abundabat, desint, ut dignationis sic juris minus relictum fuisse dicimus, nec ex necessitate sequi, si arduum nihil nisi convocatâ prioris (quam regiminis & consiliorum ad regimen spectantium per se totam capacem πολυποίκιλος Spiritus ἐνέργεια effecerat) multitudine Apostoli gesserunt, nostram quæ comparate ad regimen inepta dici jure potest, totam à præpositis suis semper (dum de gravioribus consultant) convocandam esse. Addo nunc merito in dubium revocari posse, an quotiescunque *Ecclesia* aut *fratres* ab Apostolis *convocati* fuisse

fuisse leguntur, ad unum omnes convocati sint, nec possit fraternitati jus plenum asseri si forte eorum conventui, vel Titius vel Mævius defuerit. Cum enim quinquagesimâ post passionem Dominicam
Act. 2. 41. 47 die *trium chiliadum* accessione, non sine miraculo creverit, quod eousque 120 capitibus, ad summum, constiterat corpus, eidem [*quotidie Dominus addiderit*] *qui*
Act. 1. 15. *salvi fierent*; paulo post nova *quinque mil-*
Act. 4. 4. *lium* conversione aucta sit fraternitas, quæ
A. 6. 7. *multiplicato discipulorum numero*, frequentior in dies evadebat, cui credibile fiat quandocunque ea *congregata* dicitur, plurium millium (quotquot Hierosolymis habitabant) in eundem locum turbam confluxisse? cōgregabatur ergo prout cōmodum erat, & tempora ferebant, quorū dira iniquitas publico pios abstinere, latebras
Ioan. 20. 19. quærere, basilicis nullis uti, nonnisi *doma-*
Act. 13.
Act. 5. 24. *tim* collectas facere cogebat, vel per partes in proximo positas, quasq; advocare & facilius erat, & manifesto periculo carere videbatur, vel per *Seniores* à singulis conventibus partialibus delegatos, in quibus tota per regiones infestæ urbis sparsa fraternitas, capita cum præpositis suis conferret suoque jure usa, ab Apostolis juris illius custodibus reverenter haberetur: quid-

quidni enim ut plures Hierosolymis Judæorum synagogas, quæ *protosynagogis* & *Archisynagogis* suis suberant fuisse compertum est, sic plures ibidem Christianæ fraternitatis cœtus qui *Seniorum* suorum sub Apostolis ductum sequerentur, institutos, *Seniores* vero illos ab Apostolis qui nec Collegam Judæ loco sufficiendum sine discipulis allegere, nec Diaconos eligere per se sustinuerant, sed electionem multitudini absolute permiserant, pro arbitrio nulla sanctæ plebis ratione habita constitutos fuisse credamus? Hoc quod ipsa res exigere videtur, si statuere libeat; tam Africanæ Ecclesiæ post annum 300. quam Protestantium Cismarinorum regimen Hierosolymitano sub Apostolis examussim respondebit: neque novi quicquam (quicquid contra vel suspicentur vel querantur Hierarchiæ patroni) ab ipsis in Christianum orbem invectum fuerit. Hoc unum (extra disciplinæ causam) in istis novitatem redolere jure videatur, quod sine antiquorum exemplo & necessitate ulla, Paulina verba 1 *Tim.* 5.17.18. ad *Seniores plebis*, cum Episcopis & diaconis ad Ecclesiarum clavum sedentes nonnullis trahere placuit; Sed nec id Genevæ (quod plurimis falso persuasum est) aut à

Act. 6. 9.

Act. 1.21. *&c.*

Act. 6. 3.

Cal-

Vide Bucerum libro, ſcripta duo adverſaria Latomi *inſcripto*. Bullingerum *in Matth.* Gualterum *in Cor.* 1. *Homil.* 35. Pezelium *argut. & reſp.* part. 7. Hemmingiũ *in Rom.* 12. Hyperium *in* 1. *Tim.* 5. &c.

Calvino primum, ſed à Germanis, & Helvetiis in patria auditum eſt: nec mirum ſi piiſſimis doctiſſimiſque viris evenerit ut in vocabuli πολυσήμȣ interpretatione, ab alia in aliam ſignificationem tranſitu facto ab Apoſtolica mente nonnihil deflecterent, quæ per ſe clara eſt: Cum enim id ipſum quod 1. *Cor.* 9. docuerat, 1. *Tim.* 5. 17. tractaverit, iiſdem utrobique locis nempe *Deuter.* 25. 4. & *Matth.* 10. 10. doctrinam ſuam confirmaverit, confirmatione illa vocem τιμῆς de quovis *honore* intelligi nec poſſe nec debere, ſed ad *ſtipendii honorarii* deſignationem contrahendam eſſe evicerit, de iis ſolis *presbyteris*, quibus τιμὴ ceu *ſtipendium* ob miniſterium, à fidelibus aſſignandum veniat, adeoque de ſolis *paſtoribus* verba 1. Tim. 5. 17. ex neceſſitate fecerit, qui ea ad *Seniores plebis* quibus nullâ unquam Eccleſia *ſtipendia* deſtinavit, trahenda putent, diverſos ab Apoſtolica ſententia abire certum eſt. Eos quibus ex 1. Tim. 5. 17. duplices *Seniores*, primarios nimirum, qui *doceant*, & ſecundarios qui *cum docentibus diſciplinæ præſideant, & mores regant*, erui poſſe perſuaſum eſt; ne quis ſecundariis nullibi ab Eccleſiâ *alimentum honorarium* concedi, cum non concedatur debitum non cenſeri, adeoque

que

que ad eos de quibus loco citato Paulus egit nequaquam pertinere excipiat; *nihil aliud ex praxi quæ in Ecclesiis obtinuit, inferri posse, quam apud nos presbyterorum stipendia desiisse, non quod indigni censeantur, sed quod Ecclesiæ cujus valde accisæ opes sunt condonari possint*, regerere non ignoro.

Sed totum id (si quid capio) & frustra est, & falsis nititur: frustra est; Nam 1. quem sive antiquorum, sive nuperorum designare possunt, qui debita *Senioribus plebis* stipendia esse aut fuisse unquam somniaverit; aut si debita credidit, *condonari* potuisse censuerit? Si debita erant; quî factum ut Ecclesia nulla debitum aut agnoverit, aut exsolverit, Senior vero nullus idipsum exegerit? 2. à quo *condonari* jure potuerunt? Non ab Ecclesiâ, quã sibi nec jus dicere, nec debiti quo tenebatur gratiã facere fas fuit; non à Clero, quem se rei ad se non pertinenti immiscere, in aliena jura invadere, eaq; pro arbitrio inducere culpa fuisset: non denique à *Senioribus* sine quorum facto, quod eorum erat ad alium transferri nõ potuit, aut absolute desinere non debuit, quis enim eorum sibi debita stipendia professus est unquam, aut de iis exigendis cogitavit, aut denique de *con-*

donandis & remittendis quicquam apud ſe ſtatuit? ut à Seniorum quoquam non dicam ſperata, ſed actu imperata & recepta, ac exinde *condonata* fingere libeat, quo caſu factum ut ab omnibus *condonarentur*? an in perpetuũ *cõdonata* ſunt? Si quis nunc *cõdonare* ſe nolle profiteretur, an ipſo facto, an vero de jure tantum reſtitutus, cenſeri deberet? An eo caſu expuncta per *condonationẽ* obligatio reviviſceret ut eâ deinceps Eccleſia teneretur? An denique abſoluta imperatorum divinitus tam in lege quam in Evangelio officiorum condonatio fieri poſſet, ut ubique & in perpetuum deſinerent? Fruſtra fuiſſe qui de ſtipendiorum *Senioribus* aſſignandorum *condonatione* quæ nulli ante an. 30. vel fando audita fuerant, ſcripſerunt jã patuit, eos nunc aperte falſis niti demonſtrandũ reſtat; *deſiiſſe in Eccleſiarum praxi ſtipendia* illa ajunt: quo auctore? quis unquam quod *in praxi deſiiſſe* fingitur, antea quomodocunque fuiſſe dixit? ſi vere deſiit, quando, ubi, quô faciente & adlaborante primum deſiit? Annon quod nullo auctore fuiſſe aut eſſe cœpiſſe fingitur, nullibi *deſiiſſe* aut *deſinere potuiſſe* jure dixerimus? Æque à verô aliena eſt quæ *condonatorum* (ſi Deo placet) *ſtipendiorum* cauſa affertur, *valde acciſæ Eccleſiæ opes*; ubi enim

gen-

gentium adeo *accisæ* Christianorum *opes* sunt, ut Christi servos *mercede sua* fraudare cogantur? demus *Senioribus plebis* à sæculis aliquot ubique detracta quæ nunquam speraverant aut obtinuerant honoraria, an Gallis, Germanis, Hispanis cæterisque pontificiæ communionis populis, inter quos & regiis opibus ab antiquo diffluit Clerus, & nova quotidie fervent Monachorum & Nonnarum examina, quæ indesinenter ditant, imo deliciis distendunt laïcorum oblationes, defuere unquam facultates necessaria Senioribus suis præstandi? Germanis, Danis, Suecis, Britannis Protestantibus qui Monachorum cujuscunque generis plantaria radicitus evulserunt, & Cleri possessiones fisci viribus junxerunt, imo quorum nonnulli luxuriantes bonis omnibus ac vere gaudentis opus naturæ provincias possident; quisquamne quæ suis cujuscunque generis rectoribus, ex Apostoli præscripto impendant deesse crediderit? Belgis fœderatis quibus inexhaustos invidendosque Europæ universæ thesauros Asia, Africa, novus orbis indesinenter profundere non cessant, quis adeo *accisas opes* ut stipendia Senioribus gubernantibus (quos ipsi ante annos fere centum restituerunt) debita

merito *condonent* (ut ut ipsis ad ravim usque vir pius, & alumnus, Bucerus inclamet) persuaserit? Sed ut ipse se non modo falsa, sed & compugnantia loqui sentiat, rogatum eum velim, quando *in Ecclesiarum praxi* presbyterorum *gubernantium* imperata (ex ejus mente) ab Apostolo *stipendia*
Matth. 13. 33 *fuisse* putet; sub Apostolis opinor, eorumque primis discipulis, quo tempore Ecclesia *fermenti modicum* in universarum
1. Cor. 1. 26. gentium *massâ latens*, mundi exul, *sapientibus, potentibus, nobilibus secundum carnem* (Apostolo teste) *paucis* constabat: quando vero *stipendia Seniorum* præstari *desierunt?*
Esai. 66. 12. post Constantini ætatem quo tempore ad Ecclesiam, numero & divitiis auctam, *universa gentium gloria transierat*: sic ubi Christianorum opes vel nullæ vel modicæ, sponte quævis onera subierint seque ferendis pares crediderint: ubi nullæ non *opes* Christianorum fuerunt, tam accisæ videri cœperint, ut necesse fuerit eos à consuetorum munerum erogatione excusare; si quem somniandi peritum absona tam multa comminisci, aliisq; obtendere facile fuit; quis nisi forte vervecum in patriâ crassoque sub aëre natus à se impetrare potuerit, ut iis fidem suam obstringat?

Aliis

Aliis igitur firmamentis, iis nimirum quæ nobis Apostolorum primæque per trium sæculorum periodum antiquitatis praxis stravit, *Seniorum plebis* institutio & functio suæ (ut sic dicam) vitæ à Protestantibus per Gallias, Scotiam, Belgium restituta statuminanda est, nec eo tamen obtentu vindicanda, ut (quod infelicia nonnulla & monstrorum fœcunda capita meditantur) *in caudam* desinant Christia- *Deut. 28.44.*
norum *capita*, totaque Ecclesiarum compago velut in antiquum chaos ruat. Eam temperato moderamine regi, universaque ac singula ejus membra gradibus propriis distincta & dotibus insignita, suo quæque loco consistere, modum ubique suum agnoscere, nihil quod ædificationis non sit præsumere, voluit, qui summus veritatis, ordinis, charitatis, pacis, auctor & vindex est; ut quemadmodum ἡγουμένοις se suis, ad felix & Deo placitum regimen, commissam fraternitas tota agnoscit, eadem tota partes suas obeat, & regimen attingat; sed quomodò expedit; quod non à privati cujusvis inconsulta temeritate sed à sincero modeste & honorifice de se invicem sentientium, *unitatemque Spiritus in* *Ephes. 4. 3.*
pacis vinculo servantium piorum judicio, mutuaque συμπνοίᾳ pendet: sic secundum

præpoſitos *in verbo laborantes*, Seniorum à plebe ipſa (in quos inclinata quodammodo recumbat) delectorum cura eminebit, quæ exinde corpus totum (ne infimis de ſua univerſitatiſque ſalute ſollicitis, exceptis) permanabit; Beatam ſocietatem nec ulla *fidei aliena dominium* uſurpantium (cum ſe Chriſti ὑπηρέτας redemptiq; ab ipſo gregis miniſtros fateantur primores) tyrannis premet; nec fœda ſummis ima permiſcentium (cum menſuræ ſuæ conſcientiâ teneantur omnes) confuſio dehoneſtabit, ſed unus idemque omnes & ſingulos in multimodâ graduum & conditionum diverſitate ſpontaneos ac ſibimet legis inſtar factos, Spiritus ductus velut manuducet, totamque infuſa per artus mens agitabit molem & magno ſe corpore miſcebit. Quo quid in terris beatius eſſe poſſit, neſcio.

1. Tim. 5. 17.
1. Cor. 1. 24.
1. Petr. 5. 4.
2. Cor. 4. 5.
Rom. 2. 14.

Nonnulli nunc qui vera hæc ac per ſe clara diffiteri non poſſunt, in Principes Chriſti fidem profeſſos, & Magiſtratus ab iiſdem conſtitutos, Chriſtianæ plebis jus quantum quantum eſt tranſlatum putant; quos ſummopere rogatos velim, hæc nos ex ordine docere ne dedignentur. 1. A quo. 2. quando, 3. quo jure, ea quam commendant tranſlatio facta ſit. Si quando enim

nim facta est, nonnisi post annum Christi Cant. 2. 2.
312. (quo primum Christo nomen dedit Constantinus) fieri potuit, nec ullos ante Principes Magistratusque fideles, quorum amica potestate palam sustentaretur, vidit, toto retro tempore *velut lilium inter spinas* delitescere, & sibimet (alieno omni patrocinio destituta) per se providere coacta Ecclesia; Si quis de facto transtulit, eum vel è Clero, vel è plebe, vel ex ipso magistratuum collegio, postquam in fidei obsequium transierunt, prodiisse (quod tamen hactenus nulli ex veterum monumentis eruere datum est) oportet. A plebe certe factum non est, quam trecentis, & quod excurrit annis, reclamante nullo, jure suo usam supra demonstravimus; non etiam à Clero, quo favente, imo nonnunquam exigente, plebs ad consiliorum & regiminis participationem vocata est. Non denique à Magistratu, quem nisi infidelem & fere semper infensum Ecclesia ante Constantini tempora nunquam experta est; quamprimum vero Christianismum amplexus est, ut nobilissimam plebis partem, ac veri nominis caput fovit. Sed quandocunque, & à quocunque (si factum est unquam) factum dixerimus, & sero admodum, & nullo jure factum est. A

Reg. juris 116 plebe factum nemo dixerit, *quod sine facto* ejus *ad alium translatum* fingitur. Nec si factum quodpiam ejus aut consensum quis obtenderit, causam obtinuerit, quan-
Cod. de jure C. 8. doquidem *non videntur qui errant consentire:* eorum *voluntas nulla est*; nec Christi familiam Esaui exemplo collata divinitus προ-νόμιον in cujusquam gratiam prodigere fas
Reg. 29. fuit unquam, aut æternum fuerit. Cum igitur *quod initio vitiosum est tractu temporis convalescere non possit*, quicquid præter officium, sui divinæque dignationis oblita Christiana plebs fecerit, ipso jure irritum semper erit. A Clero (quo monitore ad officium impelli & divinę voluntatis notitia imbui plebs debuit) jus ejus ad Magistratum, sive supremum, sive sub summo con-
Reg. 36. stitutum, transferri non debuit. Si enim
Reg. 74. *culpa est immiscere se rei ad se non pertinenti*, nec *debet alteri per alterum iniqua conditio inferri*, quis ab ἐγχωρίοις commissos fidei suæ Dei domesticos de gradu dejici, & pudendo consilio prodi (quasi vero cuiquam *sua divinaque consilia in alterius injuriam mutare* licitum sit) patienter ferat? A Christiano denique Magistratu subditæ plebis jus in semet translatum dici nullo modo potest. Cum enim reipublicæ qua Ecclesia continetur, tutor datus sit, qui universis ejus

bonis & commodis invigilet, omnes ac singulos paterno(ut sic dicam)sinu foveat; eosque à temere invadentibus pro virili tueatur; nunquam(nisi per nefas) de invadenda,assignataque à Domino sorte quomodocunque spolianda fraternitate cogitaverit: Imo ne (si omnimodâ bonorum suorum cessione, quam colere ex officio tenetur potestatem ditare parata sit, aut actu ipso universa sua transfundat) ex æquo & bono permiserit: Si enim *in eos extra ordinem animadvertitur qui evidenti fraude pupillorum bona alienaverint*, quas divinæ Majestati pœnas non debeat, qui (everso quem primitus per Apostolos instituerat regimine,eaq; quæ dignitati suæ & honori esse universorũ Dominus voluerat, abdicare compulsa plebe)totum id quantum quantũ est sui arbitrii fecerit? Cum *alterius circumventio alii non præbeat actionem*; *Nemo* vero *ex suo delicto meliorem suam conditionem facere possit*: frustra quis à volentibus transfusa,quæ ad alios, quomodocunque transierunt, eosque *qui sciant & consentiant fraudari non videri* causabitur; siquidem *errantium* suaque ex errore negligentium nec scientia nec *voluntas* proprie loquendo esse potest. Cum igitur *malæ consuetudines, neque ex longo tempore, neque ex longâ*

D.de tutelis c. 9.

Reg. 49.

Reg. 134.

Reg. 155.

Novell. 134 c. 1.

Reg. 51. *consuetudine confirmentur, non videbitur quisquam id cepisse, quod ei* (si officio fungi velit) *alii restituere necesse fuerit.*

Sed quid eo nos delabi, aut *translationes* quæ nunquam fuerunt, aut quibus (ut Ecclesiæ regimen Magistratus fidelis attingat) nunquam opus fuit, comminisci necesse est? Si (quod compertissimæ veritatis est) plebis universæ (ex Apostolorum præscripto longaque trium sæculorum praxi) commune cum Clero, licet sub Clero, jus
Reg. 113. 147. ubique fuit. Cum *in toto & pars contineatur*, & *semper specialia generalibus insint*, potestatum quarumcunque fidelium, quantum quantum est, aut esse potest ἀξίωμα, fraternitatis (in qua eminent, cuique in pietate & justitia secundum Deum regendæ divinitus institutæ sunt) jus ex necessitate nunc complectitur, imo ab initio semper complecti debuit, ut ut enim nullum (nisi forte Abgarum aliquem) qui in potestate post Christo nomen datum manserit, actuale corporis sui membrũ, spiritualemque Dominici gregis sive ovem, sive arietem (tantisper dum priora tria Christianissimi sæcula decucurrerunt) viderit Ecclesia, quandoquidem quotquot pietatem amplectebantur simulac professionem ediderant, vel discingi, vel ad martyrium trahi ne-

hi necesse erat, nec ulli Christo militanti, per leges ethnicas, eodem quo ante fidem steterat, gradu consistere fas erat; potentialia tamen Ecclesiæ membra (vel ab ipsis ejus incunabulis) fuerunt, Reges, principes, cujuscunque generis Magistratus, in fidei obsequium suô quisque tempore transituri: quos ubi Domino suo peperit pia mater, ceu gloriæ coronam capiti suo cœlitus impositam, mirabunda suspexit, ex officio coluit, eodemque quo Israëlis (sub Veteris Testamenti pædagogia) principes aucti fuerant, uti jure probavit. Exinde suas, easq; (cum piorum principes essent) præcipuas in Ecclesię (in cujus se commodum natos noverant) regimine, Clero & fraternitate universa gratulantibus, obiere partes; suas (quas ante agnoverant cum Clero fraternitatis Seniores) omnibus & singulis illibatas reliquerunt: nec enim (continuo post Ecclesiæ corpori insitos principes & Magistratus) *Ecclesiastici viri* fraternitatis cujusque *Seniores*, qui (ante conclusos Evangelica *Sagena* Reges, & potestates) ubicunque Christi nomen colebatur, Deo servierant, solitas cum Clero pro communis Domini sacrario & populo curas participare, seque strenuos doctrinæ ac disciplinæ vindices præstare desierant;

ſierant; ſed ex abundanti acceſſerant novorum ſub Auguſtis *Seniorum*, præfectorum ſcilicet, Vicariorum, Præſidum; Conſularium, minorumque in Curiis municipalibus magiſtratuum, qui *principales*, & *Seniores*, urbium & *locorum*, dicti ſunt, officia; hinc Concilium Carthagine A. D. 403. Auguſti 25. congregatum de *conveniendis per magiſtratus, vel Seniores locorum*, Donatiſtis Epiſcopis decretum condidit. Concilium aliud ibid. A. D. 407. Junii 13. contractũ *eligentibus Senioribus à Nova Germania inter* Numidas Maurentio Epiſcopo reo judices dari decrevit: *univerſos cunctarũ provinciarum curatores, magiſtratus, & ordinis viros, necnon & actores, procuratores vel Seniores ſingulorum locorum* A. D. 411. ineunte, *admonitione convenit* cognitor in Catholicorum & Donatiſtarum cauſa ab Honorio conſtitutus Marcellinus Tribunus: Anno denique 458. Novembris 6. à Baſilio Præfecto *principales vel Seniores urbium ſingularum, tam Curiarum, quam reliquorum corporum ad albos quos conſcripſit vetuſtas, proferendos compelli* juſſit Majorianus Auguſtus. Nihil autem mirum ſi Chriſtianiſmum ex æquo cum Clero complexi Magiſtratus, & in republica privati, mutuo decertantes conatu, quantum in ipſis fuit, ne

Cod. Eccl. Afric. c. 91.

c. 100.

Collat. 1. diei 6. 5.

Novell. de Curial.

ne quid res Ecclesiæ detrimenti caperet, cavendum putaverunt. Si quid præcipitante annorum lapsu sequior ætas alterutrorum juri detrimenti inferre ausa est, præter summi Legislatoris placitum totiusque ipsi ex animo addictæ antiquitatis mentem factum cum sit, pro infecto habendum, imo cum indignatione exsufflandum est. Utinam vero in hunc unum scopum cum principibus & Ecclesiarum rectoribus privati quique colliment, ut illam ipsam Christianæ disciplinæ & regiminis formam temporibus nostris restituant, quam nullâ Regum umbrâ protecta, nullo Magistratuum sepimento munita, alienarum à vero Dei viventis cultu potestatum incumbentibus subinde procellis ubique gentium quassata Ecclesia expressit, suaque ætate admirabundus Origenes luculentis his verbis delineavit. Θαυμάσαι τὸ καὶ βουλευσάμενον, καὶ ἀνύσαι δυνηθέντα πανταχοῦ συστήσασθαι ἐκκλησίας τοῦ θεοῦ, παροικούσας ἐκκλησίαις τῶν καθ' ἑκάστην πόλιν δήμων, οὕτω δὲ καὶ βουλὴν ἐκκλησίας θεοῦ βουλῇ τῇ καθ' ἑκάστην πόλιν συνεξετάζων, εὕροις ἂν τινὲς μὲν τῆς ἐκκλησίας Βουλευταὶ ἄξιοι εἰσὶν, εἴ τις ἐστὶν ἐν τῷ παντὶ πόλις τοῦ θεοῦ, ἐν ἐκείνῃ πολιτεύεσθαι, οἱ δὲ πανταχοῦ βουλευταὶ οὐδὲν ἄξιον τῆς ἐκ καταταξεως ὑπεροχῆς, ἣν ὑπερέχειν δοκοῦσι τῶν πολιτῶν, φέρουσιν ἐν τοῖς ἑαυτῶν ἤθεσιν. οὕτω δὲ καὶ ἄρχοντα ἐκκλησίας ἑκάστης πόλεως ἄρχοντι τῶν ἐν τῇ πόλει συγκριτέον. *Mirabitur* veri studiosus *eum qui molitus*

Advers. Celsum Tiem. 3.

litus est & præstare potuit, ut Ecclesiæ Dei constituerentur, cum populorum qui per singulas urbes habitant, cœtibus degentes; sic etiam si Dei Ecclesiæ senatum cum civitatis cujusque curia componas, annon quidam Ecclesiæ Senatores digni sint qui in Dei civitate (si qua in universo sit) versentur, Senatores vero qui ubique sunt, nihil institutionis excellentia (*qua* reliquis *civibus præcellere videntur*) *in moribus dignum præ se ferant ipse comperies; eodem modo Ecclesiæ rectorem cum urbis cujusque præside conferre oportet.* Quasnam vero Senatus Ecclesiastici functiones proprias, ut olim fuisse sic nunc & in perpetuum esse debere dixerimus? αὐτοὺς [θέλοντας καλῶς βιοῦν] τὸ τηνικάδε αὐτοὺς εἰσάγουσιν, ἰδίᾳ μὲν ποιήσαντες τάγμα τῶν ἄρτι ἀρχομένων καὶ εἰσαγομένων, καὶ οὐδέπω τὸ σύμβολον τοῦ ἀποκεκαθάρθαι ἀνειληφότων, ἕτερον δὲ τὸ τῶν κατὰ τὸ δυνατὸν παραστησάντων ἑαυτῶν τὴν προαίρεσιν, οὐκ ἄλλο τι βούλεσθαι ἢ τὰ χριστιανοῖς δοκοῦντα παρ' οἷς εἰσί τινες τεταγμένοι πρὸς τὸ φιλοπευστεῖν τοὺς βίους καὶ τὰς ἀγωγὰς τῶν προσιόντων, ἵνα τοὺς μὲν τὰ ἐπίρρητα πράττοντας ἀποκωλύσωσιν ἥκειν ἐπὶ τὸν κοινὸν αὐτῶν σύλλογον eos qui recte vivere volunt, *tunc introducunt, privatim eorum qui nuper cœperunt, & admissi sunt, nec adhuc symbolum quod ipsos purgatos designet, sumpserunt, agmen instruunt; aliud vero eorum qui arbitrium suum pro virili præparant, nec aliud quid, quam quod Christianis placeat volunt, à quibus quidã constituti sunt qui de acceden-*

Ibidem.

ceden-

cedentium vita ac moribus inquirant, ut eos qui vetita admittunt, à communi conventu arceant. Hæc ille ante 1400. & quod excurrit annos, ad perpetuam memoriam scriptis mandavit; quæ ab iis potissimum hodie notari velim, qui (laxata Christianæ disciplinæ fibula) nullos (ne contagio labem faciat) sequestrandos, aut ad tempus à mensæ Dominicæ participatione abstinendos, quotquot Sacramenta divina invadere parati sint, nullo discrimine habẽdos, *Sancta Sanctis* (quod ubique ab initio Diaconi in synaxibus proclamabant) nequaquam reservanda, sed vel invitis ingerenda hoc obtentu pronunciare audent, ne cuiquam (denegato vitæ edulio & salutari per se antidoto) mortis causa fiant; cum enim *filiorum panem, sanctaque canibus projici*; *margaritas porcis* objici (sciscente Christo ipsomet) nefas sit; qui *indigne panem Dominicum manducant* & *calicem* hauriunt, *judicium sibi manducare & bibere*, reosque *corporis ac sanguinis Domini* haberi necesse sit, quibus passiva divina usurpandi licentia arridet, qua fiducia securitati nullo conscientiæ morsu in perniciem ruentium blandiantur, quam reverenter Dominum cujus sacramenta calcantibus obtrudunt habere possint, quo judicio pudendam & inaudi-

Matth. 7. 6. 15.26.

1.Cor. 11.27. 29.

inauditam universis retro sæculis novitatem, velut in majorum, quotquot ab Apostolorum temporibus vixerunt despectum ac contumeliam venditent, viderint. nobis quibus & veritas & charitas cordi est, utramque nostra temeritate prodere, consensum patrum unanimem quomodocunque aspernari, à via regia vel ad momentum latum unguem abscedere, religio fuerit. Moniti semper meliora sequemur. Quod Deus optimus maximus faxit. Amen.

Addenda p. 7. l. 26.

Juvencus ipso Hilario prior, cum sub Constantino magno circa annum 330. scripserit, Evangelicæ historiæ lib. 3.

Si fratrem proprio delicto commaculatum
Cernis, secreto mox dictis corripe solus.
Si tua verborum patiens moderamina laudat,
Labentis mentem frater lucrabere fratris.
Sin tua solius contemnet verba reluctans,
Tunc aliis pariter monitor pia jussa frequentes.
Sed si decutiet doctorum frana duorum,
Tunc ad Concilium referantur crimina plenum;
Vt populi *saltem sanetur pondere victus.*
Sin & multorum contempserit efferus ora,
Sit tibi divisæ mulctatus nomine gentis.

p. 62. lin. 13. post hæc verba *habita est Synodus* Adde Ex Frodoardi Chronico ad 948. *Synodus congregata ex præcepto Papæ in Engulcheim palatio regali in Ecclesia B. Remigii honore dicatâ 7. Id. Iunij &c. omnes qui aderant tam Clerici quam Illustres laici* Hugonem in sede Rhemensi intrusum *excommunicandum esse acclamarunt.*

